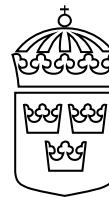

Regeringens proposition

2023/24:31

Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Prop.
2023/24:31

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 26 oktober 2023

Ebba Busch

Camilla Waltersson Grönvall
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag som syftar till att förbättra skyddet för och stödet till personer som behöver skyddat boende och stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende.

Regeringen föreslår att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453) som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt, och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska barnet beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna bevilja barnet en insats i form av skyddat boende med stöd av en ny lag. Beslut om en sådan insats ska även kunna fattas omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten. Regeringen lämnar även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat i ett skyddat boende.

Regeringen föreslår även att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få bedriva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som bedriver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2024.

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om placering av barn i skyddat boende	7
2.2	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	14
2.3	Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	16
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	17
2.5	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	19
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	20
2.7	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	21
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	30
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn.....	31
2.10	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	33
2.11	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	38
2.12	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	48
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet	49
3	Ärendet och dess beredning	50
4	Skyddat boende – ett angeläget utvecklingsområde.....	51
4.1	Våld i nära relationer	51
4.1.1	Omfattning och sammanhang	51
4.1.2	Våldets konsekvenser	56
4.1.3	Socialtjänsten och hälso- och sjukvården möter många våldsutsatta	58
4.2	Skydd, stöd och hjälp till våldsutsatta	60
4.2.1	Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.....	60
4.2.2	Socialtjänstens insatser för våldsutsatta	60
4.2.3	Skyddade boenden.....	61
4.2.4	Kvalitetsutveckling i arbetet för våldsutsatta	63
4.2.5	Befintlig reglering av skyddat boende.....	64
4.3	Brister i arbetet med skyddat boende	68
4.3.1	Generella brister	68
4.3.2	Särskilt om arbetet för barn	71
5	Skyddat boende – en boendeinsats enligt socialtjänstlagen	75

5.1	Den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp ska tas emot i ett skyddat boende	75
5.2	Vård i skyddat boende ska bedrivas i samråd med socialnämnden	86
5.3	Placeringskommunens ansvar.....	86
5.4	Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas i frågor om bostäder	88
6	Skyddat boende som en insats till barn enligt socialtjänstlagen.....	91
6.1	Även medföljande barn bör beviljas insatsen skyddat boende	91
6.2	Barn som följer med en vuxen vårdnadshavare till ett skyddat boende ska kunna beviljas insatsen	95
6.3	Socialnämnden ansvarar för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser.....	102
6.4	Fortlöpande överväganden om insatsen.....	107
6.5	Uppföljning av barnets situation när placeringen har upphört	108
7	Skyddat boende som en insats till barn när samtycke från en av två vårdnadshavare saknas	110
7.1	Behov av en insats i form av skyddat boende när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare.....	110
7.2	Möjligheten att bevilja ett barn skyddat boende utan samtycke från en av två vårdnadshavare ska regleras i en särskild lag.....	112
7.3	Förutsättningar för att bevilja ett barn skyddat boende utan båda vårdnadshavarnas samtycke.....	119
7.4	Beslut om insatsen meddelas av förvaltningsrätten.....	129
7.5	Omedelbar insats i form av skyddat boende.....	131
7.6	Bestämmelser om handläggningen av beslut om en omedelbar insats	136
7.7	Placeringsens innehåll och utformning	141
7.8	Övervägande och omprövning av placeringen	143
7.9	Läkarundersökning	149
7.10	Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort	150
7.11	Utövande av vårdnaden under insatsen	158
7.12	Insatsens upphörande.....	165
7.13	Beslut om en insats i form av skyddat boende och en omedelbar sådan insats hindrar inte vissa andra beslut	166
7.14	Vissa bestämmelser om handläggningen.....	167
7.15	Delegationsbegränsning av socialnämndens beslut.....	169
7.16	Bestämmelser om muntlig förhandling och nämndemän	171
7.17	Offentligt biträde och barns ställning	174
7.18	Bestämmelser om överklagande	177
7.19	En insats med en av två vårdnadshavares samtycke är förenlig med Europakonventionen	181

Prop. 2023/24:31	8	Barn och ungas rätt till hälsoundersökning och utbildning vid vistelse i skyddat boende	184
	8.1	Barn och unga i skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning.....	184
	8.2	Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen	186
	9	Krav på skyddade boenden	198
	9.1	Skyddade boenden ska vara av god kvalitet och stå under tillsyn.....	198
	9.2	Tillståndsplikt för skyddat boende	201
	9.3	Obligatorisk registerkontroll av personal	206
	10	Dokumentation, sekretess och folkbokföring.....	209
	10.1	Vårdplan och genomförandeplan	209
	10.2	Dokumentationsskyldighet, överlämnande och gallring av personakter	211
	10.3	Sekretess till skydd för enskilda	212
	10.4	Undantag från sekretess i vissa fall	220
	10.5	Sekretess för uppgifter om vissa verksamheter hos Inspektionen för vård och omsorg.....	222
	10.6	Sekretess hos kommuner eller regioner för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende	226
	10.7	Folkbokföring vid vistelse i skyddat boende.....	232
	11	Personuppgiftsbehandling	235
	12	Övriga följder av förslagen	241
	12.1	Socialförsäkringsförmåner under vistelse i skyddat boende	241
	12.2	Avgifter	245
	12.3	Reformen behöver följas upp	246
	13	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	247
	14	Konsekvenser av förslagen	250
	15	Författningskommentar.....	273
	15.1	Förslaget till lag om placering av barn i skyddat boende	273
	15.2	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	297
	15.3	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken	299
	15.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	299
	15.5	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	300
	15.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	301
	15.7	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)	302
	15.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten	314

15.9	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn.....	315
15.10	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	316
15.11	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	321
15.12	Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).....	332
15.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.....	332
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112).....	333
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	342
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2017:112)...	362
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16).....	363
Bilaga 5	Promemorians lagförslag.....	364
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna (Ds 2020:16).....	379
Bilaga 7	Sammanfattning av Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.....	381
Bilaga 8	Utkastets lagförslag.....	382
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanserna (Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende).....	423
Bilaga 10	Lagrådsremissens lagförslag.....	425
Bilaga 11	Lagrådets yttrande.....	468
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 oktober 2023.....		480

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om placering av barn i skyddat boende.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrabalken.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn.
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
11. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).
12. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).
13. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

2.1 Förslag till lag om placering av barn i skyddat boende

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, när barnet har två vårdnadshavare och den andra vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen.

I 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om att ett barn får beviljas en sådan insats om vårdnadshavarna samtycker till det.

2 kap. Barnets ställning i ärenden och mål enligt denna lag

1 § Vid beslut enligt denna lag ska det som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

2 § Socialnämnden ska se till att barnet får information i frågor som rör honom eller henne. Informationen ska ges med beaktande av barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Barnet ska även ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

3 § Om barnet fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

4 § Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 8 kap. 4 § för ett barn som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser.

3 kap. Insats i form av skyddat boende

Förutsättningar för insatsen

1 § Om en vårdnadshavare beviljas skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, får även barnet beviljas en sådan

insats för placering tillsammans med vårdnadshavaren, trots att det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren.

2 § Insatsen får beviljas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Ansökan och beslut om insatsen

3 § Ett beslut om skyddat boende enligt 1 § meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan ska innehålla en redogörelse för

1. barnets förhållanden,
2. de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende enligt lagen,
3. vilken information som har lämnats till barnet och på vilket sätt den har lämnats, och
4. barnets inställning.

4 § Rättens beslut att bevilja barnet skyddat boende upphör att gälla om placeringen inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag beslutet fick laga kraft.

4 kap. Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende

Förutsättningar för ett beslut om en omedelbar insats

1 § Socialnämnden får bevilja ett barn en omedelbar insats i form av skyddat boende, om

1. det kan antas att förutsättningarna för skyddat boende enligt 3 kap. 1 § är uppfyllda, och
2. rättens beslut om en sådan insats inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett bevilja den omedelbara insatsen. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När nämnden har ansökt hos förvaltningsrätten om att barnet ska beviljas skyddat boende enligt 3 kap. får även rätten bevilja en omedelbar sådan insats.

2 § Den omedelbara insatsen i form av skyddat boende får beviljas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Beslut fastställs av domstol

3 § Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska lämnas till domstolen.

Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart som möjligt.

Om det inte finns synnerliga hinder, ska beslutet prövas inom en vecka från den dag beslutet och handlingarna kom in till domstolen. Prop. 2023/24:31

4 § Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör det att gälla.

5 § Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om skyddat boende för barnet enligt 3 kap., ska beslutet underställas den domstol som prövar frågan om skyddat boende. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ gäller också vid ett sådant beslut.

Ansökan efter fastställt beslut

6 § Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden inom sex veckor från den dag placeringen påbörjades ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska beviljas skyddat boende enligt 3 kap.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Upphörande av en omedelbar insats

7 § Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende upphör att gälla

1. om ansökan om att bevilja barnet skyddat boende enligt 3 kap. inte har gjorts inom den tid som anges i 6 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om skyddat boende enligt 3 kap.

8 § Om det inte längre finns skäl för en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden besluta att insatsen ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om en insats med stöd av lagen.

5 kap. Bestämmelser om genomförandet av insatsen

Placeringens innehåll och utformning

1 § Socialnämnden beslutar om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

2 § Placeringen ska anses påbörjad när barnet har kommit till ett skyddat boende efter ett beslut om insatsen enligt 3 kap. eller ett beslut om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap.

För placeringens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i detta kapitel och i socialtjänstlagen (2001:453).

Regelbundna överväganden om insatsen

3 § Om ett barn är placerat i ett skyddat boende, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om insatsen ska fortsätta.

Hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge

4 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen, får socialnämnden besluta

1. att barnets vistelseort ska hållas hemlig för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, och
 2. hur barnets umgänge med den vårdnadshavaren ska utövas.
- Första stycket gäller även vid en omedelbar insats.

5 § Om socialnämndens beslut enligt 4 § inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

6 § Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om ett beslut enligt 4 § fortfarande behövs.

7 § En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att inte hålla vistelseorten hemlig eller om umgängets utövande, får avvisas om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att ett beslut enligt 4 § har fått laga kraft.

6 kap. Vårdnadshavares bestämmanderätt under insatsen

1 § När ett barn har beviljats skyddat boende enligt 3 kap. eller en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. får den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam bestämma om

1. en hälsoundersökning enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet,
2. insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) med anledning av insatsen skyddat boende, och
3. val och byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen.

7 kap. Insatsens upphörande

Beslut om upphörande

1 § När det inte längre finns skäl för en insats enligt 3 kap., ska socialnämnden besluta att den ska upphöra.

Insatsen ska upphöra senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör eller när barnet fyller 18 år.

Framställning om upphörande

2 § En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen enligt 3 kap. ska upphöra får avvisas, om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det

att nämndens eller rättens beslut i fråga om skyddat boende har fått laga kraft. Prop. 2023/24:31

Förhållandet till vissa avlägsnandebeslut

3 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlännningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
5. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
6. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
7. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
8. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone, eller
9. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Ett beslut om en insats med stöd av denna lag upphör att gälla när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

8 kap. Bestämmelser om handläggningen

Skyndsamhetskrav vid handläggningen

1 § Ärenden och mål enligt denna lag ska handläggas skyndsamt.

2 § Om ett barn är beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende enligt 4 kap. och det hos förvaltningsrätten har gjorts en ansökan om skyddat boende enligt 3 kap., ska rätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag ansökan kom in.

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

När ett beslut får genomföras genast

3 § Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende gäller genast.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller genast om nämnden inte bestämmer något annat.

Rätten får bestämma att även andra beslut som rätten har meddelat ska gälla genast.

Offentligt biträde

4 § I ärenden och mål om skyddat boende enligt 3 kap. eller om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. eller om upphörande av skyddat

boende enligt 7 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt biträde får förordnas endast om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

5 § Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Nämndemän i kammarrätten

6 § Vid handläggning i kammarrätten av mål enligt denna lag ska nämndemän ingå i rätten. Det gäller dock inte i mål om en omedelbar insats enligt 4 kap.

Handräckning av Polismyndigheten

7 § Polismyndigheten ska lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har utsett genomföra beslut om skyddat boende enligt 3 kap. eller om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap.

8 § En begäran enligt 7 § får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

9 § Den som begär hjälp enligt 7 § ska utan hinder av sekretess lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller närstående till barnet som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

10 § Vid delgivning med en enskild i ett ärende eller mål enligt denna lag får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

9 kap. Bestämmelser om överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när nämnden

1. har beslutat om att en insats enligt 3 kap. ska fortsätta eller att en sådan insats ska upphöra, eller

2. har beslutat att barnets vistelseort ska hållas hemlig för vårdnadshavaren som barnet inte är placerat tillsammans med eller beslutat i fråga om umgänge.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Förvaltningsrättens beslut enligt 4 kap. 6 § andra stycket får inte Prop. 2023/24:31 överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, 6 kap. 18 a § föräldrabalken, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Trots det som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag *eller* enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag, enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga *eller enligt lagen (0000:000)*

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Om någon enligt det som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.3 Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §²

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen, eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

I lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende finns bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn har beviljats skyddat boende.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2017:32.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, *mål om omedelbar insats enligt 4 kap. 1 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende*, mål om omedelbart omhändertagande

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2020:350.

om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.5 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs att 9 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig inom Regeringskansliet,

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, eller

3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

eller

4. vistelse i skyddat boende.

En person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på en fastighet där han eller hon med tillämpning av första stycket inte ska anses bosatt, anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹ Senaste lydelse 2013:380.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 d §¹

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

En kommun har ansvar enligt denna lag även gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i ett skyddat boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.7 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 2 a kap. 4 §, 3 kap. 2 §, 5 kap. 1 d §, 6 kap. 2, 4 och 7–8 §§, 7 kap. 1 och 3 a §§, 8 kap. 1 §, 10 kap. 4 och 6 §§, 11 kap. 3, 3 a och 4 b §§ och 12 kap. 2 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 kap. 4 § och 6 kap. 1 a och 6 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Bestämmelser om skyddat boende för barn när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

2 a kap.

4 §¹

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende eller 2. hem för vård eller boende, *i skyddat boende* eller i stödboende enligt 6 kap.,

3. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

3 kap.

2 §²

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att

¹ Senaste lydelse 2018:1724.

² Senaste lydelse 2015:982.

åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, *för äldre, för dem som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående* och *för* andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

5 kap.

1 d §³

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller som är placerade i ett skyddat boende*. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

2 §⁴

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboenden. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende, stödboenden *och skyddade boenden*. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

4 §⁵

Vård i familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboende ska bedrivas i samråd med social-

Vård i familjehem, hem för vård eller boende, stödboende *och skyddat boende* ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta

³ Senaste lydelse 2019:909.

⁴ Senaste lydelse 2015:982.

⁵ Senaste lydelse 2015:982.

nämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Prop. 2023/24:31

6 d §

Socialnämnden får bevilja ett barn sådant skyddat boende som avses i 1 a § endast om barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som är myndig och som också beviljas insatsen.

Bestämmelser om skyddat boende när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

7 §⁶

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,

2. verka för att de får lämplig utbildning,

3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,

3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver, *och*

4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 a §⁷

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 b §⁸

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende främst genom

⁶ Senaste lydelse 2015:982.

⁷ Senaste lydelse 2015:982.

⁸ Senaste lydelse 2015:982.

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,
2. enskilda samtal med barnet eller den unge,
3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och
4. samtal med vårdnadshavarna. | 1. regelbundna personliga besök i det hem <i>eller boende</i> där barnet eller den unge vistas,
3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem <i>eller på boendet</i> , och |
|--|--|

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

7 c §⁹

När vård ges i ett familjehem, stöd-boende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.	När vård ges i ett familjehem, stöd-boende, <i>skyddat boende</i> eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.
--	---

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

8 §¹⁰

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Detsamma gäller när ett barn har beviljats skyddat boende enligt denna lag.

7 kap.

1 §¹¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stöd-boende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,
4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs, | 1. verksamhet i form av stöd-boende, <i>skyddat boende</i> eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,
4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs, |
|--|---|

⁹ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:665.

¹¹ Senaste lydelse 2019:909.

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Kommun och *region* som *driver* verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Kommuner och *regioner* som *bedriver* verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

3 a §¹²

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

8 kap.

1 §

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom *beträffande* barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom *i fråga om* barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett

¹² Senaste lydelse 2015:982.

annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall *uppbära* underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om tjänster för vilka avgift har bestämts enligt 2 §.

annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall *ta emot* underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte i fråga om barn som är placerade i skyddat boende med stöd av denna lag eller lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

10 kap.

4 §¹³

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 1, 3 och 6 §§, 7 kap. 1 § och 8 kap. 7 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

6 §

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende

11 kap.

3 §¹⁴

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

En vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

En vårdplan och en genomförandeplan ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

3 a §¹⁵

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

4 b §¹⁶

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem, *ett skyddat boende* eller i ett hem för vård eller boende har upphört. *Detsamma gäller när en placering som beslutats med stöd av lagen*

¹⁴ Senaste lydelse 2020:1260.

¹⁵ Senaste lydelse 2019:909.

¹⁶ Senaste lydelse 2022:665.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Bestämmelser om uppföljning när vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga upphör finns i 21 b och 21 c §§ den lagen.

12 kap.

2 §¹⁷

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, *skyddat boende*, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

10 §¹⁸

Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsföre-

¹⁷ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:645.

byggande syfte under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 b § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i syfte att förebygga terroristbrottslighet under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 c § samma lag framgår dessutom att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild eller en närstående till den enskilde lämnas till Polismyndigheten i syfte att förebygga våld eller andra övergrepp mot en närstående under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket, 1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481), och

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.

3. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 augusti 2024 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får fortsätta endast fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst *och* den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare,

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare *och den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende,*

2. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd,

3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,

4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,

5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,

6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,

8. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, och

9. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitets- säkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–9.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs att 1–4 §§ lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Hem för vård eller boende *eller* stödboenden enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende *eller* ett sådant stödboende som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

1 §²

Hem för vård eller boende, stödboenden *eller skyddade boenden* enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende, ett sådant stödboende *eller ett sådant skyddat boende* som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande själv inhämtar utdraget.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2015:986.

² Senaste lydelse 2015:986.

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *skall* det återlämnas i original. *Utdrag* eller kopia *därav skall dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande* bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *ska* det återlämnas i original. *Ett utdrag eller en kopia av registerutdraget ska dock* bevaras under minst två år från det *att* anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande påbörjades.

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.10 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 26 kap. 1, 2, 7 och 15 §§ och 35 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 14 b–14 d §§, och närmast före 26 kap. 14 b och 14 d §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

1 §¹

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende, och

3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdnad, och
4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

2 §

Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *den underåriges föräldrar* eller annan vårdnadshavare, om den underåriga har omhändertagits eller vårdas enligt

Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *en förälder* eller *en annan vårdnadshavare till den underåriga*, om den underåriga har

¹ Senaste lydelse 2017:377.

Prop. 2023/24:31 den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården.

1. omhändertagits eller vårdas enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården, *eller*

2. beviljats skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen.

7 §²

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,

3. beslut om sluten ungdomsvård,

4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller

5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

3. beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,

4. beslut om sluten ungdomsvård,

5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller

6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Skyddade boenden

Adressuppgifter

14 b §

Sekretess gäller hos Inspektionen för vård och omsorg för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller för uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen enligt första och andra styckena gäller även den som ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som anmälts av en kommun eller region enligt 7 kap. 1 § andra stycket samma lag.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

14 c §

Sekretess gäller hos en kommun eller region för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller för uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

14 d §

Sekretessen enligt 14 c § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd, om uppgiften kan antas ha betydelse vid

socialnämndens beslut om placering av en enskild i sådana boenden som avses i 14 c § första stycket.

15 §³

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13 och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13, och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, *beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna*, eller beslut om sluten ungdomsvård.

35 kap.

20 §⁴

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten eller enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

3. ärende om handräckning enligt a) lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten *eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke för endast en av vårdnadshavarna*, eller

b) lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, eller

³ Senaste lydelse 2022:916.

⁴ Senaste lydelse 2014:633.

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskydds- Prop. 2023/24:31
lagstifningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.11 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 9 kap. 13, 15 c och 16 §§, 10 kap. 25 och 33 §§, 11 kap. 25 och 32 §§, 16 kap. 43, 49 och 49 a §§, 17 kap. 1, 19 och 21 a §§, 18 kap. 31 § och 19 kap. 1, 35, 40 a, 42 och 42 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 17 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

13 §

Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Ett barn som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottaget i en förskoleklass i den kommun där barnet vistas, trots att en annan kommun är den som ska svara för barnets utbildning.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

15 c §¹

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns förskoleklass på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat

Den kommun som anordnar utbildningen ansvarar för att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

16 §

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första och andra styckena.

Även i de fall som avses i 13 § tredje stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

10 kap.

25 §²

En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottagen i en grundskola i den

² Senaste lydelse 2015:176.

att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

kommun där eleven vistas, *trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.*

33 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

11 kap.

25 §³

En elev har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens anpassade grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas, *trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.*

32 §⁴

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade grundskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

16 kap.43 §⁵

Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

49 §⁶

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för

⁴ Senaste lydelse 2022:1315.

⁵ Senaste lydelse 2015:176.

⁶ Senaste lydelse 2019:947.

utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *med anledning av placering* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför* flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller i det skyddade boendet*.

49 a §⁷

En elev som *har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen* har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som *har påbörjat ett nationellt*

En elev som *har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun* har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller

program eller en nationell in- boende eller det skyddade boendet Prop. 2023/24:31
riktning i den kommun där hemmet är beläget.
för vård eller boende är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

17 kap.

1 §

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 §§),
- allmänna bestämmelser (2–15 a §§),
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

15 a §

En elev som har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram i den kommun eller i det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på

ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

19 §⁸

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

21 a §⁹

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

⁸ Senaste lydelse 2019:947.

⁹ Senaste lydelse 2019:947.

18 kap.31 §¹⁰

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade gymnasieskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

19 kap.1 §¹¹

I detta kapitel finns bestämmelser om

- utbildningarnas utformning och innehåll (2–26 §§),
- dokumentation av genomförd utbildning i anpassad gymnasieskola (27 §),
- ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen (28–33 §§),
- utbildning på program vid en anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman (34–44 §§),
- utbildning på program vid en anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman (34–44 a §§),
- och
- utbildning på program vid en fristående anpassad gymnasieskola (45–48 §§).

35 §¹²

Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller

¹⁰ Senaste lydelse 2022:1315.

¹¹ Senaste lydelse 2022:1315.

¹² Senaste lydelse 2015:176.

boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

40 a §¹³

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

42 §¹⁴

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *med anledning av placering* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget, om kommunen erbjuder

¹³ Senaste lydelse 2019:947.

¹⁴ Senaste lydelse 2019:947.

val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet*.

42 a §¹⁵

En elev som har *påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där- efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.*

En elev som har *placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget.*

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹⁵ Senaste lydelse 2019:947.

2.12 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

3 §¹

Regionen ska ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om

1. personer med psykisk funktionsnedsättning,
 2. personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroende-framkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar, och
 3. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.
3. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller är placerade i ett skyddat boende.*

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Prop. 2023/24:31

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Regionen ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år inleds.

1 §¹

Regionen ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller av en ung person i åldern 18–20 år inleds.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller av en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.

¹ Senaste lydelse 2019:975.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare (dir. 2016:99). I januari 2018 överlämnade utredningen betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112). I betänkandet föreslås att insatsen skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453) som en boendeinsats för vuxna och barn som medföljande till en vuxen vårdnadshavare. Vidare föreslås bl.a. en bestämmelse i föräldrabalken som innebär att socialnämnden kan besluta om en sådan placering för ett barn som står under gemensam vårdnad utan samtycke från båda vårdnadshavarna. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2018/00682).

Inom Socialdepartementet har därefter den kompletterande promemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16) tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4* och promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2020/05758).

För att komplettera beredningsunderlaget har ett utkast till lagrådsremiss tagits fram och remissbehandlats (S2022/03649). I utkastet behandlas betänkandets och promemorians lagförslag. Det lämnas också kompletterande förslag och en delvis annan reglering av barns placering i skyddat boende utan samtycke från båda vårdnadshavarna. En sammanfattning av utkastet till lagrådsremiss finns i *bilaga 7* och utkastets lagförslag finns i *bilaga 8*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2022/03649).

Denna proposition behandlar förslagen i betänkandet, promemorian och utkastet till lagrådsremiss.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnperspektiv på skyddade boenden (bet. 2020/21:SoU24 punkt 40, rskr. 2020/21:368). Enligt utskottet är det mycket angeläget att barnperspektivet på skyddade boenden stärks och att regeringen därför skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag till lagändringar i denna fråga (bet. 2020/21:SoU24 s. 94). Regeringen bedömer att förslagen i denna proposition tillgodoser riksdagens tillkännagivande (avsnitt 6–8). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barn i skyddat boende (bet. 2021/22:SoU19 punkt 10, rskr. 2021/22:264). Enligt utskottet bör regeringen i beredningen av den proposition om stärkt kvalitet och barnrättsperspektiv i skyddat boende som regeringen avser att lämna till riksdagen beakta tre viktiga beståndsdelar: att skyddat boende regleras som en insats till barn, att ett barns

vistelse på skyddat boende omfattas av ett separat beslut och att en handläggare tilldelas för barnets ärende (bet. 2021/22:SoU19 s. 47 och 48). Regeringen bedömer att förslagen i denna proposition tillgodoser riksdagens tillkännagivande (avsnitt 6). Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 22 juni 2023 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 10*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 11*. Regeringen har delvis följt Lagrådets förslag. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 7.2, 7.3, 7.5, 7.8, 7.10, 7.12 och 8.2 och i författningskommentaren (avsnitt 15.1, 15.3, 15.4, 15.7 och 15.10). I förhållande till lagrådsremissen har även vissa språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

4 Skyddat boende – ett angeläget utvecklingsområde

4.1 Våld i nära relationer

Våld i nära relationer är brottslighet som drabbar kvinnor, män och barn. I jämförelse med män utsätts kvinnor emellertid oftare för grovre och mer upprepat våld av närstående.

Brottsoffret kan befinna sig i beroendeställning till gärningspersonen med avseende på bl.a. gemensamma barn, ekonomi och boende. Därför innebär den nära relationen en särskild och många gånger långvarig sårbarhet, inte minst när våldet är hedersrelaterat och potentiellt involverar flera gärningspersoner.

Det är vanligt att våld mellan vuxna i nära relationer utövas i barns närvaro. Många barn som bevittnar sådant våld blir själva direkt utsatta för våldsbrott, exempelvis när de försöker stoppa våldet. Sedan den 1 juli 2021 är det genom straffbestämmelsen om barnfridsbrott i 4 kap. 3 § brottsbalken, förkortad BrB, straffbart att utsätta ett barn för att bevittna, dvs. se eller höra, vissa brottsliga gärningar i nära relationer.

Även hbtqi-personer utsätts för våld i nära relationer. På grund av risken för diskriminering och stigmatisering kan en våldsutsatt hbtqi-person befinna sig i en situation som innebär särskild sårbarhet.

4.1.1 Omfattning och sammanhang

Den nära relationen medför en risk för underrapportering

Förhållandet mellan offret och gärningspersonen är en faktor som kan påverka i vilken utsträckning brott i nära relationer polisanmäls, registreras som orsak till skador i hälso- och sjukvården eller rapporteras i undersökningar av våldets omfattning.

Barns självskattade utsatthet för alla former av våld

Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstad universitet genomför regelbundet nationella undersökningar av elevers erfarenhet av våld och kränkningar. Den senaste kartläggningen 2022 omfattade 5 820 elever i grundskolans årskurs 9. Drygt 8 procent av eleverna uppgav att de av en vuxen någon gång hade utsatts för allvarlig fysisk misshandel, knappt 6 procent uppgav att de vid upprepade tillfällen hade utsatts för sådant våld av en vuxen. Totalt 1,6 procent av eleverna uppgav att de varit utsatta för våld av en vuxen som lett till en skada som krävde sjukvård eller tandvård. 15 procent av eleverna uppgav att de någon gång hade utsatts för psykisk misshandel av en vuxen, i första hand hot om fysiskt våld och systematiska förolämpningar. Oavsett typ av misshandel, uppgavs förövaren oftast vara en förälder, främst en pappa (Jernbro, C., Landberg, Å., Thulin, J., 2023, Våld mot barn 2022, En nationell kartläggning, Stiftelsen Allmänna Barnhuset).

Barns bevitnande av våld

I samma undersökning som anges ovan uppgav nästan 6 procent av eleverna att de hade upplevt fysiskt våld mellan sina föräldrar och 2,4 procent att de hade upplevt sådant våld vid flera tillfällen. Elever som rapporterade att deras föräldrar är oeniga om barnets boende och umgänge med den andra föräldern uppgav att de utsatts för alla former av våld i långt högre utsträckning än elever vars föräldrar separerat och som är överens om boende och umgänge. Mer än var femte (21,7 procent) elev med föräldrar som är oense i frågor om barnets boende och umgänge rapporterade att de varit utsatta för allvarligt fysiskt våld av vuxna. Motsvarande uppgift bland elever med separerade föräldrar som är överens i dessa frågor var 8,5 procent (Jernbro, C., Landberg, Å., Thulin, J., 2023, Våld mot barn 2022, En nationell kartläggning, Stiftelsen Allmänna Barnhuset).

Sammanställningar av internationella studier tyder på att upp till 60 procent av alla barn till våldsutsatta kvinnor själva är direkt utsatta för våld (Janson, S., 2010, Barn som lever med våld i hemmet, Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Uppsala universitet). Brottsförebyggande rådet (Brå) har uppskattat att det bor minst 150 000 barn i hushåll där det förekommer våld (Brå 2014, Brott i nära relationer, En nationell kartläggning). I de 21 fall av dödligt våld mot vuxna som blev föremål för Socialstyrelsens särskilda utredningar 2016–2017 fanns totalt 7 barn i berörda hushåll varav samtliga hade bevitnat våld mot den dödade föräldern och några var närvarande vid dödstillfället (Socialstyrelsen 2018, Dödsfallsutredningar 2016–2017).

Utsatthet för misshandel enligt Nationella trygghetsundersökningen

I Brås årliga studie, Nationella trygghetsundersökningen (NTU), uppgav 3,5 procent av männen och 2,1 procent av kvinnorna i åldrarna 16–84 år att de någon gång under 2021 utsatts för misshandel. Bland de som utsatts för misshandel uppgav drygt 14 procent av männen och drygt 20 procent av kvinnorna att detta samma år skett minst 4 gånger. Av männen uppgav 0,7 procent, vilket skulle motsvara ca 26 000 personer om

det räknas om till antal utsatta män i befolkningen, att misshandeln ledde till besök hos läkare, sjuksköterska eller tandläkare. Motsvarande uppgifter för kvinnor är 0,4 procent eller 17 000 personer (Brå, NTU 2022). Resultat från NTU visar också att det är betydligt vanligare att gärningspersonen är en partner eller f.d. partner när kvinnor utsätts för misshandel jämfört med när män utsätts. För män är det betydligt vanligare att gärningspersonen är helt okänd, jämfört med när kvinnor utsätts (NTU uppföljningsintervjuer 2022).

Hedersrelaterat våld och förtryck

I 2022 års kartläggning Våld mot barn uppgav 2,1 procent av eleverna att de inte får välja vem de ska gifta sig med eller leva tillsammans med som vuxen. Av dessa elever svarade drygt 82 procent att de varit utsatta för någon form av våld av vuxna. Motsvarande uppgift bland elever som uppger att de själva får välja sin framtida partner var närmare 39 procent. Elever som inte får välja sin framtida partner rapporterade utsatthet för flera former av våld (multiutsatthet) i betydligt högre grad än andra elever (Jernbro, C., Landberg, Å., Thulin, J., 2023, Våld mot barn 2022, En nationell kartläggning, Stiftelsen Allmänna Barnhuset).

Enligt undersökningar med niondeklassare i Göteborg, Malmö, Stockholm och Uppsala 2017–2018 lever 10–20 procent av dessa elever med starka normer om att de måste gifta sig och inte får ha en kärleksrelation före äktenskapet. Överfört på Statens skolverks statistik över det totala antalet elever i årskurs 9 vid utgången 2017 (111 000) motsvarar den lägre uppgiften (10 procent) drygt 11 000 elever och ca 120 000 unga om skattningen skulle hålla för varje årskull i åldersspannet 15–25 år (Örebro universitet 2018, Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar, En kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018 samt Ghadimi, Mariet och Gunnarsson, Serine, TRIS – Tjejers rätt i samhället 2019, UNG 018, En kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck bland unga i Uppsala). I kartläggningen i Göteborg, Malmö och Stockholm uppgav också 7–8 procent av niondeklassarna att de lever i familjer som använder våld för att skydda familjens eller släktens rykte.

Våld i ungas parrelationer

Enligt Brås senaste nationella kartläggning av brott i nära relationer är det vanligare att yngre personer blir utsatta för sådana brott (Brå 2014:8, avser utsatthet 2012). Kvinnor i åldern 20–24 år uppger utsatthet i störst utsträckning. Ändå är forskningen om våld i ungas egna parrelationer ytterst begränsad. Den största svenska studien hittills rör unga på gymnasiet som har haft ett förhållande. Av dem uppgav 20 procent av tjejerna och 13 procent av killarna att de någon gång i en parrelation hade varit utsatta för fysiskt våld medan 44 procent av tjejerna och 13 procent av killarna uppgav att de hade varit utsatta för sexuellt våld i en sådan relation. Vidare uppgav 56 procent av tjejerna och 42 procent av killarna att de hade utsatts för psykiskt våld och kontrollerande beteende via digitala medier och 46 procent av tjejerna samt 34 procent av killarna att de hade utsatts för våld i parrelation ansikte mot ansikte (Korkmaz, S.,

Prop. 2023/24:31 Överlien, C. och Lagerlöf, H. [2020]. Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence. (Nordic Social Work Research).

Anmälda fall av vissa våldsbrott

År 2022 polisanmäldes drygt 84 000 misshandelsbrott varav ca 24 500 brott mot barn under 18 år enligt officiell kriminalstatistik från Brå. Av samtliga anmälda misshandelsbrott rörde 8 procent brottsutsatta i åldern 15–17 år, drygt 16 procent i åldern 7–14 år och knappt 5 procent i åldern 0–6 år. Anmälningar om brott mot pojkar dominerar i samtliga åldersgrupper under 18 år (58–61 procent). När det gäller anmälningar om grov fridskränkning, dvs. en brottsrubricering som är avgränsad till närstående, är könsfördelningen den omvända. Av 746 anmälda brott mot barn (0–17 år) 2022 var 54 procent riktade mot flickor och 46 procent mot pojkar. År 2022 anmäldes drygt 10 000 barnfridsbrott, dvs. brott enligt den bestämmelse om barnfridsbrott som infördes i brottsbalken den 1 juli 2021. Hälften avsåg brott mot flickor respektive pojkar.

År 2022 anmäldes ca 59 509 brott avseende misshandel mot vuxna, varav ca hälften var riktade mot kvinnor. När det gäller anmäld misshandel mot kvinnor uppgavs gärningspersonen i 80 procent av fallen vara en närstående genom parrelation, närstående genom släktskap/familj eller bekant person medan motsvarande uppgift vid anmäld misshandel mot män var 42 procent. Vidare anmäldes 1 245 grova kvinnofridskränkingsbrott samt 276 brott om grov fridskränkning mot vuxna. Av de anmälda fridskränkingsbrotten uppgavs 61 procent vara riktade mot kvinnor och 39 procent mot män.

Registrerade skador till följd av övergrepp och dödligt våld

År 2021 var 868 pojkar och 706 flickor (0–17 år) inskrivna på sjukhus eller fick specialiserad öppenvård för skador till följd av övergrepp av en annan person. Detsamma gällde 5 401 män och 3 866 kvinnor över 18 år (Socialstyrelsen, Patientregistret 2022).

År 2022 konstaterades 116 fall av dödligt våld i Sverige varav 8 rörde barn under 18 år som samtliga var pojkar. Av övriga 108 fall rörde 23 kvinnor och 85 män. Tio personer, samtliga kvinnor, dödades av en partner eller f.d. partner (Konstaterade fall av dödligt våld 2022, Brå).

Vissa omständigheter är förenade med ökad utsatthet för våld

I NTU rapporterar yngre personer högre utsatthet för misshandel än äldre personer. I andra undersökningar rapporteras förhållandevis hög utsatthet för våld även av barn vars föräldrar är oense i frågor om barnets boende och umgänge, unga som uppger att deras självbestämmande över kärleksrelationer och val av framtida partner är starkt inskränkt liksom av personer med funktionsnedsättningar.

Jämfört med andra elever var det mer än dubbelt så vanligt att elever med funktionsnedsättning, kronisk sjukdom eller psykiatriska tillstånd rapporterade att de blivit fysiskt misshandlade eller att de upplevt våld mellan föräldrar i 2022 års nationella kartläggning Våld mot barn. En studie av våld och kränkningar bland elever i årskurs 3 på gymnasiet 2020–

2021 visade att förekomst av någon form av funktionsnedsättning närmast fördubblade sannolikheten för att ha utsatts för mobbning, misshandel eller sexuella övergrepp. Ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller psykiatriska tillstånd uppgav i särskilt hög grad att de har sådana erfarenheter (Myndigheten för delaktighet och Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2023, Mer utsatta än andra – Om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar). Enligt såväl internationell som nordisk forskning är även vuxna kvinnor med funktionsnedsättning mer våldsutsatta än genomsnittet (Nordens välfärdscenter 2016, När samhället inte ser, hör eller förstår, Könsrelaterat våld och funktionshinder). Även kvinnor med drogrelaterade problem är betydligt mer utsatta för våld än andra kvinnor. Exempelvis uppgav 75 procent av de 4 290 kvinnor som i missbruks- och beroendevården besvarade den s.k. Addiction Severity Index (ASI)-intervjun 2001–2008 att de hade blivit misshandlade mot 38 procent i en jämförelsegrupp av kvinnor utan missbruk (Armelius, K. & Armelius, B-Å., 2010, Våldsutsatthet och misshandel hos missbrukande kvinnor, Institutet för Klinisk Psykologi AB i Umeå). Flera undersökningar visar att kvinnor som rapporterar utsatthet för våld generellt sett har en sämre psykisk hälsa, lägre utbildning och svagare privatekonomi än andra kvinnor (Folkhälsomyndigheten 2022, Folkhälsans utveckling, Årsrapport 2021).

Hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer

Hbtqi-personers utsatthet för våld i nära relationer är ett problem som uppmärksammas alltmer inom forskning och praktisk verksamhet. Våldets mekanismer är ofta samma som vid våld i nära relationer i stort och kan t.ex. handla om att förövaren vill upprätthålla makt och kontroll över den som utsätts, att den utsatta partnern isoleras och att våldet gradvis normaliseras inom relationen.

Stereotypa föreställningar och normer om kön kan påverka bemötandet av våldsutsatta hbtqi-personer när de söker hjälp hos hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Det kan även innebära svårigheter för den våldsutsatta att se sig själv som utsatt för våld, eller partnern som förövare, då detta inte stämmer med samhällets bild av offer och förövare (Uppsala universitet, Nationellt Centrum för Kvinnofrid 2018, Våld mot hbtq-personer – en forsknings- och kunskapsöversikt, NCK-rapport 2018:1).

Separationer och svartsjuka är vanliga motiv

I samband med separationer kan pågående våld intensifieras och mildare konflikter kan övergå i våld. När kvinnor utsätts för dödligt våld är separationer och svartsjuka vanliga motiv. Enligt Brå utövades 27 procent av allt dödligt våld mot kvinnor i Sverige 2014–2017 i anslutning till en separation och i en nästan lika stor andel fall (25 procent) fanns tydliga motiv av svartsjuka. Vidare var psykisk ohälsa hos gärningspersonen en orsak till våldet i 33 procent av fallen (Brå 2019, Dödligt våld i Sverige 1990–2017, Omfattning, utveckling och karaktär).

Uppgifter om våld i ärenden om vårdnad, boende och umgänge

Jämställdhetsmyndigheten har kartlagt uppgifter om våld eller andra övergrepp av en förälder mot den andra föräldern eller mot barn i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Under 2020 avgjordes närmare 6 000 sådana mål i landets tingsrätter. Myndigheten fann uppgifter om våld i 518 (eller 61 procent) av totalt 814 domar med tillhörande utredningsunderlag avseende tvister mellan föräldrar på detta område som granskades 1 april–31 december 2020. Jämställdhetsmyndigheten framhåller bl.a. att överenskommelser om vårdnad, boende och umgänge emellanåt fastställs också när det förekommer uppgifter om våld. Det är alltså, enligt myndighetens bedömning, relativt vanligt att sådana uppgifter förekommer i denna typ av mål och i föregående familjerättsliga utredningar (Jämställdhetsmyndigheten 2022, Uppgifter om våld är inget undantag, Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge). Enligt Unizon rapporterar drygt en tredjedel av organisationens medlemsjourer med skyddat boende 2019–2021 att barn som vistats i boendet under denna period hade umgänge med en våldsutövande pappa (Unizon 2022, Verksamhetsberättelse 2021).

4.1.2 Våldets konsekvenser

Ohälsa och sämre livsvillkor för barn

Att bevittna våld mot en förälder kan i likhet med att själv direkt utsättas för våld på kort sikt leda till anknytningssvårigheter, psykosomatiska problem, depression och dåliga skolprestationer. Enligt en studie med 50 mammor och deras barn (53 pojkar och 33 flickor) på kvinnojourer i Göteborg 2001–2003 var rädsla, aggressivitet och förhöjd spänningsnivå vanliga symtom bland barn som bevittnat våld mellan föräldrar. Ca 25 procent av dem bedömdes uppfylla samtliga kriterier för posttraumatiskt stressyndrom, PTSD vid tiden för intervjun (Almqvist, K & Broberg, A., 2004, Barn som bevittnat våld mot mamma. En studie om kvinnor och barn som vistas på kvinnojourer i Göteborg. Rapport från Göteborgs Stad och Karlstads universitet). Andelen barn med PTSD bedömdes vara ungefär lika stor (26 procent) bland de barn som lever med skyddade personuppgifter och som intervjuades av Jämställdhetsmyndigheten 2021.

Det är väl belagt att sexuellt, fysiskt eller psykiskt våld riskerar att resultera i olika former av ohälsa, både på kort och lång sikt. I befolkningsundersökningen Våld och hälsa (Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Uppsala universitet 2014) var fysisk ohälsa dubbelt så vanligt bland kvinnor som utsatts för allvarligt fysiskt våld under barndomen än bland andra kvinnor. Det fanns en tydlig koppling mellan utsatthet för våld före 18 års ålder och utsatthet i vuxen ålder. Den som tidigt utsätts för våld och andra traumatiska upplevelser har också en förhöjd risk att utsätta andra för våld senare i livet.

Tonåringar som blivit misshandlade rapporterar högre nivåer av psykisk stress och lägre självkänsla än andra tonåringar. I 2016 års kartläggning Våld mot barn av Stiftelsen Allmänna Barnhuset rapporterade 13 procent av de elever som utsatts för misshandel att de hade försökt ta sitt liv. Motsvarande uppgift för andra elever var knappt 2 procent. Upplevelser

av extrem stress kan på flera sätt skada utvecklingen av barnets hjärna (Thulin, J., Prata om våldet – Om våldets konsekvenser, avslöjandeprocessen och effekterna av behandling ur barnets perspektiv, Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2020).

Barn som har kontakt med socialtjänsten på grund av bl.a. våld eller försummelse har högre risk för att utveckla depression, ångest, självskadebeteende, riskbruk av alkohol och kroniska smärttillstånd liksom även sämre munhälsa än andra jämnåriga (Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid, 2014, Våld och hälsa, En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa och Socialstyrelsen, Nationella riktlinjer för tandvård, 2021).

När våld och hot om ytterligare våld leder till att barn måste flytta för att undkomma våldsutövaren försämras förutsättningarna för skolgång och kompisrelationer. Av de berättelser från medföljande barn i skyddat boende som sammanställts i utredningen som denna proposition delvis grundar sig på framgår att de ofta är oroliga för sin våldsutsatta mamma. Även Barnens rätt i samhället (Bris) och Sveriges stadsmissioners intervjuer med barn i skyddade boenden visar att många är konstant rädda för att mamman ska dö (Bris och Sveriges Stadsmissioner, 2020, Min tur att berätta, Barns röster om att leva med våld). Socialstyrelsen uppmärksammar att barn i denna situation kan ha behov att kontrollera att den våldsutsatta föräldern har det bra. Nätterna är ofta svåra för barnen eftersom oron kan ta sig uttryck i sömnsvårigheter och mardrömmar (Socialstyrelsen 2016, Kvalitet i skyddade boenden, En enkätundersökning 2016).

Påfrestningar i föräldraskapet

Flykten från närståendes våld kan innebära att tillvaron helt omkullkastas samtidigt som många praktiska saker behöver lösas för att få vardagen att fungera. Företrädare för barn- och ungdomspsykiatri framhåller enligt utredningen som denna proposition delvis grundar sig på att en våldsutsatt förälder i allmänhet har nedsatt föräldraförmåga och att barn därför riskerar att lämnas åt sig själva. Föräldern kan vara traumatiserad och därför sakna ork att ge barnet stöd och trygghet vilket kan leda till omsorgssvikt. Det förekommer, enligt utredningen, att barn i skyddade boenden får ta hand om sin förälder i stället för tvärtom. Intervjuer med barn i sådana situationer tyder på att de tar stort ansvar t.ex. för att upprätthålla säkerheten för sig själva och för den våldsutsatta föräldern, och att de är väl medvetna om hur svårt föräldraskapet kan vara för föräldern.

Ökad dödlighet, nedsatt arbetsförmåga och hemlöshet

Flera uppgifter visar också att våld leder till förtida död och mycket allvarliga sociala och ekonomiska problem. En analys av 7 000 personer som 1998–2002 uppsökte sjukhus med skador till följd av övergrepp visade att i jämförelse med en grupp som inte hade utsatts för detta slags skador, var dödligheten 17 gånger större för de drabbade kvinnorna och tio gånger större för de drabbade männen, ofta på grund av självmord. Kvinnornas arbetsinkomster minskade med 25 procent och sjukfrånvaron

ökade med mer än 20 procent för både kvinnor och män (Ornstein, P. IFAU Working Paper 2017:22 The Price of Violence: Consequences of violent crime in Sweden). Socialstyrelsen har med underlag av uppgifter från bl.a. Försäkringskassan uppskattat att det årligen handläggs omkring 11 000 sjukskrivningsärenden relaterade till misshandel och olaga hot mot kvinnor (Socialstyrelsen 2013, Könsperspektiv i det försäkringsmedicinska beslutsstödet).

Våld i nära relationer är också en väsentlig orsak till hemlöshet bland kvinnor. I Socialstyrelsens nationella kartläggning 2017 uppgav en tredjedel av de kvinnor som befann sig i akut hemlöshet att utsatthet för våld hade bidragit till att de hamnat i denna situation (Socialstyrelsen 2017, Hemlöshet 2017 – Omfattning och karaktär). Socialstyrelsen har också uppmärksammat att drygt en tredjedel av de vuxna som dödades eller utsattes för grovt våld av närstående 2015–2020 hade en osäker bostads-situation och bodde tillfälligt hos kamrater, släktingar, i andra hand eller i tillfälliga placeringar av socialtjänsten (Socialstyrelsen 2022, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021).

Att leva under hot innebär stora svårigheter för barn och vuxna

Enligt Skatteverket levde 24 887 personer med sekretessmarkering eller skyddad folkbokföring under 2021 varav knappt 14 700 (59 procent) var flickor/kvinnor och 10 458 (42 procent) var barn under 18 år. I en enkätundersökning om vuxna i denna grupp som myndigheten lät göra 2022 uppgav 62 procent av de svarande kvinnorna att deras skyddsskäl hade med våld i nära relationer eller hedersrelaterat hot och våld att göra (Jämställdhetsmyndigheten 2023, Att leva med skyddade personuppgifter – Behovet av samhällets långsiktiga stöd). Inom ramen för ett regeringsuppdrag har Jämställdhetsmyndigheten intervjuat 86 kvinnor med sammanlagt 128 barn i denna situation. Både kvinnorna och barnen vittnar om stora praktiska svårigheter inklusive betydande ekonomiska kostnader i vardagslivet och en tillvaro präglad av ständig otrygghet som i många fall har pågått i flera år. Att leva under skydd innebär ofta isolering och ensamhet, då kvinnorna måste bryta kontakter med vänner och familj. Tre av fyra intervjuade kvinnor har någon gång fått uppgifterna röjda och hälften av kvinnorna har på grund av röjda uppgifter flyttat minst en gång (Jämställdhetsmyndigheten 2022, Skyddade personuppgifter – Oskyddade personer, Delredovisning av uppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn).

4.1.3 Socialtjänsten och hälso- och sjukvården möter många våldsutsatta

Våldsutsatta finns bland dem som söker vård och omsorg

Forskning tyder på goda förutsättningar att med tidigast möjliga stöd- och behandlingsinsatser reducera de negativa effekterna av våld (WHO 2016, INSPIRE, Seven Strategies for Ending Violence Against Children).

Våldsutsatta barn och vuxna är i hög grad aktuella hos hälso- och sjukvården och socialtjänsten, även om själva våldserfarenheten inte

uppdagas. Av de 26 unga brottsoffer (0–17 år) som var föremål för Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 hade tre fjärdedelar haft kontakt med hälso- och sjukvården året före brottet, vanligtvis med barnhälsovården, en vårdcentral, barn- och ungdomspsykiatri eller elevhälsan. Drygt hälften av de unga brottsoffren hade även haft kontakt med socialtjänsten, oftast med enheter för barn- och ungdom, familjerätt eller familjebehandling. Nästan samtliga av de 57 vuxna brottsoffer som omfattades av utredningarna hade haft kontakt med hälso- och sjukvården, i synnerhet en vårdcentral, psykiatri eller beroendevården. Mer än hälften av dem hade haft kontakt med socialtjänsten, ofta inom en månad före brottet, i första hand enheter för försörjningsstöd, missbruk eller utredning av barn och unga.

Under perioden 2019–2021 genomfördes intervjuer om våldserfarenhet bland 758 personer som får rehabiliteringsinsatser genom samordningsförbund med 107 kommuner (socialtjänst), 9 regioner (hälso- och sjukvård), Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Av kvinnorna hade 44 procent utsatts för fysiskt våld och 55 procent för psykiskt våld av närstående. För männen var motsvarande uppgifter 26 procent respektive 31 procent. Mer än en tredjedel, 38 procent av kvinnorna och 35 procent av männen, hade under sin uppväxt sett eller hört en närstående bli utsatt för psykiskt, fysiskt eller sexuellt våld (Jämställdhetsmyndigheten 2022, Våld i nära relationer ska upptäckas och stoppas, Utvärdering av pilotverksamhet för upptäckt av våld i nära relation vid några samordningsförbund).

Ekonomiskt bistånd

I en analys av registerdata har Socialstyrelsen visat att i jämförelse med andra kvinnor är vård på grund av yttre våld samt dödligt våld 5,6 respektive 6,3 gånger vanligare bland kvinnor som 2009–2011 tog emot ekonomiskt bistånd i högst 9 månader och ännu vanligare bland kvinnor som mottog sådant bistånd längre än så (Socialstyrelsen 2021, Individ- och familjeomsorg, Lägesrapport 2021).

Orosanmälningar

Under 2018 tog landets socialtjänster emot omkring 331 000 s.k. orosanmälningar enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som avsåg ca 180 000 barn varav 62 procent var yngre än 13 år. Totalt sett handlade var femte anmälan om våld i nära relationer, antingen mot barnet eller mellan vuxna som barnet bevittnat. Omkring 38 procent av alla anmälningar resulterade i ett beslut om att inleda utredning. (Socialstyrelsen 2019, Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa, Nationell kartläggning 2018). Enligt en uppföljande kartläggning avseende 2021 mottogs 422 000 orosanmälningar detta år. Anmälningarna berörde ca 216 000 barn. Andelen anmälningar som handlar om våld i nära relationer var 19 procent, dvs. ungefär densamma som 2018 men antalet orosanmälningar av detta slag har ökat i likhet med orosanmälningarna överlag. Ca 29 procent av alla anmälningar resulterade i ett beslut om att inleda utredning (Socialstyrelsen 2022, Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021, Uppföljning och analys av utvecklingen).

Även de som får riktat stöd för våldsutsatthet har behov av ytterligare vård och omsorg. I en utvärdering av bl.a. ideella kvinnojourers insatser 2008–2010 följdes under ett års tid 127 kvinnor i skyddat boende av vilka 82 procent hade kontakt med enheter för somatisk vård och 51 procent med psykiatri/psykologisk rådgivning. En betydande andel hade kontakt med socialtjänstens råd- och stödverksamheter och en majoritet med en enhet för försörjningsstöd. Samtliga kvinnor i skyddat boende var våldsutsatta av en partner eller f.d. partner med vilken de flesta även hade gemensamma barn (Karolinska Institutet, Forskningscentrum för psykosocial hälsa 2011, Utvärdering av socialtjänstens och ideella kvinnojourers insatser för våldsutsatta kvinnor).

4.2 Skydd, stöd och hjälp till våldsutsatta

4.2.1 Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2005/06:155). Ett av regeringens delmål på området är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

I syfte att stärka förutsättningarna att nå delmålet antog regeringen 2016 en tioårig, sektorsövergripande nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 (skr. 2016/17:10). En målsättning i strategin handlar om att förbättra upptäckten av våld samt att ge våldsutsatta kvinnor och barn starkare skydd och stöd. Mäns våld mot kvinnor avser alla former av våld mot kvinnor och flickor samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Sådant våld som huvudsakligen, men inte uteslutande, utövas av män mot kvinnor omfattas i sin helhet av den nationella strategin. När det gäller våld från närstående inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, sexualbrott samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål syftar insatser inom strategin även till att motverka mäns och pojkars utsatthet för våld respektive kvinnors och flickors utövande av våld. I samtliga delar som rör våld omfattar den även hbtqi-personers utsatthet.

I strategin anges att barn inte ska behandlas som bihang till en förälder eller en annan vårdnadshavare utan som rättighetsbärare och egna personer vars synpunkter på andras och egen utsatthet för våld kan sammanfalla med, eller avvika ifrån, de synpunkter som vårdnadshavare, föräldrar, syskon och andra närstående ger uttryck för.

4.2.2 Socialtjänstens insatser för våldsutsatta

Framväxten av kommunalt brottsofferstöd

I ett historiskt perspektiv är det främst genom civilsamhället som riktat stöd har erbjudits brottsoffer, i synnerhet kvinnor och barn utsatta för mäns våld i nära relationer. Landets första kvinnojour bildades 1978 och de

första brottsofferjourerna startade i början av 1980-talet. Det stod tidigt klart att ideella organisationer verkade nära eller inom den kommunala socialtjänstens ansvarsområde. Under de senaste decennierna har det offentliga ansvaret för brottsofferstöd stegvis skärpts (se prop. 1997/98:55, prop. 2000/01:79, prop. 2005/06:166, prop. 2006/07:38 och prop. 2012/13:10). Sedan 2018 är undervisning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer obligatorisk på grundutbildningar för bl.a. socionomer och psykologer.

Våldsutsatta kvinnor och barn har typiskt sett behov av stöd och hjälp som inte är unika för den som är utsatt för våld, t.ex. kan den våldsutsatta behöva ekonomiskt bistånd. Därför har det ansetts vara angeläget att olika delar av socialtjänsten har kunskap om våld och handlägningsrutiner för våldsrelaterade ärenden. I dag har många kommuner också specialiserad råd- och stödverksamhet mot våld i nära relationer inklusive för barn som har bevittnat våld. Genom skyddat boende kan enskilda våldsutsatta få skydd, stöd och hjälp i akuta, och ibland, livshotande situationer. I princip alla kommuner uppger att de erbjuder sådant boende som en biståndsbeslutad insats enligt socialtjänstlagen (Socialstyrelsen, Öppna jämförelser 2019 – Våld i nära relationer). Enligt den definition som Socialstyrelsen på regeringens uppdrag har tagit fram till myndighetens termbank är skyddat boende en boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser (Socialstyrelsen 2013, Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende).

4.2.3 Skyddade boenden

Antalet vuxna och barn i skyddade boenden

Socialstyrelsen har sedan 2012 återkommande kartlagt landets skyddade boenden. Enligt den senaste kartläggningen från 2020 vistades uppskattningsvis 6 500 vuxna och 6 200 barn minst en natt i ett sådant boende från den 31 juli 2018 till och med den 1 augusti 2019 (Socialstyrelsen 2020, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige). Detta innebär en avsevärd ökning i förhållande till den första kartläggningen (4 700 vuxna och 3 200 barn under 2012). Det bör dock uppmärksammas att antalet individer riskerar att överskattas i Socialstyrelsens kartläggning eftersom en och samma individ kan ha varit placerad i flera skyddade boenden under mätperioden.

Inom ramen för ett bredare uppdrag om kommunernas insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med stadigvarande boende (A2021/01299) genomförde länsstyrelserna en kartläggning av skyddat boende 2021. Enligt länsstyrelserna rapporterade 199 kommuner, inklusive de folkrikaste kommunerna, att sammanlagt 2 250 vuxna individer fick en sådan insats som avslutades under detta år. Det egentliga antalet vuxna som någon gång vistades i skyddat boende 2021 är dock högre eftersom det även omfattar personer med insatser som pågick vid tiden för länsstyrelsernas undersökning (Länsstyrelsen i Västerbottens län 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att

hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende).

Stockholm är en av få kommuner som årligen redovisar uppgifter om skyddat boende. Totalt 345 vuxna med 352 medföljande barn vistades i skyddat boende med beslut från kommunen 2021 (Stockholms stad, Socialtjänstrapport 2021, maj 2022 och Socialtjänstrapport 2019, maj 2020). Befolkningen i Stockholm är knappt 11 gånger mindre än Sveriges befolkning. Om uppgifterna från Stockholm antas vara representativa för landet som helhet blir antalet vuxna och barn i skyddat boende på riksnivå 4 055 (=379 x 10,7) respektive 3 852 (=360 x 10,7) 2019.

I länsstyrelsernas ovan nämnda undersökning uppskattades den genomsnittliga vistelsetiden i skyddat boende under 2021 till 82 dygn. Uppgiften avser emellertid endast insatser som avslutades detta år och bygger på rapportering från ett begränsat antal kommuner (Länsstyrelsen i Västerbottens län 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende). Enligt riksförbundet för kvinno- och tjejjourer Unizon har vistelsetiden i skyddade boenden minskat till i genomsnitt 53 dygn 2021 (Unizon 2022, Verksamhetsberättelse 2021).

Många skyddssökande har utländsk bakgrund

Enligt utredningen som denna proposition delvis grundar sig på uppskattar berörda aktörer att omkring 70 procent av de barn och kvinnor som vistas i skyddat boende har utländsk bakgrund, dvs. att de är utrikes födda eller har två utrikesfödda föräldrar vilket gäller närmare 26 procent av hela befolkningen (SCB 2022, Befolkningsstatistik i sammandrag 1960–2021). Ett liknande förhållande kan fastställas i Danmark, där det finns personuppgiftsbaserad statistik på detta område. Minst 47 procent av kvinnorna och 52 procent av medföljande barn i danska skyddade boenden 2020 var utrikes födda eller hade två utrikesfödda föräldrar medan personer med utländsk bakgrund samma år endast utgjorde 14 procent av hela den danska befolkningen (Danmarks Statistik 2021).

I jämförelse med andra kvinnor har kvinnor med utländsk bakgrund oftare mer begränsade sociala nätverk och svagare anknytning till arbetsmarknaden, vilket i sin tur innebär att de har färre alternativ till skyddat boende när de akut behöver komma undan våld och hot från närstående.

Antal boenden, storlek och driftsformer

I kartläggningen som publicerades 2020 identifierade Socialstyrelsen 282 skyddade boenden 2019 varav 54 procent drivs av ideella organisationer, 37 procent av privata aktörer och 9 procent av kommunerna. Merparten har högst 10 platser för vuxna skyddssökande och 37 procent har endast 1–4 platser för vuxna.

Flest vuxenplatser finns i privat drivna boenden (48 procent av samtliga) som också har en stor andel av platserna för barn (44 procent av samtliga). Ideellt drivna boenden står för 39 procent av vuxenplatserna och 47 procent av barnplatserna. Motsvarande uppgifter för kommunalt drivna boenden är 13 procent (vuxenplatser) och 10 procent (barnplatser). Det är

framför allt skyddade boenden i privat drift som har ökat sedan 2012 då Socialstyrelsen identifierade 206 boenden varav 8 procent drevs av privata aktörer.

Enligt Inspektionen för vård och omsorg (IVO) finns för närvarande 43 skyddade boenden som är hem för vård eller boende (HVB) eller stödboenden med tillhörande tillstånd från myndigheten.

Utformning, bemanning och personal

Av Socialstyrelsens kartläggning framgår att många skyddade boenden består av både kollektivt boende och friliggande lägenheter. De allra flesta boendena kan erbjuda egna rum samt kök med möjlighet att laga egen mat. Det är också vanligt med särskilda utrymmen för barns lek och sysselsättningar. Samtliga boenden har fysiska skyddsanordningar.

Majoriteten av boendena har anställda på plats under dagtid på vardagar (85 procent av de ideella boendena, 87 procent av de kommunala och 96 procent av de privata). Bemanningen på kvällar, helger och nätter är betydligt lägre. De ideellt drivna skyddade boendena kompenserar detta delvis med volontärer. Vardagkvällar är 25 procent av de ideella boendena bemannade med volontärer och 5 procent av boendena har sådan bemanning på nätterna.

Totalt 80 procent av alla föreståndare för boenden uppger att de är högskoleutbildade, framför allt inom socialt arbete, beteendevetenskap och pedagogik. Det gäller 70 procent av föreståndarna vid ideellt drivna boenden, samtliga föreståndare vid kommunala boenden och 88 procent av föreståndare vid privata boenden. Av hela personalen är det 57 procent som har högskoleutbildning (67 procent i ideella boenden, 80 procent i kommunala boenden och 43 procent i privata boenden).

Verksamhet

Enligt kartläggningen erbjuder i princip alla skyddade boenden vissa former av stöd till vuxna, såsom rådgivning, stödsamtal och assistans i kontakter med myndigheter och andra aktörer. Nästan alla boenden (92 procent) har skriftliga rutiner för skydd av de boende och erbjuder stöd eller olika aktiviteter till medföljande barn. Enligt utredningen förekommer det att barn får hemundervisning genom lärarteam som kommer till boendet.

4.2.4 Kvalitetsutveckling i arbetet för våldsutsatta

Socialstyrelsens undersökning Öppna jämförelser visar på en i vissa avseenden positiv utveckling av socialtjänstens arbete för våldsutsatta, exempelvis när det gäller fortbildning av personal och rutiner för bl.a. hantering av skyddade personuppgifter. Allt fler kommuner tillämpar standardiserade metoder för att upptäcka våld och bedöma behov av insatser samt risken för upprepat våld.

År 2011 fick Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag till en modell för hur insatsen skyddat boende kan kvalitetsutvecklas, följas upp och utvärderas kontinuerligt på nationell nivå (S2011/8989). Inom ramen för uppdraget utvecklade myndigheten indikatorer för god kvalitet i skyddade

boenden. Indikatorerna är utformande med utgångspunkt i vissa grundläggande principer för socialtjänstens insatser till enskilda inom områdena trygghet, säkerhet och rättssäkerhet, tillgänglighet, självbestämmande och integritet, kunskapsbaserad verksamhet samt helhetssyn, samordning och kontinuitet. De bygger på samlad kunskap från forskning och praktik samt på tillämpliga regler och rekommendationer. Indikatorerna är tänkta att både utgöra ett stöd för skyddade boendens eget utvecklingsarbete och att underlätta nationell uppföljning på området.

Med utgångspunkt i indikatorerna pekar Socialstyrelsen på många förbättringar. Allt fler skyddade boenden gör en säkerhetsplanering med vuxna och barn i samband med inflyttning eller utflyttning, upprättar genomförandeplaner för de boende och har skriftliga rutiner för hantering av skyddade personuppgifter samt för dokumentation av insatser.

Att fler boenden har friliggande lägenheter innebär bl.a. ökade möjligheter att tillgodose individuella behov och önskemål, t.ex. i fråga om boende med husdjur. Även tillgängligheten för rullstolsburna har ökat liksom den andel boenden som använder teckenspråkstolk vid samtal med hörselskadade eller döva personer.

4.2.5 Befintlig reglering av skyddat boende

Barnets rättigheter

Sedan den 1 januari 2020 gäller FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som svensk lag. Det innebär ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av konventionen. Barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn. En inkorporering av barnkonventionen är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.

Barn ska skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp (artikel 19 i konventionen). De barn som ändå utsätts har rätt till fysisk och psykisk rehabilitering samt till social återanpassning (artikel 39).

Grundprincipen om barnets bästa förutsätter bl.a. att barnet kommer till tals och får sina synpunkter beaktade.

I sina rekommendationer till Sverige 2015 och 2023 har FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) uppmärksammat flera svagheter i arbetet för våldsutsatta barn. Kommittén uppmanar Sverige att bl.a. hantera skillnaden mellan kommuner för att säkerställa barns lika tillgång till skydd mot våld, skapa ett sammanhållet och samordnat system för skydd av barn samt ytterligare stärka sina insatser för att medvetandegöra och öka kunskapen om våld mot barn. I detta arbete bör barnen själva involveras enligt kommittén.

EU:s brottsofferdirektiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF, det s.k. brottsofferdirektivet, som genom miniminormer

syftar till att säkerställa alla brottsoffers rättigheter till stöd, skydd och medverkan i straffrättsliga förfaranden. Enligt direktivet ska medlemsstaterna bl.a. se till att brottsoffer efter behov får kostnadsfri och konfidentiell hjälp från stödverksamheter som tillhandahåller insatser i form av t.ex. information, rådgivning och stöd. Enligt artikel 9 ska medlemsstaterna tillhandahålla skyddat boende eller annat lämpligt tillfälligt boende för brottsoffer som behöver en säker plats på grund av en överhängande risk för sekundär eller upprepad viktimisering, hot eller vederläggning. Viktimisering syftar på processen att bli offer för en oönskad handling såsom ett brott. Med sekundär viktimisering menas att ett brottsoffer upplever att omgivningens bemötande är så dåligt att det är jämförbart med ytterligare ett övergrepp.

Internationella åtaganden

Istanbulkonventionen

Europarådet antog den 7 april 2011 konventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (den s.k. Istanbulkonventionen) med bestämmelser om brottsoffers rätt till stödtjänster (artiklarna 19–23). I artikel 18 anges medlemsstaternas skyldighet att tillgodose särskilt utsatta personers särskilda behov, inbegripet när barn är brottsoffer, och att göra åtgärderna tillgängliga för dem. Enligt artikel 23 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att tillhandahålla lämpliga och lättillgängliga skyddade boenden i tillräckligt antal så att brottsoffren, särskilt kvinnor och deras barn, ska vara trygga.

Av den förklarande rapporten till konventionen framgår att skyddade boenden ska kunna erbjuda omedelbart och säkert boende för våldsutsatta, helst dygnet runt, tillsammans med olika former av specialiserat stöd, inklusive till medföljande barn, som stärker den enskildes förmåga att hantera sin situation. Vidare klargörs att tillfälliga boenden för bredare målgrupper än våldsutsatta (t.ex. härbärgen för hemlösa) inte är att betrakta som skyddat boende (Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe Treaty Series – No. 210). Sverige ratificerade konventionen i maj 2014 och den trädde i kraft i november samma år.

I utvärderingen av Sveriges efterlevnad av Istanbulkonventionen (2019), uppmanar Europarådet svenska myndigheter att snabbt genomföra förslagen från utredningen som denna proposition delvis grundar sig på för att se till att barn som bor med sin mamma på ett skyddat boende kan få stöd för bl.a. posttraumatiskt stressyndrom och för att kunna fortsätta gå i skolan.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättningar

I december 2006 antog FN konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen fokuserar på icke-diskriminering och anger åtgärder som är nödvändiga för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av sina mänskliga rättigheter. Enligt konventionens artikel 16 ska konventionsstaterna vidta åtgärder för att skydda

målgruppen mot alla former av utnyttjande, våld och övergrepp inom och utanför hemmet. Konventionsstaterna ska bl.a. säkerställa ändamålsenliga former av könsanpassad och åldersanpassad assistans och stöd till personer med funktionsnedsättning, deras familjemedlemmar och vårdare samt att anläggningar och program som är avsedda för personer med funktionsnedsättning övervakas av självständiga myndigheter. Efter att ha ratificerats 2008 trädde konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar i kraft i Sverige 2009.

I sina slutsatser om Sveriges arbete för att förverkliga konventionen 2014 uttryckte FN-kommittén på området oro över bl.a. den låga andelen skyddade boenden som är tillgängliga för denna målgrupp.

Stöd och hjälp till brottsoffer inklusive våldsutsatta kvinnor och barn

I 5 kap. SoL finns särskilda bestämmelser för olika grupper, däribland barn och unga (1–3 a §§) samt brottsoffer (11 §). Bestämmelserna i 5 kap. är till för att synliggöra de skyldigheter som redan åvilar socialnämnden enligt andra bestämmelser i socialtjänstlagen. Insatser till enskilda ges som bistånd enligt 4 kap. 1 § och – i vissa fall – enligt 4 kap. 2 § SoL. Insatsen ska följas upp och vid behov ska beslut om ytterligare insatser fattas.

Av 5 kap. 11 § första stycket SoL framgår att det till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Enligt det andra stycket ska nämnden särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. I det tredje stycket föreskrivs att socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver. Enligt det fjärde stycket ska socialnämnden särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Med våld och andra övergrepp avses i detta sammanhang systematisk misshandel och andra övergrepp t.ex. av det slag som omfattas i bestämmelsen i brottsbalken om grov kvinnofridskränkning (se prop. 2006/07:38 s. 31).

Sedan den 1 augusti 2021 gäller enligt en ny bestämmelse i socialtjänstlagen att socialnämnden ska verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § SoL). Som skäl för införandet av bestämmelsen anger regeringen att socialnämnden framöver bör ha ett större fokus än i dag på att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld ges insatser som syftar till att förändra deras beteende och förhindra att de fortsätter utsätta närstående för våld (prop. 2020/21:163).

Begreppet ”kvinna” är inte avgränsat nedåt i ålder, utan omfattar även flickor under 18 år. Med att ett barn har bevittnat våld eller andra övergrepp avses att ett barn t.ex. har sett eller hört den brottsliga gärningen. Med närstående till ett barn avses förutom barnets föräldrar, syskon, fosterföräldrar eller styvföräldrar, även personer som inte direkt ingår i den närmaste familjen, som t.ex. mor- och farföräldrar, mosttrar och fastrar. Den som är närstående till barnet kan antingen vara den som har

utsatts för våld eller den som har utövat våld. Utgångspunkten för om någon ska betraktas som närstående eller inte är om det föreligger en nära och förtroendefull relation mellan honom eller henne och den som utsatts för brottet. Bedömningen ska göras utifrån familje- och levnadsförhållandena i det enskilda fallet (prop. 2006/07:38 s. 31).

Skyddat boende och annat tillfälligt boende

I propositionen Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor (prop. 2006/07:38 s. 11 och 12) tydliggörs att socialnämnden ska kunna erbjuda brottsoffer stöd- och hjälpinsatser, t. ex, i form av ett skyddat boende, efter en individuell bedömning av den enskildes behov.

Vidare framgår det av 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer att socialnämnden vid behov ska erbjuda en våldsutsatt vuxen stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den vuxnas behov av skydd med utgångspunkt i nämndens utredning, inklusive den aktuella riskbedömningen. Som allmänna råd till bestämmelsen anges att om den våldsutsatta behöver insatsen skyddat boende, bör boendet ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp.

Skyddat boende är inte en placeringsform enligt socialtjänstlagen och kan därför inte beviljas barn (6 kap. 1 § SoL). En våldsutsatt förälder kan dock på eget ansvar låta barn följa med till ett skyddat boende (Socialstyrelsen 2015, Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer). Det boende som erbjuds den våldsutsatta bör vara lämpligt för eventuellt medföljande barn oavsett ålder och kön. Om det skyddade boendet tar emot barn, bör det i boendet finnas personal med kunskaper om barns behov (allmänna råd till 6 kap. 2 § HSLF-FS 2002:39).

Uppdragsförhållandet när skyddat boende genomförs av en annan aktör

Endast 9 procent av landets skyddade boenden drivs av kommuner och i ungefär hälften av kommunerna finns inget skyddat boende (Socialstyrelsen 2020, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige). Av flera skäl är det ofta lämpligt att socialnämnden ordnar sådant boende utanför den egna kommunen.

Genomförandet av insatser enligt socialtjänstlagen kan överlåtas till en annan kommun eller till en enskild person (9 kap. 37 § kommunallagen [2017:725], förkortad KL, och 2 kap. 5 § SoL). Med en enskild person avses både fysiska och juridiska personer (prop. 2017/18:151 s. 61). Det är mycket vanligt att socialnämnden anlitar en ideell organisation eller en vinstdrivande privat aktör för genomförande av skyddat boende.

När dessa aktörer arbetar på socialnämndens uppdrag gäller socialtjänstens regelverk i tillämpliga delar även för dem och de omfattas därmed av tillsynsansvaret hos IVO. Med regelverket följer bl.a. ansvar för god kvalitet (3 kap. 3 § SoL), att rapportera missförhållanden (14 kap. 3–7 §§ SoL), att anmäla kännedom eller misstanke om att ett barn far illa enligt 14 kap. 1 § SoL och dokumentationsplikt. Det är alltid den nämnd som har beviljat en insats enligt socialtjänstlagen som i förhållande till den enskilde ytterst ansvarar för att insatsen uppfyller kravet på god kvalitet.

Prop. 2023/24:31 Det framgår av 10 kap. 8 § KL att när skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare, ska kommunen eller regionen kontrollera och följa upp verksamheten.

Polismyndighetens ansvar för skyddat boende

Polismyndigheten ansvarar inom ramen för sitt uppdrag för brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet i enlighet med 2 a § polislagen (1984:387), förordningen (2006:519) om särskilt personsäkerhetsarbete m.m. och Polismyndighetens föreskrift och allmänna råd om särskilt personsäkerhetsarbete (FAP 480–1). I undantagsfall, när andra åtgärder inte fungerar, kan den som hotas få ingå i polisens särskilda personsäkerhetsprogram. I de fallen ansvarar polisen för att erbjuda skyddat boende. Utöver denna mycket begränsade del, är det, så som beskrivs ovan, socialtjänsten som ansvarar för att erbjuda skyddat boende.

4.3 Brister i arbetet med skyddat boende

4.3.1 Generella brister

Avsaknad av information om skyddade boenden på nationell nivå

Det finns inget register över skyddade boenden med uppdaterad information om boendenas inriktning och resurser. Nästan en tredjedel av de socialsekreterare som intervjuas i Socialstyrelsens nationella kartläggning 2020 uppgav att det är svårt att bedöma kvaliteten på skyddade boenden som man inte tidigare haft kontakt med (Socialstyrelsen 2020, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige).

Länsstyrelsernas kartläggning av kommuners arbete för att hjälpa våldsutsatta till stadigvarande boende 2021–2022 byggde bl.a. på regionala kartläggningar i samtliga län. I merparten av dessa regionala kartläggningar rapporterade kommunerna svårigheter att bedöma och följa upp kvaliteten i skyddade boenden. Enligt länsstyrelserna uppfattar flera kommuner att den stora ökningen av skyddade boenden har gjort det svårare att veta vilka boenden som är bra (Länsstyrelsen i Västerbottens län 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende).

Våldsutsatta med särskilda behov

I en kartläggning av skyddade boenden för särskilt utsatta personer visade Länsstyrelserna (2016) att kommunerna kan ha mycket svårt att hitta lämplig plats i sådana boenden till våldsutsatta med missbruk, psykisk sjukdom eller funktionsnedsättningar och att deras vistelser i skyddat boende relativt ofta avbryts (Länsstyrelserna 2016, Kartläggning av skyddat boende för särskilt utsatta personer). Enligt utredningen händer det att socialtjänsten beviljar kvinnor med pågående missbruk plats i skyddade boenden som saknar förutsättningar att ge dem anpassat stöd och där det också kan finnas barn till andra våldsutsatta. Endast 22 procent av

boendena i Socialstyrelsens kartläggning 2020 uppgav att de tar emot personer med missbruk- eller beroende. De socialtjänster som myndigheten intervjuat beskriver att det också kan vara svårt att hitta skyddat boende för äldre kvinnor, kvinnor med flera barn och kvinnor med husdjur (Socialstyrelsen, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, 2020). Även om merparten av alla skyddade boenden i Socialstyrelsens kartläggning 2020 uppgav att de har kompetens i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck finns det uppgifter som tyder på stora utmaningar i stödet till utsatta på detta område. Tjejers rätt i samhället, TRIS, i Uppsala uppskattar att 70 procent av dem som kommer till organisationens skyddade boende med särskild inriktning mot hedersrelaterat våld och förtryck nyligen har avbrutit vistelser i andra boenden. TRIS framhåller att de typiskt sett har omfattande behov av stöd och trygghet som endast skyddade boenden med vissa resurser klarar att möta på ett tillfredsställande sätt.

Regelverket följs inte alltid när socialtjänstinsatser genomförs av andra aktörer än kommunen

I en nationell tillsyn på området 2012 och 2013 framkom att flera ideella kvinnojourer som tagit emot våldsutsatta kvinnor från socialtjänsten inte uppfattade att de hade fått ett uppdrag att genomföra insatser enligt socialtjänstlagen och att ansvariga socialnämnder ibland inte heller ansåg att så var fallet (IVO 2014, Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013). Socialstyrelsen och länsstyrelserna har under flera år fortbildat berörda aktörer om dessa regler och innebörden av kommunernas ansvar (Socialstyrelsen 2019, Kvalitetsutveckling av arbetet mot våld i nära relationer, En slutredovisning av kompetensstödet och utvecklingsmedlen 2016–2018). En regional granskning från IVO 2018 visar dock att det fortfarande förekommer att kommuner hänvisar våldsutsatta vuxna med barn till ideella kvinnojourer utan att utreda deras behov av stöd, hjälp och skydd och utan att fatta beslut om insatsen (IVO 2019, Granskning av kommuners arbete med våld i nära relationer 2018). I analysen av tillsynsresultat 2020 lyfter IVO också fram exempel på att socialnämnder inte har fastställt hur ansvaret för att kontrollera och följa upp insatser mot våld i nära relationer som är överlämnade till någon annan aktör ska fullgöras och att nämndens uppföljning och kontroll har varit otillräcklig för att kunna uppmärksamma brister i verksamheten (IVO 2021, Vad har IVO sett 2020? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2020).

Bidragsfinansiering av ideellt drivna boenden

När kommunerna köper tjänster av annan utförare för genomförande av insatser enligt socialtjänstlagen är lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, förkortad LOU, generellt sett tillämplig. I en särskild vägledning på området bedömer Upphandlingsmyndigheten att drift av skyddat boende mot ersättning som huvudregel innebär tilldelning av ett upphandlingspliktigt kontrakt enligt LOU. Av vägledningen framgår vidare att en kommuns bidrag till en ideell förening som inte innebär ett uppdrag till föreningen att utföra prestationer mot ersättning däremot

normalt inte medför upphandlingsplikt. I detta avseende bör en bedömning göras från fall till fall. Av departementspromemorian Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet (Ds 2019:7) framgår att många kommuner ersätter sina lokala kvinnojourer med föreningsbidrag i stället för med dygnsavgifter (uppdragsersättning). Ibland förekommer det att kommunen inte betalar någon dygnsavgift till den lokala juren med hänvisning till att juren får sådana föreningsbidrag. Att socialtjänst finansieras genom offentliga bidrag till civilsamhället innebär för kvinnojouren att det blir mindre medel över till det som både kommunala och statliga bidrag egentligen syftar till, dvs. att stärka de ideella organisationerna i rollen som röstbärare/opinionsbildare och givare av kompletterande medborgarservice. När kvinnojourer är utförare av socialtjänst ska de få uppdragsersättning med beaktande av regelverket om statligt stöd och offentlig upphandling. Bidragen täcker inte heller jurens kostnader och de dygnsavgifter som kommuner betalar kvinnojourer för enskildas vistelser brukar vara jämförelsevis låga. Avgifterna täcker i regel endast ca hälften av de faktiska kostnaderna. Enligt promemorian försvårar den otillräckliga finansieringen bl.a. kvalitetsutvecklingen i ideella kvinnojourens skyddade boenden. Detta riskerar i sin tur att drabba våldsutsatta kvinnor och barn i boendena.

Upptäckt, utredning och säkerhetsarbete

Socialtjänstens arbete för att upptäcka våldsutsatthet och att utreda behov av stöd, hjälp och skydd kan vara en förutsättning för att insatsen skyddat boende ska bli aktuell och för att våldsutsatta vid behov ska få ytterligare insatser i anslutning till boendet. I Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021 framkommer att berörda socialtjänster inte ställde frågor om våld i tillräcklig omfattning för att upptäcka våldet och att erbjuda relevanta insatser. I ärenden om bekräftad våldsutsatthet saknades ofta riskbedömningar och uppgifter om säkerhetsplanering (Socialstyrelsen 2022, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021).

I en regional granskning 2018 fann IVO att våldsutsattas behov av skydd, stöd och hjälp, såväl akut som på sikt inte alltid framgick av socialtjänstens dokumentation. I en annan regional granskning 2019 intervjuade IVO kvinnor i skyddat boende som inte visste om deras behov av stöd och hjälp hade blivit utredda av socialtjänsten (IVO 2020, Barn riskerar att bli utan stöd och hjälp, En regional tillsyn av våld i nära relationer vid 13 kommuner och sju barnkliniker i Mellansverige).

För de kvinnor och barn med skyddade personuppgifter som intervjuades inom ramen för Jämställdhetsmyndighetens uppdrag (se avsnitt 4.1.3) och som hade fått sina uppgifter röjda, var det oftast socialtjänsten som läckt information. Läckor förekom även i skyddade boenden och hos andra aktörer (Jämställdhetsmyndigheten 2022, 86 gömda kvinnor och deras 128 barn, Djupintervjuer med kvinnor som inte kan synas men vill bli hörda, bilaga till Skyddade personuppgifter – Oskyddade personer, Delredovisning av uppdraget att höja kunskapen om våldsutsatta personer som lever med skyddade personuppgifter med fokus på kvinnor och barn).

Enligt utredningen beskriver ideella kvinnojourer hur socialtjänsten ”dumpar” kvinnor och barn till kvinnojouren, i vissa fall utan att säkerställa att de har medel till sin försörjning. Det förekommer också att ärendet avslutas vid utslussning från boendet.

Socialstyrelsen pekar på liknande problem med socialtjänster som inte följde upp situationen för de vuxna som 2015–2020 utsattes för dödligt och annat grovt våld av närstående. Efter de akuta insatserna blev kontakterna ofta glesa. I likhet med utredningen uppmärksammar Socialstyrelsen att allvarligt våldsutsatta inte får hjälp att ordna stadigvarande boende. De vuxna som dödades 2015–2020 hade före dödsfallet flyttat tillbaka till gärningspersonen eller till en adress som var känd för denne efter en tid i skyddat boende (Socialstyrelsen 2022, Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2018–2021).

I en kartläggning 2021–2022 fann länsstyrelserna att det är särskilt svårt för vissa grupper att få bostad och att många kommuner har underskott av bostäder. Dock visar kartläggningen också att det finns exempel på väl fungerande arbetssätt för att hjälpa våldsutsatta till stadigvarande boende. I mars 2022 lämnade Utredningen om en socialt hållbar bostadsförsörjning sitt betänkande Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14). Till den nu nämnda utredningens förslag hör bl.a. att möjliggöra för kommunerna att i större utsträckning tillämpa förturer och att införa krav om kommunala hyresgarantier till barnfamiljer som har behov av det för att få en permanent bostad i kombination med ett nytt system för statligt stöd till sådana garantier. Utredningens förslag har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

4.3.2 Särskilt om arbetet för barn

Resultat av senare års tillsyn och granskningar

Till IVO:s slutsatser om verksamhetsåren 2020 och 2021 hör att socialtjänstens arbete för att skydda barn och unga från alla former av våld måste stärkas. IVO ger exempel på hur barn som utsatts för våld, eller som bevittnat våld, inte har fått komma till tals eller inte har fått relevant information och att ärenden om våld har saknat utredning av våldets karaktär, omfattning och konsekvenser samt bedömningar av risken för ytterligare våld. Det har också förekommit att barns behov av skydd och stöd inte har utretts trots uppgifter om våld vilket IVO även uppmärksammar för verksamhetsåret 2022 och framhåller som en vanlig och särskilt allvarlig brist i redovisningen av myndighetens uppdrag om förstärkt tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga 2020–2022 (IVO, Vad har IVO sett 2020? Iakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2020, Vad har IVO sett 2021?, Vad har IVO sett 2022? och Tillsyn av socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga, Redovisning av regeringsuppdrag S2020/08835).

I Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2015–2020 uppmärksammar myndigheten att anmälningar om våld mot yngre barn inte har föranlett en omedelbar skyddsbedömning. Inte i något av de 26 ärenden som avser barn har det framkommit att socialnämnden hade

Uppgifter om skyddat boende i mål och överenskommelser om vårdnad, boende och umgänge

I en kartläggning av uppgifter om våld i mål om vårdnad, boende och umgänge 2020–2021 fann Jämställdhetsmyndigheten information om att en förälder och barn vistades eller hade vistats i ett skyddat boende i 31 av totalt 198 mål. Enligt kartläggningen förekommer det att domstolen har bedömt att en förälders vistelse med barn i skyddat boende är ett uttryck för samarbetssvårigheter (Jämställdhetsmyndigheten 2022, Uppgifter om våld är inget undantag, Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge).

Otillräcklig information till barn

Enligt utredningen finns skillnader mellan kommuner och skyddade boenden i fråga om information till medföljande barn som själva ofta uppger att de vill veta mer om planeringen framåt, hur länge de ska stanna i boendet, vart de ska flytta sedan eller när de ska få börja skolan. Många barn tycker också att det ska finnas allmän information om barn som upplever våld hemma och hur barn som gör det kan söka stöd och skydd. Liknande önskemål framfördes av de barn i skyddat boende som intervjuades av Bris och Sveriges Stadsmissioner 2020 (Bris och Sveriges Stadsmissioner 2020, Min tur att berätta, Barns röster om att leva med våld).

Flera boenden påpekar att det kan vara svårt att informera barn och föräldrar som har bristande kunskaper i svenska. Vissa boenden har tagit fram egen information till barn men generellt sett saknas material på olika språk och material som är anpassat till barn i olika åldrar samt barn med olika funktionsnedsättningar.

Boendets personal, utformning och aktiviteter

Utredningen återger samtal med barn som framhöll att de hade trivts i skyddat boende för att de hade funnits personal som lyssnade på dem. Barn som fick prata med någon utomstående, såsom en kontaktperson för barn eller en kurator, uppskattade detta mycket. Även önskemålen bland de barn som intervjuades av Bris och Sveriges Stadsmissioner 2020 handlar i stor utsträckning om personalens funktioner och uppgifter (Bris och Sveriges Stadsmissioner 2020, Min tur att berätta, Barns röster om att leva med våld). Enligt utredningen berättade flera barn som vistats i skyddat boende att det var trångt, lyhört och svårt att få privatliv i boendet. Äldre barn och tonåringar sa att det ofta finns leksaker och aktiviteter för yngre barn men inget som passade dem. Barnen i Bris och Sveriges stadsmissioners intervjuer efterlyser särskilda och separata rum för barn och för tonåringar.

Tonårspojkar tas inte emot i alla skyddade boenden

Nästan en fjärdedel av de skyddade boendena har en övre åldersgräns för pojkar som medföljande till en våldsutsatt vårdnadshavare (Socialstyrelsen 2020, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige). Enligt utredningen leder detta ibland till att pojkarna stannar hos den misstänkte förövaren. Detta kan innebära att tonårspojkar får sämre skydd än andra barn.

Många barn har långa avbrott i skolgången

För medföljande barn kan skolan enligt utredningen bli en fristad som ger struktur och trygghet under svåra omständigheter. Såväl utredningen som Bris och Sveriges stadsmissioner 2020 intervjuade flera barn som haft långa avbrott i skolgången och som saknade skolan mycket.

En utvärdering av ett skyddat boendes barnverksamhet i Örebro visade att nästan hälften av de barn i skolålder som vistades där under 2011 hade varit utan skolgång i flera månader (Brunnberg, E, och Åsbrink, M, En utvärdering av barnverksamheten på Kvinnohuset i Örebro, Mälardalens högskola 2012). Unizon gjorde i februari 2015 ett stickprov i sina medlemmars skyddade boenden med liknande resultat (Unizon 2015, Kvinnofridsbarometern 2015, En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer).

Av utredningen framgår att det finns en stor variation i olika kommuners arbete för att barn i skyddat boende ska få tillgång till skola. De förbättringar som har skett under senare år behöver omfatta fler kommuner. Enligt Socialstyrelsens Öppna jämförelser uppgav 28 procent av kommunerna 2021 att de inom socialtjänsten har en rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende (Socialstyrelsen 2022, Öppna jämförelser 2022 – Våld i nära relationer).

Barnet får inte alltid rätt insatser från hälso- och sjukvården

Utredningen konstaterar även att rutiner för medföljande barns kontakter med hälso- och sjukvården ofta saknas både hos socialtjänsten och i de skyddade boendena. I Socialstyrelsens Öppna jämförelser 2022 uppgav 54 procent av kommunerna att den sociala barn- och ungdomsvården har en aktuell överenskommelse om samverkan med barnhälsovården och 55 procent av kommunerna uppgav att den sociala barn- och ungdomsvården har en sådan överenskommelse med barn- och ungdomspsykiatri (Socialstyrelsen 2022, Öppna jämförelser – Social barn- och ungdomsvård 2022).

När ett barn behöver somatisk vård är det, enligt utredningen, i regel personalen i det skyddade boendet som ordnar det, oftast genom en närliggande vårdcentral. Utredningen bedömer dock att barn i skyddat boende oftast inte får insatser från barn- och ungdomspsykiatri och att kunskapen om våldsutsatta barn är begränsad inom den övriga hälso- och sjukvården. Experter och yrkesverksamma framhåller till utredningen att primärvården, t.ex. vårdcentraler, i allmänhet saknar tillräcklig kompetens på detta område.

Som uppmärksammas ovan har barn som är i kontakt med socialtjänsten på grund av våld eller försummelse sämre munhälsa än andra barn i samma

ålder. I juli 2022 gav regeringen en utredare i uppdrag att ur ett brett perspektiv se över frågan om stärkt tillgång till tandvård för våldsutsatta och lämna förslag som stärker deras rätt till ersättning vid tandskador (dir. 2022:108). I februari 2023 lämnade utredningen ett delbetänkande om tandvård för våldsutsatta (Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter, SOU 2023:10). Utredningen bedömer att de olika former av ersättning vid våldsbrottsrelaterade tandskador inte ger tillräckligt skydd. Därför föreslår utredningen att ett särskilt tandvårdsstöd till våldsutsatta ska införas inom ramen för regionernas ansvar för tandvård till personer med särskilda behov genom ändringar i tandvårdslagen (1985:125) och tandvårdsförordningen (1998:1338). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Umgänge med vårdnadshavare under vistelse i skyddat boende

Det förekommer att barn som vistas med en vårdnadshavare i skyddat boende har umgänge med en förälder som är misstänkt för våldsbrott mot den andra vårdnadshavaren. Enligt utredningen kan detta innebära en risk för både barnet och den våldsutsatta vårdnadshavaren samt försvåra för barnet att få en fredad zon. Av dessa skäl tar flera boenden inte emot medföljande barn som har umgänge med en misstänkt förövare.

I september 2021 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över reglerna i föräldrabalken om vårdnadsöverflyttning, adoption och umgänge (dir. 2021:70). Till uppdraget hörde bl.a. att föreslå hur skyddet för barnet kan stärkas när fråga uppkommer om umgänge med en förälder som har utövat våld eller gjort sig skyldig till någon annan allvarlig kränkning och att särskilt uppmärksamma situationen då barnet befinner sig i ett skyddat boende eller då barnet, eller den förälder som barnet bor med, har skyddade personuppgifter. I januari 2023 överlämnades utredningens betänkande Tryggare hem för barn (SOU 2022:71). I fråga om bedömningar av barnets bästa i mål om umgänge bedömer utredningen att bestämmelsen i 6 kap. 2 a § föräldrabalken i sin nuvarande utformning medför en risk att behovet av kontakt med en förälder väger tyngre än risken för att barnet får illa. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att det i bestämmelsen i 6 kap. 2 a § föräldrabalken om att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge ska framgå att bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning som ska ta sikte på omständigheterna för det enskilda barnet, och att risken för att barnet får illa ska vara en del av den helhetsbedömningen. Vidare föreslår utredningen att de utvalda omständigheter som i dag särskilt ska beaktas vid bedömningen bör utgå från lagtexten. Utredningen gör även bedömningen att det inte i lag ska regleras särskilda situationer när barnet som utgångspunkt inte bör ha rätt till umgänge med en förälder. Däremot är det enligt utredningen av största vikt att domstolarna har kännedom om konsekvenserna av våld för barn och vilka behov ett barn kan ha efter en traumatisk upplevelse. När det i ett mål om umgänge framkommer uppgifter om våld måste därför domstolen alltid göra en riskbedömning. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Med reservation för att omständigheterna kan skifta ansåg de flesta boenden som intervjuades i den utredning som delvis ligger till grund för denna proposition att vistelsetiden inte bör överstiga 3–5 månader. Därefter mår både barn och vuxna bäst av att flytta till eget boende. I många delar av landet kan bristen på bostäder leda till att vistelsetiden blir längre eller att behovet av boende tillgodoses med tillfälliga lösningar i form av vandrarhem, hotell eller vistelse i ett annat skyddat boende. Därmed riskerar barn att bli utan skydd, stöd och hjälp. Enligt utredningen förekommer det även att barn flyttar tillbaka till en närstående som utsätter dem eller andra till barnet närstående personer för våld.

5 Skyddat boende – en boendeinsats enligt socialtjänstlagen

I detta avsnitt redogörs för överväganden och förslag om en reglering av skyddat boende som en boendeinsats enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Regelverket tydliggör att de som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp ska kunna tas emot i ett skyddat boende. Avsnittet behandlar inte frågor som specifikt rör barn i skyddat boende. Sådana frågor behandlas i stället i avsnitt 6–8.

5.1 Den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp ska tas emot i ett skyddat boende

Regeringens förslag: Skyddat boende ska föras in i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Kommunen ska ansvara för att det finns tillgång till skyddade boenden.

Regeringens bedömning: En definition av skyddat boende bör föras in i socialtjänstförordningen.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår dock en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Merparten av de remissinstanser som yttrar sig i denna del instämmer i, eller har inget att invända mot förslagen, däribland *Linköpings universitet (Barnafrid – nationellt kunskapscentrum)*, *Sveriges advokatsamfund*, *Kammarrätten i Jönköping*, *Socialstyrelsen* och *Myndigheten för delaktighet*.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) välkomnar att det förs in en reglering i socialtjänstlagen avseende skyddat boende. Den rådande situationen, där en definition och kvalitetskrav saknas, leder enligt IVO till att socialnämnden får hänvisa enskilda fall till verksamheter som drivs av ideella aktörer, utan ordentlig insyn och kunskap om kvalitet. Det innebär

svårigheter för IVO:s tillsynsuppdrag eftersom de juridiska ramarna är otydliga och IVO inte har vetskap om vilka verksamheter som finns. Vidare anser IVO att det behöver tydliggöras vad som ska gälla i de fall en enskild akut tas emot av ett boende, i avvaktan på att socialnämnden ska fatta ett beslut om insatsen.

Jämställdhetsmyndigheten är positiv till förslagen och anser att de tydliggör att det är socialnämnden, eller den nämnd som ansvarar för socialtjänstfrågor, som ansvarar för insatsen samt att en utredning och riskbedömning ska ligga till grund för beslutet. Jämställdhetsmyndigheten välkomnar också förslaget om en bred definition av skyddat boende och att skyddet inte endast ska erbjudas vuxna och barn som utsatts för våld i nära relationer utan även andra våldsutsatta. Även *Brottsoffermyndigheten* är positiv till att definitionen av skyddat boende föreslås bli bred, liksom *Barnombudsmannen* som tillstyrker förslaget att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen och anser att rättssäkerheten för barn och unga stärks när boendeformen definieras, synliggörs och regleras.

Unizon och *Vingåkers kommun* är kritiska till att insatsen ska omfatta alla brottsoffer, inklusive avhoppade gängmedlemmar, då de ser en risk för att detta kan leda till att våldsutsatta och deras förövare hamnar på samma boende. Vingåkers kommun anser vidare att skyddat boende borde vara ett statligt ansvar. Även *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Örnsköldsviks kommun* anser att skyddat boende ska avgränsas till personer som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. SKR tillstyrker dock förslagen i övrigt men anser att det i dag inte föreligger en skyldighet för socialnämnden att erbjuda den specifika insatsen skyddat boende och framhåller att det nya åtagandet kommer att ställa stora krav på kommuner utifrån de hjälpsökandes varierande behov. SKR betonar också att socialtjänsten behöver ha tillgång till skyddade boenden med olika utformning, exempelvis boenden anpassade till våldsutsatta med funktionsnedsättningar eller missbruksproblematik. Förslaget kommer enligt förbundet att innebära stora utmaningar i en redan ansträngd verksamhet. Även *Statskontoret* framhåller att det i dag finns stora behov av boenden för olika utsatta grupper, vilka kan vara svåra att tillgodose för kommunerna. Staten behöver därför enligt Statskontoret uppmärksamma frågan om hur kommunerna på bästa sätt kan stödjas i arbetet med att ordna boenden åt utsatta grupper.

Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete) är kritiskt till förslagen och framför att kvinnojoursrörelsen i praktiken har blivit alltmer kringskuren av regleringar och krav som bl.a. medför att kvinnojourerna i mindre utsträckning har möjlighet att ta emot kvinnor anonymt och skydda kvinnor som inte vill ha kontakt med socialtjänsten.

Rädda Barnen vill att frågan om hur det är tänkt att tillgången till skyddade boenden ska säkras i syfte att undvika att barn placeras och flyttas mellan mer tillfälliga boendelösningar utvecklas.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning. I promemorian föreslås dock en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över förslaget.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot att skyddat boende förs in som en ny boendeinsats i socialtjänstlagen, däribland *Förvaltningsrätten i Umeå*,

Flera remissinstanser som tillstyrker detta förslag, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Örnsköldsviks kommun* och *Unizon*, är dock fortsatt kritiska till att insatsen ska vara öppen för alla som behöver skydd mot hot, våld eller andra övergrepp, inklusive avhoppade gängmedlemmar. *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)* och *Lunds kommun* anser att förslaget innebär en utvidgning av målgruppen för skyddat boende som underlaget inte tillräckligt väl har belyst. Även *Tierps kommun* anser att ansvar, resurser och kompetens för denna grupp bör tydliggöras. Enligt *Hultsfreds kommun* bör skyldigheten att erbjuda skyddat boende endast omfatta personer som är utsatta för våld och hot av närstående. Även *Sigtuna kommun* anser att skyldigheten ska begränsas till de som är utsatta för våld och hot av närstående samt till de som utsätts för prostitution och människohandel.

Andra remissinstanser, däribland *Brottsofferjouren Sverige*, *Landskrona kommun*, Länsstyrelsen i Jönköpings län och *Kriminalvården*, är emellertid positiva till att målgruppen omfattar en vidare krets av brottsoffer. Även *Stiftelsen insats för skyddat boende – insamlingsstiftelse* är av den åsikten och framför att avhoppare med vittnesskydd, som inte sällan har medföljande barn, är en ökande grupp med skyddsbehov. *Stockholms kommun* instämmer i att även exempelvis avhoppare från kriminella gäng kan behöva skydd men anser att det behöver tydliggöras vad som är kommunens respektive polisens ansvar. Även *Örnsköldsviks kommun* efterfrågar ett sådant tydliggörande.

Några remissinstanser lämnar synpunkter på gränsdragningen till andra boenden som används för utsatta. Bland dessa finns *Lunds kommun* som undrar hur skyddade boenden som består av lägenheter med skalskydd och jourtelefon men utan personal kommer att påverkas av förslaget, *Jämställdhetsmyndigheten* som anser att det finns anledning att tydliggöra hur skyddat boende förhåller sig till andra boendeformer som i dagsläget kan beskriva sig som skyddade boenden t.ex. familjehem, hem för vård eller boende och stödboende, samt *Unizon* och *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* som anser att t.ex. härbärgen och vandrarhem inte bör vara ett alternativ till skyddade boenden eftersom de inte säkerställer skydd och stöd som inbegrips i skyddat boende. *Myndigheten för delaktighet (MFD)* lyfter att tillgången på vissa boenden med mycket specifik kompetens, t.ex. teckenspråkig personal behöver ses över för att säkerställa en jämlik tillgång till skydd och stöd.

Migrationsverket understryker vikten av att kommunens ansvar för skyddat boende till asylsökande tydliggörs i lagstiftningen.

De remissinstanser som yttrar sig över förslaget om att kommunen ska ansvara för att det finns skyddade boenden har inga invändningar mot förslaget. *SKR* vidhåller emellertid sin tidigare framförda uppfattning att skyddat boende är ett nytt kommunalt åtagande. Flera kommuner, däribland *Hultsfreds kommun* och *Göteborgs kommun*, delar den uppfattningen. Med hänvisning till Göteborgs universitets synpunkt om kvinnojourernas möjlighet att skydda kvinnor som inte vill ha kontakt med socialtjänsten anser *Landskrona kommun* att syftet med att reglera verksamheterna går förlorat om lagstiftningen ger utrymme för en utveckling av parallella system.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) understryker vikten av att definitionen av skyddat boende blir tydlig, eftersom det är en förutsättning för att tillståndsprovning och tillsyn ska kunna fungera på ett effektivt och rättssäkert sätt.

Några få remissinstanser, däribland *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* och *Vingåkers kommun*, avstyrker att skyddat boende ska regleras som en insats i socialtjänstlagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det nuvarande regelverket för skyddat boende är otillräckligt

Enligt socialtjänstlagen svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver (2 kap. 1 § SoL). I 5 kap. 11 § SoL förtydligas detta åliggande avseende brottsoffer och deras närstående, inklusive kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, barn som utsatts för brott och barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående. I förarbetena till socialtjänstlagen anges att socialtjänstens insatser till stöd och hjälp för våldsutsatta kvinnor exempelvis kan handla om beslut om ekonomiskt bistånd, hjälp med skyddat boende, rådgivande och stödande samtal och att alla kommuner t.ex. måste kunna erbjuda ett skyddat boende till de kvinnor som har behov av detta (prop. 2006/07:38 s. 32 och 44).

Begreppet skyddat boende förekommer dock inte i den lagstiftning som reglerar socialtjänstens arbete (jfr prop. 2013/14:208 s. 98 f och prop. 2014/15:77 s. 10 ff.).

Enligt 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF- FS 2022:39) om våld i nära relationer ska socialnämnden vid behov erbjuda en våldsutsatt vuxen stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den vuxnas behov av skydd med utgångspunkt i nämndens utredning, inklusive den aktuella riskbedömningen.

Enligt Socialstyrelsens termbanksdefinition (se avsnitt 4.2.2), är skyddat boende ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsett för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser.

Även Europarådet har i sin förklarande rapport till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, den s.k. Istanbulkonventionen, tydliggjort att skyddade boenden ska innefatta olika former av specialiserat stöd, inklusive till medföljande barn, som stärker den enskildes förmåga att hantera sin situation. Tillfälliga boenden för bredare målgrupper än våldsutsatta (t.ex. härbärgen för hemlösa) är enligt rapporten inte att betrakta som skyddat boende (Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe Treaty Series – No. 210).

Det saknas således bestämmelser om vad insatsen som ett minimum ska innehålla samt krav på kvalitet och säkerhet i berörda verksamheter, vilket försvårar kommunernas möjlighet att sörja för god kvalitet i insatsen för den enskilde. Vidare medför avsaknaden av tillståndsplikt för skyddade

boenden att skyddet mot oseriösa aktörer är svagt. Jämförelsevis få skyddade boenden drivs i kommunal regi (Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, Socialstyrelsen 2020). I stället lämnar kommunerna vanligtvis över genomförandet av insatsen till en ideell organisation eller en privat vinstdrivande verksamhet. Mot bakgrund av målgruppens sårbarhet anser regeringen att dessa brister är otillfredsställande och att regelverket är otillräckligt.

Kommunen bör även fortsatt ansvara för skyddat boende

I ett historiskt perspektiv har brottsofferstöd i Sverige till stor del byggt på frivilligt arbete från civilsamhället. Under en längre period har emellertid det offentliga ansvar på området gradvis skärpts (se avsnitt 4.2.2). Regeringen har tidigare bedömt att Sverige uppfyller de krav som ställs i artikel 9.3 a i Europaparlamentets och Rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF, det s.k. brottsofferdirektivet, om att medlemsstaterna ska tillhandahålla skyddat boende eller annat lämpligt tillfälligt boende för brottsoffer (prop. 2014/15:77 s. 10 ff.). Regeringen har vidare bedömt att Sverige uppfyller de krav som ställs i artikel 23 i Istanbulkonventionen om att lämpliga och lättillgängliga skyddade boenden i tillräckligt antal ska tillhandahållas med hänvisning till att socialnämndens ansvar för brottsoffer även innefattar skyddat boende (prop. 2013/14:208 s. 98).

Skyddat boende har under en lång tid erbjudits av socialtjänsten till skydd och stöd för våldsutsatta personer (se avsnitt 4.2.2). Mot denna bakgrund delar regeringen inte SKR:s uppfattning att en skyldighet för socialnämnden att vid behov erbjuda den specifika insatsen skyddat boende i dagsläget saknas och att en reglering om att erbjuda skyddat boende som en boendeinsats skulle utgöra ett nytt åliggande för kommunerna. Regeringens bedömning är dock att förslagen om att reglera skyddat boende som en boendeinsats utgör en ambitionshöjning i förhållande till nuvarande förhållanden, se närmare avsnitt 14.

Som nämns ovan är ideella kvinnojourer vanligt förekommande utförare av insatsen skyddat boende. Kvinnojourer ägnar sig också ofta åt aktiviteter som faller utanför det offentliga ansvarsområde (t.ex. utbildning och opinionsbildning) och de väljer själva om de ska arbeta på uppdrag av socialnämnden. Även med en reglering av skyddat boende i socialtjänstlagen kommer kvinnojourer fortsatt att kunna välja om de vill vara utförare av socialtjänst eller inte. Regeringen delar därför inte Göteborgs universitets och Roks bedömning att en sådan reglering i sig skulle påverka jourernas möjligheter att ta emot kvinnor som inte vill ha kontakt med socialtjänsten.

Socialstyrelsen och andra myndigheter har under många år arbetat för att utveckla skyddat boende som en kommunal insats. Upprepade enkätundersökningar från Socialstyrelsen visar att i princip alla kommuner erbjuder en behovsprövad insats i form av skyddat boende, vilket bedöms vara en god grund att bygga vidare på. För detta talar också att våldsutsatta ofta har behov av ytterligare insatser från socialtjänsten och att majoriteten av dem som vistas i skyddat boende har medföljande barn. Kommunen har

ett särskilt utpekat ansvar för barn och unga, inklusive barn som har bevittnat eller utsatts för våld. Så långt som möjligt bör den kedja av insatser som våldsutsatta vuxna och medföljande barn behöver under och efter en vistelse i skyddat boende samordnas och hållas ihop. Regeringen bedömer, i motsats till *Vingåkers kommun*, därför att det finns goda skäl till att det även fortsättningsvis ska vara en uppgift för kommunerna att erbjuda skyddat boende.

Migrationsverket efterlyser ett tydliggörande i lagstiftningen av vad som gäller i fråga om kommunens ansvar för asylsökandes tillgång till skyddat boende i linje med utredningens förslag. Regeringen beslutade i september 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag (dir. 2021:71) att ta ställning till bl.a. vilka förmåner och insatser som ska erbjudas inom ramen för det bistånd som lämnas enligt lagen (1994:137) med särskilda bestämmelser om mottagande av asylsökande, inklusive skyddat boende. Uppdraget ska, i denna del, redovisas senast den 31 maj 2024 (se dir. 2022:16 och dir. 2023:93). Mot den bakgrunden behandlas inte den frågan i denna proposition.

Kommunen ska se till att det finns tillgång till skyddade boenden

Enligt 6 kap. 2 § SoL ansvarar varje kommun för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. Det bör nu uttryckligen framgå i socialtjänstlagen att det även är kommunens ansvar att se till att det finns tillgång till skyddade boenden. Såsom *SKR* och *Rädda Barnen* påpekar, behöver kommunen ha tillgång till skyddade boenden med olika utformning. Skyddsaspekter, inriktning och kompetens utifrån individuella behov hos enskilda och grupper är exempel på aspekter som kommunen kan behöva överväga vid säkerställandet av tillgången till skyddat boende. Det kan, såsom bl.a. *Statskontoret* och *Funktionsrätt Sverige* framhåller, finnas stora behov av boenden för olika utsatta grupper. Regeringen instämmer i det som *MFD* framför om att det kan behöva finnas tillgång till boenden med specifik kompetens. Att barn och vuxna som kommer i kontakt med socialtjänsten vid behov har rätt till teckenspråkstolk följer av 13 § förvaltningslagen (2017:900). Det är likaså viktigt att det finns tillräcklig tillgång till skyddade boenden som tar emot medföljande barn och det behöver, såsom *Rädda Barnen* påpekar, säkerställas att barn inte i onödan flyttas mellan olika boendelösningar. Kommunens ansvar för att det finns tillgång till skyddade boenden innebär inte någon skyldighet att driva skyddade boenden i egen regi. Tillgången till skyddade boenden kan säkerställas exempelvis genom att kommunen samarbetar med en annan kommun eller med andra kommuner eller genom att kommunen upphandlar platser i lämpligt skyddat boende som drivs i form av en enskild verksamhet.

Insatsen skyddat boende beviljas efter en behovsbedömning enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen

I likhet med befintliga placeringsformer utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen är skyddat boende, och ska fortsatt vara, en tillfällig insats som ges med utgångspunkt i de behov som finns hos individen. Beslutet om insats fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL (se avsnitt 4.2.5) utifrån en behovsprövning som grundar sig på nämndens utredning

(11 kap. 1 § SoL). Det framgår av Socialstyrelsens föreskrifter att socialnämnden alltid ska göra en riskbedömning av en våldsutsatt vuxen som ska ligga till grund för nämndens bedömning av behovet av tillfälligt, lämpligt boende (4 kap. 1 § och 6 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39).

Socialnämnden ska vid behov erbjuda hjälpinsatser av olika slag till våldsutsatta på ett mycket tidigt stadium. Det finns inget krav på att den som misstänks för att ha utövat våld ska vara polisanmäld eller dömd för något brott (prop. 2006/07:38 s. 27). Utgångspunkten för stödet och hjälpen är i stället den våldsutsattas berättelse om det som har hänt.

En vistelse i skyddat boende kan inledas på olika sätt

Skyddat boende är i första hand en insats för att ge stöd och skydd i en akut fas för den utsatta. När en vuxen person behöver akut skydd i form av boende kan socialnämnden redan med nuvarande bestämmelser omedelbart fatta beslut om att bevilja insatsen skyddat boende. Om behovet uppstår under jourtid, t.ex. en helg, fattas beslutet av kommunens socialjour (se avsnitt 7.15 om delegation). Det förekommer också att polis med den utsatta personens medgivande kör personen direkt till ett skyddat boende, vilket vanligtvis innebär att personalen på det skyddade boendet kontaktar socialtjänsten vid första möjliga tillfälle. Socialtjänsten kan alltså inleda en utredning, bevilja bistånd till skyddat boende och parallellt fortsätta utredningen (se Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende, Socialstyrelsen 2013).

En person kan, såsom *IVO* påpekar, även på egen hand söka upp ett skyddat boende, exempelvis en kvinnojour. I det läget är det naturligt att personalen på boendet informerar den skyddsökande om möjligheten att kontakta socialtjänsten. Om personen tar kontakt med socialtjänsten, kan beslut om skyddat boende fattas omedelbart.

Det kan förekomma att en vuxen person väljer att inte ha någon kontakt med socialtjänsten. I sådana fall kan ideella organisationer bistå med stöd och skydd. I en sådan situation gäller dock inte det offentliga regelverket eftersom det inte handlar om någon insats enligt socialtjänstlagen. Detta gäller redan i dag och påverkas inte av förslaget att skyddat boende införs som en boendeinsats i socialtjänstlagen. Av den anledningen delar regeringen inte *Landskrona kommuns* farhåga att ideella stödinsatser från kvinnojouren innebär att syftet med lagregleringen går förlorat. I fråga om barn bör i detta sammanhang påminnas om den skyldighet som de som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet och fullgör uppgifter som berör barn och unga eller inom annan sådan verksamhet på t.ex. socialtjänstens område har enligt 14 kap. 1 § SoL att genast anmäla till socialnämnden om de i verksamheten får kännedom eller misstänker att ett barn får illa.

Insatsens innehåll

Insatsen skyddat boende är i första hand tänkt att svara mot behov av boende och skydd i en akut fas och att underlätta övergången till ett självständigt, tryggt liv med stadigvarande boende. För skyddsökande med en allvarlig hotbild kan insatsen vara nödvändig för att undkomma omedelbar fara, exempelvis i samband med en separation från en våldsam

partner. För andra motiveras den främst av möjligheten att ta sig ur ett kaotiskt tillstånd och börja bygga upp en tillvaro utan våld.

Det mest avgörande skyddet, utöver själva boendet, utgörs av de stödinsatser som stärker förmågan att klara sig själv och minskar sårbarheten hos den enskilde. Därutöver kan insatsen bestå av att det i det skyddade boendet finns skalskydd med bl.a. bevakning, säkerhetsdörrar, lås och larm samt eventuellt andra åtgärder som hemlig adress. Det grundläggande stödet handlar vanligen om säkerhetsplanering, rådgivning om lagstiftning, rättsväsendet och stöd från andra instanser, assistans i kontakten med myndigheter inklusive socialtjänsten, samtal och praktisk hjälp i vardagen och boendet. Stöd till medföljande barn kan, med anpassning till barnets ålder och mognad, också handla om säkerhetsplanering, information om vad som händer, hjälp med läxor och stöd att bearbeta upplevelser av våld.

En följd av att ett skyddat boende är en kombination av boende och målgruppsanpassade insatser är att boendena behöver vara bemannade med personal (se vidare avsnitt 9.1). Skyddade boenden är i dag utformade på olika sätt. Vissa utgörs av kollektivboenden, andra består av separata lägenheter med bemanning som är lokaliserad till en organisatorisk enhet i närområdet, eller som en kombination av dessa. En lägenhet med skalskydd utan tillgång till personal är, som *Lunds kommun* undrar, inte ett skyddat boende, vare sig enligt definitionen i Socialstyrelsens termbank eller enligt den definition som regeringen bedömer bör införas i socialtjänstförordningen (2001:937), förkortad SoF (se vidare under rubriken Skyddat boende bör närmare definieras i socialtjänstförordningen). Av samma skäl kan inte heller, i linje med vad *Unizon* och *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* påpekar, hotell, vandrarhem eller liknande boenden utgöra skyddade boenden.

För att säkerställa individanpassningen i stöd, hjälp och skydd är det nödvändigt att beakta faktorer som generellt sett medför högre risk att utsättas för våld, att utsattheten förvärras eller som av andra skäl spelar roll för den enskildes möjligheter att leva i frihet från våld. De behov som enskilda brottsoffer har av skyddat boende kan således variera och måste avgöras individuellt i varje enskilt fall. Om skyddat boende inte bedöms vara en lämplig insats kan det i stället bli aktuellt att överväga andra tillfälliga boendeformer. Som *Jämställdhetsmyndigheten* lyfter, förekommer det exempelvis att barn och unga som behöver skydd placeras i hem för vård eller boende (HVB) eller ett familjehem (se vidare avsnitt 6.2). Om gränsdragningen mellan olika boendeformer i tillståndsgivningen, se avsnitt 9.2.

Erfarenheten visar att det främst är offer för närståendes våld som behöver skyddat boende

Socialnämnden har enligt socialtjänstlagen ett särskilt angivet ansvar att vid behov ge stöd och hjälp till brottsoffer. Även EU:s brottsofferdirektiv innebär ett åtagande att tillhandahålla stödinsatser, inklusive skyddat boende för alla brottsoffer som är i behov av det. I praktiken är det emellertid just våldsbrott och hot om våldsbrott som föranleder behov av skyddat boende. Detta gäller i särskilt hög grad kvinnor, och medföljande barn,

som har utsatts för våld av en närstående eller tidigare närstående person. De utgör den absolut största gruppen av dem som vistas i skyddat boende.

Som framgår av avsnitt 4.2.2 är det som en insats riktad till kvinnor utsatta för våld av en partner eller en f.d. partner som begreppet skyddat boende kom att etableras i ett historiskt perspektiv. Eftersom brottsoffret ofta befinner sig i beroendeställning till gärningsmannen med avseende på bl.a. gemensamma barn, ekonomi och boende, innebär den nära relationen en särskild sårbarhet. I förarbeten till socialtjänstlagen har regeringen klargjort att begreppet närstående omfattar t.ex. make, sambo, pojk- och flickvänner, föräldrar och andra nära släktingar eller andra personer där det finns en nära och förtroendefull relation mellan gärningspersonen och brottsoffret (prop. 2006/07:38 s. 31).

Behov av skyddat boende förekommer dock också bland personer som inte utsatts för våld av en närstående. Förövare av hedersrelaterat våld är mestadels närstående till offret men brotten kan även begås av andra personer. Varken straffskärpningsgrunden för brott med hedersmotiv eller det särskilda brottet hedersförtryck har något närståendekvisit (29 kap. 2 § 10 och 4 kap. 4 e § brottsbalken). Vidare kan personer i prostitution och personer som är offer för människohandel för sexuella ändamål ha behov av skyddat boende. Det finns ett mindre antal boenden som är specialiserade på arbete med personer i prostitution eller offer för människohandel, dvs. i första hand kvinnor som inte sällan har svaga sociala nätverk i Sverige. Det kan också noteras att Socialstyrelsens termbanksdefinition av skyddat boende som många kommuner använder inte är avgränsad till någon viss målgrupp.

Avhoppare från kriminella miljöer – ett område under utveckling

Skyddat boende kan även vara en relevant insats för avhoppare från kriminella miljöer. Dessa är nästan uteslutande unga män.

Avhoppare från kriminella miljöer som får insatser inklusive boende på annan ort än hemorten är vanligen föremål för åtgärder från polis och kriminalvård (se förordningen [2006:519] om särskilt personsäkerhetsarbete m.m.). Uppgifter om socialtjänstinsatser för denna målgrupp samlas inte in på ett enhetligt sätt och nationell statistik på området saknas. Under arbetet med utkastet till lagrådsremissen kontaktades de särskilda kommunala avhopparverksamheterna i Göteborg, Malmö och Stockholm. Med underlag från dessa verksamheter uppskattas i utkastet att totalt färre än 100 individer omfattades av sådana insatser i landets tre folkrikaste kommuner år 2021. Det är oklart hur många av dem som fick boendeinsatser som motsvarar skyddat boende. Det handlar om unga män med betydande behov av vård, inklusive missbruks- och beroendevård. Boendet ordnas vanligen i form av friliggande lägenheter med boendestödare. Även *Stiftelsen insats för skyddat boende* tar upp att avhoppare med vittnesskydd, som inte sällan har medföljande barn, är en ökande grupp med skyddsbehov. Samtidigt är riktad offentlig avhopparverksamhet ett relativt nytt fält som genomgår snabb förändring. Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen har ett pågående uppdrag att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet som ska slutredovisas

den 1 februari 2024 (Ju2021/03331, Ju2022/01537, Ju2022/01578). En utredare har även haft i uppdrag att biträda Justitiedepartementet och myndigheterna i att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i landet (Ju 2021:D). Utredaren, som slutredovisade uppdraget den 29 september 2022, anger bl.a. att antalet avhoppare ökar och att det årliga antalet avhoppare uppgår till 350–400. Utredaren bedömer också att det bör tillsättas en utredning som ser över om det behövs någon reglering, exempelvis i form av tillståndsplikt, av de externa aktörer som utför avhopparinsatser och som anlitas av kommunernas socialtjänster. Det handlar enligt utredaren om en blandning av vård och sociala insatser riktade till denna målgrupp, vilka i dag inte är föremål för vare sig kontroll eller uppföljning. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Målgruppen bör vara alla våldsutsatta med behov av insatsen

Utsatthet för våld av närstående innebär en särskild sårbarhet. Det offentliga skyddet och stödet till de företrädesvis kvinnliga brottsoffren har historiskt sett varit eftersatt. En avgränsning av målgruppen till dem som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, såsom bl.a. *SKR* och *Hultsfreds kommun* föreslår, skulle i viss mån kunna tänkas gynna utvecklingen av mer samlad kunskap och bättre metoder i skyddade boenden. Våldsutsatta som befinner sig i prostitution, offer för människohandel för sexuella ändamål eller offer för hedersrelaterat våld skulle dock inte ingå i målgruppen, såvida våldet inte samtidigt utövas av en närstående person. Dessutom kan en avgränsning till dem som är utsatta för våld av närstående bli svår att upprätthålla i praktiken. I akuta situationer är det inte alltid möjligt att säkert fastställa relationen mellan den skyddssökande och förövaren eller förövarna.

Såsom bl.a. *Sigtuna kommun* förordar, skulle därför målgruppen i stället kunna avgränsas till dem som varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående och till personer som befinner sig i prostitution eller är offer för människohandel. Därigenom skulle det vara tydligt att även nu nämnda målgrupper omfattas av insatsen. En följd av detta skulle också bli att avhoppare från kriminella miljöer exkluderas från målgruppen för skyddat boende, något som kommunen i likhet med flera andra remissinstanser efterfrågar.

Mot en sådan avgränsning talar dock att kommunens ansvar innefattar att vid behov ge stöd och hjälp till alla brottsoffer (2 kap. 1 § och 5 kap. 11 § SoL). Enligt det s.k. brottsofferdirektivet ska medlemsstaterna tillhandahålla skyddat boende eller annat lämpligt tillfälligt boende för brottsoffer (se ovan under rubriken Kommunen bör även fortsatt ansvara för skyddat boende). En reglering av insatsen skyddat boende i förhållande till alla brottsoffer som på grund av hot, våld eller andra övergrepp är i behov av sådant skydd innebär, i motsats till vad bland andra *FSS* anser, därför inte att kommunen påförs ett nytt huvudmannaskap. En avgränsning av målgruppen skulle därmed kunna uppfattas som en inskränkning i det befintliga ansvaret för kommuner att vid behov ge alla brottsoffer stöd och hjälp. Polismyndighetens ansvar för att tillhandahålla skyddat boende är, som det förtydligande som bl.a. *Örnsköldsviks kommun* efterfrågar, begränsat (se avsnitt 4.2.5).

Mot denna bakgrund är den samlade bedömningen att insatsen skyddat boende, i likhet med vad bl.a. *Brottsoffermyndigheten* och *Jämställdhetsmyndigheten* anför, även fortsättningsvis bör vara öppen för alla som är eller har varit utsatta eller riskerar att utsättas för våld eller andra övergrepp eller hot om våld. Regeringen delar inte den farhåga som Örnköldsviks kommun och *Tierps kommun* ger uttryck för, dvs. att det skulle medföra svårigheter för kommunerna att tillhandahålla den specifika insatsen skyddat boende till alla som är i behov av skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Även med denna vidare målgrupp kommer skyddat boende främst att vara en insats för kvinnor och deras barn som är utsatta för våld av närstående. Som redogörs för ovan kan avhoppare från kriminella miljöer ha behov av olika insatser, bl.a. boende, men behovet av just skyddat boende för denna målgrupp är sannolikt jämförelsevis begränsat. Som anges ovan bereds frågan om en särskild reglering för insatser till avhoppare för närvarande inom Regeringskansliet.

Trygga boenden kräver differentiering

Socialnämnden och utförande verksamheter måste i dag och även fortsättningsvis beakta att det med hänsyn till bl.a. säkerhet kan vara olämpligt att ta emot enskilda med olika problem i ett och samma boende. Det kan exempelvis handla om att våldsutsatta personer i pågående missbruk inte bör tas emot tillsammans med barnfamiljer. Personer som beviljas skyddat boende på grund av våld och hot om våld som har att göra med deras egen kriminalitet bör, såsom bl.a. *Rädda Barnen* uppmärksammar, av lämplighetsskäl inte beviljas plats i samma boende som kvinnor och barn som varit utsatta för våld av närstående. Ett skyddat boende ska enligt 3 kap. 3 § SoL uppfylla krav på god kvalitet för den målgrupp som boendet tar emot (se avsnitt 9.1), vilket innebär att olika skyddsökande inte bör blandas på ett olämpligt sätt i ett skyddat boende, såsom *Unizon* och *Vingåkers kommun* befarar. I likhet med vad bl.a. *Socialstyrelsen* och *Landskrona kommun* framför, finns det alltså behov av skyddade boenden som är inriktade på olika målgrupper.

Skyddat boende bör definieras närmare i socialtjänstförordningen

HVB, stödboende och familjehem definieras närmare i socialtjänstförordningen (3 kap. 1–2 §§ SoF). Den utredning som denna proposition delvis grundar sig på har dock övervägt att av tydlighetskäl definiera skyddat boende i socialtjänstlagen, men bedömer att definitionen av skyddat boende, för systematikens skull, bör regleras på motsvarande sätt som HVB, stödboende och familjehem. Regeringen instämmer i denna bedömning. Regeringen anser därför att även skyddat boende bör definieras i socialtjänstförordningen. Såsom *IVO* betonar, är det viktigt att definitionen blir tydlig. Det bör av definitionen framgå att skyddat boende är ett boende inom socialtjänsten som tillhandahåller platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Det bör vidare framgå av definitionen att om boendet drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ, ska det krävas att verksamheten bedrivs yrkesmässigt.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att skyddat boende förs in som en uttrycklig insats i socialtjänstlagen för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Socialnämnden ska sörja för att dessa personer tas emot i ett skyddat boende. Det är kommunen som ska ansvara för att det finns tillgång till skyddade boenden.

När de gäller frågan under vilka förutsättningar barn bör placeras i skyddat boende behöver särskilda överväganden göras. Frågan behandlas i avsnitt 6 och 7.

5.2 Vård i skyddat boende ska bedrivas i samråd med socialnämnden

Regeringens förslag: Vården i skyddat boende ska bedrivas i samråd med socialnämnden, på motsvarande sätt som gäller för vård i familjehem, hem för vård eller boende eller stödboende.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar förslaget särskilt.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över utkastets förslag tillstyrker eller har inget att invända mot det.

Skälen för regeringens förslag: Av 6 kap. 4 § SoL framgår att vård i familjehem, hem för vård eller boende eller stödboende ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Det innebär att vården som ges utanför det egna hemmet ska planeras i samråd med nämnden. Vidare bör nämnden hållas underrättad om större förändringar i den enskildes förhållanden under vistelsen utanför det egna hemmet (prop. 1979/80:1 s. 536). I likhet med utkastet föreslår regeringen att bestämmelsen ska omfatta även skyddat boende. Det innebär att den enskildes vistelse i skyddat boende ska planeras i samråd med nämnden. Se mer om begreppet vård i avsnitt 6.3.

5.3 Placeringskommunens ansvar

Regeringens förslag: Kommunens ansvar för insatser enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska gälla även för en person som till följd av ett beslut om skyddat boende av kommunen är bosatt i en annan kommun.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår ingen ny bestämmelse i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Remissinstanserna: *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, som är den enda remissinstans som yttrar sig över förslaget, har inget att invända mot förslaget.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över promemorians förslag, däribland *Länsstyrelsen i Östergötland*, tillstyrker förslaget.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över utkastets förslag, däribland *Jämställdhetsmyndigheten och Länsstyrelsen i Jönköpings län*, tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 2 a kap. 3 § SoL ansvarar bostättningskommunen för den enskildes hjälpbehov, om personen vistas tillfälligt i en annan kommun. Med bostättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, eller en annan kommun till vilken han eller hon har sin starkaste anknytning om det är en annan kommun än den där han eller hon är stadigvarande bosatt eller om den enskilde inte har någon stadigvarande bostad. Kommunens ansvar omfattar samtliga socialtjänstinsatser som den enskilde kan behöva, inte bara de som har samband med det ursprungliga hjälpbehovet (prop. 2010/11:49 s. 86 f.).

Enligt 2 a kap. 4 § SoL behåller den beslutande kommunen ansvaret för enskilda som till följd av ett beslut av den kommunen vistas i en annan kommun i vissa särskilt angivna boendeformer, exempelvis HVB eller stödboende. Med hänsyn till att det redan följer av 2 a kap. 3 § SoL att en bostättningskommun ska ansvara för enskilda som tillfälligt vistas i en annan kommun, får paragrafen betydelse i de fall då det inte finns någon klarlagd bostättningskommun, och i de fall då den enskilde inte bara tillfälligt vistas i den andra kommunen, utan får anses bli stadigvarande bosatt där (prop. 2010/11:49 s. 86).

Även i situationer när kommunen beviljar en person en plats i ett skyddat boende i en annan kommun, bör kommunen behålla ansvaret för insatser till personen. Regeringen anser därför att bör tydliggöras i socialtjänstlagen att en kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en person som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i skyddat boende. Kommunens ansvar kommer att omfatta såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv (se avsnitt 6.2). På samma sätt som är fallet vid en kommuns placering av en person i HVB och stödboende i en annan kommun, får paragrafen betydelse framför allt i de fall då det inte finns någon klarlagd bostättningskommun, och i de fall då den enskilde inte bara tillfälligt vistas i den andra kommunen, utan får anses vara stadigvarande bosatt där.

Enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, gäller kommunens ansvar gentemot dem som är bosatta i kommunen. Ansvaret för insatser enligt 9 § 2–10 LSS omfattar dock inte dem som är bosatta i kommunen genom beslut av en annan kommun i fall som avses i 16 c eller 16 d § LSS. Enligt 16 d § LSS har en kommun ett ansvar enligt LSS bl.a. gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i familjehem eller HVB i en annan kommun. Också personer som omfattas av LSS kan få beslut om skyddat boende. Regeringen anser att kommunens ansvar för att tillhandahålla LSS-insatser i en annan kommun även bör omfatta den som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun. Det betyder att kommunens ansvar för LSS-insatser kommer att omfatta såväl barn som placeras i skyddat boende med en vårdnadshavare som vårdnadshavaren själv.

5.4 Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas i frågor om bostäder

Regeringens förslag: Det ska tydliggöras att socialnämndens ansvar att ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden omfattar också de som har utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget är i huvudsak positiva till det, varav dock flera framför vissa synpunkter. *Rädda Barnen* är tveksamma till om förslaget är tillräckligt för att säkra barnets rätt till bostad. *Unicef Sverige* anser att förslaget behöver förtydligas för att säkerställa att ett barn som varit placerat i ett skyddat boende får en trygg utflytt. *Unizon* välkomnar förslaget men anser att det kommer att krävas skarpare förslag för att komma till rätta med bostadsproblemet. *Statskontoret* framhåller att det i dag finns stora behov av boenden för olika utsatta grupper, som kommunerna kan ha svårt att tillgodose. Staten behöver därför uppmärksamma frågan om hur kommunerna på bästa sätt kan stödjas i arbetet med att ordna boenden åt utsatta grupper. *Stockholms universitet (Områdesnämnden för humanvetenskap)* välkomnar förslaget om tydliggörande i socialtjänstlagen men poängterar att kommunernas likabehandlingsprincip kan göra det svårt för socialnämnden att särskilt prioritera personer som slussas ut från skyddat boende utan uttryckligt lagstöd. *Köpings kommun* påpekar att den nationella bostadsbristen påverkar i vilken grad allmännyttan och privata företag är benägna att upplåta bostäder och skriva avtal med socialnämnden. *Piteå kommun* anser att frågan om att hitta permanenta bostäder för de som är utsatta för våld inte kan ligga helt på socialnämnden eller enskilda tjänstemän, utan bör hanteras på en övergripande nivå i kommunen.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget, däribland *Brottsofferjouren Sverige*, *Funktionsrätt Sverige* och *Linköpings universitet (Barnafrid)*, tillstyrker förslaget varav några framför synpunkter. *Jämställdhetsmyndigheten*, *Länsstyrelsen i Östergötland* och *Sveriges Kvinnoorganisationer* lyfter behovet av stadigvarande boende för de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Sveriges Kvinnoorganisationer lyfter även frågan om boende för kvinnor som befinner sig i prostitution och människohandel. *Unizon* betonar att våldsutsatta kvinnors och barns trygghet alltid måste komma först och att det i nuläget inte finns någon tillfredsställande säker lösning att flytta på förövaren, vilket även *Jämställdhetsmyndigheten* tar upp i fråga om hedersrelaterat våld eller förtryck. *Rädda Barnen* vidhåller sin farhåga att förslaget inte är tillräckligt för att tillförsäkra våldsutsatta en trygg boendesituation. *Landskrona kommun* är tveksam till att utöka socialnämndens skyldighet att tillhandahålla bostäder.

En påfrestning att flytta från en gemensam bostad

Att behöva flytta till ett skyddat boende är en åtgärd som i många fall innebär ett uppbrott inte bara från en våldsutövande närstående utan även från vardagen i övrigt och utgör en påfrestning, t.ex. för medföljande barn som kan behöva bryta upp skolgång eller förskola och kontakten med vännerna. Som utredningen framhåller bör en placering i skyddat boende i möjligaste mån undvikas och det bör undersökas om den våldsutsatta och dennes barn kan bo kvar i bostaden. I linje med vad *Unizon* och *Jämställdhetsmyndigheten* tar upp, kan det dock i det enskilda fallet finnas säkerhetsaspekter som talar emot en sådan lösning. I ett tidigt skede av en placering i skyddat boende bör det vidare undersökas om våldsutövaren kan lämna det gemensamma hemmet så att den våldsutsatta vårdnadshavaren och eventuella barn kan flytta hem igen. Enligt utredningen tillfaller lägenhetskонтрактet många gånger den våldsutövande. En förutsättning för återvändandet till den tidigare gemensamma bostaden är, som *Unizon* understryker, att socialnämnden säkerställer att detta kan ske med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet. Här kan en genomförd riskbedömning tjäna som utgångspunkt.

I juni 2022 gav Regeringskansliet en utredare i uppdrag att biträda Justitiedepartementet med att se över det hyresrättsliga skyddet för personer som har utsatts för brott i nära relation (Ju2022/02328). Syftet med uppdraget är att säkerställa att det finns tillräckliga möjligheter för den som har blivit utsatt för ett sådant brott att kunna bo kvar i den gemensamma bostaden. Uppdraget redovisades i juni 2023 i departementspromemorian *Stärkt hyresrättsligt skydd för våldsutsatta kvinnor* (Ds 2023:18). Promemorian har remitterats. I juli 2022 gav regeringen också en särskild utredare i uppdrag att se över den hyresrättsliga regleringen kring uppsägning av hyresavtal i fall där hyresgästen har begått brott i lägenheten eller i närområdet (dir. 2022:105 och dir. 2023:33). I oktober 2023 överlämnade utredningen betänkandet *Åtgärder för tryggare bostadsområden* (SOU 2023:57) till regeringen. Betänkandet har remitterats.

Regler om rätt att bo kvar i en gemensam bostad finns i 14 kap. 7 § och 18 kap. 2 § äktenskapsbalken. I mål om äktenskapsskillnad får domstolen, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom som har fått laga kraft, på yrkande av någon av makarna bestämma vem av makarna som ska ha rätt att bo kvar i makarnas gemensamma bostad, dock längst för tiden till dess att bodelning har skett. Domstolen får också i ett sådant mål på yrkande av någon av makarna förbjuda makarna att besöka varandra, för tiden till dess att skillnadsfrågan har avgjorts genom dom som har fått laga kraft. Möjligheten för en domstol att på yrkande av någon av makarna besluta om kvarsittanderätt och besöksförbud till dess att bodelning skett finns också efter att ett mål om äktenskapsskillnad har avslutats. Den som bryter mot ett förbud för makarna att besöka varandra kan dömas för överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

När det gäller sambor, dvs. två personer som inte är gifta men som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt

Prop. 2023/24:31 hushåll, innehåller sambolagen (2003:376) bestämmelser med liknande innehåll (22, 28 och 31 §§ sambolagen).

Det finns därutöver möjlighet att ansöka om kontaktförbud avseende gemensam bostad (1 a § lagen om kontaktförbud).

Socialnämnden kan på olika sätt stödja enskilda i att ordna stadigvarande bostad efter vistelsen i skyddat boende. I vissa fall kan socialnämnden vara skyldig att tillhandahålla en bostad. I rättspraxis har rätt till sådant bistånd ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad (RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 2004 ref. 130).

Socialnämndens ansvar för en god samhällsmiljö och goda förhållanden bör tydliggöras

Som nämns i avsnitt 4.2.3 har majoriteten av de som vistats i skyddat boende utländsk bakgrund, många utan kontaktnät, tryggad arbetssituation eller andra stödjande faktorer, vilket bidrar till svårigheter att på egen hand ordna upp t.ex. sin boendesituation. Kommunernas ansvar för att det finns bostäder regleras i lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Såsom några remissinstanser ger uttryck för har socialnämnden inget utpekad ansvar för bostadsförsörjningen. Det är i stället kommunens ansvar att sörja för den allmänna tillgången till bostäder. Socialnämnden har dock enligt 3 kap. 2 § SoL ansvar för att medverka i samhällsplaneringen. Socialnämnden ska enligt bestämmelsen även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Nämnden ska enligt samma bestämmelse i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

I likhet med utredningen föreslås det i utkastet att de som utsatts för våld eller andra övergrepp av närstående särskilt ska omnämnas i 3 kap. 2 § andra stycket SoL för att tydliggöra nämndens ansvar att beakta denna grupp i samhällsplaneringen. Förslaget innebär dock inte, som *Landskrona kommun* tolkar det, att socialnämndens skyldighet att tillhandahålla bostäder utökas. Det är, som redogörs för ovan, alltså kommunen som ansvarar för att sörja för den allmänna tillgången till bostäder. Våld eller andra övergrepp av närstående är den beteckning för våld i nära relationer som finns i 5 kap. 11 § andra och fjärde styckena SoL och samma benämning bör användas även i den nu föreslagna lagändringen. Även kvinnor som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck av närstående inbegrips i denna beteckning. Regeringen instämmer i utkastets förslag.

Det är främst offer för närståendes våld som behöver skyddat boende (se avsnitt 5.1) Det saknas enligt regeringen skäl att i detta sammanhang, såsom *Sveriges Kvinnoorganisationer* föreslår, tydliggöra socialnämndens ansvar för andra grupper.

6 Skyddat boende som en insats till barn enligt socialtjänstlagen

6.1 Även medföljande barn bör beviljas insatsen skyddat boende

Regeringens bedömning: Socialnämnden bör göra en individuell behovsprövning och bevilja medföljande barn en insats i form av skyddat boende.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, bl.a. *Akademikerförbundet SSR* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* tillstyrker eller har inget att invända mot att barnet får ett eget beslut om insatsen. *Sveriges advokatsamfund* framhåller att individuella beslut och en vårdplan för placering av barn i skyddade boenden är en förutsättning för att utsatta och behövande barn och unga över huvud taget ska kunna synliggöras på sina egna villkor och utifrån sina egna behov. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* hoppas att följderna av förslaget kan bli att det görs en noggrann bedömning av om barnet har behov av en sådan placering. I en del fall bör det enligt hovrätten vara möjligt för barnet att exempelvis stanna hos någon anhörig i närområdet och på så sätt undvika avbrott när det gäller skolgång, fritidsaktiviteter och kamratkontakter.

Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete) är kritiskt till förslaget och anför att det är naivt att tro att kommunerna inte kommer att tveka inför placeringar som kräver större administration. Även *Vingåkers kommun* lyfter denna fråga och framför att en konsekvens av att en barnskyddsutredning alltid ska startas kan bli att en del kvinnor drar sig för att söka skydd och lämna en våldsamt relation. *Sigtuna kommun* saknar en problematisering kring alternativa lösningar till placeringsbeslut och välkomnar en diskussion om hur ett stärkt barnrättsperspektiv kan uppnås utan att barnen placeras i samhällets omsorg med de kostnader som detta medför. *Kvinnofronten* befarar att separata beslut för barnen i praktiken skulle leda till att kvinnor inte vågar fly och anser att det borde vara fullt möjligt att låta kvinnans beslut omfatta barnen.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna instämmer i bedömningen, däribland *Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR), Trollhättans kommun* och *Rädda Barnen*.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner anser att individuella beslut för barn är helt avgörande för att barns rättigheter ska tillgodoses på ett strukturerat sätt. Även *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* menar att en individuell bedömning av barn är central för att stärka rättssäkerheten för barn, men anser att det är angeläget att vara vaksam på negativa konsekvenser i form av att personer avstår från att söka skydd. En sådan risk ser bl.a. *Hultsfreds kommun, Föreningen Sveriges*

socialchefer (FSS) och Sveriges Kvinnoorganisationer. Kristianstads kommun framhåller att det måste vara lätt att söka skydd, och ser en risk att om barnets situation måste utredas i stor utsträckning kan det leda till att fler våldsutsatta känner sig tvungna att lämna barnen hemma. Även *Unizon* anger att de i teorin är positiva till att barn ska få ett eget beslut om skyddat boende, men ser en risk att skyddat boende blir en högröskelverksamhet. *Länsstyrelsen i Östergötland* understryker vikten av att det görs noggranna riskbedömningar i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

Några remissinstanser, däribland *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)*, pekar på risken för bristande samordning mellan barn- och vuxenärendet.

Landskrona kommun förordar att barnet beviljas en öppen insats i stället för en placering.

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks) motsätter sig att barn får egna beslut, då det separerar kvinnor och barn.

Skälen för regeringens bedömning

En utredning ska inledas utan dröjsmål

När en våldsutsatt vårdnadshavare vänder sig till socialnämnden och ansöker om insatsen skyddat boende följer det av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att en utredning bör inledas utan dröjsmål avseende barnet, eftersom barn i en sådan situation t.ex. kan ha bevittnat eller utsatts för hot, våld eller andra övergrepp, vilket kan kräva ytterligare åtgärder från nämndens sida. En sådan utredning får inledas utan vårdnadshavares samtycke och bedrivs skyndsamt (11 kap. 1 och 2 §§ SoL). Enligt utredningen som föregått denna proposition brukar dock socialtjänsten informera den andra vårdnadshavaren om barnets vistelse i det skyddade boendet, men något samtycke inhämtas normalt inte.

Utredningen avseende barnet kan pågå under den tid som barnet vistas tillsammans med föräldern i ett skyddat boende, men enligt utredningen är det inte ovanligt att utredningen avslutas i samband med att barnet följer med föräldern till det skyddade boendet.

Medföljande barn i skyddat boende omfattas inte av någon egen insats

En vuxen som behöver skydd och stöd i ett skyddat boende kan med såväl dagens regelverk som det regelverk som nu föreslås, beviljas en sådan insats av socialnämnden med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Ett barn kan dock med dagens regelverk inte beviljas en sådan insats eftersom skyddat boende inte är en insats eller placeringsform för barn enligt socialtjänstlagen. Det finns inte heller någon uttrycklig bestämmelse som reglerar situationen då ett barn följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. När en vårdnadshavare beviljas skyddat boende och ett barn följer med vårdnadshavaren till det skyddade boendet fattar socialnämnden därför inte något beslut om insats för barnet. Ibland beviljar dock socialnämnden en våldsutsatt vårdnadshavare plats i ett skyddat boende som har tillstånd att bedriva hem för vård eller boende (HVB). Eftersom HVB är en placeringsform även för barn fattar socialnämnden i de fallen,

enligt utredningen, ofta ett beslut om insats enligt 4 kap. 1 § SoL även för ett medföljande barn. I de fallen gäller för barnet bestämmelserna i socialtjänstlagen om dokumentation, vårdplan och genomförandeplan, liksom bestämmelserna om socialnämndens ansvar för barnet.

Barnet stannar i normalfallet i det skyddade boendet så länge som den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med gör det.

Behovet av förändring

Det förhållandet att ett medföljande barn i skyddat boende inte beviljas en insats innebär att den socialnämnd som beviljar vårdnadshavaren insatsen inte har något ansvar enligt socialtjänstlagen för att barnet får god vård i boendet. Socialnämnden har inte heller något ansvar enligt socialtjänstlagen för att barnet under vistelsen exempelvis får lämplig utbildning eller insatser från hälso- och sjukvården. Inte heller ansvarar socialnämnden enligt socialtjänstlagen för att följa barnets vistelse i det skyddade boendet, eller för att följa upp barnets behov av stöd efter vistelsen i det skyddade boendet. Det barn som följer med en förälder till ett skyddat boende gör det i stället under ansvar av den vårdnadshavare som beviljats insatsen. Det är dock vanligt att den våldsutsatta vårdnadshavaren har nedsatt föräldraförmåga till följd av den kris som hon eller han befinner sig i och därför kan sakna ork att ge barnet stöd och trygghet (se avsnitt 4.1.2).

Eftersom medföljande barn inte är föremål för en insats från socialtjänsten är det också oklart i vilken utsträckning deras vistelse i det skyddade boendet omfattas av Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) tillsynsuppdrag. Det betyder att det i praktiken är osäkert om IVO har uppdraget att hantera klagomål eller synpunkter som gäller barnets situation i skyddat boende.

Eftersom medföljande barn inte omfattas av något ärende som rör vistelsen upprättas det i regel inte heller någon dokumentation om barnet (jfr 11 kap. 5 och 6 §§ och 7 kap. 3 § SoL). Den kommun som ansvarar för vårdnadshavarens vistelse kan därför inte följa upp medföljande barns vistelse med stöd av någon dokumentation som har upprättats i boendet. Inte heller går det med stöd av någon dokumentation att följa upp huruvida barnet är delaktigt i det som sker. Det finns inte heller någon dokumentation om barnets vistelse som utgångspunkt för samverkan i socialnämnden eller med andra samhällsorgan och berörda aktörer (jfr 5 kap. 1 a § SoL). Enskilda som har vistats i ett skyddat boende som barn och som senare i livet vill ta del av socialtjänstdokumentation från denna tidsperiod, saknar därför vanligen denna möjlighet till kunskapsinhämtning.

Som konstateras i avsnitt 4.3.2 får barn i skyddat boende ofta inget eller endast bristfälligt stöd. Även tillgången till skolgång och hälso- och sjukvård brister. De allra flesta barn i skyddat boende har antingen bevittnat eller själva utsatts för våld, vilket innebär att de är brottsoffer. Bristen på stöd och hjälp är särskilt allvarlig med tanke på de kända konsekvenserna av att som barn bevittna eller själv utsättas för våld (se avsnitt 4.1.2).

För att medföljande barn ska få bättre stöd och få sina rättigheter tillgodosedda bör skyddat boende enligt regeringens mening vara en individuell insats som också riktar sig till det medföljande barnet. Det är inte tillräckligt att allt ansvar för barnet faller på den våldsutsatta vårdnadshavaren, som själv ofta befinner sig i kris.

På motsvarande sätt som gäller för barn som placeras enligt socialtjänstlagen utanför det egna hemmet, bör det vara socialnämnden som ansvarar för att barn i skyddat boende är trygga och säkra och att de även i övrigt får insatser av god kvalitet. Nämnden bör också ansvara för att följa upp barnet såväl under som efter vistelsen i det skyddade boendet.

Sigtuna kommun efterfrågar alternativ till att barnet beviljas en insats som innebär att barnet placeras i det skyddade boendet med stöd av socialtjänstlagen. Ett alternativ som har övervägts av utredningen är att det medföljande barnet utreds och får ett beslut på en stöd- och hjälpinsats i det skyddade boendet, t.ex. samtalsstöd, utan att en insats i form av skyddat boende omfattas. Även *Landskrona kommun* förordar att barnet beviljas en öppen insats i stället för en insats i form av skyddat boende. Ett sådant beslut är möjligt att fatta redan med stöd av befintlig lagstiftning. Som utredningen konstaterar innebär det dock att barnet inte synliggörs som rättighetsbärare när det gäller själva insatsen skyddat boende. Som *Sveriges advokatsamfund* och *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* framhåller, är individuella beslut en förutsättning för att utsatta barn ska synliggöras utifrån sina egna behov och för att socialnämnden ska kunna följa barnet före, under och efter insatsen.

Det saknas därför enligt regeringen alternativ till att barnet beviljas en insats i form av skyddat boende, om barnet samtidigt ska vara en rättighetsbärare.

Det finns således ett behov av att det av socialtjänstlagen framgår att även barn till en vårdnadshavare som beviljas skyddat boende ska kunna beviljas insatsen. Beslutet bör föregås av en individuell behovsprövning för barnet.

Flera remissinstanser, bl.a. *Kristianstads kommun* och *FSS*, uttrycker oro över att tröskeln kommer att höjas och att våldsutsatta vårdnadshavare kommer att avhålla sig från att söka skydd, om även barnet ska beviljas en insats i form av skyddat boende. Som redogörs för ovan, inleder socialnämnden i regel en utredning för de barn som följer med en vårdnadshavare i skyddat boende enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Eftersom socialnämnden redan i dag inleder utredningar för dessa barn, delar regeringen inte farhågan om att en utredning som inleds med anledning av att barnet kan beviljas en insats i form av skyddat boende kommer att medföra att våldsutsatta föräldrar avhåller sig ifrån att söka skydd. Inte heller instämmer regeringen i *Roks* uppfattning att individuella beslut för barnen i en ännu högre utsträckning än i dag kommer att leda till att kvinnor och barn separeras. Såsom *Bris* framhåller är det viktigt att beslutet fattas utifrån barnets eget behov av skydd och stöd och barnets bästa. I det ligger också att göra en riskbedömning för barnet, något som bl.a. *Länsstyrelsen i Östergötland* framhåller vikten av. Av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer framgår att socialnämnden i en utredning som gäller ett våldsutsatt barn

eller ett barn som bevittnat våld ska göra en bedömning av risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld. Vid behov ska en ny bedömning göras (Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer 5 kap. 2 § HSLF-FS 2022:39).

Genom att skyddat boende blir en insats också för barnet blir det möjligt för den våldsutsatta vårdnadshavaren att överklaga ett nekande beslut från socialnämnden i fråga om insatsen för barnet (se avsnitt 6.2). Skulle det saknas samtycke från den ena vårdnadshavaren kan socialnämnden överväga att bevilja barnet insatsen med stöd av den nya lag som föreslås i denna proposition (se avsnitt 7.2).

I likhet med vad bl.a. Bris tar upp, är det viktigt att barnets och vårdnadshavarens ärenden är samordnade. Det följer av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer att insatser som ges till flera i en familj ska samordnas och behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld beaktas (2 kap. 9 § HSLF-FS 2022:39).

Den nya insatsen för med sig, så som bl.a. *Malmö kommun* påpekar, att administrationen i form av bl.a. handläggning kommer att öka hos socialnämnden. Den administrativa bördan måste dock vägas emot de påtagliga vinster i form av ökad rättssäkerhet som uppstår för barnet. Barn i skyddat boende har en utsatthet som har stora likheter med den situation som är kännetecknande för barn som placeras utanför det egna hemmet i andra former. Exempelvis visar forskningen att barn i skyddat boende har eftersatt hälsa och tandvård, på motsvarande sätt som gäller för barn som är placerade enligt socialtjänstlagen eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU (se avsnitt 4.1.2 och 4.3.2). För barn som placeras utanför det egna hemmet har socialnämnden enligt 6 kap. SoL ett uttalat ansvar. Det saknas skäl att i detta avseende behandla barn i skyddat boende annorlunda än barn som placeras utanför det egna hemmet i andra former, se vidare avsnitt 6.3.

6.2 Barn som följer med en vuxen vårdnadshavare till ett skyddat boende ska kunna beviljas insatsen

Regeringens förslag: Socialnämnden ska få bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende om barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som är myndig och som också beviljats insatsen.

Regeringens bedömning: Beslutet fattas med stöd av socialtjänstlagen och är överklagbart enligt socialtjänstlagens bestämmelser utan ändringar i lagen.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen gör ingen bedömning av om beslutet är överklagbart utan ändringar i lagen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig är i huvudsak positiva till förslaget. *Förvaltningsrätten i Umeå* framhåller att behov av skydd på grund av hot eller våld kan uppstå även för barn som har en underårig vårdnadshavare. Sådana barn och vårdnadshavare är

hänvisade till andra placeringsformer såsom HVB eller familjehem för vilka socialnämnden saknar möjlighet att besluta om placering i strid med den ena vårdnadshavarens vilja. Även *Riksdagens ombudsmän (JO)* anser att frågan om placering av minderåriga föräldrar i ett skyddat boende behöver utredas ytterligare. JO anser vidare att det inte följer av förslaget till bestämmelse att socialnämnden ska fatta ett beslut om bistånd till barnet.

Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden) anger att familjekonstellationer kan se olika ut och att det i bedömningen av riskerna med att låta en person som inte är barnets vårdnadshavare fly tillsammans med barnet till ett skyddat boende bör vägas in, exempelvis kan ett styvsvyskon och en styvförälder utgöra en betydande trygghet för barnet. Även *Rädda Barnen* och *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)* anser att det inte kan uteslutas att barn behöver placeras med en annan för barnet viktig vuxen som inte är vårdnadshavare. *Barnombudsmannen* avstyrker förslaget att barn endast ska få placeras tillsammans med en vårdnadshavare, med motiveringen att det kan finnas situationer där barnet – för att få sin rätt till skydd och stöd tillgodosedd – kan behöva följa med en vuxen person som inte är vårdnadshavare till det skyddade boendet, exempelvis en boendeförälder eller styvförälder. Vidare anger *Barnombudsmannen* att när ett barn placeras på skyddat boende bör det vara mer regel än undantag att detta görs mer eller mindre akut. För att barnet inte ska riskera att stå utan insats är det avgörande att en väl fungerande struktur byggs upp på socialtjänst och socialjour i syfte att kunna ta snabba beslut i ett akut skede.

Linköpings universitet (Barnafrid) framhåller vikten av att socialnämnden i bedömningen av barnets behov av skydd pratar enskilt med barnet, eftersom föräldrar kan ha andra intressen än barnet. *Unicef Sverige* efterfrågar tydligare formella krav på att barns rätt till delaktighet tillgodoses. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* anser att rätten till teckenspråkstolk särskilt bör betonas. Det finns annars en risk att man förbiser dessa barns behov. *Unizon* påpekar att det saknas kunskap inom socialtjänsten om hur barn som upplever pappas våld mot mamma påverkas.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens. I promemorian görs ingen bedömning av om beslutet är överklagbart utan ändringar i lagen.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser kommenterar promemorians förslag. *Barnombudsmannen*, *Barnens rätt i samhället (Bris)* och *Rädda Barnen* vidhåller att medföljande barn i skyddat boende ska kunna placeras tillsammans även med en omsorgsperson som inte är barnets vårdnadshavare.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2. I utkastet görs ingen bedömning av om beslutet är överklagbart utan ändringar i lagen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget är i huvudsak positiva till det. *Rädda Barnen* vidhåller sin uppfattning att barn bör kunna placeras tillsammans med en annan medföljande person än vårdnadshavaren, en åsikt som delas av bl.a. *Kristianstads kommun*. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner*, som

delar den uppfattningen och välkomnar en utredning i frågan, tillstyrker emellertid utkastets förslag eftersom det skulle innebära betydande svårigheter med att tillgodose ett barns rättigheter vid en sådan placering i frågor om bl.a. vem som beslutar om skolgång. *Förvaltningsrätten i Umeå* vidhåller sin synpunkt att minderåriga vårdnadshavare bör kunna placeras i skyddat boende.

Brottsofferjouren Sverige anser att HVB för tonåringar som utsatts för hedersrelaterat våld eller förtryck inte alltid är den bästa lösningen och att de därför bör kunna placeras i skyddat boende även utan en medföljande vårdnadshavare.

Jämställdhetsmyndigheten och Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner anser att det behöver tydliggöras vad som ska ske när barnet blir myndigt under tiden det är placerat tillsammans med en vårdnadshavare. *Unizon* betonar att familjer i denna situation riskerar att splittras.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner pekar på att kunskapen om våld i nära relationer är mycket ojämn inom socialtjänsten och anser att det behöver säkerställas att det finns adekvat kompetens hos både socialtjänsten och berörda rättsinstanser för att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Även *Riksförbundet Barnets rätt i samhället (Bris)* lyfter denna fråga och understryker vikten av att beslut fattas utifrån barnets bästa och barnets eget behov av skydd och stöd. *Unizon* tar upp att det saknas kunskap inom socialtjänsten för att göra adekvata riskbedömningar, vilket kan leda till att fel slutsatser dras om barnets skyddsbehov. Även *Linköpings universitet (Barnafrid)* tar upp att personal inom socialtjänst och rättsväsende inte alltid har den kunskap och kompetens som krävs för att göra en riskbedömning avseende barnet. *Länsstyrelsen i Östergötland* betonar att kunskap behöver finnas om att pojkar och unga män i en hederskontext kan vara både offer och förövare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Barn med egna skyddsbehov

Barn kan vara utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående på ett sätt som kan medföra behov av insatser som liknar behoven hos våldsutsatta vuxna. Så kan exempelvis vara fallet när ett barn utsätts för hedersrelaterat våld eller förtryck. Våldet kan utövas av en eller flera i familjen och ha sin grund i normer och värderingar som inskränker en flickas eller pojkes möjligheter, t.ex. vad gäller val av partner eller att leva ett liv som andra tonåringar. Minderåriga personer som utsätts för våld eller andra övergrepp till följd av hedersrelaterat våld eller förtryck, eller i en egen partnerrelation är mycket utsatta. Barn med skyddsbehov kan också själva vara vårdnadshavare.

Barn utan medföljande vårdnadshavare bör få vård i befintliga placeringsformer

Det framgår av föräldrabalken att barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. I första hand är det barnets vårdnadshavare som ska se till att barnet får detta (6 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken). I de fall då vårdnadshavaren inte förmår skydda barnet från våldet, eller utgör orsaken till våldsutsattheten såsom kan vara fallet vid hedersrelaterat våld och för-

tryck, kan barnet behöva placeras utanför det egna hemmet. Enligt nuvarande bestämmelse kan barn placeras utanför det egna hemmet i jourhem, familjehem, HVB eller stödboende (6 kap. 1 § SoL).

Skyddsbehövande minderåriga personer som placeras utan vårdnadshavare utanför det egna hemmet har ofta stora behov som ställer omfattande krav på boendet, exempelvis i form av personal som finns på plats dygnet runt. Så kan t.ex. vara fallet när ett barn är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck av sina föräldrar. I likhet med utredningen, gör regeringen bedömningen att våldsutsatta minderåriga personer som är i behov av vård därför bör tas emot i någon av de befintliga placeringsformerna för barn. Som framgår av utredningen finns det i dag familjehem, HVB och stödboenden som är inriktade på att ge skydd till just denna målgrupp. Det innebär, i motsats till vad *Brottsofferjouren Sverige* befarar, att minderåriga som utsatts för hedersrelaterat våld eller förtryck kan få anpassat skydd och stöd i ett HVB med denna inriktning.

Om det finns samtycke från vårdnadshavarna och, om barnet har fyllt 15 år, från barnet självt, kan socialnämnden placera barnet utanför det egna hemmet med stöd av socialtjänstlagen. Om det saknas samtycke, kan nämnden besluta om placeringen med stöd av LVU förutsatt att kriterierna för vård som framgår av 2 och 3 §§ LVU är uppfyllda (se vidare avsnitt 7.2). Våldsutsatta minderåriga personer som inte följer med en vårdnadshavare till skyddat boende bör således även fortsättningsvis vid behov tas emot inom ramen för befintliga placeringsformer för barn, och inte i ett skyddat boende i den form som nu föreslås.

Barn bör endast kunna beviljas skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare

I utredningen som föregått denna proposition övervägdes om barn ska kunna vara medföljande till någon annan vuxen än vårdnadshavaren. Det kan t.ex. finnas styvsyskon i den våldsutsattas familj, och ur barnens perspektiv kan det finnas starka skäl för att syskonskaran ska hållas ihop även vid den tillfälliga boendetid som skyddat boende ska utgöra. Det kan också, såsom bl.a. *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)*, *Barnombudsmannen*, *Rädda Barnen* och *Bris* anger, uppkomma situationer där en förälder som inte har del i vårdnaden, eller andra personer än föräldrar som tagit hand om barnet, söker hjälp i skyddat boende. Regeringen gör dock samma bedömning som utredningen, dvs. att det finns flera faktorer som talar emot en sådan ordning. En vårdnadshavare har rätten att bestämma i frågor som rör barnet och har ansvar för att barnets behov av omvårdnad m.m. tillgodoses. I likhet med vad *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* lyfter, kan det innebära praktiska svårigheter i det skyddade boendet om det inte finns någon vårdnadshavare på plats som, när så krävs, kan fatta beslut i angelägenheter som rör barnet. Även andra frågor kan uppkomma som rör barnets relation till den vuxne skyddssökande. Om det exempelvis gäller en förälder som inte är vårdnadshavare behöver den bakomliggande orsaken till att föräldern inte längre är barnets vårdnadshavare beaktas. Gäller det en vuxen som varken är barnets vårdnadshavare eller förälder väcks frågor om vilket förhållande som den vuxne har till barnet som skulle kunna motivera att barnet följer med personen till boendet, samt om det kan finnas motstående intressen

mellan den vuxne i förhållande till barnet. Som anges i utredningen handlar det sannolikt om få fall där den som ska placeras tillsammans med barnet inte samtidigt är barnets vårdnadshavare. När så trots allt är fallet har socialnämnden möjlighet att överväga och vidta andra lösningar än en insats i form av skyddat boende för barnet. Socialnämnden kan också, i linje med vad Rädda Barnen efterfrågar, placera barnet i det skyddade boendet med stöd av LVU, förutsatt att kriterierna för vård enligt LVU är uppfyllda. Barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn och vad som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser (1 kap. 2 § SoL).

Frågan om att ett barn kan ha andra vuxna i sin närhet som i praktiken tar ett föräldraansvar för barnet har uppmärksammats även i andra sammanhang. I juni 2022 överlämnade Utredningen om en föräldraskapsrättslig lagstiftning för alla sitt betänkande Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38). Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet. Frågan om huruvida andra vuxna än barnets vårdnadshavare ska kunna fatta vissa beslut kring ett barn utöver det som lagstiftningen ger stöd för i dag bör lämpligen behandlas i ett större sammanhang än denna proposition.

Mot bakgrund av det nu anförda anser regeringen att ett barn endast bör kunna följa med en vårdnadshavare till skyddat boende. Som närmare utvecklas i det följande bör barnets vårdnadshavare dessutom vara vuxen.

Fortsatt vistelse i skyddat boende när barnet fyller 18 år

Såsom bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten* uppmärksammar, kan ett barn hinna fylla 18 år under tiden i skyddat boende. Även utredningen har uppmärksammats på att medföljande barn som fyller 18 år i det skyddade boendet kan tvingas lämna boendet. Utredningen redovisar dock också att några kommuner har uppgett att de alltid försöker lösa situationen så att de unga kan bo kvar. För den som har fyllt 18 år under tiden i skyddat boende krävs det inte längre något samtycke från vårdnadshavare för att 18-åringen ska beviljas insatsen. Socialnämnden kan då vid behov bevilja 18-åringen insatsen med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Regeringen delar utredningens uppfattning att det är centralt att kommuner ser familjen ur ett helhetsperspektiv och arbetar för att hålla ihop familjen, även om något barn har fyllt 18 år i boendet.

Vårdnadshavaren bör vara vuxen

I avsnitt 7 föreslås en särskild reglering som innebär att barn ska kunna följa med en vårdnadshavare i skyddat boende även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Även utredningen föreslog en sådan reglering, men med en annan utformning. Regeringen anser att det bör krävas att vårdnadshavaren har fyllt 18 år, dvs. är myndig. Såsom *Förvaltningsrätten i Umeå* påpekar, kommer således den särskilda regleringen inte att vara tillämplig för våldsutsatta minderåriga med medföljande egna barn.

Det har, vilket *JO* och *Förvaltningsrätten i Umeå* efterfrågar, närmare övervägts om och hur situationen bör regleras när en minderårig vårdnadshavare har behov av ett skyddat boende. Även när våldsutsatta minderåriga personer har egna barn ansvarar vårdnadshavaren för barnet med stöd av

6 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken. Det kan därmed konstateras att det förhållandet att ett barn självt är förälder inte förändrar vårdnadshavarens ansvar gentemot den minderåriga föräldern. Utgångspunkten är, precis som är fallet när det gäller våldsutsatta minderåriga personer utan barn, att det är den minderåriga vårdnadshavarens egna vårdnadshavare som i första hand ansvarar för sitt barns trygghet och säkerhet. Som nämns ovan är minderåriga som utsätts för hot, våld eller andra övergrepp ofta mycket utsatta. I ännu högre grad torde det vara fallet när det gäller minderåriga vårdnadshavare. Minderåriga vårdnadshavare som har behov av vård utanför det egna hemmet bör därför – med eller utan det egna barnet – tas emot i någon av de befintliga placeringsformerna för barn.

Om den minderåriga vårdnadshavaren behöver placeras utanför det egna hemmet tillsammans med barnet kan socialnämnden om det finns erforderliga samtycken besluta om placeringen med stöd av socialtjänstlagen. När det gäller placeringen av den minderåriga vårdnadshavarens barn, förutsätter det dock att barnets andra vårdnadshavare samtycker till placeringen. Skulle det saknas ett sådant samtycke, kan nämnden besluta om placeringen med stöd av LVU, förutsatt att kriterierna för vård som framgår av 2 och 3 §§ LVU är uppfyllda.

En bestämmelse om att barn får beviljas skyddat boende bör införas i socialtjänstlagen

I avsnitt 5.1 föreslås att skyddat boende förs in i socialtjänstlagen som en insats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Bestämmelsen omfattar även barn. För att stärka barns rättigheter anser regeringen att det ska införas en särskild bestämmelse om mottagande av barn i skyddat boende. Av bestämmelsen ska framgå att socialnämnden får bevilja ett barn skyddat boende under förutsättning att barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som är myndig och som också beviljas insatsen. Av bestämmelsen följer, så som *JO* efterfrågar, att barnet kommer att få ett eget beslut om insatsen. Eftersom insatser enligt socialtjänstlagen är frivilliga insatser kan ett barn beviljas skyddat boende med stöd av de föreslagna bestämmelserna endast med samtycke från barnets vårdnadshavare. Beslutet fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Ett beslut som innebär att barnet inte beviljas insatsen är överklagbart enligt 16 kap. 3 § första stycket SoL. Regeringen konstaterar därför att det inte behövs någon ändring i lag för att beslutet ska kunna överklagas.

I avsnitt 7 föreslås en särskild reglering för de fall barnet har två vårdnadshavare och det saknas samtycke från den ena vårdnadshavaren.

Beslut om insatsen kan fattas akut

Precis som *Barnombudsmannen* påpekar, uppstår behovet av skydd ofta akut. På motsvarande sätt som gäller för vuxna kan, om skyddat boende blir en insats också för barnet, socialnämnden i fråga om medföljande barn omedelbart fatta beslut om att bevilja barnet skyddat boende. Om behovet uppstår under jourtid, t.ex. en helg, fattas beslutet av kommunens socialjour. Socialtjänsten kan alltså inleda en utredning, bevilja bistånd till skyddat boende och parallellt fortsätta utredningen om barnets behov av stöd och skydd.

Det framgår av 11 kap. 10 § SoL att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information. Ett barn ska enligt samma bestämmelse ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Vid en utredning om behov av ingripande till ett barns skydd eller stöd får barnet vidare höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Om skyddat boende är en insats också för barn kommer detta krav att gälla även för dem.

I linje med vad *Barnafrid* framhåller är det viktigt att barnets inställning till insatsen klargörs. Det framgår också av 1 kap. 2 § SoL att barnets bästa särskilt ska beaktas vid åtgärder som rör barn och att vad som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser. I betänkandet *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47 s. 781 ff.) finns flera förslag om att i socialtjänstlagen förtydliga barnets rätt till information och rätt att framföra sina åsikter, i syfte att ytterligare anpassa lagen till FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Regeringen anser att ett införande av tydligare lagkrav i socialtjänstlagen, så som *Unicef Sverige* efterfrågar, med hänvisning härtill bör behandlas i ett annat sammanhang än inom ramen för denna proposition.

Regeringen konstaterar även att barn och vuxna som kommer i kontakt med socialtjänsten vid behov har rätt till teckenspråkstolk med stöd av 13 § förvaltningslagen (2017:900). Det behövs därför inte, såsom *Specialpedagogiska myndigheten* föreslår, något ytterligare tydliggörande av denna rättighet.

Kompetens inom socialtjänsten

I linje med vad bl.a. *Unizon* och *Bris* lyfter fram, är det avgörande att det inom socialtjänsten finns adekvat kunskap och kompetens. Det kan exempelvis, såsom *Länsstyrelsen i Östergötland* tar upp, gälla kunskap om olika aspekter av hedersrelaterat våld. Det kan också, vilket bl.a. *Barnafrid* framför, gälla kompetens att göra en riskbedömning. Bristande kompetens och arbetsformer kan såsom flera remissinstanser påpekar leda till fel insatser och att bedömningen blir att barnet ska stanna i ursprungshemmet med följden att den våldsutsatta väljer bort insatsen för egen del.

För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det, enligt 3 kap. 3 § SoL, finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. I allmänna råd till bestämmelsen anger Socialstyrelsen att personal som arbetar med handläggning och uppföljning bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet. Om ärenden gäller våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld bör personalen ha kunskap om hur man för samtal med ett barn om våld och andra övergrepp och vilka konsekvenser det kan få för ett barn att utsättas för eller bevittna våld eller andra övergrepp (HSLF-FS 2022:39). Särskilda krav gäller dessutom inom socialtjänsten för viss handläggning som rör barn och unga (3 kap. 3 a § SoL). Sedan 2018 är

Prop. 2023/24:31 kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer obligatorisk bl.a. i socionomutbildningen och juristutbildningen.

Även om det alltså finns ett regelverk på plats som ska säkerställa kompetensen inom socialtjänsten är det viktigt att kraven på kompetens också är uppfyllda i praktiken. Som *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* pekar på, kan det behövas kompetensutveckling i berörda verksamheter. Det är också viktigt att kompetenshöjande åtgärder genomförs kontinuerligt. Länsstyrelserna har ett permanent uppdrag på området mäns våld mot kvinnor att bl.a. stödja införandet av effektiva metoder, arbetssätt och kunskapsstöd i regionala och lokala verksamheter och ansvara för utbildning och kompetensutveckling i länet. Länsstyrelserna ska i sitt arbete samverka med kommuner och regioner samt andra berörda myndigheter och aktörer (se förordningen [2021:995] om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor). Vidare har Brottsoffermyndigheten på regeringens uppdrag tagit fram en webbutbildning om behov hos barn som har bevittnat våld och som vistas eller har vistats i skyddat boende. Utbildningen syftar till att stärka kompetensen för berörda aktörer, så som socialtjänstens familjerätter, ombud och domstolar.

I linje med vad flera remissinstanser pekar på är frågan om kompetens inom socialtjänsten som motsvarar kraven på god kvalitet central för att målet med det nya regelverk som föreslås i denna proposition ska uppnås, dvs. att stärka skyddet och stödet till våldsutsatta barn och vuxna. Regeringen avser att noga följa kompetensutvecklingen inom såväl socialtjänst och hälso- och sjukvård som rättsväsende på området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Regeringen föreslår i avsnitt 12.3 att det regelverk som föreslås i denna proposition bör följas upp. Kompetensutvecklingen i berörda verksamheter bör utgöra en del av den uppföljningen.

6.3 Socialnämnden ansvarar för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser

Regeringens förslag: Socialnämnden ska medverka till att ett barn i skyddat boende får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att barnet får lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som barnet behöver samt lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver. Socialnämnden ska även lämna dem som vårdar barnet råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska noga följa vården av barnet främst genom regelbundna personliga besök i det boende där barnet vistas, enskilda samtal med barnet, samtal med den eller dem som tagit emot barnet på boendet och samtal med vårdnadshavarna. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Det ska finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Socialsekreteraren ska besöka barnet regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets behov och önskemål.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget att socialnämnden ska verka för att barnet får god vård och fostran, skolgång och hälso- och sjukvård tillstyrker eller har inget att invända emot det. *Linköpings universitet (Barnafrid)* anser att förslaget är glädjande då detta är en grupp barn som i många fall stått utan hjälp och stöd eller behandling. *Unicef Sverige* tror att förslaget kan vara avgörande för barnets hälsa och utveckling på såväl kort som lång sikt.

Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget om att det ska finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. *Malmö kommun* är positiv till förslaget, men ser också risker för att administrationen för socialsekreterarna ökar ytterligare. *Köpings kommun* är negativ till förslaget om särskild socialsekreterare. Enligt kommunen bör detta inte vara ett krav eftersom barnet är placerat tillsammans med en vårdnadshavare och därför inte har samma behov av en särskilt utsedd socialsekreterare som barn i andra placeringsformer. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* som avstyrker förslaget om att en särskild socialsekreterare ska utses, har en liknande uppfattning.

Unicef Sverige anser att bristande samverkan är en av de största utmaningarna vad gäller genomförandet av barnets rättigheter i praktiken. Ansvarsfördelningen inom och mellan myndigheter vad gäller barn i skyddat boende bör därför enligt organisationen förtydligas i lag eller föreskrifter.

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta som yttrar sig över förslaget att socialnämnden ska verka för att barnet får god vård och fostran, skolgång och hälso- och sjukvård, bl.a. *Rädda Barnen* och *Länsstyrelsen i Östergötland*, tillstyrker eller har inget att invända emot det. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* påpekar dock att det krävs mycket för att uppnå full efterlevnad av bestämmelsen, eftersom den i dag inte alltid efterlevs i fråga om placerade barn.

När det gäller förslaget om att socialnämnden ska lämna råd, stöd och annan hjälp som vårdnadshavare, föräldrar och de som vårdar barnet behöver, efterfrågar *Sveriges Kvinnoorganisationer* ett tydliggörande av hur socialnämnden ska interagera med den vårdnadshavare som utsätter den andra vårdnadshavaren för våld.

I fråga om förslaget att socialnämnden noga ska följa barnet, uttrycker *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)* en oro för att detta ska påverka förhållandet mellan föräldern och barnet, eftersom föräldern i regel har en fungerande föräldraförmåga. Även *Kristianstads kommun*, *Ulricehamns kommun* och *Herrljunga kommun* framför en liknande synpunkt och anser att det är otydligt var gränserna går för de olika parternas ansvar.

Unizon anser att mammor i skyddat boende i regel har tillräcklig föräldraförmåga för att tillgodose barnets behov.

Jämställdhetsmyndigheten framför att förslaget om en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakt med barnet innebär en viktig förstärkning av barnets rättigheter då det inte är givet att barnets och

vårdnadshavarens behov och intressen alltid sammanfaller. *Länsstyrelsen i Jönköping* anser att det är viktigt att den särskilt utsedde socialsekreteraren utför uppdraget i samförstånd med den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med för att inte riskera att inskränka vårdnadshavarens rätt att utöva sitt föräldraansvar. Även *Funktionsrätt Sverige* ser positivt på förslaget och betonar vikten av att socialsekreteraren har god kompetens om barnets funktionsnedsättning. *Linköpings universitet (Barnafrid)* anser att det ska tydliggöras att alla barn i familjen har en egen utsedd socialsekreterare.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser

För att barn i skyddat boende ska få sina rättigheter tillgodosedda föreslår utredningen att socialnämnden, på motsvarande sätt som gäller för barn som är placerade utanför hemmet i andra former, ska medverka till att barn i skyddat boende får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden, verka för att de får lämplig utbildning, verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver och lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver (6 kap. 7 § SoL).

Utredningen föreslår också att socialnämnden i fråga om barn i skyddat boende ska lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver, på motsvarande sätt som gäller för barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende (6 kap. 7 a § SoL). Enligt utredningen främjar det samverkan mellan socialnämnden och det skyddade boendet att socialtjänsten vid behov kan bistå personalen i det skyddade boendet i enlighet med vad som anges i bestämmelsen.

I likhet med utredningen, bedömer regeringen att barn som vistas i skyddat boende ska omfattas av de nu nämnda bestämmelserna. Som anges i avsnitt 6.1 är det, i motsats till vad *Unizon* ger uttryck för, inte tillräckligt att allt ansvar för barnet med avseende på stöd- och hjälpinsatser under vistelsen faller på den våldsutsatta vårdnadshavaren. Det är exempelvis, såsom *Funktionsrätt Sverige* framhåller, viktigt att socialnämnden verkar för att barn i skyddat boende får tillgång till sin utbildning (se även avsnitt 8.2).

Sveriges Kvinnoorganisationer efterfrågar ett tydliggörande av hur socialnämnden ska interagera med den vårdnadshavare som utsätter den andra vårdnadshavaren för våld. Socialnämnden har ett ansvar att verka för att den förälder som utövar våld i nära relation ska ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § första stycket SoL). Socialnämnden bör bl.a. kunna erbjuda våldsutövare stöd i föräldraskap med hänsyn taget till våldsutövarens individuella mottaglighet för insatsen och risken för återfall (se HSLF-FS 2022:39). Nämndens råd, stöd och annan hjälp till den våldsutövande vårdnadshavaren kan exempelvis handla om att erbjuda insatser för att våldet ska upphöra och för att öka förståelsen för hur beteendet påverkar barn. Det framgår av 5 kap. 11 a § andra stycket SoL att nämnden särskilt ska beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och för närstående till honom eller henne.

Det framgår av 6 kap. 7 b § SoL att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende. Socialnämnden ska följa vården genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas och genom enskilda samtal med barnet eller den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem och samtal med vårdnadshavarna. Nämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. Bestämmelsen bör enligt regeringens mening omfatta även barn och unga som vistas i skyddat boende. I motsats till vad bl.a. *Kristianstads kommun* ger uttryck för, saknas det skäl att tro att det förhållandet att socialnämndens ansvar för att följa barnet skulle påverka relationen mellan barnet och vårdnadshavaren negativt eller bidra till en otydlig rollfördelning mellan socialtjänsten och vårdnadshavaren. Tvärtom kan det utökade ansvaret för socialnämnden innebära att den våldsutsatta vårdnadshavaren får ett stöd och en avlastning i föräldraskapet. Som beskrivs av utredningen har barnets vårdnadshavare i skyddat boende ofta av naturliga skäl en nedsatt föräldraförmåga, vilket kan få som konsekvens att barnet är utelämnat till sig själv. Inte heller är det så, som *FSS* befarar, att bestämmelsen innebär att den våldsutsatta vårdnadshavaren fräntas sitt föräldramandat. Vårdnadshavaren som barnet är placerat tillsammans med har kvar sin rätt att bestämma i frågor som rör barnet. I likhet med vad *Länsstyrelsen i Jönköping* tar upp, är det viktigt att den socialsekreterare som ansvarar för barnet utför uppdraget i samförstånd med den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med. Det följer av socialtjänstlagen att verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet och att insatser till den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne (1 kap. 1 och 3 kap. 5 §§ SoL).

Det är viktigt att socialnämnden redan före, eller i ett tidigt skede av barnets placering i skyddat boende, uppmärksammar barnets behov av insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården samt hur barnets skolgång ska säkerställas under tiden på det skyddade boendet. Det är likaså avgörande att redan i ett tidigt skede börja planera för tiden efter vistelsen i det skyddade boendet. Bestämmelsen 6 kap. 7 b § SoL gäller i sin nuvarande utformning även för unga, vilket får till följd att även unga som beviljas skyddat boende kommer att omfattas.

Enligt 1 kap. 2 § tredje stycket SoL avses med barn varje människa under 18 år. Det finns dock ingen definition i socialtjänstlagen av begreppet unga. I förarbetena anges att socialnämndens ansvar när det gäller omsorger om barn och ungdom sträcker sig från insatser för de minsta barnen till insatser för ungdomar upp till 20-årsåldern. När det gäller allmänt förebyggande och stödjande arbete så har lagstiftaren inte velat lägga fast någon åldersgräns uppåt (se prop. 1979/80:1 s. 254). Tidigare användes såväl uttrycket ungdomar som unga i socialtjänstlagen, men numera är ordet ungdomar utbytt mot ordet unga, utan att någon ändring i sak avses (se prop. 2015/16:43).

Att skyddat boende omfattas av de bestämmelser som gäller för barn och unga som placeras utanför hemmet i andra former innebär att en insats i

form av skyddat boende kommer att omfattas av begreppet vård. Detsamma gäller, i fråga om bestämmelsen i 6 kap. 7 b § SoL, även för unga som vistas i skyddat boende. Begreppet vård är inte definierat i lagstiftningen.

Utredningen om tvångsvård för barn och unga hade i uppdrag att se över terminologin (dir. 2012:79). I sitt delbetänkande bedömde utredningen att begreppet vård bör användas som ett övergripande begrepp för insatser och åtgärder enligt en viss lagstiftning, i detta sammanhang, placering utanför det egna hemmet enligt socialtjänstlagen eller LVU. Utredningen kom fram till att innehållet i vården kan vara omvårdnad, fostran, stöd, tillsyn eller behandling (SOU 2014:3 s. 145). Utredningen presenterade förslag till författningsändringar i syfte att klargöra begreppet. Dessa ledde dock inte till några lagändringar. Den utredning som denna proposition delvis grundar sig på bedömer att barn och unga som tas emot i skyddat boende omfattas av begreppet vård. Regeringen anser inte att det finns skäl att nu göra en annan bedömning av begreppet vård än vad som gjorts tidigare. Barn och unga som tas emot i skyddat boende får således anses omfattas av begreppet vård.

Det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare

I likhet med utredningen, och i motsats till bl.a. SKR, gör regeringen bedömningen att även medföljande barn i skyddat boende har behov av att en särskilt utsedd socialsekreterare utses. Regeringen anser därför att på motsvarande sätt som socialnämnden utser en särskild socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge vid vård i familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, bör detta göras även för barn som beviljas skyddat boende. Det föreslås därför att skyddat boende ska omfattas av bestämmelserna om att utse en särskild socialsekreterare i 6 kap. 7 c § SoL. Bestämmelsen gäller i sin nuvarande utformning även för unga, vilket får till följd att även unga som beviljas plats i skyddat boende kommer att omfattas. Eftersom barnets insatser ska samordnas med många olika aktörer är det viktigt att det finns en person hos socialtjänsten som, i enlighet med vad *Jämsställdhetsmyndigheten* ser som särskilt värdefullt, tar ansvar för att barnets behov och rättigheter tillgodoses. Det finns annars en uppenbar risk att det återigen blir barnets vårdnadshavare som får stå i fokus för socialtjänstens insatser. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att tanken med barnets eller den unges särskilt utsedda socialsekreterare framför allt är att handla i barnets eller den unges intresse. Kommunerna bör sträva efter att ha skilda socialsekreterare för kontakterna med barnet eller den unge respektive med familjehemmet eller hemmet för vård eller boende (prop. 2012/13:10 s. 80). När det gäller barns vistelse i skyddat boende delar regeringen utredningens bedömning att det i allmänhet är naturligt att den särskilt utsedda socialsekreteraren är densamma som utreder barnet. På så sätt undviks eventuella dubbla roller eller dubbelarbete i förhållande till barnet. På samma sätt torde det vara lämpligt att den särskilt utsedda socialsekreteraren håller i interna och externa kontakter och ser till att insatserna är samordnade utifrån barnets behov. Det kan bl.a. innebära att hålla i kontakten med båda vårdnadshavarna, se till att respektive insatser till dessa är samordnade, ansvara för kontakterna med det skyddade

boendet och verka för att barnet får de insatser, den hälso- och sjukvård och den skolgång som barnet har rätt till. Regeringen anser dock inte att någon särskild reglering om att barnen i en syskonskara inte får ha samma särskilt utsedda socialsekreterare, så som *Barnafrid* föreslår, bör införas. Det är socialnämndens uppgift att organisera sin verksamhet på det sätt som gagnar både effektivitet och rättssäkerhet.

Inga nya bestämmelser behövs för att säkerställa samverkan

Socialnämnden ska i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs (5 kap. 1 a § SoL). Samverkan kan behöva ske med exempelvis skola, polis, kvinnojourer och hälso- och sjukvårdsaktörer. Socialtjänsten och regionen ska, när den enskilde har behov av insatser både från hälso- och sjukvården och från socialtjänsten, upprätta en samordnad individuell plan, en s.k. SIP (2 kap. 7 § SoL och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen [2017:30]). Bestämmelsen kan alltså komma att bli tillämplig när barn i skyddat boende har behov av insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Föreskrifter och allmänna råd om samverkan i ett enskilt ärende som rör våld i nära relationer finns också i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. Mot bakgrund av det regelverk som redan finns i fråga om samverkan i ärenden som rör barn, delar regeringen inte den bedömning som *Unicef Sverige* gör i fråga om behov av ytterligare reglering.

6.4 Fortlöpande överväganden om insatsen

Regeringens förslag: Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om insatsen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår inte att skyldigheten för nämnden att överväga insatsen ska tydliggöras i lagtexten.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget. *Linköpings universitet (Barnafrid)* är positivt till förslaget men anser att övervägandena bör göras i tätare intervaller.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De få remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker det. *Brottsofferjouren Sverige* understryker vikten av att det även görs en planering för hur det fortsatta stödet till barnet ska se ut. *Barnombudsmannen* framför en liknande synpunkt. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att övervägandet inte får leda till att barnets placering upphör samtidigt som vårdnadshavarens behov av skyddat boende kvarstår. Enligt myndigheten kan barn utsätta för hedersrelaterat våld och förtryck ofta behöva längre skyddstider än andra våldsutsatta.

Skälen för regeringens förslag: Det framgår av 6 kap. 8 § SoL att när ett barn vårdas med stöd av socialtjänstlagen i ett annat hem än det egna ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Utredningen framhåller att skyddat boende ska vara en tillfällig insats och att det bör eftersträvas att vistelsen inte överstiger tre till fem månader. Skulle dock så bli fallet anser utredningen att socialnämnden behöver, på motsvarande sätt som gäller för övriga placeringsalternativ i socialtjänstlagen, överväga om insatsen fortfarande behövs. Enligt regeringen bör det eftersträvas att insatsen inte blir längre än vad som är nödvändigt. Det är emellertid, i linje med vad *Jämställdhetsmyndigheten* framför, alltid en individuell bedömning av behovet av att insatsen fortsätter som ska ligga till grund för övervägandet. Såsom *Brottsofferjouren Sverige* tar upp, kan övervägandet också vara ett tillfälle att planera för det fortsatta stödet till barnet.

Regeringen anser därför att bestämmelsen i 6 kap. 8 § SoL om att vården ska övervägas minst en gång var sjätte månad bör gälla också barn i skyddade boenden, vilket bör tydliggöras i lagtexten. I motsats till vad *Barnafrid* anser, bör enligt regeringen intervallerna för övervägande av insatsen för barnet inte göras med tätare intervaller än vad som gäller för barn som är placerade utanför hemmet i andra former.

6.5 Uppföljning av barnets situation när placeringen har upphört

Regeringens förslag: Socialnämnden ska få besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett skyddat boende har upphört om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanser: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, tillstyrker eller är positiva till det. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att en uppföljningsmöjlighet för socialnämnden är av stor vikt för att säkra barns rätt till en uppväxt fri från våld. *Köpings kommun* anser att möjligheten till uppföljning är viktig för att kunna följa situationen när den våldsutsatta väljer att återvända till våldsutövaren. *SKR* och *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* uttrycker en liknande uppfattning.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget, däribland *Barnombudsmannen* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, tillstyrker det. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* anser dock att det bör vara en skyldighet för socialnämnden att besluta om uppföljning.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 11 kap. 4 b § SoL får socialnämnden besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering enligt socialtjänstlagen i familjehem eller HVB har upphört. En förutsättning för en sådan uppföljning enligt denna bestämmelse är att barnet, utan att förhållanden är sådana att det finns behov av ett beslut om tvångsvård, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas. Bestämmelsen syftar, förutom till fortsatt uppsikt över barnets förhållanden, till fortsatt motivationsarbete för att möjliggöra de insatser till barnet som socialnämnden anser behövs (prop. 2012/13:10 s. 134). Regeringen anser att bestämmelsen på motsvarande sätt bör gälla även efter det att en placering av ett barn i ett skyddat boende har upphört. Bestämmelsen skulle exempelvis, såsom bland andra *Köpings kommun* lyfter, kunna aktualiseras i de fall då en våldsutsatt flyttar tillbaka till våldsutövaren efter en vistelse i skyddat boende, när omständigheterna är sådana att förutsättningarna för vård enligt LVU inte är uppfyllda.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner väcker frågan om bestämmelsen om socialnämndens möjlighet till uppföljning bör formuleras som en skyldighet för socialnämnden att besluta om uppföljningen. Regeringen har tidigare bedömt att en sådan skyldighet måste vägas mot att det bör eftersträvas att placeringar enligt socialtjänstlagen är frivilliga (se prop. 2021/22:178 s. 57 f.). Det saknas också skäl att utforma bestämmelserna om uppföljning annorlunda för barn i skyddat boende jämfört med vad som gäller för barn som är placerade utanför hemmet i andra former med stöd av socialtjänstlagen. Någon skyldighet för nämnden att besluta om uppföljning i fråga om barn som har varit placerade i skyddat boende bör därför inte föreslås inom ramen för denna proposition.

Det följer av 11 kap. 4 c § SoL att uppföljningen ska avslutas senast två månader från det att placeringen har upphört. Enligt regeringens uppfattning saknas det även i detta avseende skäl att utforma bestämmelsen om uppföljning annorlunda för barn i skyddat boende jämfört med barn som är placerade utanför hemmet i andra former. Någon ändring av bestämmelsen om längre uppföljningstid, såsom *Jämställdhetsmyndigheten* efterfrågar, bör därför inte föreslås inom ramen för denna proposition.

7 Skyddat boende som en insats till barn när samtycke från en av två vårdnadshavare saknas

7.1 Behov av en insats i form av skyddat boende när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare

Regeringens bedömning: För att tillgodose ett barns behov av stöd och skydd bör socialnämnden kunna bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare även om det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren.

Utredningens och promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig instämmer i bedömningen, däribland *Göteborgs kommun*, *Akademikerförbundet SSR* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*. *Unicef Sverige* anser att barnets rätt att skyddas mot våld måste gå före den våldsutövande föräldrarnas rätt att besluta om barnet i dessa lägen. *Linköpings universitet (Barnafrid)* uttrycker en liknande åsikt. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att socialnämndens möjlighet att fatta beslut om ett barns placering med endast en av två vårdnadshavares samtycke kommer att få avgörande betydelse för barns möjligheter till skydd. *Myndigheten för delaktighet (MFD)* framhåller att ett förtydligande av situationen för medföljande barn i skyddat boende bidrar positivt till att minska de negativa effekter som upplevelser av våld kan ha på barns psykiska och fysiska hälsa.

Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete) ställer sig kritiskt till själva grundtanken om skyddat boende som en placering inom socialtjänsten. Om detta blir den rådande ordningen anser dock universitetet att beslut om placering av ett barn i skyddat boende ska kunna fattas även utan den våldsutövande föräldrarnas samtycke. *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* anser dels att kvinnor och barn ska få söka samhällets skydd från våld utan föregående beslut från socialtjänsten, dels att ett eventuellt beslut rörande barnet automatiskt ska omfattas av mammans beslut.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta som yttrat sig instämmer i bedömningen, däribland *Barnombudsmannen*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Rädda Barnen*, *Sveriges Kvinnoorganisationer* och *Länsstyrelsen i Östergötland*.

Hultsfreds kommun anser att en placering av barnet när det saknas samtycke innebär att socialtjänsten tar ställning för den skyddsökande vårdnadshavaren, vilket är en rättsosäker hantering.

Skälen för regeringens bedömning: Det är angeläget att barn ska kunna följa med en våldsutsatt vårdnadshavare till ett skyddat boende även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Som framgår av avsnitten 4.1.1 och 4.1.2 har medföljande barn i regel bevittnat våld eller själva utsatts för våld. Det framgår av artikel 3 i FN:s konvention om

barnets rättigheter (barnkonventionen) att konventionsstaterna ska åta sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet. Enligt artikel 19 i barnkonventionen har barnet rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp. Det framgår vidare av artikel 39 i barnkonventionen att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som har utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp.

Enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har ett barns vårdnadshavare rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. När ett barn har två vårdnadshavare ska dessa utöva sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till barnet tillsammans (6 kap. 13 § första stycket föräldrabalken). Från den grundläggande principen om det gemensamma beslutsfattandet vid gemensam vårdnad finns undantag för speciella situationer (6 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken). Om en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro, eller sjukdom eller av någon annan orsak inte kan ta del i sådana beslut som rör vårdnaden och som inte kan skjutas upp utan olägenhet bestämmer den andra vårdnadshavaren ensam. En vårdnadshavare får dock inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det. Exempel på beslut av ingripande betydelse är sådana som rör barnets skolgång och boende (prop. 1975/76:170 s. 178).

Om ett barn under 15 år ska kunna placeras utanför hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, krävs att barnets vårdnadshavare samtycker till insatsen. Om barnet har två vårdnadshavare, krävs att båda vårdnadshavarna samtycker. Om barnet har fyllt 15 år, måste också barnet samtycka, enligt 1 kap. 3 §, 11 kap. 10 § SoL och 1 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU.

Som framgår i avsnitt 6.1 fattar socialnämnden i dag inte något beslut om insats för barnet när barnet följer med vårdnadshavaren till det skyddade boendet. Barnet är därmed inte föremål för någon socialtjänstinsats. Socialtjänsten brukar dock informera den andra vårdnadshavaren om barnets eller barnens vistelse i det skyddade boendet men något samtycke efterfrågas inte. I avsnitt 5.1 föreslås att skyddat boende uttryckligen ska regleras som en boendeinsats enligt socialtjänstlagen till stöd och skydd för såväl skyddssökande som medföljande barn. En sådan placering enligt socialtjänstlagen kräver, i motsats till vad *Roks* framför, att båda vårdnadshavarna samtycker till insatsen. För att möjliggöra att ett barn kan beviljas en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare utan den andra vårdnadshavarens samtycke bedömer regeringen att det måste införas en reglering som ger socialnämnden möjlighet att besluta om insatsen även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Det är, i linje med vad bl.a. *Unicef Sverige* framför, viktigt att barns rätt till skydd kan säkerställas även när det saknas samtycke. Som *Hultsfreds kommun* lyfter fram är ett beslut om skyddat boende för ett barn när samtycke från en vårdnadshavare saknas en begränsning i vårdnadshavarens rätt att bestämma i frågor som rör barnet och det kan uppfattas som att socialnämnden tar ställning till fördel för den andra vårdnadshavaren. Det är därför enligt regeringens mening av stor

vikt att beslut om skyddat boende för barn omgärdas av ett regelverk som säkerställer att besluten utgår från hänsynen till barnets bästa och att parternas rättsäkerhet säkerställs. Förslag till ett sådant regelverk presenteras i de följande avsnitten.

7.2 Möjligheten att bevilja ett barn skyddat boende utan samtycke från en av två vårdnadshavare ska regleras i en särskild lag

Regeringens förslag: Förutsättningarna och förfarandet för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när barnet har två vårdnadshavare och den andre vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen ska regleras i en särskild lag.

Vid beslut enligt lagen ska det som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses varje människa under 18 år.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen förslår att bestämmelserna i 6 kap. 13 a § föräldrabalken om att socialnämnden i vissa fall får besluta att en åtgärd till stöd för ett barn får vidtas trots att bara den ena av barnets två vårdnadshavare samtycker, också ska omfatta en placering i skyddat boende.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Socialstyrelsen*. *Trollhättans kommun* framhåller vikten av att det finns smidiga beslutsvägar när det gäller placering av barn i skyddat boende när våldsutövaren inte samtycker till placeringen.

Ett antal remissinstanser avstyrker eller har starka invändningar mot förslaget. *Riksdagens ombudsmän (JO)* understryker att beslutet innebär en väsentlig inskränkning i den andra vårdnadshavarens bestämmanderätt och anser att det är oklart på vilka grunder som socialnämnden ska få fatta beslut när det gäller barnet som går emot en vårdnadshavares vilja. Även *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* och *Unicef Sverige* anser att det är oklart på vilka grunder som socialnämnden ska få fatta ett sådant beslut. *Göteborgs kommun* ifrågasätter hur socialtjänsten ska kunna skydda barnen utan att samtidigt anklagas för att ta den ena vårdnadshavarens parti. Även *Sigtuna kommun* väcker denna fråga och anser att en placering av ett barn i skyddat boende kan jämföras med ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU, dock utan att beslutet är offentligt och utan rätt till offentligt biträde.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås i likhet med utredningen att bestämmelsen i 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska gälla placering i skyddat boende, men att den bestämmelsen ska kompletteras med en ny bestämmelse i LVU som ger socialnämnden möjlighet att besluta att ett barn omedelbart ska placeras tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende utan att det finns samtycke från den andra vårdnadshavaren.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker eller ställer sig huvudsakligen positiva till förslaget, däribland *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* och *Jönköpings kommun*. *Justitiekanslern (JK)* anser att det kan

ifrågasätts att möjligheten att tvångsplacera barn utanför hemmet införs i föräldrabalken bland betydligt mindre ingripande bestämmelser. JK menar att det bör övervägas om inte båda beslutsformerna av placering med tvång regleras tillsammans, likt det förfarande som följer ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU. *Sveriges advokatsamfund*, som är positivt till att omedelbar placering regleras i LVU, avstyrker att en placering i skyddat boende ska kunna göras med stöd av bestämmelsen i föräldrabalken som saknar krav på bl.a. föregående domstolsprövning och offentliga biträden. Ytterligare remissinstanser, däribland JK och *Kammarrätten i Stockholm* konstaterar att de rättsliga konsekvenserna skiljer sig stort åt beroende på om beslutet fattas med stöd av LVU eller med stöd av föräldrabalken bl.a. vad gäller rätten till offentligt biträde, och efterfrågar en motivering till det. Kammarrätten anser också att det för att underlätta tillämpningen bör övervägas att reglera omedelbar placering i skyddat boende i en egen lag. *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* anser att de ändringar som föreslås i sig visar ett behov av ett större genomgripande reformarbete där barn- och föräldrarättslig reglering i såväl föräldrabalken som socialtjänstlagen och LVU ses över.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner befarar att en placering i ett skyddat boende med stöd av tvångslagstiftningen riskerar att öka den våldsutsatta vårdnadshavarens ambivalens att söka skydd för sig och barnet och förordar att bestämmelsen om omedelbar placering i skyddat boende i stället för i LVU införs i föräldrabalken. *Lunds kommun* uttrycker en liknande farhåga, liksom *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* som avstyrker förslaget.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende.

Remissinstanserna: De allra flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller är positiva till förslaget, däribland *Barnombudsmannen*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Förvaltningsrätten i Umeå*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Sveriges advokatsamfund*.

Andra remissinstanser, däribland *Ulricehamns kommun* och *Herrljunga kommun*, ser dock en risk att den nya lagen innebär att färre kommer att söka hjälp. Det gäller även *Unizon* som, utan att vare sig tillstyrka eller avstyrka den nya lagen, befarar att vårdnadshavaren blir ambivalent till att söka skydd. Även *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)* anser att en negativ bieffekt av utökade rättsliga processer kan vara att färre barn och vuxna får nödvändigt skydd. Sådana farhågor motiveras, enligt fakulteten, av studier som visar att återkommande överklaganden av beslut avseende vårdnad eller umgänge kan vara en strategi som används som ett fortsatt våldsutövande efter uppbrott. Fakulteten tycker därför att det är angeläget att regleringen noga följs upp. Även *Jönköpings kommun*, som är positiv till förslaget, ser en risk för att våldsutsatta ska dra sig för att söka hjälp från socialtjänsten när det innebär att barnen kan bli föremål för tvångsinsatser. Å andra sidan kan det enligt kommunen vara avlastande för den våldsutsatta att det finns ett myndighetsbeslut bakom placeringen av barnen. *Malmö kommun* anser att processen kring besluten kan innebära en risk för att förslagen i praktiken leder till en högre betoning av rättssäkerheten för den andra vårdnadshavaren på bekostnad av barnet och den våldsutsatta vårdnadshavaren. *Lunds kommun*, som avstyrker förslaget, förespråkar i stället att

bestämmelsen i 6 kap. 13 a § föräldrabalken bör inkludera skyddat boende. *Landskrona kommun* ifrågasätter att det behövs ny lagstiftning och anser att det borde tydliggöras genom kompletteringar i LVU att vård med stöd av den lagen ska kunna ges i dessa situationer.

Rädda Barnen befarar att flera av de rättsliga processerna kring placering på skyddat boende där en vårdnadshavare inte samtycker kommer att ske parallellt med processer kring vårdnad, boende och umgänge och understryker vikten av att processerna samordnas.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för en reglering

Det krävs som huvudregel alltid båda vårdnadshavarnas samtycke för att insatser till barn ska få ges enligt socialtjänstlagen. Enligt gällande rätt är det för närvarande endast med stöd av LVU som socialnämnden kan besluta om placering utanför hemmet utan samtycke från vårdnadshavarna och, när barnet fyllt 15 år, från barnet självt (1 kap. 3 §, 11 kap. 10 § SoL och 1 § LVU).

Om ett beslut om vård inte kan avvaktas får socialnämnden besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas (6 § LVU). Det krävs då att det är sannolikt att den unge behöver beredas vård enligt LVU och att rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till risken för att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Av 1 § LVU framgår att den som är under 18 år ska beredas vård enligt LVU, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § LVU föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke. Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 år men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov av personliga förhållanden i övrigt är lämpliga än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke. Vård ska enligt 2 § LVU beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas. Förutsättningarna för vård enligt 3 § LVU är att barnet eller den unge genom sitt eget beteende utsätter sin hälsa eller utveckling för en påtaglig risk att skadas.

I förarbetena till LVU uttalar i fråga om rekvisitet påtaglig risk för skada bl.a. följande. För ett ingripande med stöd av lagen måste krävas att det inte är fråga om en obetydlig, oklar eller avlägsen risk för den unge utan om en klar och konkret risk för skada för den unges hälsa eller utveckling. Det ska gå att konstatera att risken för skada har en sådan inverkan på barnets hälsa eller utveckling att barnet har ett tydligt vårdbehov. Det får inte vara fråga om något subjektivt antagande om att barnet löper risk att skadas. Det måste alltså finnas konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för skada för den unges hälsa eller utveckling. I uttrycket ”påtaglig risk för skada” ligger att det krävs mer än bara en ringa risk för skada (prop. 1989/90:28 s. 62, 63 och 107).

Varken förarbetena till föräldrabalken, LVU eller socialtjänstlagen belyser situationen när en vårdnadshavare som har blivit beviljad insatsen skyddat boende tar med gemensamma barn till boendet utan att den andra vårdnadshavaren lämnat sitt samtycke. Det förekommer att socialnämnden

beslutar om ett omedelbart omhändertagande enligt LVU och placerar barnet i ett skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Även om omständigheterna i det enskilda fallet kan vara nog så svåra för barnet kan det emellertid inte alltid förutsättas att de är sådana att det är sannolikt att kriterierna för vård enligt LVU är uppfyllda. I de situationer då kriterierna för vård enligt LVU inte är uppfyllda saknas således laglig möjlighet för socialnämnden att bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med den ena av två vårdnadshavare i strid med den andra vårdnadshavarens vilja.

Regleringen bör införas samlad i en särskild lag

I såväl utredningen som departementspromemorian föreslås att 6 kap. 13 a § föräldrabalken också ska omfatta en placering i skyddat boende. Av denna bestämmelse följer att socialnämnden får besluta att vissa åtgärder får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. De åtgärder som avses är bl.a. behandling i öppna former, exempelvis samtal med en kurator eller en socialsekreterare eller deltagande i olika öppenvårdssamtal, som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL, och att utse en kontaktperson eller en kontaktfamilj i enlighet med 3 kap. 6 b § första stycket SoL. Däremot omfattas inte placeringar utanför hemmet. De insatser som socialnämnden kan fatta beslut om enligt bestämmelsen i föräldrabalken är således av en betydligt mindre ingripande karaktär än vad en placering utanför det egna hemmet är. Regeringen anser, i likhet med bl.a. JK, att det finns betänkligheter med att en bestämmelse om ett barns placering i skyddat boende införs i föräldrabalken bland betydligt mindre ingripande åtgärder.

I departementspromemorian föreslås därutöver att bestämmelsen i föräldrabalken ska kompletteras med bestämmelser om ett barns omedelbara placering i skyddat boende. Bestämmelserna föreslås införas i LVU med förslaget om ett omedelbart omhändertagande enligt LVU som förlaga. Enligt förslaget i promemorian ska bestämmelserna syfta till att tillgodose barns behov av omedelbart stöd och skydd när en placering inte kan avvaktas och samtycke från den andra vårdnadshavaren före placeringen inte kan begäras in eller saknas. Införandet av nu nämnda reglering i LVU motiveras i promemorian bl.a. med att det i LVU finns handläggningsregler för omedelbara omhändertaganden som säkerställer viktiga rättssäkerhetsaspekter ur såväl barnets som vårdnadshavarnas perspektiv. Hit hör exempelvis regler om att underställa förvaltningsrätten socialnämndens beslut, om tidsfrister för domstolens handläggning och om förordnande av offentligt biträde. Såsom bl.a. *Sveriges advokatsamfund* framhåller saknas sådana regler vid en placering av barnet med stöd av bestämmelser i föräldrabalken. Regeringen bedömer, såsom flera remissinstanser också har uppmärksammat, däribland *Kammarrätten i Stockholm*, att skillnaden i rättsliga konsekvenser blir stor beroende på om beslutet skulle fattas med stöd av en ny bestämmelse i föräldrabalken eller LVU.

I likhet med JK gör regeringen bedömningen att möjligheten för socialnämnden att besluta om skyddat boende för ett barn med samtycke bara från den ena av två vårdnadshavare och en omedelbar sådan insats

Prop. 2023/24:31 med samtycke bara från den ena vårdnadshavaren bör regleras tillsammans.

I utkastet till lagrådsremiss övervägs om regleringen bör införas samlat i LVU, i linje med vad *Landskrona kommun* förordar. Såsom konstateras redan i departementspromemorian, innebär det förhållandet att socialnämnden ges en befogenhet att få besluta att ett barn som har två vårdnadshavare ska följa med den ena vårdnadshavaren till ett skyddat boende utan samtycke från den andra vårdnadshavaren ett förfarande som har stora likheter med vård enligt LVU. Samtidigt, så som konstateras i utkastet, är situationen i samband med en insats i form av skyddat boende annorlunda eftersom barnets behov av insatsen alltid aktualiseras samtidigt som barnets ena vårdnadshavare tillsammans med barnet söker skydd och därmed aktivt också försöker skydda barnet i den aktuella situationen. Insatsen skiljer sig dessutom i vissa delar åt jämfört med hur regleringen i LVU är utformad t.ex. att insatsen inte utgör vård enligt LVU och att den alltid förutsätter att barnet beviljas insatsen tillsammans med en vårdnadshavare som samtycker till den.

Regeringen bedömer att dessa omständigheter talar för att regleringen ska införas i en särskild lag. Det krävs dessutom en relativt omfattande reglering för att säkerställa barns rättigheter och situation i skyddat boende när det saknas samtycke från en av barnets vårdnadshavare. Att bestämmelserna då finns samlade i en särskild lag gör regleringen lättare att överblicka och därmed, som Kammarrätten i Stockholm framför, enklare att tillämpa. Mot den bakgrunden saknas skäl att, såsom bl.a. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* och *Lunds kommun* efterfrågar, närmare analysera hur föräldrabalken kan användas med syfte att säkerställa ett barns rätt till stöd och skydd i skyddat boende tillsammans med en av två vårdnadshavare.

Den reglering som regeringen nu föreslår bör införas i en ny lag om placering av barn i skyddat boende och syfta till att stärka rätten till skydd och stöd för medföljande barn i skyddat boende när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Regeringen har förståelse för att den nya ordningen för medföljande barn som förslagen innebär (se avsnitt 6.1) kan ge upphov till farhågor om att våldsutsatta kan komma att avstå från att söka skydd, såsom bl.a. *Lunds kommun* och *Unizon* ger uttryck för. Mot det bör dock ställas att det kan vara en avlastning för den våldsutsatta vårdnadshavaren att det finns ett beslut om att barnet beviljas insatsen, vilket bl.a. *Jönköpings kommun* för fram.

Malmö kommun anser att det finns en risk att rättssäkerheten för den andra vårdnadshavaren ges företräde framför barnet och den våldsutsatta vårdnadshavaren, och *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)* uttrycker en farhåga om att en våldsutövande vårdnadshavare kan inleda återkommande rättsprocesser som en strategi för fortsatt våldsutövande efter ett uppbrott. Regeringen är medveten om dessa risker och har genom de förslag som föreslås i de följande avsnitten, så långt det är möjligt utformat regelverket för att förhindra att den nya lagen kan utnyttjats i syfte att vidmakthålla makt och inflytande över den som beviljats skyddat boende. Vidare bedöms att regelverket både uppfyller de krav på rättssäkerhet som måste ställas när barn vistas i skyddat boende utan samtycke från båda vårdnadshavarna, och säkerställer ett effektivt och ändamålsenligt skydd för dessa barn.

Lagrådet noterar att LVU i betydande utsträckning har fått utgöra förebild för den föreslagna lagen. Lagrådet för fram att reglerna i LVU är tvingande främst i förhållande till barnet eller den unge, medan det tvång som ska utövas enligt den nya lagstiftningen är riktat enbart mot den vårdnadshavare som inte samtycker till att barnet beviljas insatsen skyddat boende. Lagrådet framhåller därför vikten av att i den fortsatta beredningen av förslagen noggrant överväga i vilken mån som det verkligen finns skäl att i olika frågor välja samma lösning som lagstiftaren har gjort när det gäller LVU. Parallelliteten skapar en risk för ett icke avsett utrymme för analogier mellan LVU och de föreslagna reglerna. Något sådant kan fördunkla det underliggande barnrättsperspektivet.

Regeringen instämmer i Lagrådets bedömning att det finns väsentliga skillnader mellan de förhållanden som LVU reglerar och de förhållanden som den nya lagen avser att reglera, särskilt när det gäller mot vem tvånget riktas. Likväl anser regeringen att flera av de rättssäkerhetsgarantier som omgärdar tvångsåtgärder enligt LVU även bör omgärda tvångsåtgärder enligt den nya lagen. Likaså kan liknande handläggningsrutiner för de olika åtgärderna bidra till en enklare och, i den utsträckning det finns skäl för det, likartad tillämpning. Den föreslagna regleringen skiljer sig dock på flera väsentliga punkter från LVU med anledning av de särskilda förhållanden som behöver beaktas när det är fråga om en vårdnadshavare som söker skydd för sig och sitt barn utan den andra vårdnadshavarens samtycke. Det gäller exempelvis i fråga om de särskilda bestämmelser som föreslås om vårdnadshavarnas bestämmanderätt om vissa angelägenheter som rör barnet (se avsnitt 7.11). Det gäller också i fråga om den längre tidsfristen som föreslås för socialnämnden att ansöka om skyddat boende när barnet beviljats en omedelbar sådan insats. Den längre tidsfristen bidrar till att den skyddsökande vårdnadshavaren och barnet utsätts för mindre påfrestningar under det inledande skedet av vistelsen och skapar större handlingsutrymme för socialnämnden att begära in behövlig utredning, samtidigt som rättssäkerheten i beslutsprocessen säkerställs. I vissa fall kan även den skyddsökande vårdnadshavaren och barnet under denna längre tidsperiod hinna få tillgång till ett stadigvarande boende och behovet av ansökningar i motsvarande omfattning minska (se avsnitt 7.6). En annan viktig skillnad är att det inte föreslås någon huvudregel om att muntlig förhandling ska hållas i mål om skyddat boende, vilket också är ett sätt att, utan att tumma på den rättssäkerhet som en domstolsprövning ger, freda de inblandade från kontaktytor som inte oundgängligen är nödvändiga (se avsnitt 7.16). Även den begränsning som föreslås av prövningen av en framställan om att insatsen eller ett beslut om hemlighållande av barnets vistelseort eller om umgängesbegränsning ska upphöra avviker från LVU (avsnitten 7.8 och 7.10).

Struktur och terminologi

Lagrådet anser att beslutsstrukturen bör tydliggöras. Som Lagrådet framhåller är beslutet om en insats i form av skyddat boende för barnet det centrala. När detta väl har fattats blir nästa steg att placera barnet – tillsammans med den vårdnadshavare som också har beviljats en sådan insats – i något av de skyddade boenden som finns. Enligt Lagrådet är

Prop. 2023/24:31 lagförslaget inte utformat på ett sådant sätt att denna beslutsstruktur blir tillräckligt klar. För att tydliggöra beslutsgången föreslår regeringen, i linje med Lagrådets förslag, att uttrycket ”placering” endast används i fråga om beslut om själva placeringen och i övrigt ersätts med uttrycken ”insats i form av skyddat boende” och ”bevilja ett barn skyddat boende”.

Barnets bästa ska vara avgörande

Det framgår av artikel 3 i barnkonventionen att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Som en anpassning till artikel 3 i barnkonventionen har det införts bestämmelser i bl.a. socialtjänstlagen, LVU och föräldrabalken om barnets bästa. Enligt 1 kap. 2 § första stycket SoL ska vid åtgärder som rör barn barnets bästa särskilt beaktas. Enligt det andra stycket samma bestämmelse ska vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn vad som är bäst för barnet vara avgörande. Med vård- och behandlingsinsatser avses både heldygnsinsatser och öppna insatser (prop. 2012/13:10 s. 126). Enligt 1 § femte stycket LVU ska vad som är bäst för barnet vara avgörande enligt LVU. Av 6 kap. 2 a § första stycket föräldrabalken framgår att barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge. Vid bedömningen av vad som är barnets bästa ska det fästas avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa och barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (6 kap. 2 a § andra stycket föräldrabalken). Även i ärenden enligt den nya lagen om placering av barn i skyddat boende bör vad som är bäst för barnet vara avgörande. Regeringen anser att detta bör framgå direkt av lagen. Av lagen bör även framgå att med barn avses varje människa under 18 år.

Den närmare innebörden av vad som ska anses vara barnets bästa anges varken i socialtjänstlagen, LVU eller föräldrabalken. I förarbetena till socialtjänstlagen anges att vad som är barnets bästa i stället får avgöras i varje enskilt fall, utifrån en bedömning av förhållandena i det enskilda fallet. Inga andra intressen får ta över det som är bäst för barnet (prop. 2012/13:10 s. 126). I förarbetena till LVU anges att åtgärder som vidtas och beslut som fattas med stöd av lagen inte kan ha annat syfte än att förbättra för den unge. Inga andra intressen kan sålunda få ta över vad som är bäst för barnet/den unge (prop. 2002/03:53 s. 105). I förhållande till begreppet barnets bästa i 6 kap. 2 a § föräldrabalken har regeringen tidigare uttalat bl.a. följande. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall utifrån en bedömning av de individuella förhållandena. Bedömningen ska bygga på kunskap och beprövad erfarenhet i kombination med att barnet självt får komma till tals. Hänsyn ska tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör såväl långsiktiga som kortsiktiga effekter för barnet beaktas (prop. 2020/21:150 s. 129).

Uppföljning och större översyn

Regeringen anser det vara helt nödvändigt att det skapas ett regelverk för medföljande barn som uppfyller kraven på rättssäkerhet och förutsägbarhet för alla berörda parter. Regeringen delar dock Stockholms

universitetets (Samhällsvetenskapliga fakulteten) uppfattning att det är viktigt att reformen, bl.a. med avseende på ovan nämnda farhågor, följs upp (se vidare avsnitt 12.3).

Det är, som *Rädda Barnen* tar upp, möjligt att det kommer att pågå processer i allmän domstol i fråga om vårdnad, boende eller umgänge parallellt med ärenden och mål enligt den nya lagen. Som närmare beskrivs i avsnitt 7.14 bör det vara ett krav att ärenden och mål enligt den nya lagen ska handläggas skyndsamt. En skyndsamt hantering kan innebära bl.a. att utredningen och bedömningen i fråga om ett barns behov av skyddat boende finns tillgängligt som underlag i exempelvis en vårdnadsprocess.

Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden) ser behov av ett större genomgripande reformarbete där dagens barn- och föräldrabalkens reglering i föräldrabalken, socialtjänstlagen och LVU ses över. Regeringen bedömer emellertid att en sådan övergripande översyn inte är nödvändig för att uppnå det som förslagen syftar till, nämligen att reglera skyddat boende som en insats till barn i behov av skydd tillsammans med en vårdnadshavare. Det är även angeläget att en sådan reglering kan vara i kraft så snart som möjligt.

7.3 Förutsättningar för att bevilja ett barn skyddat boende utan båda vårdnadshavarnas samtycke

Regeringens förslag: Om socialnämnden beviljar en vårdnadshavare skyddat boende enligt socialtjänstlagen och det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, ska även barnet få beviljas en sådan insats för placering tillsammans med vårdnadshavaren, trots att det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren.

Insatsen ska få beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med är myndig och samtycker till insatsen.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. För att möjliggöra en placering när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren föreslår utredningen att bestämmelserna i 6 kap. 13 a § föräldrabalken om att socialnämnden i vissa fall får besluta att en åtgärd till stöd för ett barn får vidtas trots att bara den ena av barnets två vårdnadshavare samtycker, också ska omfatta en placering i skyddat boende.

Remissinstanserna: Några remissinstanser tillstyrker utredningens förslag, däribland *Jämställdhetsmyndigheten* och *Trollhättans kommun*.

Flera kommuner, däribland *Södertälje kommun* framhåller att det, i motsats till utredningens bedömning i denna fråga, i regel är svårt att utverka den andra vårdnadshavarens samtycke. Några remissinstanser, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, påpekar att det kan innebära stora risker för våldsutsatta vårdnadshavare och deras barn om socialnämnden före placeringsbeslutet måste ta kontakt med den andra vårdnadshavaren för att utröna om det finns samtycke. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser att denna risk är särskilt stor när skyddsbehovet är föranlett av hedersrelaterat våld och flera förövare kan utöva påtryckningar i samband med beslutsfattandet. Flera remissinstanser,

däribland *Piteå kommun* och *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)*, anser att socialnämnden i det akuta skedet bör ges rätt att kunna flytta en förälder och barn till en säker plats för att därefter, när föräldern och barnet är i skydd, utreda och besluta om insatser.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås i likhet med utredningen att bestämmelsen i 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska gälla placering i skyddat boende, men att den ska kompletteras med en möjlighet för socialnämnden att enligt en ny bestämmelse i LVU få besluta att ett barn omedelbart ska placeras tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende utan att det finns samtycke från den andra vårdnadshavaren om det är sannolikt att barnet behöver vård där tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa. Har barnet fyllt 15 år får placeringen, enligt promemorians förslag, beslutas endast om barnet självt samtycker till det.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till bestämmelsen om omedelbar placering i skyddat boende men lämnar synpunkter på hur den bestämmelsen ska förhålla sig till bestämmelsen om ett barns placering i skyddat boende med stöd av föräldrabalken. Några remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, anser att det framstår som otydligt när de olika alternativen i föräldrabalken och LVU ska tillämpas och att regleringen därför blir svårtillämplig.

Några remissinstanser lämnar synpunkter på de förutsättningar som enligt promemorians förslag ska vara uppfyllda för att en omedelbar placering ska få beslutas. Eftersom dessa förutsättningar i stor utsträckning är relevanta för det förslag om placering i skyddat boende som förs fram i denna lagrådsremiss, redovisas dessa synpunkter här.

Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå och *Sveriges advokatsamfund* anser att det är otydligt varför inte endast ett av de två kriterierna säkerhet eller hälsa är tillräckligt för att socialnämnden ska kunna fatta ett beslut om omedelbar placering. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* framför att det bör tydliggöras att barn endast ska kunna placeras i skyddat boende om den våldsutsatta vårdnadshavaren har tillräcklig föräldraförmåga och den andra föräldern eller vårdnadshavaren inte är lämplig att ta hand om barnet. *Malmö kommun* ser en risk att inte alla barn i en syskonskara bedöms på samma sätt och att ett eller flera barn därför får stanna kvar längre hos våldsutövaren.

Linköpings universitet (Barnafrid), *IVO*, *Norrköpings kommun* och *Socialstyrelsen* anser att det behöver förtydligas vad som ska gälla när ett barn som fyllt 15 år inte samtycker till placeringen, när socialnämnden bedömer att barnet behöver skyddas. *Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige* befarar att förfarandet kan användas för att vinna fördelar i en pågående vårdnadstvist gentemot den andra vårdnadshavaren och anser att det endast är när riskbedömningen visar att ett barn riskerar att fara illa och barnet oavsett ålder samtycker till insatsen som insatsen bör komma i fråga.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används bl.a. i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: En majoritet av de remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller är positiva.

Jönköpings kommun betonar att placeringar i skyddat boende ofta behöver göras akut och alltid omgärdas av väl genomtänkta skyddsåtgärder. Kommunen anser att resonemangen rörande samtycke från den andra vårdnadshavaren ger socialnämnden tillräckligt handlingsutrymme så att kraven på säkerhet kan tillgodoses. *Förvaltningsrätten i Umeå och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att bedömningen enligt den nya lagen av om den andra vårdnadshavarens samtycke saknas har stora likheter med bedömningen av vårdnadshavarens samtycke vid beredande av vård enligt LVU och att bestämmelsen i den nya lagen därför borde formuleras på motsvarande sätt.

Förvaltningsrätten i Umeå framhåller vidare att det bör övervägas att förtydliga i lagtexten att risken för barnets säkerhet eller hälsa även kan vara indirekt till följd av risken för vårdnadshavaren.

Rädda Barnen med flera remissinstanser understryker vikten av att bedömningen av risken för barnets säkerhet och hälsa inte innebär en för hög tröskel för en placering. *Unizon* avstyrker att bedömningen ska grunda sig på risken för barnets säkerhet eller hälsa. SKR anser att det måste bli tydligt om det vid riskbedömningen är den vuxnes behov av stöd och hjälp eller barnets bästa som ska ha företräde. Organisationen efterfrågar också ett tydliggörande av om ett barn kan vara föremål för vård enligt LVU samtidigt som barnet är placerat i skyddat boende med stöd av den nya lagen.

Brottsofferjouren Sverige och *Malmö kommun* framför att det är viktigt att inte syskonskaran splittras. *Kristianstads kommun* ser en risk att barn i en syskonskara kan komma att bedömas olika, inte minst vad gäller pojkar i yngre tonåren i hedersrelaterade ärenden.

Länsstyrelsen i Östergötland poängterar att pojkar och unga män i hederskontext kan vara både offer och förövare och att de kan hamna i ett svårt dilemma där de å ena sidan kan förstå exempelvis moderns situation, å andra sidan förväntas uppfylla kraven från familjen eller släkten att utöva kontroll.

Lunds kommun framför att det inte är ovanligt att en våldsutsatt förälder efter en kort tid på skyddat boende väljer att återvända till sin partner, och återtar sina uppgifter om våld eller hot. Det är enligt kommunen oklart hur ett sådan situation ska hanteras, särskilt i förhållande till medföljande barn. Även Länsstyrelsen i Östergötland väcker denna fråga.

Socialstyrelsen, som tillstyrker förslaget om att det inte ska krävas samtycke av barn som har fyllt 15 år, anser att detta bör tydliggöras i lagen. *Rädda Barnen* framför att det är viktigt att socialnämnden inte lägger över ansvaret på barnet att samtycka till placeringen, då barn på så sätt kan tvingas att ta ställning i sina föräldrars konflikt. SKR anser att det behöver tydliggöras hur situationen ska hanteras om ett barn över 15 år motsätter sig placering. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* som instämmer i att det inte bör krävas något samtycke noterar samtidigt att viljan hos barn över 15 år kommer att tillmätas olika betydelse i socialtjänstlagen respektive den nya lagen enligt nuvarande förslag. Myndigheten ser också en risk att barn över 15 år, som placeras i skyddat boende mot sin vilja kan komma att röja sin egen och därmed också den skyddsbehövande vårdnadshavarens adress. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* är tveksam till att den nya lagen ska gälla utan samtycke från den över 15 år, eftersom det kan vara svårt att upprätthålla placeringen då.

Skälen för regeringens förslag

Insatsen skyddat boende bör får beslutas även om det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren

Det krävs som huvudregel alltid båda vårdnadshavarnas samtycke för att insatser till barn ska få ges enligt socialtjänstlagen. Som anges i avsnitt 7.1 bör dock socialnämnden kunna bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Vid en insats i form av skyddat boende för ett barn behöver således vårdnadshavarnas inställning utredas. Vårdnadshavaren som inte är föremål för insatsen kan, på förfrågan av nämnden, klart uttrycka att han eller hon inte samtycker till att barnet beviljas skyddat boende tillsammans med den andra vårdnadshavaren. Det kan dock finnas situationer när vårdnadshavarens inställning inte är så klar, men att nämnden ändå bör kunna bevilja barnet insatsen. Huruvida samtycke saknas från den vårdnadshavare som inte beviljas insatsen tillsammans med barnet får avgöras i varje enskilt fall. Regeringen anser att det inte är lämpligt att, så som föreslås i departementspromemorian, i lagen ange i vilka situationer som det inte finns ett samtycke.

I likhet med vad som uttalas i utkastet till lagrådsremiss bedömer regeringen att det i det akuta skedet kan innebära svårigheter att efterfråga samtycke från den andra vårdnadshavaren. Det kan handla om situationer då samtycke inte kan begäras in eftersom den andra vårdnadshavaren inte är anträffbar. Det kan också, så som flera remissinstanser framhåller, finnas särskilda skäl till att inte inhämta samtycke omgående, exempelvis att socialnämnden med hänsyn till t.ex. viktiga skyddsaspekter för barnet, inte bör kontakta den andra vårdnadshavaren i samband med beslutet om insatsen. Såsom *Jönköpings kommun* tar upp, söker ofta den våldsutsatta vårdnadshavaren akut skydd för både sig och barnet. I samband med att behovet av skydd utreds genomförs i regel en bedömning av risken för ytterligare våld. Att i direkt anslutning till detta informera den skyddssökande vårdnadshavaren om behovet av kontakt med den andra vårdnadshavaren för samtycke kan vara riskabelt. En konsekvens kan bli att den våldsutsatta vårdnadshavaren avbryter processen. Det kan också vara känt för socialnämnden att den andra vårdnadshavaren inte samtycker. Den andra vårdnadshavarens inställning måste då ha kommit till socialnämndens kännedom och avse den nu aktuella insatsen. Det räcker alltså inte med subjektiva antaganden om den andra vårdnadshavarens inställning. Inte heller i de fall nämnden redan från början, mot bakgrund av aktuella och konkreta omständigheter i det enskilda fallet, känner till att den andra vårdnadshavaren inte samtycker, får nämndens bedömning bygga på subjektiva antaganden.

Ett lämnat samtycke måste också vara allvarligt menat. Det kan förekomma att vårdnadshavaren lämnar sitt samtycke men att socialnämnden har grundad anledning att anta att det lämnade samtycket inte är allvarligt menat eller att det finns en överhängande risk för att samtycket kan komma att återkallas.

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att det i bestämmelsen om förutsättningarna för att bevilja ett barn skyddat boende ska anges att insatsen får beviljas även om samtycke från den andra vårdnadshavaren saknas. Regeringen delar *Förvaltningsrätten i Umeås* och *SKR:s*

uppfattning att det finns anledning att förtydliga i bestämmelsen i fråga om när en insats får beslutas trots att det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. I likhet med vad SKR uppmärksammar och i linje med resonemangen i utkastet, är inte avsikten att det ska vara ett krav att den andra vårdnadshavaren uttryckligen motsätter sig insatsen. Avsikten är dock inte heller att förvaltningsrätten på ansökan av socialnämnden ska besluta om skyddat boende utan att några åtgärder vidtagits för att söka kontakt med den andra vårdnadshavaren och ta reda på dennes inställning. Däremot kan situationen inledningsvis vara sådan att det inte är möjligt eller lämpligt att kontakta den andra vårdnadshavaren. Den situationen får hanteras enligt de bestämmelser som föreslås i fråga om en omedelbar insats i form av skyddat boende, se mer om detta i avsnitt 7.5. Mot denna bakgrund föreslogs i lagrådsremissen, i likhet med det Förvaltningsrätten i Umeå föreslår, att bestämmelsen om samtycke för en insats ska formuleras på liknade sätt som vid beredande av vård enligt LVU i fråga om bristande samtycke, dvs. att det kan antas att placeringen inte kan genomföras med samtycke från den andra vårdnadshavaren. *Lagrådet* föreslår att bestämmelsen i denna del i stället bör lyda ”trots att det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren”. Regeringen instämmer i Lagrådets förslag. Någon ändring i sak i förhållande till lagrådsremissens förslag är inte avsedd.

Även en indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas bör kunna ligga till grund för en insats

Som nämns i avsnitt 6.1 är situationen i samband med en insats i form av skyddat boende speciell eftersom barnets behov av insatsen i skyddat boende alltid aktualiseras samtidigt som barnets ena vårdnadshavare tillsammans med barnet söker skydd och därmed aktivt också försöker skydda barnet i den aktuella situationen.

För att en reglering som möjliggör att ett barn i en sådan situation kan beviljas insatsen utan den andra vårdnadshavarens samtycke både ska uppnå sitt syfte och vara rättssäker krävs att en sådan insats bedöms vara nödvändig för att skydda barnet från att utsättas för eller uppleva hot, våld eller andra övergrepp. I detta ligger att det behöver konstateras att situationen är sådan att barnets säkerhet eller hälsa riskerar att skadas om barnet inte beviljas insatsen. Samtidigt får kraven som ställs för att ett sådant ingripande ska komma till stånd inte vara så höga att barnet riskerar att stå utan skydd.

Är tröskeln för hög riskerar det att, så som bl.a. *Rädda Barnen* lyfter, leda till att barn inte får det skydd som de behöver. Det kan också leda till att barnet skiljs från den utsatta vårdnadshavaren eller att den vårdnadshavare som behöver skydd avhåller sig från att söka skydd också för egen del.

Det föreslås därför i utkastet till lagrådsremiss att en förutsättning för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare bör vara att det finns en risk för barnets säkerhet eller hälsa. Utgångspunkten vid riskbedömningen bör vara att om vårdnadshavaren bedöms ha ett behov av skydd och därmed beviljas skyddat boende så har minderåriga barn som bor tillsammans med den skyddsökande vårdnadshavaren i regel också ett sådant skyddsbehov, dvs. att det finns en indirekt risk för

barnets säkerhet eller hälsa. En prövning av om det finns risk för barnets säkerhet eller hälsa måste dock alltid göras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Vidare beskrivs i utkastet att omständigheter som allmänt får anses tala för att det finns en risk för barnets säkerhet eller hälsa är att barnet självt har utsatts för våld. En annan sådan omständighet kan vara att barnet har bevittnat våld eller på annat sätt upplevt konsekvenserna av våld mot en förälder, exempelvis genom att föräldern har skador eller är rädd, möblemanget är sönderslaget eller liknande. Ur barnets perspektiv kan det vara lika allvarligt att, utan att ha bevittnat våldet, märka dess konsekvenser, t.ex. att den våldsutsatta vårdnadshavaren har skador eller mår psykiskt dåligt. Vidare anføres att det i riskbedömningen också bör vägas in barnets upplevelser av våldet och konsekvenserna för barn av att bevittna eller utsättas för våld. Att bevittna eller utsättas för våld kan ha långtgående negativa effekter på såväl den psykiska som fysiska hälsan på både kort och lång sikt. De kända konsekvenserna för barnet av att bevittna våld eller självt utsättas för våld som redogörs för ovan (avsnitt 4.1.2) bör beaktas vid bedömningen.

Bedömningen kan även baseras på vilka konsekvenser det skulle kunna få för barnets säkerhet eller hälsa om barnets inte beviljas insatsen. Exempel på sådana situationer är att barnet annars får bo kvar hos den vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt våldsutövare och att barnet därmed skulle riskera att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld eller att det annars till följd av barnets upplevelse av att ha bevittnat våld eller att ha upplevt konsekvenser av våld skulle innebära en psykisk belastning för barnet att bo hos den andra vårdnadshavaren. Regeringen instämmer i den beskrivning som lämnas i utkastet av bedömningen av den risk för barnets säkerhet eller hälsa som bör göras. Regeringen anser dock, i likhet med *Förvaltningsrätten i Umeå*, att det i bestämmelsen bör förtydligas att risken för barnet även, så som beskrivs ovan, kan vara indirekt till följd av riskerna för vårdnadshavaren. Att det tydligt framgår av bestämmelsen att risken för barnet även kan vara indirekt motverkar, enligt regeringens uppfattning, den farhåga som flera remissinstanser har om att en för hög tröskel kan leda till att den vårdnadshavare som behöver skydd avhåller sig från att söka skydd för egen del. Som beskrivs ovan bör således utgångspunkten vara att om vårdnadshavaren bedöms ha ett behov av skydd och därmed beviljas insatsen skyddat boende så har minderåriga barn som bor tillsammans med den skyddsökande i regel också ett sådant skyddsbehov. En prövning av om det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas måste dock, i motsats till *Unizons* inställning, alltid göras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Enligt regeringen bör det vidare i bestämmelsen, så som *SKR* föreslår, tydliggöras vilken skada på barnets säkerhet eller hälsa som avses. Regeringen anser också, i likhet med vad som anges i utkastet, att hänsyn till säkerhet respektive hälsa var för sig bör vara tillräcklig grund för att ett barn beviljas skyddat boende.

Sammanfattningsvis bör det av bestämmelsen framgå att en förutsättning för att ett barn ska få beviljas skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare är att det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas.

Våldsutsatta vårdnadshavare kan ha en nedsatt föräldraförmåga (se avsnitt 4.1.2). Att föräldraförmågan är tillfälligt nedsatt till följd av exempelvis en krisreaktion hos en våldsutsatt vårdnadshavare bör dock enligt regeringens mening, i motsats till *IVO*:s, inte i sig tala emot att barnet ska beviljas insatsen och placeras i det skyddade boendet tillsammans med den vårdnadshavaren. I det skyddade boendet ska enskilda ges stöd och skydd, vilket även kan omfatta stöd i föräldrarollen. Att socialnämnden enligt förslaget ska ha ett övergripande ansvar för medföljande barn kommer även det att avlasta föräldern i den utsträckning det behövs. Skyddat boende är en behovsprövad insats och utredningen av en våldsutsatt vårdnadshavare får närmare visa vilka insatser som i varje enskilt fall bäst svarar mot behov hos både vårdnadshavare och gemensamma barn (se avsnitt 5.1).

Det som är bäst för barnet ska vara avgörande

Så som *IVO* påpekar, kan våldet mot en vårdnadshavare till ett barn utövas av en person som inte är vårdnadshavare till barnet. Om det finns en annan vårdnadshavare än den skyddssökande som kan säkerställa barnets behov av trygghet och säkerhet är det en omständighet som i sig kan tala emot att barnet ska beviljas skyddat boende. Utgångspunkten för bedömningen av barnets behov av insatsen är enligt regeringen, som *SKR* efterfrågar ett tydliggörande av, att vad som är bäst för barnet ska vara avgörande (se avsnitt 6.2).

Underlaget för socialnämndens bedömning

Bedömningen av risken för barnets säkerhet eller hälsa bör baseras på det som kommer fram i en utredning enligt 11 kap. 2 § SoL (se avsnitt 7.5). Uppgifter som är relevanta att beakta är vårdnadshavarnas och, när så är möjligt, barnets berättelse om det inträffade, uppgifter om barnet från exempelvis skola, förskola eller hälso- och sjukvård. Det kan också finnas relevanta uppgifter från Polismyndigheten, även utan att någon polisanmälan behöver ha gjorts.

Av 11 kap. 10 § tredje stycket SoL följer att barn oavsett ålder får höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande vid utredningen om behovet av skydd eller stöd. Om nämnden eller socialtjänsten bedömer att samtal utan en vårdnadshavares samtycke är befogat och i enlighet med barnets bästa, ska vårdnadshavaren informeras om att ett sådant samtal planeras. Därefter får socialtjänsten bedöma under vilka omständigheter samtalet bör genomföras. Även vid val av plats för samtalet ska barnets bästa beaktas (prop. 2009/10:192 s. 17 f.). Enligt 11 kap. 10 § SoL ska barnets åsikter och inställning tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Det kan vid bedömningen av barnets berättelse finnas anledning att beakta att barnet ibland kan hamna i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna.

Om vårdnadshavaren som beviljas skyddat boende har flera barn, behöver socialnämnden bedöma varje barns individuella behov av skyddat boende. Som bl.a. *Malmö kommun* och *Brottsofferjouren Sverige* påpekar kan det finnas en risk att socialnämnden inte gör samma bedömning avseende alla syskon i en syskonskara. Det kan exempelvis vara så som kommunen tar upp, att olika syskon i en syskonskara kan ha inbördes olika upplevelser av det inträffade och att de har behandlats olika i situationen. Syskon kan också vara olika utsatta för våld eller våldets konsekvenser. Så som regeringen anger ovan bör kravet på behovet av skydd inte ställas alltför högt och som utgångspunkt är ett skyddsbehov hos vårdnadshavaren något som talar för att syskon som bor tillsammans med den skyddssökande vårdnadshavaren också har ett skyddsbehov. En prövning av om det finns direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas måste dock alltid göras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Den vårdnadshavare som barnet ska placeras tillsammans med ska samtycka till insatsen

Regeringen anser att det bör krävas att den vårdnadshavare som barnet ska placeras tillsammans med samtycker till insatsen. Det bör vidare krävas att den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med är myndig, dvs. över 18 år. Den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med kan när som helst välja att avsluta sin vistelse i det skyddade boendet eller återta sitt samtycke. I båda fallen saknas då grund för insatsen för barnet. I en sådan situation kan, som svar på det förtydligande som bl.a. *Lunds kommun* efterfrågar, nämnden dock behöva överväga om det finns behov av att besluta om ett omedelbart omhändertagande av barnet enligt 6 § LVU.

Att bevilja ett barn över 15 år insatsen ska vara möjligt även utan barnets samtycke

I promemorian föreslås att ett barn som har fyllt 15 år själv behöver samtycka till insatsen. Flera remissinstanser, däribland *Barnafrid* och *Socialstyrelsen*, anser att det behöver förtydligas vad som ska gälla när ett barn som fyllt 15 år inte samtycker men socialnämnden bedömer att barnet behöver skyddas. Det är inte ovanligt att inte minst ett något äldre barn hamnar i lojalitetskonflikt mellan sina vårdnadshavare. I linje med remissinstanserna görs bedömningen i utkastet till lagrådsremiss att det finns en risk att barn som har fyllt 15 år riskerar att stå utan skydd om det krävs att barnet samtycker till insatsen och det saknas grund för en placering av barnet enligt LVU. För att motverka en sådan risk föreslås det i utkastet att det inte ska krävas något samtycke från barn som har fyllt 15 år. En sådan ordning är också i överensstämmelse med vad som gäller för vård med stöd av LVU, nämligen att lagen är tillämplig även om ett barn över 15 år inte skulle samtycka till vården.

Även regeringen anser att det är rimligt att samma ordning som gäller enligt LVU bör gälla för skyddat boende. Mot denna bedömning kan visserligen anföras att barn enligt 3 kap. 6 a § SoL har bestämmanderätt i fråga om öppna insatser enligt socialtjänstlagen. Tidigare gällde bestämmelsen för barn över 15 år men fr.o.m. den 1 juli 2023 har

åldersgränsen sänkts så att barn över 12 år omfattas av bestämmelsen (se prop. 2022/23:64, bet. 2022/23:SoU26 och rskr. 2022/23:191). Denna möjlighet för barn att beviljas öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke har emellertid tillkommit för att barn i utsatta livssituationer inte ska stå utan insatser när vårdnadshavarna inte samtycker till dessa (se prop. 2012/13:10 s. 105). Det är således en annan situation än den som är för handen vid skyddat boende. När det gäller placering utanför hemmet enligt socialtjänstlagen krävs att såväl vårdnadshavaren som ett barn över 15 år samtycker till insatsen. Någon ensam bestämmanderätt i fråga om placering utanför hemmet har barnet över 15 år dock inte. Det saknas enligt regeringens mening sammantaget skäl för att göra en annan bedömning i fråga om samtycke från barn som fyllt 15 år än den som gjordes i utkastet. Regeringen anser därför att ett barn som har fyllt 15 år ska kunna beviljas skyddat boende även utan sitt samtycke.

Till skillnad från vad Socialstyrelsen föreslår, bedömer regeringen att det, i likhet med hur LVU är utformad, inte behöver framgå särskilt av den nya lagen att det inte ska krävas samtycke från den som har fyllt 15 år.

IVO och *SKR* lyfter frågan om hur situationen ska hanteras när ett barn som fyllt 15 år inte samtycker till insatsen. Inledningsvis konstaterar regeringen att socialnämnden, när den bedömer förutsättningarna för att bevilja barnet insatsen, behöver lyssna på barnets åsikter (se 11 kap. 10 § första stycket SoL) och undersöka om det kan finnas andra lösningar i fråga om boendet som garanterar barnets trygghet och säkerhet. Socialnämnden kan också behöva samtala med barnet för att utreda om barnet kan vara under påverkan av föräldrarna och därför inte fritt kan ta ställning. Skulle så vara fallet kan socialnämnden hjälpa barnet att själv komma fram till vad barnet vill.

Såsom *Länsstyrelsen i Östergötland* lyfter fram kan exempelvis pojkar i hederskontext vara både offer och förövare och hamna i ett svårt dilemma i förhållande till vårdnadshavarna. I linje med vad *Myndigheten får vård- och omsorgsanalys* påpekar kan det finnas en risk för att barn över 15 år som placeras i skyddat boende mot sin vilja kan komma att röja vistelseorten och därigenom sätta våldsutsatta vårdnadshavare och eventuellt medplacerade syskon i fara. Skulle denna risk bedömas vara hög kan det enligt regeringens uppfattning vara nödvändigt att socialnämnden i stället för att bevilja barnet insatsen och placera barnet i skyddat boende överväger att med stöd av LVU placera barnet på annan plats än i det skyddade boendet, givet att förutsättningarna för sådan vård är uppfyllda. Det kan i sammanhanget också noteras att många skyddade boenden genomför säkerhetsplanering eller säkerhetssamtal med medföljande barn i skyddat boende, i syfte att planera för hur eventuella säkerhetsrisker ska hanteras (Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, Socialstyrelsen 2020). Det finns också en möjlighet för socialnämnden att begära polishandreckning, en åtgärd som dock bör användas med försiktighet (se avsnitt 7.14).

Skulle båda vårdnadshavarna samtycka till insatsen, men inte det barn som fyllt 15 år, kan den nya lagen inte tillämpas eftersom den bara gäller när den ena av barnets vårdnadshavare motsätter sig insatsen. Inte heller kan barnet då det finns samtycke från båda vårdnadshavarna beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen, eftersom det förutsätter barnets samtycke när barnet har fyllt 15 år. I en sådan situation får socialnämnden

enligt regeringens mening i stället överväga om det kan finnas grund för en placering i skyddat boende med stöd av LVU. Det kan också, så som närmare beskrivs ovan under rubriken Det som är bäst för barnet ska vara avgörande, handla om att det finns en annan vårdnadshavare än den skyddssökande som kan säkerställa barnets behov av trygghet och säkerhet. Socialnämnden ska särskilt beakta barnets bästa och vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser ska barnets bästa vara avgörande (1 kap. 2 § SoL).

Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser att ett barn oavsett ålder alltid ska samtycka för att beviljas skyddat boende. Denna uppfattning delar inte regeringen eftersom det skulle kunna göra att barn i denna situation blir skyddslösa och hamnar i en lojalitetskonflikt.

Det kan finnas skäl att bedöma förutsättningarna enligt både den nya lagen och LVU

Det kan uppstå situationer när förutsättningar både för en placering enligt LVU och en insats enligt den nya lagen om placering av barn i skyddat boende är för handen. Hur en sådan situation ska bedömas får avgöras från fall till fall. Som anges i avsnitt 7.2 är den nya lagen dock utformad för att vara tillämplig i situationer när barnet behöver placeras tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende, utan att kriterierna för vård enligt LVU är uppfyllda. Rent allmänt gäller att frivilliga insatser alltid bör uttömmas först. Som framgår ovan bör en förutsättning för att beviljas en insats enligt den nya lagen vara att den vårdnadshavare som barnet ska placeras tillsammans med i det skyddade boendet samtycker till insatsen. Under sådana förhållanden bör förutsättningarna enligt den nya lagen för att bevilja barnet skyddat boende tillsammans med den vårdnadshavare som söker sådant skydd och stöd för sig och sitt barn i allmänhet prövas före en placering enligt LVU. Om en insats enligt den nya lagen bedöms som tillräcklig för att möta barnets behov bör, enligt regeringens mening, förutsättningarna för vård enligt LVU därför inte bedömas vara uppfyllda.

Ett barn kan inte, som *SKR* efterfrågar ett tydliggörande av, samtidigt vara placerat i skyddat boende med stöd av den nya lagen och med stöd av LVU. Skulle barnet vara placerat i skyddat boende med stöd av den nya lagen, men nämnden samtidigt bedömer att insatsen är otillräcklig för att möta barnets behov, kan barnet i stället placeras i det skyddade boendet med stöd av LVU om det bästa för barnet ändå är att vistas där tillsammans med vårdnadshavaren. Socialnämnden bör då besluta att insatsen med stöd av den nya lagen ska upphöra (se avsnitten 7.6 och 7.12). Det kan exempelvis vara aktuellt om vårdnadshavaren som är i det skyddade boendet tillsammans med barnet är ambivalent till insatsen för egen del, men att barnet bedöms ha behov av skydd om vårdnadshavaren återvänder till den misstänkta förövaren tillsammans med barnet.

Regeringens förslag: Beslut om insatsen ska meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Ansökan ska innehålla en redogörelse för barnets förhållanden, de omständigheter som utgör grund för skyddat boende, på vilket sätt information har lämnats till barnet, vilket slags information som har lämnats och barnets inställning.

Om ett barn är beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan kom in. Förvaltningsrätten ska få förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan omständighet gör det nödvändigt.

Placeringen ska påbörjas inom fyra veckor från den dag då rättsens beslut fick laga kraft. Påbörjas inte placeringen inom den tiden ska beslutet upphöra att gälla.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används bl.a. i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Jämställdhetsmyndigheten*. *Linköpings universitet (Barnafrid)* ser dock en risk med att det inte finns någon tidsbegränsning i fråga om förlängningen av tiden inom vilken förvaltningsrätten ska ta upp målet till avgörande.

Skälen för regeringens förslag

Förvaltningsrätten ska besluta om insatsen

Att bevilja ett barn skyddat boende utan vårdnadshavares samtycke är en ingripande åtgärd, även om beslutet förutsätter att barnet ska vistas där tillsammans med den andra vårdnadshavaren. Huvudregeln bör därför, enligt regeringens uppfattning, vara att ett sådant beslut ska kunna meddelas först efter prövning i domstol på motsvarande sätt som gäller för beslut om vård med stöd av LVU (4 § LVU). Ett beslut om skyddat boende bör därför meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Regeringen anser att det är viktigt att förvaltningsrätten, inför prövningen får en så fullständig redovisning av barnets situation som möjligt. På motsvarande sätt som vid vård enligt LVU bör det därför ställas krav på att socialnämndens ansökan ska innehålla en redogörelse för barnets förhållanden. Vidare bör ansökan innehålla en redogörelse av de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende tillsammans med vårdnadshavaren, inklusive den risk som finns för barnets säkerhet och hälsa. Det bör även framgå hur information lämnats till barnet, vilken slags information som har lämnats och barnets inställning.

När det gäller socialnämndens ansökan om vård med stöd av LVU, ska ansökan även innehålla tidigare vidtagna åtgärder. Det är visserligen så att

den som söker skydd och stöd i skyddat boende ofta har utsatts för våld under en lång tid. Gemensamma barn kan ha levt hela eller delar av sitt liv i en miljö med våld (se avsnitt 4.1). Forskningen visar att våldsutsatta personer är överrepresenterade bland dem som har kontakt med socialtjänsten, men att socialtjänsten ofta saknar kunskap om det pågående våldet. Det kan inte uteslutas att det i det enskilda fallet kan finnas skäl att redovisa socialnämndens eventuella tidigare försök att komma till rätta med den situation som föregått insatsen. I regel torde det dock handla om att behovet av att söka skydd och stöd i ett skyddat boende uppkommer akut till följd av en särskild situation. Det kan exempelvis handla om att den våldsutsatta personen har tagit initiativ till en separation. Det framstår som osäkert vilka eventuellt tidigare vidtagna åtgärder som skulle vara av sådan natur att det skulle krävas att de angavs i ansökan för att bedömningen av behovet av skyddat boende skulle kunna göras. Regeringen anser därför att det inte bör vara ett krav att socialnämnden ska redovisa tidigare vidtagna åtgärder. Något hinder att redogöra för sådana åtgärder för det fall socialnämnden bedömer att de är relevanta för bedömningen finns dock inte.

Förvaltningsrätten ska ta upp ärendet till prövning inom två veckor om ett barn är beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende

Regeringen anser att om ett beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende har meddelats (se avsnitt 7.5), bör förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag ansökan om skyddat boende kom in. Motsvarande bestämmelse finns i 34 § LVU.

Förvaltningsrätten bör dock, som även gäller enligt 34 § LVU kunna förlänga denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan omständighet gör det nödvändigt. Som beskrivs närmare i avsnitt 7.14, föreslår regeringen att ärenden och mål enligt den nya lagen ska handläggas skyndsamt. Av den anledningen delar regeringen inte *Barnafriids* farhåga om att det skulle finnas en risk med att det saknas en tidsgräns för hur länge tiden får förlängas. Inte heller i LVU finns en begränsning av denna tid.

Placering som inte påbörjas inom fyra veckor ska upphöra att gälla

Regeringen anser i likhet med det som föreslås i utkastet att det bör föras in en bestämmelse i den nya lagen som anger att placeringen i skyddat boende ska påbörjas inom fyra veckor från den dag då rättens beslut fick laga kraft. Som anges i avsnitt 7.7 anses placeringen påbörjad när barnet, efter ett beslut om skyddat boende eller efter ett beslut om en omedelbar sådan insats, har kommit till ett skyddat boende. Av bestämmelsen bör det vidare framgå att om placeringen inte påbörjas inom den tiden ska beslutet upphöra att gälla. Har placeringen inte påbörjats inom den angivna tiden har rättens beslut förlorat sin verkan. Det innebär att nämnden, om det fortfarande finns behov av insatsen, måste göra en ny ansökan till förvaltningsrätten.

Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Något särskilt beslut behöver inte fattas för att beslutet om insatsen ska upphöra vid den tidpunkten. En motsvarande bestämmelse finns i 5 § LVU som anger att rättens beslut om vård upphör att gälla, om

7.5 Omedelbar insats i form av skyddat boende

Regeringens förslag: Socialnämnden ska få bevilja ett barn en omedelbar insats i form av skyddat boende om det kan antas att förutsättningarna för att bevilja barnet skyddat boende med stöd av den nya lagen är uppfyllda, och rättens beslut om insatsen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas. Den omedelbara insatsen ska få beviljas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Om socialnämndens beslut om en omedelbar insats i skyddat boende inte kan avvaktas, ska nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett få besluta om det i stället. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt hos förvaltningsrätten om skyddat boende för barnet, ska även rätten få besluta om en omedelbar insats i form av skyddat boende.

Ett beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende ska gälla genast.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Piteå kommun* och *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)*, anser att socialnämnden i det akuta skedet bör ges rätt att kunna flytta en förälder och barn till en säker plats för att därefter, när föräldern och barnet är i skydd, utreda och besluta om insatser.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås att ett barns placering i skyddat boende, utöver den omedelbara placeringen i skyddat boende, ska regleras i föräldrabalken.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna som yttrar sig tillstyrker förslagen, däribland *Brottsofferjouren Sverige*, *Luleå kommun*, *Familjerättssociologernas Riksförening (FSR)* och *Unicef Sverige*.

Ett antal av remissinstanserna har dock synpunkter på utformningen av förslagen. *Lunds kommun* ser en risk att barn kommer att berövas möjligheten till skydd då det inom ramen för bedömningen av om det är sannolikt att barnet behöver skyddat boende inte sällan är svårt att påvisa tillräckligt allvarligt våld enligt promemorians definition, exempelvis när det akuta skyddsbehovet uppstår efter hot om våld och psykiskt våld som inte föregåtts av någon särskild våldshändelse eller polisanmälan. Även *Trollhättans kommun* tror att det kan bli svårt att påvisa förekomst av våld inför en omedelbar placering och betonar att den skyddssökande föräldern kan neka till att barnet har varit med om eller bevittnat våld. Många barn kan enligt kommunen inledningsvis neka till att det förekommit våld. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* efterfrågar tydligare vägledning om hur bevisvärderingen ska göras. *Åklagarmyndigheten* är tveksam till att det vid bedömningen av om det är sannolikt att barnet behöver skyddat boende kan behöva accepteras en hög grad av osäkerhet, vilket kan göra att omedelbar placering kan komma att utnyttjas i exempelvis vårdnads-

tvister. Även *Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige* delar denna farhåga.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används bl.a. i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker det, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län*. *Trollhättans kommun* vidhåller sin uppfattning att det kan bli svårt att påvisa förekomst av våld och att den skyddssökande vårdnadshavaren kan neka till att barnet har varit med om våld.

Socialstyrelsen tycker att det bör förtydligas hur den nya lagen förhåller sig till LVU i situationer då förutsättningar är uppfyllda både för en omedelbar placering enligt den nya lagen och för ett omedelbart omhändertagande enligt 2 § LVU. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det behöver förtydligas om avsikten är att socialnämnden ska kunna besluta om omedelbar placering av barnet trots att vårdnadshavaren som barnet ska placeras tillsammans med ännu inte fått ett beslut om placering i skyddat boende. SKR anser vidare att det behöver tydliggöras vad som gäller i internationella situationer. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* lyfter att det bör tydliggöras i bestämmelsen att den vårdnadshavare som barnet placeras med ska vara vuxen.

Akademikerförbundet SSR anser att en tjänsteman bör kunna fatta beslut i fråga om omedelbar placering, eftersom ett sådant beslut är mindre ingripande än ett omedelbart omhändertagande enligt LVU.

Skälen för regeringens förslag

Förutsättningar för en omedelbar insats i form av skyddat boende

Ofta uppstår behovet av vistelse i skyddat boende akut. För den vuxna kan socialnämnden då fatta beslut om att bevilja insatsen skyddat boende omedelbart (se avsnitt 5.1). Det är viktigt att socialnämnden i sådana brådskande situationer har verktyg för att tillgodose även medföljande barns behov av akut skydd och stöd. Som föreslås i departementspromemorian och i utkastet till lagrådsremiss bör det därför, enligt regeringens uppfattning, vara möjligt för nämnden att fatta beslut om en insats för barnet som innebär att han eller hon kan placeras i ett skyddat boende tillsammans med vårdnadshavaren även om samtycke saknas från den andra vårdnadshavaren.

I departementspromemorian föreslås emellertid att socialnämnden i brådskande fall ska kunna besluta om en omedelbar placering i skyddat boende som ett komplement till en ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § föräldrabalken. Som framgår av avsnitt 7.2 föreslår regeringen nu att bestämmelsen i föräldrabalken inte ska utgöra grund för att ett barn ska kunna beviljas skyddat boende. I det avsnittet föreslås i stället att ett barn ska få beviljas skyddat boende tillsammans med vårdnadshavaren om det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, med stöd av en ny bestämmelse i en särskild lag som innebär att förvaltningsrätten meddelar ett sådant beslut för barnet efter ansökan av socialnämnden. Detta i likhet med den ordning som gäller för beslut om vård enligt LVU.

Regeringen föreslår därför i den nya lagen en bestämmelse som till sin konstruktion liknar bestämmelsen om omedelbart omhändertagande i 6 § LVU och som därför skiljer sig något från promemorians förslag. Av 6 § LVU följer att socialnämnden får besluta att den unge omedelbart ska omhändertas om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU och rättens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen kan försvåras eller att vidare åtgärder hindras.

I lagrådsremissen föreslogs att socialnämnden bör få besluta att ett barn ska beviljas insatsen om det är sannolikt att barnet behöver ett sådant boende. *Lagrådet* konstaterar att avsikten med bestämmelsen får antas vara att det ska göras en på erfarenhet grundad bedömning av risk utifrån barnets behov av trygghet och behov av skydd mot våld och hot. *Lagrådet* framhåller att ett beslut av detta slag knappast kan avse sannolikheten för att barnet behöver placeras. Om det finns grundad anledning att anta att barnet har behov av skydd i form av en placering ska barnet placeras; då är det inte bara sannolikt att en placering behövs. Regeringen delar *Lagrådets* bedömning. Förutsättningen för en omedelbar insats bör därför utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, dvs. socialnämnden bör få besluta om omedelbar insats i form av skyddat boende om det kan antas att förutsättningarna för en insats i form av skyddat boende är uppfyllda.

Vidare bör en förutsättning för nämndens beslut om en omedelbar insats vara att rättens beslut om insatsen inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas. Risken för barnets säkerhet eller hälsa kan i det akuta skedet handla om omedelbara konsekvenser för barnets säkerhet eller hälsa om inte barnet beviljas en omedelbar insats. Exempel på situationer då en insats inte kan avvaktas med hänsyn till att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas kan vara att barnet annars får bo kvar hos den vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt våldsutövare. Det kan då finnas en risk att barnet skulle utsättas för fysiskt eller psykiskt våld eller det annars till följd av barnets upplevelse av att ha bevittnat våld eller upplevt konsekvenser av våld skulle innebära en psykisk belastning för barnet att bo kvar. I riskbedömningen bör också vägas in barnets upplevelser av våldet och konsekvenserna för ett barn av att bevittna eller utsättas för våld. Såsom närmare utvecklas i avsnitt 7.3 tar risken för barnet sikte på såväl den direkta risken för barnen som den indirekta risken för barnet som uppkommer till följd av risken för vårdnadshavaren. Det är också, som regeringen anger i avsnitt 7.3, viktigt att kravet på behovet av skydd inte ställs alltför högt. Regeringen anser att vid bedömningen av barnets behov av skydd bör, som utgångspunkt, det förhållandet att vårdnadshavaren har ett behov av skydd tala för att minderåriga barn som bor tillsammans med den skyddsökande vårdnadshavaren också har ett skyddsbehov. En prövning av om det finns risk för barnets säkerhet eller hälsa måste dock alltid göras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende kommer alltså att bygga på en på erfarenhet grundad bedömning av barnets behov av trygghet och behov av skydd. Här bör framhållas att den bedömning av risk som behöver göras för att avgöra barnets behov av skyddat boende ska omfatta såväl den direkta risken för barnets säkerhet eller hälsa som

den indirekta risken för barnet säkerhet eller hälsa som finns på grund av vårdnadshavarens utsatthet (se avsnitt 7.3).

Socialnämndens beslutsunderlag kan initialt vara begränsat. Såsom *Trollhättans kommun* anför, kan det vara svårt att påvisa förekomst av våld inför ett beslut om en omedelbar insats. I regel kan beslutsunderlaget bestå av den våldsutsatta vårdnadshavarens berättelse, men även av tillgängliga uppgifter från Polismyndigheten eller uppgifter om barnet från t.ex. skola eller förskola. I likhet med vad *Trollhättans kommun* påpekar, kan det förekomma att såväl den skyddssökande vårdnadshavaren som barnet nekar till att barnet har varit med om eller bevittnat våld, vilket kan behöva beaktas vid bedömningen av barnets behov av en omedelbar insats. Det är, i linje med vad *Lunds kommun* framhåller, viktigt att barnet inte berövas möjligheten till skydd även om det i det omedelbara skedet inte går att bevisa förekomsten av exempelvis allvarligt våld. Något allmängiltigt krav på att våld av viss allvarlighetsgrad ska vara klarlagt eller att skyddsbehovet alltid ska ha föregåtts av en akut våldshändelse kan givetvis inte ställas upp. Regeringen gör bedömningen att det i akuta situationer kan behöva accepteras en tämligen hög grad av osäkerhet i bedömningen. Med hänsyn till de rättssäkerhetsaspekter som kringgärdar den omedelbara insatsen, bl.a. att beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från beslutet och rätten till offentligt biträde, och som borgar för att förutsättningarna för en insats blir grundligt belysta, delar regeringen inte den farhåga som bl.a. *Åklagarmyndigheten* har att en omedelbar insats kan komma att utnyttjas i exempelvis vårdnadstvister.

Regeringen anser att det i begreppet ”kan antas” ligger att det inte alltid behöver vara så att själva beslutet om att den våldsutsatta vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende fattas före det att beslutet om en omedelbar insats i form av skyddat boende för barnet fattas, vilket *SKR* efterfrågar ett klagörande av. Omständigheterna kan i den akuta inledande handläggningen av ärendet exempelvis vara sådana att det av någon anledning går snabbare att fatta beslut om barnet än om vårdnadshavaren. Den omedelbara insatsen ska dock upphöra om något beslut om vårdnadshavaren inte fattas eftersom det då inte längre kan antas att det finns behov av en insats i form av skyddat boende.

På samma sätt som vid en insats i form av skyddat boende bör även en förutsättning för ett beslut om en omedelbar insats vara att den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med, samtycker till barnets insats. Som *IVO* föreslår bör det enligt regeringens uppfattning tydliggöras i bestämmelsen att vårdnadshavaren ska vara myndig.

Så som *Socialstyrelsen* uppmärksammar, skulle det kunna inträffa att förutsättningarna förefaller vara uppfyllda såväl för en omedelbar insats enligt den nya lagen som för ett omedelbart omhändertagande enligt 2 § LVU. Hur en sådan situation ska hanteras får avgöras från fall till fall. Rent allmänt gäller att frivilliga insatser alltid bör uttömmas först (se avsnitt 7.3).

SKR undrar vad som ska gälla i fråga om barn i internationella situationer med hänvisning till bestämmelsen i 6 a § LVU om omedelbart omhändertagande när svensk domstol inte är behörig att besluta om beredande av vård enligt denna lag. Enligt den bestämmelsen får socialnämnden, trots att svensk domstol inte är behörig, besluta att den som är under 18 år omedelbart ska omhändertas om vissa i lagen angivna

förhållanden föreligger. I 9 a och 9 b §§ LVU finns bestämmelser som fortsatt omhändertagande för tillfällig vård av den unge. Syftet med bestämmelserna är att möjliggöra att alla barn som vistas i Sverige ska kunna skyddas enligt LVU om förutsättningarna för tvångsvård är uppfyllda. Typiskt sett rör det sig om fall där den unge inte har sin hemvist i Sverige (prop. 2018/19:102 s. 19 och 23). Som framgår av förarbetena träffar bestämmelserna sannolikt ett mycket begränsat antal barn per år (se prop. 2018/19:102 s. 45). Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det inte är motiverat med en särskild reglering av skyddat boende i förhållande till situationer där svensk domstol saknar jurisdiktion. Befintliga bestämmelser i LVU i fråga om barn i internationella situationer bedöms vara tillräckliga för att hantera situationer där barn utan hemvist i Sverige behöver skydd.

Ordförandebeslut och beslut av rätten om omedelbar insats i vissa situationer

Om behovet av skyddat boende uppstår under jourtid, t.ex. en helg, fattas i dag beslutet av kommunens socialjour (se avsnitt 5.1). Det förekommer också att polis med den hotade personens medgivande för personen direkt till ett skyddat boende, vilket vanligtvis innebär att personalen på boendet informerar den skyddssökande om möjligheten att kontakta socialtjänsten. I utkastet till lagrådsremiss föreslås, i likhet med promemorian, att socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett ska få besluta om en omedelbar placering i skyddat boende då nämndens beslut inte kan avvaktas. Regeringen instämmer i att det bör införas en sådan bestämmelse i fråga om en omedelbar insats i form av skyddat boende. Det är viktigt att beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende kan fattas med kort varsel och att det vid helger och semestrar alltid finns någon som lätt kan nås för prövning av frågor om en omedelbar insats. Av bestämmelsen bör framgå att beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. Förslaget motsvarar vad som gäller för bl.a. beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § andra stycket LVU. Även beslut om en omedelbar insats är en ingripande åtgärd. Det saknas därför enligt regeringens mening anledning att, som SSR föreslår, föreslå någon annan ordning i detta avseende än vad som gäller enligt LVU.

Även rätten bör kunna besluta om en omedelbar insats i form av skyddat boende när socialnämnden har ansökt om skyddat boende för ett barn, vilket motsvarar vad som i dag gäller när socialnämnden har ansökt om beredande av vård, flyttningsförbud och utreseförbud (6 § tredje stycket, 27 § andra stycket och 31 d § tredje stycket LVU).

Beslutet om en omedelbar insats ska gälla genast

I linje med promemorians och utkastets förslag, är regeringens uppfattning att ett beslut om en omedelbar insats ska gälla genast, med hänsyn till de risker som kan finnas för barnets säkerhet eller hälsa, på motsvarande sätt som enligt 40 § LVU gäller vid beslut om omedelbart omhändertagande.

7.6 Bestämmelser om handläggningen av beslut om en omedelbar insats

Regeringens förslag: Socialnämndens beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska lämnas till domstolen. Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart som möjligt. Om det inte finns synnerliga hinder, ska beslutet prövas inom en vecka från den dag beslutet och handlingarna kom in till domstolen. Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, ska det upphöra att gälla.

Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om skyddat boende för barnet, ska beslutet underställas den domstol som prövar frågan om skyddat boende.

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden inom sex veckor från den dag placeringen påbörjades ansöka om att barnet ska beviljas skyddat boende. Förvaltningsrätten ska få medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska upphöra att gälla om en ansökan om en sådan insats inte har gjorts inom föreskriven tid och inte heller förlängning av tiden har begärts. Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska också upphöra att gälla när rätten avgör frågan om skyddat boende.

Om det inte längre finns skäl för en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden besluta att insatsen ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om en insats med stöd av lagen.

I mål om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska förvaltningsrätten vara domför med en lagfaren domare ensam.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslås inte några bestämmelser om hur ett beslut om omedelbar placering ska förhålla sig till socialnämndens ansökan om skyddat boende, eftersom ett sådant ansökningsförfarande inte föreslås i promemorian. I promemorian föreslås det också att ett beslut om omedelbar placering inte ska få verkställas om barnet är häktat.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslagen är i huvudsak positiva till dem. Flera remissinstanser, bl.a. *Örnsköldsviks kommun*, *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)* och *Unizon*, lämnar synpunkter på den konstruktion som föreslås i promemorian och som innebär att den omedelbara placeringen endast ska gälla i fyra veckor. *Linköpings universitet (Barnafriad)* anser att det är oklart om socialtjänsten har förutsättningar att genomföra en barnutredning på fyra veckor. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* efterfrågar en konsekvensanalys för barnet om det omedelbara placeringsbeslutet skulle hävas. *Föreningen*

Vårdnad Boende Umgänge i Sverige anser att det i mål om omedelbar placering i skyddat boende som regel bör ingå nämndemän i rätten.

Utkastets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I utkastet föreslås att den tidsfrist inom vilken socialnämnden ska ansöka om en placering i skyddat boende ska vara fyra veckor från den dag då den omedelbara placeringen verkställdes. I utkastet föreslås inte att förvaltningsrätten ska få medge förlängning av tiden för socialnämndens ansökan om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt. Vidare används en annan terminologi i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De flesta som yttrar sig över förslagen tillstyrker eller har inget att invända mot dem, däribland *Trollhättans kommun* som framför att det är bra att förslagen följer strukturen i LVU.

Malmö kommun anser att det bör undersökas om processen kan förenklas, exempelvis genom att socialnämndens beslut om omedelbar placering inte behöver underställas förvaltningsrättens prövning. Detta skulle enligt kommunen skapa större trygghet för våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn. *Förvaltningsrätten i Umeå* påpekar att det finns en klar risk för att ett barn avviker och håller sig undan efter ett beslut om omedelbar placering. Enligt förvaltningsrätten bör därför tiden för socialnämndens ansökan efter omedelbart beslut kunna förlängas även om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt. *Socialstyrelsen* anser att det behövs en bestämmelse i den nya lagen om att häktning ska gälla framför beslut om omedelbar placering i skyddat boende, för att underlätta för socialtjänsten i fråga om hur en sådan situation ska hanteras.

Unizon avstyrker förslagen och ifrågasätter de strikta tidsramar som gäller för handläggningen av beslut om omedelbar placering. Enligt organisationen behövs det mer tid att bygga trygghet och tillit till den handläggande socialsekreteraren och till de som arbetar på kvinnojouren.

Skälen för regeringens förslag

Beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka

Det har från rättssäkerhetssynpunkt ansetts nödvändigt att beslut om t.ex. omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU som har fattats av socialnämnden eller av en ledamot i nämnden prövas av förvaltningsrätten. Samma skäl gör sig enligt regeringen gällande för beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende. Det är av den anledningen inte lämpligt att, som *Malmö kommun* föreslår, närmare undersöka alternativ som innebär att beslutet inte underställs förvaltningsrättens prövning. Regeringen anser alltså att bestämmelser om att sådana beslut ska underställas förvaltningsrätten bör införas.

I utkastet föreslås att socialnämndens beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka, vilket motsvarar den tidsfrist som gäller vid underställande av beslut om omedelbart omhändertagande (7 § LVU). *Unizon* väcker frågan om denna tidsfrist bör förlängas. Ett skäl till det kan enligt *Unizon* vara att vårdnadshavare och medföljande barn behöver få mer tid att landa i den nya situationen och bygga upp tillit till socialtjänsten och personalen i det skyddade boendet. När det gäller olika beslut som fattas med stöd av tvångslagstiftning såsom LVU, lagen (1988:870) om vård av missbrukare

i vissa fall och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård ska besluten regelmässigt underställas förvaltningsrätten. I förarbetena till LVU anges att det ska ske utan dröjsmål. Det konstateras där att regelmässigt kan beslutet och skälen för detta dokumenteras samma eller påföljande dag som det fattas och att hinder inte torde möta mot att ge in beslutet till rätten samma eller påföljande dag (prop. 1979/80:1 Del A s. 591). Som skäl till att nämnden har getts en frist på en vecka vid beslut om omedelbart omhändertagande anges i förarbetena att det kan vara nödvändigt att till beslutet foga annan utredning som finns hos nämnden samt att det vid helger kan vara svårt att få tag på en sådan utredning (prop. 1970/80:1 Del A s. 505 och 591). Det kan därmed konstateras att ett krav på att ett beslut ska underställas är en rättssäkerhetsåtgärd som förutsätter att beslutet ska underställas snarast möjligt. Detta förhållande gör sig enligt regeringen gällande även i fråga om en omedelbar insats i form av skyddat boende. Av den anledningen bör även sådana beslut underställas förvaltningsrätten snarast möjligt.

På motsvarande sätt som gäller vid omedelbart omhändertagande kan det vara nödvändigt att till beslutet lämna in annan utredning som finns hos nämnden och som vid helger kan vara svår att få tag på. Regeringen instämmer därför i utkastets bedömning att det bör införas en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att beslutet ska underställas inom en vecka från den dag då beslutet fattades, och att beslutet och handlingarna i ärendet då ska lämnas till rätten. En längre frist än den som föreslås i utkastet bör således inte införas.

På samma sätt som gäller för omedelbara omhändertaganden bör även gälla att förvaltningsrätten ska pröva beslutet om en omedelbar insats så snart det är möjligt. Om det inte finns synnerliga hinder, ska prövningen ske inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten. Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, ska det upphöra att gälla. Om socialnämnden har beslutat om en omedelbar insats i form av skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om skyddat boende för barnet, är det till den rätt som prövar frågan om skyddat boende som beslutet ska underställas (jfr 7 § LVU).

En ansökan till förvaltningsrätten ska ha inkommit inom sex veckor

Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende är till sin karaktär en provisorisk åtgärd. Beslutet bör därför inte bestå längre tid än vad som oundgängligen behövs. I utkastet föreslås att socialnämnden inom fyra veckor från den dag beslutet verkställdes ska ansöka om skyddat boende, vilket motsvarar den tidsfrist som gäller vid ett omedelbart omhändertagande (jfr 8 § LVU). Regeringen anser att det finns skäl att överväga om denna tidsfrist bör förlängas. Flera remissinstanser uttrycker oro för att höga trösklar för att bevilja ett barn skyddat boende kan leda till att våldsutsatta vårdnadshavare inte söker skydd för egen del (se avsnitt 7.2). En sådan tröskel kan enligt *Unizon* vara snäva tidsfrister. En längre tidsfrist för nämndens ansökan skulle enligt regeringens mening och i linje med vad *Unizon* framför kunna bidra till att våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn utsätts för mindre påfrestningar i det inledande skedet av en placering och skapa större handlingsutrymme för socialnämnden att begära in behövlig utredning. I vissa fall skulle även den

våldsutsatta vårdnadshavaren och medplacerade barn under denna längre tidsperiod hinna få tillgång till ett stadigvarande boende och behovet av ansökningar i motsvarande omfattning minska.

Samtidigt är det viktigt att beslutet inte består längre tid än vad som oundgängligen behövs. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att den tidsfrist inom vilken en ansökan om skyddat boende senast ska ha kommit in till förvaltningsrätten bör uppgå till sex veckor i stället för utkastets förslag på fyra veckor, räknat från den dagen då placeringen påbörjades.

Det kan enligt regeringens mening inte uteslutas att det i det enskilda fallet kan finnas behov av ytterligare utredning som gör en förlängning av denna ansökningstid nödvändig. På motsvarande sätt som i 8 § LVU anser regeringen i likhet med utkastet därför att ansökningstiden då bör kunna förlängas. När det gäller ansökan om vård kan även andra situationer, som t.ex. att den unge avviker efter verkställighet av omhändertagandebeslutet och håller sig undan, motivera att utredningstiden förlängs (8 § andra stycket LVU). Det skulle även kunna förekomma att ett barn håller sig undan ett beslut om en omedelbar insats. Av den anledningen anser regeringen, till skillnad från utkastet och i likhet med *Förvaltningsrätten i Umeå*, att förvaltningsrätten bör få medge förlängning av ansökningstiden också om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

När beslutet om en omedelbar insats upphör

Som föreslås i promemorian bör enligt regeringen ett beslut om en omedelbar insats upphöra om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, dvs. inom en vecka från den dag beslutet fattades (se ovan under rubriken Beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka). Detta bör framgå av en bestämmelse i den nya lagen.

I förarbetena till LVU uttalas att det ligger i sakens natur att ett omedelbart omhändertagande upphör om förvaltningsrätten inte fastställer det underställda beslutet och att det därför inte behöver anges i lagen (prop. 1979/80:1 s. 591). Inte heller när det gäller ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende kan det anses nödvändigt att i lagen ange att beslutet upphör om förvaltningsrätten inte fastställer det underställda beslutet.

Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende bör även upphöra om en ansökan om skyddat boende inte har gjorts inom föreskriven tid och inte heller förlängning av tiden har begärts. Motsvarande bestämmelse gäller vid ett omedelbart omhändertagande enligt LVU. Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska också upphöra när rätten avgör frågan om skyddat boende (jfr 9 § LVU).

I likhet med det som föreslås i utkastet anser regeringen vidare att det i lagen bör anges att socialnämnden ska besluta att beslutet ska upphöra om det inte längre finns skäl för beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende. Så kan exempelvis vara fallet om socialnämnden har fått samtycke från den andra vårdnadshavaren eller om den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet har fått ensam vårdnad om barnet. Omständigheter i det enskilda fallet kan också ge nämnden anledning att överväga om den ska ansöka hos förvaltningsrätten

om vård enligt LVU med stöd av 2 eller 3 §§ LVU. Skulle så vara fallet får socialnämnden ansöka om vård enligt det förfarande som gäller för sådan vård. Att förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden beslutar om vård med stöd av LVU är ett exempel på en situation då det inte längre kan anses finnas skäl för insatsen. Socialnämnden ska då besluta att den ska upphöra. Inte heller finns det skäl för insatsen om nämnden beslutar att barnet omedelbart ska omhändertas med stöd av 6 § LVU. Även i detta fall finns skäl för socialnämnden att besluta att insatsen ska upphöra. Därutöver kan den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med när som helst välja att avsluta sin vistelse i det skyddade boendet eller återta sitt samtycke till insatsen för barnet. I båda fallen saknas grund för beslutet. I en sådan situation kan nämnden dock, i linje med vad *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* efterfrågar, behöva överväga konsekvenserna för barnet och om det finns behov av att besluta om omedelbart omhändertagande av barnet enligt 6 § LVU.

Att socialnämnden, om det inte längre finns skäl för beslutet om en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska besluta att insatsen ska upphöra motsvarar vad som gäller för omedelbart omhändertagande enligt 9 § LVU och vad som föreslås i promemorian. Ett sådant beslut bör också få meddelas av den rätt som prövar en fråga om skyddat boende (jfr 9 § tredje stycket LVU).

Förbud mot verkställighet

Av 9 § andra stycket LVU framgår att ett beslut om omhändertagande inte får verkställas om den unge är häktad. Det betyder att häktningsbeslutet tar över beslutet om omedelbart omhändertagande såtillvida att omhändertagandebeslutet inte får verkställas så länge den unge är häktad. Syftet med bestämmelsen är att samordna rättsväsendets och tvångsvårdens regelsystem så att unga som t.ex. vid en häktningsförhandling försätts på fri fot inte direkt återvänder till en för dem skadlig miljö och fortsätter ett brottsligt eller socialt nedbrytande beteende. Genom ett beslut om omedelbart omhändertagande kan socialtjänsten visa sin avsikt att i direkt anslutning till att häktningen hävs ta det omedelbara ansvaret för den fortsatta vården (prop. 1989/90:28 s. 79). Bestämmelsen aktualiseras således när den unges eget beteende föranleder vård enligt LVU. Det skulle i något enstaka fall kunna förekomma att ett barn som efter beslut om en omedelbar insats är placerat tillsammans med en vårdnadshavare i skyddat boende häktas. Det är dock regeringens mening att omständigheterna i ett sådant fall inte är desamma som vid vård enligt LVU. I likhet med utkastets bedömning anser regeringen därför att det inte bör införas någon särskild bestämmelse i den nya lagen om att häktning ska gälla framför beslutet om en omedelbar insats. Vad *Socialstyrelsen* anför i denna del ändrar inte regeringens bedömning. Hur situationen ska hanteras i det enskilda fallet får bedömas från fall till fall.

Rättens sammansättning i mål om omedelbar insats i form av skyddat boende

Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende är ett interimistiskt förfarande som kan jämföras med omedelbart omhändertagande och som ska hanteras skyndsamt. Därför bör det enligt

regeringen, så som det föreslås i utkastet, och i motsats till vad *Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige* anser, vara tillräckligt att en lagfaren domare ska kunna fatta beslut i förvaltningsrätten i mål om en omedelbar insats. Nämndemän behöver inte heller ingå i rätten när en kammarrätt beslutar i sådana mål, se avsnitt 7.16.

7.7 Placeringens innehåll och utformning

Regeringens förslag: Socialnämnden ska besluta om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras. Om nämndens beslut inte kan avvaktas, ska ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett få besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Placeringen ska anses påbörjad när barnet har kommit till ett skyddat boende efter ett beslut om skyddat boende eller ett beslut om en omedelbar sådan insats.

För placeringens innehåll och utformning ska bestämmelser i såväl den nya lagen som i socialtjänstlagen gälla.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås dock ingen bestämmelse som upplyser om att socialtjänstlagens bestämmelser ska gälla för placeringens innehåll och utformning. I promemorian lämnas inte heller något förslag om att socialnämnden ska bestämma hur placeringen av barnet ska ordnas och var placeringen ska verkställas.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över promemorians förslag och bedömning.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslagen och dessa tillstyrker eller har inga invändningar mot det, däribland *Länsstyrelsen i Östergötlands län*. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det behöver tydliggöras vilka bestämmelser i socialtjänstlagen som ska vara tillämpliga.

Skälen för regeringens förslag

Placeringen ska anses påbörjad när barnet kommer till boendet

Barnets placering i skyddat boende ska enligt regeringen anses påbörjad när barnet, efter ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende eller efter ett rättsens beslut om skyddat boende, har kommit till boendet. Bestämmelsen om detta bör utformas på liknande sätt som 10 § LVU. Enligt den bestämmelsen ska vården anses påbörjad när den unge på grund av ett beslut om omedelbart omhändertagande eller om vård har placerats utanför sitt eget hem.

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet (1 kap. 1 § SoL). Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar (3 kap. 5 § SoL). Den enskilde har dock ingen ovillkorlig rätt att själv välja insats.

Enligt förslaget är en förutsättning för att ett barn beviljas skyddat boende att barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen. Barnet ska följaktligen alltid vara placerat i samma skyddade boende som vårdnadshavaren. Skulle vårdnadshavaren exempelvis av säkerhetsskäl flyttas till ett annat skyddat boende under barnets placeringstid, ska barnet också placeras i det nya boendet tillsammans med vårdnadshavaren. Av avsnitt 5.1 framgår vidare att skyddade boenden kan vara specialinriktade på olika grupper och att det bör ställas särskilda krav på boenden i vilka barn placeras.

Regeringen anser att det därför bör framgå av den nya lagen att det är socialnämnden som ska besluta var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras. En motsvarande bestämmelse om hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden finns i 11 § första stycket första meningen LVU.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, bör ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett få besluta i frågan. Beslutet bör då anmälas vid nämndens nästa sammanträde. En motsvarande bestämmelse om att ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett ska få besluta hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden finns i 11 § tredje stycket LVU.

Placeringens innehåll och utformning

Den nya lagen om placering av barn i skyddat boende kompletterar bestämmelserna i socialtjänstlagen om att ett barn får beviljas en insats i form av skyddat boende om vårdnadshavarna samtycker till det. Bestämmelser i socialtjänstlagen om placeringens innehåll och utformning (se avsnitt 5.1) kommer, i den utsträckning det inte finns särskilda bestämmelser om detta i den nya lagen, att vara tillämpliga även för barn som är placerade i skyddat boende med stöd av den lagen. För tydlighets skull anser regeringen i likhet med utkastet att det bör upplysas om detta i den nya lagen. En motsvarande upplysningsbestämmelse om att socialtjänstlagen och föreskrifterna i 11–22 §§ LVU gäller för vårdens innehåll och utformning finns i 10 § LVU. Som svar på SKR:s fråga är det i huvudsak bestämmelserna i 6 kap. SoL om vård utanför hemmet i tillämpliga delar som avses (se närmare avsnitt 6.3).

Regeringens förslag: Om ett barn är placerat i skyddat boende, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om insatsen ska fortsätta.

En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen ska upphöra, ska få avvisas om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i frågan om insatsen har fått laga kraft.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag överensstämmer delvis med regeringens. I utkastet föreslås att om ett beslut om placering i skyddat boende har meddelats ska socialnämnden inom sex månader från dagen då placeringsbeslutet verkställdes pröva om beslutet ska upphöra. Frågan ska därefter prövas fortlöpande sex månader från senaste prövning. I utkastet lämnas inte något förslag om att begränsa möjligheten till prövning av en framställning från den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen om att insatsen ska upphöra. I utkastet används också en annan terminologi i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser kommenterar förslagen, varav några tillstyrker dem, däribland *Unizon*. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det bör räcka med att socialnämnden överväger om placeringen ska upphöra. *Kammarrätten i Stockholm* anser att sex månader framstår som en lång tid och anser att det bör övervägas om placeringsbeslutet ska prövas av socialnämnden inom en kortare tidsrymd.

SKR anser att det bör regleras vad som gäller avseende möjligheten att begära att en placering i skyddat boende ska upphöra och att överväga om det bör införas en begränsning avseende möjligheten att begära att en placering ska upphöra. Även *Lunds kommun* är av den uppfattningen.

Skälen för regeringens förslag

Övervägande av insatsen var sjätte månad

I avsnitt 6.4 föreslås, i fråga om barn som har beviljats skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare med stöd av socialtjänstlagen, att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om insatsen fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Övervägandet innebär att den tjänsteperson vid socialtjänsten som har den närmare uppsikten över placeringen minst en gång i halvåret ska anmäla till nämnden hur barnets och föräldrarnas förhållanden utvecklar sig. Avsikten med anmälan är inte att den alltid ska leda fram till ett formellt beslutsförfarande. Det är först när nämnden ser skäl att ifrågasätta behovet av en fortsatt placering som en omprövning av insatsen i nämnden ska göras (jfr prop. 1989/90:28 s. 114). Även när det gäller ett beslut om skyddat boende med stöd av den nya lagen anser regeringen att socialnämnden bör vara skyldig att löpande hålla sig underrättad och bedöma om insatsen fortfarande behövs.

En placering i skyddat boende är till sin natur en insats som inte ska vara alltför långvarig. Samtidigt kan det behövas viss tid och stöd för att kunna återgå till ett liv fritt från våld. Det behöver också säkerställas att det finns tillgång till en trygg och säker stadigvarande bostad efter tiden i skyddat boende. Enligt utredningen är målsättningen att en vistelse i skyddat boende inte ska vara längre än nödvändigt och inte bör pågå längre tid än tre till fem månader. Den genomsnittliga vistelsetiden i skyddat boende är omkring två månader (se avsnitt 4.2.3). Det förekommer dock att barn behöver vistas längre tider i ett skyddat boende. Mot den bakgrunden är det viktigt att socialnämnden regelbundet överväger om insatsen fortfarande behövs.

Till skillnad från förslaget som lämnades i utkastet bedömer regeringen att socialnämndens övervägande av om beslutet fortfarande behövs inte behöver resultera i en omprövning och ett beslut. I linje med vad *SKR* påpekar, kan den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med när som helst avbryta insatsen. Vidare kan den andra vårdnadshavaren överklaga rättens beslut om fastställelse av ett beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende och rättens dom i fråga om skyddat boende för barnet (se avsnitt 7.18). *Lagrådet* anser att socialnämndens bedömning av om insatsen ska fortgå bör komma till uttryck i ett beslut som kan överklagas. Lagrådet hänvisar till förslaget om att en framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen i form av skyddat boende ska upphöra ska få avvisas (se närmare under rubriken Socialnämnden bör få avvisa en framställning om att insatsen ska upphöra från vårdnadshavaren som barnet inte är placerat med) och bedömer att detta från rättssäkerhetssynpunkt inte är en helt invändningsfri konstruktion. Enligt regeringens bedömning tillgodoses emellertid vårdnadshavarens rättigheter genom att denne kan överklaga såväl rättens fastställelsebeslut av en omedelbar insats som rättens dom om skyddat boende, och genom möjligheten att var sjätte månad begära en omprövning av insatsen. En sådan omprövning resulterar i sin tur i ett överklagbart beslut. Genom den föreslagna ordningen undviks återkommande beslutsprocesser som inte initierats av någon part. Regeringen gör således bedömningen att det är tillräckligt att socialnämnden, på motsvarande sätt som gäller vid en insats med stöd av socialtjänstlagen, ska överväga om insatsen fortfarande behövs.

Som redogörs för i avsnitt 7.12 ska socialnämnden besluta att insatsen ska upphöra om det inte längre finns skäl för den, vilket innebär att om förutsättningarna är sådana att insatsen bör upphöra, kan nämnden pröva och fatta beslut också vid andra tidpunkter än i samband med de halvårsvisa övervägandena. Med hänsyn till detta saknas det, enligt regeringens mening, skäl att, som *Kammarrätten i Stockholm* föreslår, ange att socialnämndens överväganden ska göras med kortare tidsrymd än sex månader.

Regeringen föreslår således att det ska införas en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om insatsen ska fortsätta. Den föreslagna ordningen motsvarar vad som gäller enligt 13 § första stycket LVU vid vård med stöd av 2 § LVU.

För att insatsen inte ska vara längre än nödvändigt bör socialnämnden, så som nämns ovan, också vid andra tillfällen, när det finns skäl till det,

pröva om insatsen enligt lagen ska upphöra. Så kan exempelvis vara fallet om socialnämnden har fått samtycke från den andra vårdnadshavaren eller om den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet slutligt eller interimistiskt har fått ensam vårdnad om barnet.

Det finns ett behov av att begränsa framställningar om att insatsen ska upphöra

Av utkastet till lagrådsremiss framgår att det av förvaltningsrättsliga principer följer att den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen och barn som har fyllt 15 år har rätt att när som helst under placeringen begära att den ska upphöra. Socialnämnden ska då pröva om insatsen ska fortsätta och fatta beslut i frågan. Bakgrunden är att en insats utan samtycke är en ingripande åtgärd för den enskilde och att den därför inte ska pågå längre än vad som är nödvändigt.

Regeringen anser emellertid i likhet med bl.a. SKR att det finns skäl att i detta sammanhang överväga om rätten att begära att insatsen ska upphöra bör begränsas. Såsom flera remissinstanser påpekar, innebär återkommande rättsprocesser fler kontakter mellan en våldsutövande vårdnadshavare och våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn, vilket ökar utsattheten under vistelsen i skyddat boende. Risken för sådan ökad utsatthet i samband med medföljande barns placering kan bidra till att våldsutsatta vårdnadshavare drar sig för att söka skydd för egen del. Det kan i sin tur leda till att färre vårdnadshavare och barn får tillgång till nödvändigt skydd. Återkommande prövningar av om insatsen i det skyddade boendet ska upphöra kan vidare leda till att vårdnadshavarens och barnets tid i skyddat boende präglas av oro och stress. Att återkommande prövningar kan komma att initieras med sådana negativa konsekvenser som följd befarar bl.a. *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)* och *Unizon* (se avsnitt 7.2 och 7.18).

Förslag om begränsning av prövningen av hemtagningsframställningar vid vård enligt LVU bereds för närvarande

I betänkandet Barn och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71) föreslås en ny lag med särskilda bestämmelser om vård av unga. I betänkandet görs bedömningen att rätten för vårdnadshavare och processberöriga barn att begära att vården ska upphöra behöver regleras på ett sätt som både tillgodoser rättssäkerhetskrav och barnets behov av stabilitet.

I betänkandet föreslås att en begäran från en vårdnadshavare om att vård som har beslutats på grund av hemförhållandena ska upphöra behöver prövas av socialnämnden om frågan om vård har prövats av nämnden eller rätten de senaste tolv månaderna. Betänkandet har remissbehandlats och remissutfallet är i huvudsak positivt.

De remissinstanser som tillstyrker förslaget, däribland Socialstyrelsen, framhåller att en sådan begränsning skapar stabilitet och trygghet i vården. Förvaltningsrätterna i Malmö, Uppsala, Stockholm och Umeå tillstyrker förslaget men lämnar förslag på hur den föreslagna bestämmelsen skulle kunna förtydligas för att underlätta tillämpningen (se närmare under rubriken Utformningen av begränsningsbestämmelsen).

Några instanser är tveksamma eller avstyrker, däribland Riksdagens ombudsmän (JO). JO anför bl.a. att en framställning som görs kort efter

att nämnden eller en domstol har prövat frågan torde nämnden kunna utreda både snabbt och enkelt. Om förslagen ändå genomförs framhåller JO bl.a. vikten av att nämnden inte ges möjlighet att på mer eller mindre godtyckliga grunder avgöra om en framställning ska prövas eller inte. I den föreslagna bestämmelsen bör det därför införas vissa riktlinjer för vad nämnden ska beakta när den beslutar att pröva eller inte pröva vårdnadshavarens framställning. Även Kammarrätten i Sundsvall avstyrker förslaget i den föreslagna utformningen då förslaget inte innehåller en ventil i fråga om ändrade förhållanden, fränsett att nämnden har möjlighet att pröva frågan.

Svea hovrätt anser att då förslaget innebär att det överlämnas till socialnämndens fria skön att bedöma om det ska fattas ett överklagbart beslut i frågan, krävs att förslaget kan motiveras av tungt vägande skäl. Även Kammarrätten i Göteborg anser att det visserligen är en rimlig ståndpunkt att upprepade hemtagningsutredningar inte ska hanteras av rättsväsendet, men att det är en svår avvägning mellan vårdnadshavarens rättssäkerhet i en så ingripande fråga som tvångsvård utgör och de negativa effekter som upprepade processer kan få för barnet i form av oro och otrygghet. Örebro universitet för fram att det kan ifrågasättas om det sätt som begränsningen är formulerad inte är i strid med artikel 6 i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) om rätt till en rättvis rättegång och 2 kap. 9 § andra stycket regeringsformen om rätten att få ett tvångsomhändertagande prövat av domstol utan oskäligt dröjsmål. Förslaget har inte lett till lagstiftning.

I promemorian Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU, föreslås bl.a. en likalydande begränsning, dock med den ändringen att tidsfristen ska bestämmas till sex månader i stället för till tolv månader. Förslaget motiveras med att risken är stor att upprepade utredningar påverkar ett barn negativt och leder till stor osäkerhet kring barnets situation. Promemorian har remissbehandlats och riksdagen har tillkännagett för regeringen bl.a. att regeringen med utgångspunkt i promemorian ska återkomma till riksdagen med ett lagförslag som syftar till att stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga (bet. 2022/23:SoU9, rskr. 2022/23:114).

Även remissutfallet för detta förslag är överlag positivt. Några av de remissinstanser som tillstyrker förslaget, däribland Kammarrätten i Stockholm och förvaltningsrätterna i Göteborg, Linköping, Malmö och Stockholm, lämnar förslag på hur den föreslagna bestämmelsen kan förtydligas (se närmare under rubriken Utformningen av begränsningsbestämmelsen). JO hänvisar till sitt tidigare yttrande och anför att förslaget skulle vinna på att regleringsbehovet beskrivs närmare. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) framför att myndigheten ibland ser exempel på att vårdnadshavare begär att barn ska komma hem utifrån att vårdnadshavaren misstänker att ett barn far illa i exempelvis ett familjehem och att det finns risk för att socialnämnden beaktar en sådan uppgift som en hemtagningsbegäran och inte som en anmälan om att barnet far illa. Den föreslagna bestämmelsen riskerar därför att leda till att socialnämnden underlåter att pröva och utreda en uppgift om att barnet riskerar att fara illa enligt 11 kap. SoL. IVO ser därför behov av förtydliganden av socialnämndens

Socialnämnden bör få avvisa en framställning om att insatsen ska upphöra från vårdnadshavaren som barnet inte är placerat med

Som beskrivs ovan innebär återkommande rättsprocesser ökad utsatthet och kan leda till att vårdnadshavarens och barnets tid i skyddat boende präglas av oro och stress. Att låta sådana omständigheter råda, trots att syftet med skyddat boende är att erbjuda en trygg, tillfällig vistelse på en fredad plats för att bryta en utsatt situation och för att möjliggöra en mer långsiktig lösning i fråga om t.ex. boendesituationen för de utsatta, är enligt regeringens mening inte önskvärt.

Regeringen anser, i likhet med *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)* och *Unizon*, att en begränsning för den vårdnadshavare som inte samtycker till barnets insats att begära att insatsen ska upphöra därför är motiverad.

I denna proposition föreslås att beslut om skyddat boende ska fattas efter en prövning i allmän förvaltningsdomstol. Förvaltningsrättens beslut ska också kunna överklagas till kammarrätten utan prövningstillstånd (se avsnitt 7.4 och 7.18). Därigenom anser regeringen att rätten för den vårdnadshavare som inte samtycker till barnets insats att få insatsen prövad av domstol är säkerställd. Genom de rättssäkerhetsgarantier som ställs upp i form av t.ex. rätten till offentligt biträde (se avsnitt 7.17) säkerställs vidare att vårdnadshavaren ges förutsättningar att på bästa sätt föra sin talan och ta tillvara möjligheten att överklaga beslutet om en insats.

Även den inskränkning i vårdnadshavarens rätt till familje- och privatliv enligt artikel 8 i Europadomstolen som kan bli följden av en sådan begränsning bedömer regeringen vara nödvändig till skydd för barnets säkerhet och hälsa (se vidare avsnitt 7.19).

Någon begränsning för barn som har rätt att föra sin egen talan, dvs. har fyllt 15 år, är dock enligt regeringens mening inte påkallad.

Utformningen av begränsningsbestämmelsen

I likhet med de förslag som lämnats i betänkandet *Barns och ungas rätt vid tvångsvård (SOU 2015:71)* och promemorian *Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU – Utredning* som ett led i socialutskottets beredning av fråga om ändring i LVU om en begränsning av hemtagningsframställningar vid vård enligt LVU, bör begränsningen bestå i att socialnämnden inte behöver pröva en framställning om att insatsen ska upphöra från den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen. Socialnämnden bör dock inte vara förhindrad att pröva en sådan framställning.

Regeringen har övervägt att i den föreslagna bestämmelsen införa riktlinjer för vad nämnden ska beakta när den beslutar att pröva eller inte pröva vårdnadshavarens framställning, något som bl.a. JO efterfrågar i sitt yttrande över förslaget om begränsning av hemtagningsframställningar vid vård enligt LVU (se under rubriken *Förslag på begränsning av prövningen av hemtagningsframställningar vid vård enligt LVU bereds för närvarande*). Det framgår dock av 11 kap. 1 § SoL att nämnden utan dröjsmål ska inleda en utredning av vad som genom ansökan, anmälan

eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Bedömer nämnden att det i vårdnadshavarens framställning framkommer något som kan föranleda en åtgärd från nämndens sida ska nämnden därför inleda en sådan utredning. Det följer vidare av den föreslagna bestämmelsen i den nya lagen om placering av barn i skyddat boende om insatsens upphörande att nämnden ska besluta att insatsen ska upphöra när det inte längre finns skäl för den (se avsnitt 7.12). Skulle det av vårdnadshavarens framställning om upphörande framkomma sådana omständigheter som innebär att insatsen bör upphöra ska nämnden således med stöd av denna bestämmelse besluta att insatsen ska upphöra. Regeringen ser därför inte skäl att införa några kriterier i begränsningsbestämmelsen som anger vad nämnden ska beakta när den beslutar att pröva eller inte pröva en framställning om insatsens upphörande.

När det gäller tidsgränsen, bedömer regeringen att en spärrtid på sex månader framstår som rimlig, vilket är samma tidsintervall inom vilket socialnämnden enligt förslaget i detta avsnitt ska överväga om insatsen ska fortsätta (se ovan under rubriken Övervägande av insatsen var sjätte månad). I fråga om förslagen om begränsning av hemtagningsbegäran vid vård enligt LVU framför flera remissinstanser, däribland flera domstolar, att det bör tydliggöras i en sådan bestämmelse när tidsfristen börjar löpa och att det t.ex. bör klargöras vad som gäller om ett mål har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen och domstolen inte meddelat prövningstillstånd. Regeringen anser mot denna bakgrund att det finns skäl att i den begränsningsbestämmelse som nu föreslås tydliggöra att tiden under vilken en framställning inte behöver prövas ska börja löpa från det att rättens beslut om insatsen får laga kraft, dvs. när den rättsliga processen om insatsen är avslutad. Har frågan avgjorts i kammarrätten och målet överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen börjar således tidsfristen när Högsta förvaltningsdomstolen avgör målet i sak eller meddelar att prövningstillstånd inte beviljas. Detsamma gäller nämndens beslut om att insatsen ska fortsätta.

Vidare för flera domstolar fram att det i bestämmelsen bör tydliggöras vad som avses med uttrycket att en framställning ”inte behöver prövas”. Några remissinstanser, däribland Kammarrätten i Stockholm, föreslår att det i stället ska anges att en framställning ”får avvisas”. Regeringen anser att det av den begränsningsbestämmelse som nu föreslås bör framgå att en framställning får avvisas.

Det bör således, enligt regeringen mening, föras in en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att en framställning från den vårdnadshavare som inte är placerad tillsammans med barnet om att insatsen ska upphöra, får avvisas om den kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i fråga om skyddat boende har fått laga kraft.

Lagrådet föreslår att det i lagtexten uttryckligen anges att framställningen får avvisas om den kommer in inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut, omprövningsbeslut eller dom avseende insatsen fick laga kraft. Såväl nämndens omprövningsbeslut som rättens avgörande i sak omfattas av den lydelse som föreslås i lagrådsremissen. Någon sådan ändring är därför, enligt regeringens mening, inte nödvändig.

Nämndens beslut om att avvisa framställningen bör inte få överklagas, se vidare avsnitt 7.18. Prop. 2023/24:31

En motsvarande bestämmelse för framställningar om umgänge och röjande av vistelseort föreslås i avsnitt 7.10.

7.9 Läkareundersökning

Regeringens bedömning: Socialnämnden bör inte få besluta om läkarundersökning av barn i skyddat boende.

Utredningen behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Promemorians bedömning överensstämmer inte med regeringens. I promemorian bedöms att bestämmelsen om läkarundersökning i LVU kommer att gälla även för de bestämmelser om omedelbar placering i skyddat boende som promemorian föreslår ska införas i LVU.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över bedömningen. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* ser inte något behov av att bestämmelserna om läkarundersökning ska vara tillämpliga för barn som placeras omedelbart i skyddat boende. *Åklagarmyndigheten* delar den åsikten och befarar att barn i vissa fall kommer att utsättas för onödiga läkarundersökningar. *Socialstyrelsen* anser att det är oklart varför bestämmelsen ska gälla vid omedelbar placering. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* anser, däremot, att det är viktigt att beslut om läkarundersökning kan fattas under ett barns omedelbara placering i skyddat boende.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig instämmer i bedömningen. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* anser att det erbjudande om hälsoundersökning som föreslås i utkastet är tillräckligt.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 32 § första stycket LVU får socialnämnden i ett ärende enligt den lagen besluta om en läkarundersökning av den unge och utse läkare för undersökningen. Även rätten har samma befogenhet i ett mål enligt LVU. Syftet med läkarundersökningen är att identifiera sjukdom, skada eller funktionsnedsättning som kan ha betydelse för bedömningen av behovet av vård med stöd av LVU och planeringen av vården (prop. 2016/17:59 s. 35). Läkarundersökningen enligt 32 § LVU har alltså som primärt syfte att utgöra underlag för bedömningen av behovet av vård enligt denna lag. En insats i form av skyddat boende utgör dock inte sådan vård. I linje med *SKR:s* och *Åklagarmyndighetens* uppfattning och i likhet med utkastet, bedömer regeringen att det saknas ett praktiskt behov av att ordna med läkarundersökning för barn i skyddat boende. Det kan visserligen, såsom anges i promemorian, inte uteslutas att en läkarundersökning i vissa fall skulle kunna gagna exempelvis planeringen av fortsatta åtgärder som rör barnets placering i skyddat boende. I avsnitt 8.1 föreslås att barn och unga som är placerade i skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Syftet med en sådan undersökning är att ge underlag för en medicinsk bedömning av det enskilda barnets behov av hälso- och sjukvård och tandvård. Eventuella behov av hälso- och sjukvård

7.10 Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort

Regeringens förslag: Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen, ska socialnämnden få besluta att barnets vistelseort ska hållas hemlig för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med och hur barnets umgänge ska utövas med den vårdnadshavaren. Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om ett beslut om hemlighållande eller umgängesbegränsning fortfarande behövs.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, ska socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett få fatta sådana beslut. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

En framställning om att inte hålla vistelseorten hemlig eller om umgängets utövande från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, ska få avvisas om framställningen kommer in inom sex månader från det att beslutet har fått laga kraft.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)* framför att utgångspunkten med umgänge med båda vårdnadshavarna kan vara problematisk för barn i många sammanhang och anser att frågan om umgängesbegränsning bör utredas särskilt. Även *Socialstyrelsen* anser att det behöver förtydligas vad som ska gälla om umgängesbegränsning. *Unizon* anser att socialnämnden ska få befogenhet att besluta om den unges umgänge med vårdnadshavare och en förälder som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol. Även *Länsstyrelsen i Östergötland* ser det som problematiskt att en placering i skyddat boende inte ger möjlighet för socialnämnden att besluta om umgängesbegränsning eller att besluta om att vistelseorten inte ska röjas för en vårdnadshavare. *Förvaltningsrätten i Umeå* anser att en möjlighet att reglera hemlighållande av vistelseadress bör övervägas särskilt.

Utkastets förslag överensstämmer delvis med regeringens. Enligt förslaget i utkastet omfattar socialnämndens möjlighet att hemlighålla vistelseort och begränsa umgänge också sådana åtgärder gentemot en förälder som har reglerat umgänge. I utkastet föreslås att socialnämnden minst var tredje månad ska överväga om ett beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning fortfarande behövs. I utkastet lämnas inget förslag om att socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett ska få fatta sådana beslut. Inte heller lämnas något förslag om att begränsa rätten till prövning av en framställning från vårdnadshavaren om att inte hemlighålla vistelseorten eller om umgänge.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Jämställdhetsmyndigheten*, *Rädda Barnen* och *Jönköpings kommun*. *Linköpings universitet (Barnafrid)* anser

att det behöver definieras vad som utgör risk för barnets säkerhet eller hälsa. *Örnsköldsviks kommun* undrar vad som sker när barnets vilja till kontakt med den våldsutövande föräldern kommer i konflikt med säkerhetsaspekter. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att utgångspunkten för placeringen bör vara att socialnämnden beslutar att hemlighålla vistelseorten. Även *Sveriges Kvinnoorganisationer*, som avstyrker förslaget då det inte är tillräckligt långtgående, är av liknande uppfattning och framför att umgänge inte är förenligt med en placering i skyddat boende. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det bör krävas samtycke från den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med i fråga om begränsning av umgänge. SKR anser också att det bör övervägas om socialnämnden ska ges möjlighet att besluta om drogtest inför umgänge. *Lunds kommun* lyfter fram att beslut om begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort bör kunna fattas av ordförande i socialnämnden på motsvarande sätt som gäller för en omedelbar placering i skyddat boende. Anledningen är att denna typ av beslut enligt kommunen sannolikt kommer att fattas i samband med beslutet om den omedelbara placeringen. *Kristianstads kommun* anser att det förhållandet att beslut om begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort föreslås bli föremål för övervägande var tredje månad och kunna överklagas skapar oro för barnet och barnets närstående. *Riksförbundet Barnens Rätt i samhället (Bris)* framhåller att placeringarna kan vara både långvariga och återkommande och det är därför av största vikt att rättstillämparen alltid utreder barnets vilja och vad som är barnets bästa innan ett umgänge återupptas.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämnden ska kunna besluta om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge

När ett barn är placerat i ett skyddat boende är situationen ofta sådan att det är nödvändigt att hemlighålla vistelseorten för den andra vårdnadshavaren för att upprätthålla skyddet. Situationen kan vidare vara sådan att umgänge med en misstänkt förövare skulle kunna äventyra barnets säkerhet och motverka att barnet får vara tryggt under vistelsen där. En misstänkt förövars umgänge med ett barn som vistas tillsammans med den skyddssökande vårdnadshavaren i skyddat boende innebär ofta en risk för att vistelseorten röjs. Det innebär också hälsorisker för barnet att träffa en vårdnadshavare som barnet är rädd för. Situationen kan även vara sådan att vårdnadshavaren utsatt barnet för barnfridsbrott genom att barnet t.ex. bevittnat att vårdnadshavaren utsatt den andra vårdnadshavaren för våld eller andra övergrepp, vilket innebär att även barnets rättigheter som målsägande bör tas tillvara. Såsom *Länsstyrelsen i Östergötland* framhåller är det problematiskt att det vid en insats i form av en placering i skyddat boende inte finns möjlighet för socialnämnden att besluta om umgängesbegränsning eller att vistelseorten inte ska röjas för vårdnadshavaren. I utkastet lämnas därför förslag som möjliggör begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort.

Vid vård med stöd av LVU ansvarar socialnämnden för att den unges behov av umgänge med föräldrar och vårdnadshavare tillgodoses så långt det är möjligt (14 § första stycket LVU). Omständigheterna kan emellertid

vara sådana att en vårdnadshavare eller en förälder under viss tid eller tills vidare inte bör träffa barnet. Det kan t.ex. finnas risk för att föräldrarna obehörigen griper in i vården (prop. 1979/80:1 del A s. 601). Det framgår av 14 § andra stycket LVU att socialnämnden om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vård enligt LVU får besluta hur den unges umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas, eller besluta att den unges vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare. En motsvarighet till bestämmelsen i 14 § andra stycket 2 LVU om hemlighållande av barns vistelseort har tagits in i 26 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. I förarbetena till de båda bestämmelserna framhålls att de bör tillämpas restriktivt och att det endast i undantagsfall bör förekomma att vårdnadshavare under hänvisning till offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser vägras upplysning om barnets vistelseort (se prop. 1979/80:1 del A s. 602 och prop. 1989/90:28 s. 115).

I utkastet till lagrådsremiss föreslås att socialnämnden, på motsvarande sätt som gäller för unga som vårdas med stöd av LVU, bör få besluta hur barn i skyddat boende ska ha umgänge dels med vårdnadshavare, dels med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller avtal. I utkastet föreslås också att socialnämnden på motsvarande sätt som gäller för unga som vårdas med stöd av LVU bör få besluta att barnets vistelseort inte ska röjas för föräldrar eller vårdnadshavare. Socialnämnden bör enligt utkastets förslag få besluta om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort om det är nödvändigt för att skydda barnet från risker för barnets säkerhet eller hälsa.

Regeringen instämmer i det förslag som lämnas i utkastet och anser att det är av största vikt att socialnämnden får möjlighet att besluta om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning under en placering i skyddat boende. Med hänsyn till att den nya lagen är tillämplig endast när barnet står under gemensam vårdnad av två vårdnadshavare, uppkommer dock frågan om situationen kan uppkomma att det därutöver finns en förälder med reglerat umgänge. Situationen skulle visserligen kunna förekomma att barnet har två särskilt förordnande vårdnadshavare och en eller två föräldrar med reglerat umgänge och den ena särskilt förordnade vårdnadshavaren är i behov av skyddat boende samtidigt som den andra särskilda förordnande vårdnadshavaren inte samtycker till att barnet följer med den vårdnadshavaren till boendet. Att det i ett sådan situation skulle finnas behov av att hemlighålla vistelseorten gentemot en förälder och begränsa föräldrarnas umgänge ter sig dock mindre troligt. Skulle situationen mot förmodan uppstå får den hanteras på annat sätt än med stöd av den nya lagen. Mot denna bakgrund anser regeringen att bestämmelserna, till skillnad från vad som gäller enligt LVU och utkastets förslag, inte behöver omfatta föräldrar med umgängesrätt. Situationen att en vårdnadshavare med ensam vårdnad vistas i skyddat boende med stöd av socialtjänstlagen och det finns skäl att begränsa umgänget mellan barnet och en förälder med umgängesrätt regleras inte i den nu föreslagna lagen. Frågan om umgängesrätt med barn som vistas i skyddat boende behandlas i betänkandet Tryggare hem för barn (SOU 2022:71). Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen anser, i likhet med *Barnafrid*, att förutsättningarna för beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge bör tydliggöras. Det bör därför framgå av bestämmelsen att hemlighållande av vistelseort och umgänesbegränsning får beslutas om det är nödvändigt för att uppnå ändamålet med insatsen. På så sätt tydliggörs att sådana beslut kan fattas när det behövs för att det skydd och stöd som placeringen i det skyddade boendet avser att ge barnet ska kunna säkerställas. Förutsättningarna för respektive beslut utvecklas närmare nedan.

Förutsättningarna för hemlighållande av vistelseort

Socialnämndens riskbedömning kan indikera en hög säkerhetsrisk för den våldsutsatta vårdnadshavaren och medföljande barn om den misstänkta förövaren får kännedom om vistelseorten. I sådana situationer kan det enligt regeringens uppfattning vara nödvändigt att vistelseorten hemlighålls gentemot den andra vårdnadshavaren för att skydda barnet. Är det vårdnadshavaren som de placerade ska skyddas mot torde enligt regeringens mening, i likhet med vad *Länsstyrelsen i Jönköping* för fram, ett sådant hemlighållande i regel bedömas vara nödvändigt för att upprätthålla det skydd som insatsen avser utgöra. En bedömning av om vistelseorten måste hemlighållas för en vårdnadshavare bör dock alltid göras med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet. Situationen kan exempelvis vara sådan att det visserligen finns ett behov av skyddat boende för vårdnadshavaren och medföljande barn, men att skyddet som uppnås med insatsen är tillräckligt utan att ett beslut om hemlighållande av vistelseorten för den andra vårdnadshavaren fattas. Situationen kan också vara sådan att det kan vara nödvändigt att med stöd av bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen hemlighålla vistelseorten, exempelvis när en vårdnadshavare begär att få ta del av socialnämndens handlingar i barnets ärende. Vistelseorten kan också hemlighållas gentemot andra än vårdnadshavaren med stöd av bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (se avsnitt 10.3). Socialnämndens beslut i fråga om umgänge eller hemlighållande av vistelseort bör vara överklagbara till förvaltningsrätten (se avsnitt 7.18).

Förutsättningarna för umgänesbegränsning

Flera omständigheter kan göra det nödvändigt att begränsa umgänget mellan ett barn och en vårdnadshavare. Sådana omständigheter föreligger när barnet riskerar att utsättas för fortsatt våld eller hot vid umgänget, men det kan också handla om att nödvändigt skydd i det skyddade boendet för barnet och för vårdnadshavaren inte kan upprätthållas om umgänge med barnet sker. Det kan exempelvis vara svårt för ett barn att hemlighålla vistelseorten under ett umgänge. Umgänget kan också innebära psykiska påfrestningar för barnet med risk för att barnets hälsa skadas. Syftet med bestämmelsen är ytterst att säkerställa att barnet ska få vara tryggt under vistelsen i skyddat boende.

Förslaget om umgänesbegränsning i denna proposition har, så som ovan beskrivits, sin förlaga i motsvarande bestämmelser i LVU. En bedömning av om det behövs ett beslut om umgänesbegränsning ska därför göras med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet.

Det kan alltså inte på förhand presumeras att umgängesrätten alltid ska begränsas, något som *Sveriges Kvinnoorganisationer* förordar.

Lagrådet framför att bestämmelsen bl.a. innebär att socialnämnden ges rätt att besluta om avvikelser från vad domstol kan ha bestämt rörande utövandet av umgängesrätt, vilket *Lagrådet* inte har något att invända mot. Däremot bör det enligt *Lagrådet* i tydlighetens intresse införas en hänvisning i 6 kap. 15 a § föräldrabalken till bestämmelsen i den nya lagen. Regeringen, som konstaterar att det i 6 kap. 15 a § föräldrabalken inte finns någon upplysningsbestämmelse till motsvarande bestämmelse om umgängesbegränsning i LVU, anser att det saknas anledning att införa en sådan upplysningsbestämmelse.

Gällande umgänge enligt föräldrabalken kan även nämnas att det i betänkandet *Tryggare hem för barn* (SOU 2022:71) finns uttalanden om hur det förhållandet att barnet befinner sig i ett skyddat boende bör beaktas vid bl.a. allmän domstols bedömning av om ett umgänge är förenligt med barnets bästa (se särskilt s. 319 f.). Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Som *Örnsköldsviks kommun* tar upp kan barnets vilja till kontakt med en våldsutövande förälder i vissa fall komma i konflikt med säkerhetsaspekter. I en sådan situation kan det handla om att socialtjänsten samtalat med barnet utifrån barnets ålder och mognad för att skapa förståelse för beslutet.

När allmän domstol beslutar om umgänge får domstolen, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd), enligt 6 kap. 15 c § föräldrabalken. Det förekommer att barn i skyddat boende beviljas sådant umgängesstöd. I förarbetena till bestämmelsen om umgängesstöd betonas att den person som medverkar vid umgänget inte ska ses som en person med särskilt mandat att fysiskt förhindra att barnet bortförs eller kränks (prop. 2009/10:192 s. 11). Domstolen får vid prövningen av om barnet har behov av umgängesstöd t.ex. inte förutsätta att personen som medverkar vid umgänget utgör en garant mot skadliga åtgärder från en förälders sida (prop. 2009/10:192 s. 11 och 29). Vid socialnämndens bedömning av om det finns behov av umgängesbegränsning ska det förhållandet att umgänget äger rum i närvaro av umgängesstöd enligt föräldrabalken följaktligen inte tas som intäkt för att säkerheten i det skyddade boendet kan upprätthållas.

SKR anser att det bör övervägas en möjlighet för socialnämnden att besluta om drogtest inför umgänge med barn som är placerade i skyddat boende. En sådan möjlighet finns vid vård enligt 2 § LVU (se 32 a § LVU). Bestämmelsen syftar till att träffa situationer där det vid vård enligt LVU på grund av brister i omsorgen finns anledning att befara att vårdnadshavaren missbrukar eller är påverkad. Regeringen konstaterar att det saknas underlag för att närmare överväga frågan inom ramen för denna proposition och frågan får därför behandlas i ett annat sammanhang.

Det ska inte krävas något samtycke från vårdnadshavaren

Regeringen har övervägt om det bör krävas samtycke från den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med i fråga om begränsning av umgänge, i likhet med vad *SKR* förordar. Ett sådant samtycke föreslås inte

i utkastet. I likhet med vad *Jönköpings kommun* för fram, kan det förhållandet att det är socialnämnden som driver frågan om att begränsa umgänget avlasta vårdnadshavaren som vistas på det skyddade boendet. Socialnämnden bör därför enligt regeringens mening få begränsa umgänget även utan samtycke från den vårdnadshavare som barnet är placerat med. Detsamma bör gälla för socialnämndens beslut i fråga om hemlighållande av vistelseort. Det ligger i sakens natur att socialnämnden bör ha i uppgift att bestämma i vilken utsträckning vistelseorten bör hemlighållas för att insatsen ska kunna genomföras tryggt och säkert.

Det följer dock av socialtjänstlagen att socialnämnden är lyhörd och involverar vårdnadshavaren i processen (se 3 kap. 5 § SoL).

Övervägande av beslutet var sjätte månad

I fråga om vård enligt LVU gäller enligt 14 § tredje stycket LVU att socialnämnden minst en gång var tredje månad ska överväga om ett beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort fortfarande behövs. Det ingår i socialnämndens ansvar att se till att ett beslut om umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort enligt LVU inte består längre än nödvändigt. Motsvarande argument gör sig visserligen gällande även vid hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning för barn som beviljats skyddat boende, men så som *Kristianstads kommun* för fram kan det förhållandet att nämndens beslut ska övervägas inom relativt täta intervaller skapa en oro hos barnet och den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med. Som beskrivs i avsnitt 7.8 föreslår regeringen att socialnämnden var sjätte månad ska överväga om insatsen ska fortsätta. Regeringen bedömer att det är lämpligt att samma tidsintervall ska gälla även i fråga om nämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Således bör gälla att socialnämnden var sjätte månad ska överväga om ett beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning som gäller ett barn som har beviljats skyddat boende fortfarande behövs. Övervägandet innebär att den tjänsteperson vid socialtjänsten som har den närmare uppsikten över placeringen minst en gång i halvåret ska anmäla till nämnden hur barnets och vårdnadshavarnas förhållanden utvecklar sig. Avsikten med anmälan är inte att den alltid ska leda fram till ett formellt beslutsförfarande. Det är först när nämnden ser skäl att ifrågasätta behovet av ett hemlighållande eller umgängesbegränsning som en omprövning av besluten ska göras av nämnden (jfr avsnitt 7.8 och prop. 1989/90:28 s. 114). Nämnden har vidare ett ansvar att omedelbart upphäva beslutet, när det inte längre finns behov av det.

Lagrådet anser att socialnämndens bedömning av om hemlighållandet eller umgängesbegränsningen ska fortgå bör komma till uttryck i ett beslut som kan överklagas. Regeringen bedömer att vårdnadshavarens rättigheter tillgodoses genom att denne kan överklaga beslutet om hemlighållandet eller umgängesbegränsningen och genom möjligheten att var sjätte månad begära en omprövning. En sådan omprövning resulterar i sin tur i ett överklagbart beslut. Genom den föreslagna ordningen undviks återkommande beslutsprocesser som inte initierats av någon part. Regeringen gör således bedömningen att det är tillräckligt att socialnämnden, på motsvarande sätt

som gäller vid motsvarande beslut enligt LVU, ska överväga om besluten fortfarande behövs.

Bris betonar vikten av att socialnämnden alltid utreder barnets vilja och vad som är barnets bästa innan ett umgänge återupptas. Det framgår av den nya lagen att barnets bästa ska vara avgörande i beslut enligt lagen och att barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Ordförandebeslut

Lunds kommun anser att eftersom beslut om begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort ofta kommer att fattas i samband med ett beslut om en omedelbar insats så finns det goda skäl för att en beslutsrätt till bl.a. ordförande införs direkt i lagen för sådana beslut, på samma sätt som det föreslås för beslut om en omedelbar insats (se avsnitt 7.5).

Allmänna bestämmelser om delegering av ärenden inom en kommunal nämnd finns i 6 kap. kommunallagen (2017:725), förkortad KL. Dessa bestämmelser är tillämpliga även för socialnämnden, vilket framgår av 10 kap. 1 § SoL. Delegationsbestämmelserna anger dels i vilka slags ärenden som beslutanderätten får delegeras, dels till vem eller till vilka delegation får ske. Enligt 6 kap. 37 § och 7 kap. 5 § KL får en nämnd uppdra åt presidiet, ett utskott, åt en ledamot eller ersättare eller åt en anställd hos kommunen att besluta på nämndens vägnar i ett visst ärende eller grupp av ärenden. Bestämmelserna tillåter delegation i alla ärenden med undantag för dem som anges i 6 kap. 38 § KL. Där anges att beslutanderätten inte får delegeras bl.a. när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda, om de är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Sådana beslut ska alltså fattas av nämnden. Enligt 6 kap. 39 § KL får en nämnd uppdra åt ordföranden, eller en annan ledamot som nämnden har utsett, att besluta på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i HFD 2016 ref. 74 prövat om delegation kan ske till socialnämndens ordförande att i brådskande fall fatta beslut om att inte röja den unges vistelseort enligt 14 § andra stycket LVU. I avgörandet uttalas att ett beslut om hemlighållande av vistelseort får anses vara ett sådant beslut som träffas av delegationsförbudet i 6 kap. 38 § KL, då det avser myndighetsutövning mot enskild och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Enligt HFD kan dock ett sådant beslut, med stöd av 6 kap. 39 § KL, ändå delegeras till ordföranden eller annan ledamot om det är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Efter HFD:s avgörande har även frågan om delegation av beslut om umgängesbegränsning prövats i ett antal kammarrättsavgöranden (se t.ex. Kammarrätten i Jönköping den 23 mars 2019 i mål nr 341–19 och Kammarrätten i Stockholm den 18 december 2017 i mål nr 7376–17, samt även JO:s beslut den 28 juni 2022, dnr 822-2022). Beslut om umgängesbegränsning har då bedömts ha så stora likheter med beslut om hemlighållande av vistelseort, att även beslut om umgängesbegränsning bedöms vara av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt och att beslutanderätten därmed inte får delegeras annat än i brådskande fall, och då bara till ordförande eller annan ledamot som nämnden har utsett.

Även socialnämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge enligt den nya lagen bör bedömas på samma sätt. Regeringen delar dock *Lunds kommuns* synpunkt att det finns goda skäl för att beslutanderätten utgår från samma förutsättningar som besluten om en omedelbar insats, då det kan antas att socialnämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge ofta kommer att fattas i samband med beslutet om en omedelbar insats av barnet. Det bör därför, enligt regeringens mening, införas en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett ska få besluta i fråga om att barnets vistelseort inte ska röjas för en vårdnadshavare eller hur umgänge ska utövas. Av bestämmelsen bör också framgå att ett sådant beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Socialnämnden ska under vissa förutsättningar få avvisa en framställning om att vistelseorten inte ska hållas hemlig eller om umgänge

Det följer av förvaltningsrättsliga principer att den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen och barn som har fyllt 15 år har rätt att när som helst under insatsen begära att den ska upphöra (se avsnitt 7.8). På motsvarande sätt får det anses följa av förvaltningsrättsliga principer att den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen och barn som har fyllt 15 år har rätt att när som helst begära att ett beslut om hemlighållande av vistelseort eller begränsning av umgänge som berör dem ska ändras eller upphöra.

I denna proposition föreslås en bestämmelse som innebär att socialnämnden får avvisa en framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen ska upphöra, om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i fråga om skyddat boende har fått laga kraft. För en närmare redogörelse av den bestämmelsen liksom bakgrunden till den hänvisas till avsnitt 7.8.

Regeringen anser att det finns skäl att införa en bestämmelse motsvarande den som föreslås i avsnitt 7.8 också i fråga om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge. Det kan enligt vad som anförs under rubriken *Ordförandebeslut* ovan antas att socialnämnden ofta kommer att fatta beslut om hemlighållande eller begränsning av umgänge i samband med ett beslut om en omedelbar insats och att dessa beslut därför hör nära samman med det beslutet. Det kan enligt regeringens mening finnas en risk för att även beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge kan leda till återkommande rättsprocesser som kan innebära ökad utsatthet och otrygghet för våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn. Risken för en sådan ökad utsatthet i samband med medföljande barns placering kan bidra till att våldsutsatta vårdnadshavare drar sig för att söka skydd för egen del. Det kan i sin tur leda till att färre vårdnadshavare och barn får tillgång till nödvändigt skydd. Att låta sådana omständigheter råda, trots att syftet med en placering i skyddat boende är att erbjuda en trygg, tillfällig vistelse på en fredad plats för att bryta en utsatt situation och för att möjliggöra en mer långsiktig lösning i fråga om t.ex. boendesituationen

för de utsatta, är enligt regeringens mening inte önskvärt. Det primära skälet till en begränsning är alltså att minska risken för utsatthet hos våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn under vistelsetiden i skyddat boende och att motverka risken för att vårdnadshavare med barn drar sig för att söka skydd (jfr prop. 1990/91:8 s. 48–50).

Begränsningen bör bestå i att socialnämnden inte behöver pröva en framställning om röjande av vistelseort eller umgänge från den vårdnadshavare som har fått beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning. Socialnämnden ska i stället få avvisa en sådan framställning. Nämnden bör dock inte vara förhindrad att pröva framställningen (se avsnitt 7.8). Någon begränsning för barn som har rätt att föra sin egen talan, dvs. har fyllt 15 år, är enligt regeringens mening inte påkallad.

När det gäller tidsgränsen under vilken nämnden kan avvisa en framställning bedömer regeringen att en spärttid på sex månader från det att frågan prövades genom ett beslut som fått laga kraft framstår som rimlig. Det är samma tidsintervall inom vilket socialnämnden enligt regeringens förslag ska överväga om ett beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning fortfarande behövs (se ovan under rubriken Övervägande av beslutet var sjätte månad). Det är också samma tidsintervall inom vilket socialnämnden ska överväga om insatsen ska fortsätta (se avsnitt 7.8). Nämndens beslut om att avvisa framställningen bör inte få överklagas, se vidare avsnitt 7.18.

7.11 Utövande av vårdnaden under insatsen

Regeringens förslag: När ett barn har beviljats skyddat boende enligt den nya lagen ska den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam få bestämma om en hälsoundersökning enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, insatser i öppna former enligt socialtjänstlagen med anledning av insatsen skyddat boende och om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen.

En bestämmelse ska föras in i föräldrabalken som ska upplysa om att bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn beviljats skyddat boende finns i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. I utredningen föreslås inte någon bestämmelse om att den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam ska få bestämma om hälsoundersökning, behandling i öppna former och om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen. I utredningen föreslås att socialnämnden genom en ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska få besluta om val eller byte av skolenhet med endast en av två vårdnadshavares samtycke.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över utredningens förslag ställer sig positiva till förslaget, däribland *Barnombudsmannen*, *Jämställdhetsmyndigheten* och *Köpings kommun*. *Stockholms kommun* anser att socialnämnden borde få en sådan befogenhet även för val eller byte av förskoleenhet. *Förvaltningsrätten i Umeå* anser

att det bör övervägas om möjligheten till omedelbart beslut av ordförande eller särskilt förordnad ledamot ska ges även i fråga om val eller byte av skolenhet. Även *Piteå kommun* väcker denna fråga.

Riksdagens ombudsmän (JO) anför att utredningen inte för någon övergripande diskussion om vem som ska bestämma över barnet under placeringen. Frågorna om bestämmanderätten över ett barn som har beviljats bistånd i form av skyddat boende måste utredas närmare. Även *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* väcker denna fråga.

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås inte någon bestämmelse om att den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam ska få bestämma om hälsoundersökning, behandling i öppna former och om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen. Det föreslås i promemorian att socialnämnden genom en ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska få besluta om val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med endast en av två vårdnadshavares samtycke.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända mot det, däribland *Statens skolinspektion* och *Specialpedagogiska myndigheten. Jämställdhetsmyndigheten* anser att det är viktigt att socialnämnden verkar skyndsamt för att skolgången ska bli praktiskt möjlig för ett barn som är placerad tillsammans med en förälder i skyddat boende och undrar vem som bär ansvaret för att barnets skolgång tillvaratas under den tid då socialnämnden inte kan få kontakt med den andra vårdnadshavaren.

Sverige Kommuner och Regioner (SKR) anför att det kan finnas anledning att misstänka att den ena vårdnadshavaren inte samtycker till hälsoundersökningen. *Unicef Sverige* föreslår att det införs en bestämmelse som möjliggör att hälsoundersökningen ska kunna genomföras med endast den ena vårdnadshavarens samtycke. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att det behöver klargöras hur barnets möjligheter till somatisk vård ska säkerställas. IVO:s uppfattning är att gällande regelverk inte tydligt ger stöd för att hälso- och sjukvård kan ges till ett barn utan båda vårdnadshavarnas samtycke.

Utkastets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utkastet föreslås inte att den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam ska få bestämma om en hälsoundersökning enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. I utkastets förslag används en annan terminologi i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker det, däribland *Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)*. *Sveriges advokatsamfund*, som tillstyrker förslaget, framför att det är en mycket ingripande åtgärd för den andra vårdnadshavaren och att det därför är positivt att det tydligt framgår att bestämmelsen enbart gäller sådana insatser som följer av barnets placering i skyddat boende.

Flera remissinstanser, däribland *Socialstyrelsen* och *Rädda Barnen*, ifrågasätter att det kommer att finnas samtycke till hälsoundersökningen från den ena vårdnadshavaren och anser att den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ska få bestämma också om en hälsoundersökning. Även *Svenska barnläkarföreningen* är av den

uppfattningen. Socialstyrelsen och *Region Stockholm* anser att det därutöver bör övervägas om den vårdnadshavaren även ska få bestämma om andra hälso- och sjukvårdsinsatser i anslutning till placeringen. *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* tycker att barnets rätt till somatisk hälso- och sjukvård ska tillvaratas av den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med. *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* uppfattar att det är otydligt vad som gäller för somatisk vård för barn i skyddat boende om en av vårdnadshavarna inte samtycker till vården. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* föreslår att tillämpningsområdet för 6 kap. 13 a § föräldrabalken bör utökas till att omfatta sådan vård för att möjliggöra hälsoundersökningen.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter för vårdnadshavares beslutanderätt

En vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. För ett barn som har två vårdnadshavare gäller att dessa ska utöva sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till barnet tillsammans. Som närmare berörs ovan i avsnitt 7.2 betyder det att om föräldrarna har gemensam vårdnad måste båda vårdnadshavarna som huvudregel samtycka till de insatser som erbjuds (6 kap. 13 § föräldrabalken). Från den grundläggande principen om det gemensamma beslutsfattandet vid gemensam vårdnad finns enligt 6 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken undantag för speciella situationer. Om en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro eller sjukdom eller av någon annan orsak inte kan ta del i sådana beslut som rör vårdnaden och som inte kan skjutas upp utan olägenhet bestämmer den andra vårdnadshavaren ensam. Vårdnadshavaren får dock – oavsett om den andra vårdnadshavaren har förhinder – inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, såvida inte barnets bästa uppenbarligen kräver det.

Enligt förarbetena till föräldrabalken (prop. 1975/76:170 s. 178) ligger det i sakens natur att bestämmanderätten om ett barn utövas än av den ena än av den andra föräldern beroende på vilken av dem som för tillfället är till hands eller på hur föräldrarna har organiserat utövandet av vårdnaden. Någon rättslig påföljd drabbar inte den förälder som driver igenom sin vilja i strid mot den andras. Om föräldrarna inte sammanbor måste det med nödvändighet bli så att den av dem som har barnet hos sig till stor del kommer att fatta de vardagliga besluten i fråga om vårdnaden. Det kan gälla frågor om barnets mat och kläder, sovtider, hur barnet ska tillbringa sin fritid osv. När det gäller beslut av mera ingripande betydelse för barnets framtid, t.ex. frågor som rör barnets skolgång och bosättning, måste bägge föräldrarna delta om inte barnets bästa uppenbarligen kräver att beslut fattas, trots att den ena av föräldrarna är förhindrad att medverka. Är förhållandena inte sådana att beslut snabbt måste fattas torde den förälder som inte har deltagit i beslutet i vissa fall kunna hävda att beslutet inte ska gälla (prop. 1975/76:170 s. 178).

När det gäller barnets skolgång har JO i flera beslut konstaterat att vårdnadshavarna måste vara överens om var barnet ska gå i skola. För skolan gäller därför att den måste kontrollera uppgifter om vem eller vilka som är vårdnadshavare för eleven och respektive vårdnadshavares inställning till inskrivning i en viss skola. Detta måste ske innan beslut om

skolplacering fattas (JO:s ämbetsberättelse 2001/02 s. 397 och JO:s beslut den 12 april 2002, dnr 372–2001). Prop. 2023/24:31

Vad avser förskolan, har JO i olika beslut tidigare ansett att placering av ett barn i förskolan normalt är att anse som en del av den dagliga omsorgen och därmed något som den vårdnadshavare som barnet bor hos ensam kan bestämma om (se JO:s beslut den 2 oktober 1998, dnr 2680–1997 och den 24 januari 2002, dnr 3285–2000). JO har därefter i ett beslut den 12 juli 2019, dnr 8482–2017, uttalat att frågor om placering i förskola är sådana som barnets vårdnadshavare som huvudregel måste vara överens om.

För vissa vård- och omsorgsinsatser finns ett undantag från det som utgångspunkt gäller om kravet på gemensamt beslutsfattande i fråga om två vårdnadshavares gemensamma barn. Socialnämnden får enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken besluta att vissa åtgärder för barnet får vidtas med bara den ena vårdnadshavarens samtycke, om det krävs med hänsyn till barnets bästa. De åtgärder som nämnden får fatta sådana beslut om är psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen, behandling i öppna former enligt 4 kap. 1 § SoL, utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 § tredje stycket SoL eller en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Med psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen avses främst utredning eller behandling som ges inom barn- och ungdomspsykiatri, BUP. Med behandling i öppna former avses i första hand olika former av samtalskontakter. När barnet har uppnått en sådan ålder och mognad att barnet själv kan samtycka till en hälso- och sjukvårdsåtgärd tillämpas inte bestämmelsen i 6 kap. 13 a § föräldrabalken (prop. 2011/12:53 s. 25). Inte heller behövs vårdnadshavarens samtycke när ett barn är över 15 år och samtycker till eller begär öppna insatser enligt socialtjänstlagen. Socialnämnden får då bevilja barnet insatsen om det är lämpligt (3 kap. 6 a § SoL). Fr.o.m. den 1 juli 2023 har åldersgränsen sänkts till 12 år (se prop. 2022/23:64, bet. 2022/23:SoU26 och rskr. 2022/23:191).

För barn och unga som får vård enligt 2 eller 3 § LVU beslutar socialnämnden vid sidan om vårdnadshavaren i fråga om vårdnadshavarens ansvar för barnet. Det följer av 11 § LVU att det är socialnämnden som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var den unge ska vistas under vårdtiden. Enligt 11 § fjärde stycket ska socialnämnden eller den åt vilken nämnden har uppdragit vården ha uppsikt över den unge och, i den utsträckning det behövs för att genomföra vården, bestämma om hans eller hennes personliga förhållanden. Av det femte stycket samma bestämmelse framgår att nämnden under vårdtiden har samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses. Enligt förarbetena (prop. 1979/80:1 del A s. 596 f.) har socialnämnden, i den omfattning som behövs för att genomföra vården, samma skyldigheter och befogenheter som tillkommer föräldrarna. Nämnden bör bl.a. kunna besluta i frågor som rör den unges personliga förhållanden. Det kan här gälla frågor som medicinskt vård eller behandling. Den omständigheten att socialnämnden har tagit över ansvaret för vården av den unge får inte leda till att föräldrarna fräntas allt inflytande. Föräldrarna liksom den unge själv bör så långt som möjligt medverka vid vårdens utformning. Det är således endast när det är

nödvändigt för att genomföra vården som nämnden genom förvaltningsrättens beslut tar över föräldrarnas bestämmande över den unge. JO har i det sammanhanget uttalat att nämndens handläggare aldrig bör underlåta att informera vårdnadshavarna om uppkomna frågor kring vården. Vårdnadshavarna ska även beredas möjlighet att framföra sina synpunkter till nämnden (se JO:s ämbetsberättelse 1998/99 s. 279 och JO 2002/03 s. 234).

Barn i skyddat boende har ofta behov av insatser som kräver båda vårdnadshavarnas samtycke

Såsom JO och IVO uppmärksammar, väcks frågan om vem som ska bestämma över barnets personliga förhållanden under placeringen. Det kan exempelvis handla om skolgång och förskola, insatser från hälso- och sjukvården eller behandling i öppna former från socialtjänsten. En insats från socialtjänsten som enligt utredningen ofta ges i samband med vistelse i skyddat boende är s.k. Trappan-samtal, som är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i sin familj. Som beskrivs i avsnitten 4.1.2, 4.1.3 och 4.3.2 är många barn i skyddat boende i behov av insatser från barn- och ungdomspsykiatri. JO har uttalat att det i fråga om åtgärder från hälso- och sjukvården många gånger är tillräckligt att samråd sker med den ena vårdnadshavaren. Dock ska enligt JO som regel samråd med den andra vårdnadshavaren ske om det finns anledning att misstänka att denne inte samtycker till behandlingen eller om det är fråga om mer ingripande åtgärder (JO 2003/04 s. 311 och JO:s beslut den 17 januari 2003, dnr 3102–2002).

Den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ska ensam få bestämma i vissa frågor med anledning av insatsen

Det framgår av artikel 3.2 i barnkonventionen att konventionsstaterna åtar sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet, och ska för detta ändamål vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder och administrativa åtgärder.

Frågan om hur det ska säkerställas att barn som är placerade i skyddat boende har tillgång till sina grundläggande rättigheter under vistelsetiden är komplicerad. Förslaget från utredningen och promemorian om att socialnämnden ska få besluta om val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med endast den ena vårdnadshavarens samtycke med stöd av en ny bestämmelse i 6 kap. 13 a § föräldrabalken innebär vissa praktiska svårigheter. Till att börja med kan det antas att socialnämnden i vissa situationer inte bör ta kontakt med den andra vårdnadshavaren för att ta reda på om samtycke finns för åtgärden. Det kan, såsom beskrivs i avsnitt 7.3, i vart fall initialt finnas en risk med att socialnämnden kontaktar en vårdnadshavare som är misstänkt förövare. I en sådan situation torde bestämmelsen i 6 kap. 13 a § föräldrabalken inte utan vidare kunna tillämpas, eftersom vårdnadshavarnas inställning först måste utredas innan socialnämnden beslutar om åtgärden (prop. 2011/12:53 s. 29). Det kan vidare innebära en viss tidsutdräkt att så som förutsätts vid tillämpningen av denna bestämmelse ta reda på hur en vårdnadshavare ställer sig i fråga

om samtycke. Såsom *Jämställdhetsmyndigheten* påpekar, är det viktigt att barn i skyddat boende snabbt bereds möjlighet att gå i skolan. I motsats till vad som föreslås av utredningen och promemorian, anser regeringen att förslaget om socialnämndens befogenhet i fråga om förskola och skola därför inte bör införas.

En annan möjlig väg, som redogörs för i utkastet, är att införa en reglering som innebär att socialnämnden, på motsvarande sätt som gäller enligt 11 § LVU vid vård av unga, under barnets placeringstid i skyddat boende skulle ges samma ansvar som vårdnadshavaren för att barnets grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses. En fördel med en sådan ordning är att socialnämnden skulle ges handlingsutrymme att fatta de beslut som behövs för att genomföra insatsen som annars fordrar båda vårdnadshavarnas samtycke. En insats i form av skyddat boende med stöd av den nya lagen är dock inte att likställa med en vårdssituation enligt LVU. Även den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med skulle inskränkas i sitt vårdnadsutövande under tiden i skyddat boende. Regeringen instämmer i utkastets bedömning att det kan ifrågasättas om en sådan inskränkning i bestämmanderätten för den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med är nödvändig för att barns grundläggande rättigheter ska kunna tillgodoses. Dessutom skulle en sådan ordning kunna leda till att personer avhåller sig från att söka skydd av rädsla för att förlora inflytandet över medföljande barn.

Som redogjorts för ovan, finns det i 6 kap. 13 § föräldrabalken bestämmelser om vårdnadens utövande när barnet står under vårdnad av två vårdnadshavare. I utkastet bedöms att när ett barn är placerat i skyddat boende bör i fråga om vårdnadens utövande i stället gälla att den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam ska få bestämma i vissa sådana frågor som enligt 6 kap. 13 § föräldrabalken annars kräver båda vårdnadshavarnas samtycke. Detta ska endast gälla sådana frågor som följer av barnets placering i skyddat boende. Den andra vårdnadshavarens bestämmanderätt ska således endast inskränkas där det finns ett tydligt praktiskt behov som följer av att barnet är placerat i det skyddade boendet. Regeringen delar utkastets bedömning. Regeringen anser därför att en närmare reglering om detta bör införas i den nya lagen.

Barn i skyddat boende kan ofta ha behov av olika stöd- och behandlingsinsatser som riktar sig till barn som har upplevt våld och som ofta erbjuds barn i skyddade boenden. Öppna insatser som ges med stöd av 4 kap. 1 § SoL med anledning av placeringen i skyddat boende bör den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet därför ensam få bestämma om (jfr 6 kap. 13 a § första stycket 2 föräldrabalken). Den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med bör även få bestämma ensam i fråga om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen. Därigenom underlättas processen för att barn som är placerade i skyddat boende snabbt ska kunna återuppta sin skolgång och barn som behöver förskola ska kunna få tillgång till det.

Regeringen föreslår i avsnitt 8.1 att regionen i anslutning till att placeringen inleds ska erbjuda barnet eller den unge en hälsoundersökning enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Såsom bl.a. *Socialstyrelsen* lyfter, finns det anledning att misstänka att den andra vårdnadshavaren inte kommer att samtycka till

hälsoundersökningen. I likhet med vad *Region Stockholm* framför, är hälsoundersökningen direkt föranledd av barnets placering i skyddat boende. Av den anledningen anser regeringen, till skillnad från det som föreslogs i utkastet och i likhet med vad flera remissinstanser efterfrågar, att den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam bör få bestämma också i fråga om hälsoundersökningen.

Det bör därför föras in en bestämmelse i den föreslagna lagen som ger den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med i det skyddade boendet rätt att ensam få bestämma om en hälsoundersökning enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § SoL med anledning av insatsen skyddat boende och om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen.

I föräldrabalken bör det tas in en bestämmelse som upplyser om att det finns bestämmelser i den nya lagen om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn beviljats skyddat boende.

Det följer av den föreslagna bestämmelsen att den ena vårdnadshavarens bestämmanderätt endast gäller under den tid som barnet är beviljat skyddat boende med stöd av den nya lagen. Sådana beslut som behöver fattas om barnets personliga förhållanden som kräver båda vårdnadshavarnas samtycke efter det att insatsen enligt den nya lagen har avslutats omfattas således inte av den nya bestämmelsen. Bestämmelsen innebär att barnets andra vårdnadshavare får sin beslutanderätt vid vårdnadens utövande inskränkt i de frågor där den ena vårdnadshavaren ensam får besluta under insatsen. Genom de rättssäkerhetsaspekter som kringgärdar insatsen, bl.a. i fråga om domstolsprövning och rätt till offentligt biträde, ges den andra vårdnadshavaren möjlighet att angripa insatsbeslutet rättsligt.

Såsom *IVO* påpekar, kan barn i skyddat boende också vara i behov av somatisk vård. Barn kan också vara i behov av psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (jfr 6 kap. 13 a § första stycket 1 föräldrabalken). Ett barns behov av insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen, utöver hälsoundersökningen enligt lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, bedöms dock inte motiveras enbart av barnets placering i skyddat boende. Syftet med bestämmelserna i den nya lagen är att reglera den ena vårdnadshavarens bestämmanderätt i vissa frågor när en av vårdnadshavarna inte samtycker till insatsen. Syftet är inte att ersätta vad som i övrigt gäller enligt föräldrabalken om vårdnadshavarens rätt och skyldigheter. Den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med bör därför, i motsats till vad bl.a. *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* anser och som det tydliggörande som *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* efterfrågar, inte ensam få bestämma i hälso- och sjukvårdsfrågor som kräver båda vårdnadshavarnas samtycke. Som anges ovan kan dock socialnämnden redan i dag enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken med stöd av endast den ena vårdnadshavarens samtycke fatta beslut om att psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen får vidtas, om det krävs med hänsyn till barnets bästa. När det gäller somatisk vård får även det hanteras inom ramen för befintliga bestämmelser i föräldrabalken.

Ibland är vistelsetiden i skyddat boende inte helt kortvarig. Under den tid ett barn är placerat i skyddat boende kan det hända att någon av vårdnadshavarna, eller båda, vänder sig till allmän domstol och begär att få ändring i frågor om vårdnad, boende eller umgänge (se 6 kap. föräldrabalken). De nu aktuella förslagen om skyddat boende för medföljande barn hindrar inte en sådan talan och begränsar inte heller domstolens prövning av frågorna i målet.

Vid domstolens prövning av frågor om vårdnad, boende och umgänge är barnets bästa avgörande. Domstolens beslut bygger på en helhetsbedömning. För att kunna bedöma vad som är till barnets bästa kan domstolen bl.a. inhämta en utredning från socialnämnden (6 kap. 19 § föräldrabalken). Om föräldrarna är oense behöver utredningen i regel vara mer omfattande än om de är överens. Utredningen inkluderar vanligen samtal med båda vårdnadshavarna och med barnet. Skulle ett barn vistas i skyddat boende med en av vårdnadshavarna kan det även vara av värde att i förekommande fall begära in information av en kontaktperson eller umgängesstödjare. Med hänsyn till de utredningssvårigheter som likväl kan uppstå, exempelvis när det gäller den andra vårdnadshavarens relation till barnet, är det angeläget att socialnämnden verkar för att utredningsfrågorna ska få en så allsidig belysning som möjligt.

Om domstolen beslutar att den vårdnadshavare som är beviljad skyddat boende ska få ensam vårdnad, finns inte längre grund för socialnämnden att tillämpa bestämmelserna i den nya lagen. Vårdnadshavaren kan då ensam lämna samtycke till insatser för barnet. Domstolen kan också under tiden för ett barns vistelse i skyddat boende med en vårdnadshavare i stället besluta om ensam vårdnad för den andra vårdnadshavaren. Även i detta fall saknas förutsättningar för socialnämnden att tillämpa den nya lagen, eftersom barnet enligt förslaget inte kan placeras i skyddat boende med någon som inte är barnets vårdnadshavare.

7.12 Insatsens upphörande

Regeringens förslag: När det inte längre finns skäl för en insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden besluta att den ska upphöra. Insatsen ska upphöra senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör eller när barnet fyller 18 år.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De få remissinstanser som yttrar sig över förslaget instämmer i det, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län. Brottsofferjouren Sverige* och *Unizon* avstyrker emellertid att placeringen ska upphöra för den som fyller 18 år.

Skälen för regeringens förslag: Socialnämnden ska kontinuerligt pröva om barnets insats i form av skyddat boende alltjämt behövs. Så snart de förhållanden som föranlett insatsen inte längre finns, ska nämnden besluta att den ska upphöra. Regeringen anser därför att det bör införas en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att nämnden ska besluta att insatsen ska upphöra när det inte längre finns skäl för den, exempelvis om en vårdnadshavare får ensam vårdnad om barnet slutligt eller interimistiskt eller om förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden beslutar om vård med stöd av LVU. En förutsättning för att bevilja ett barn skyddat boende med stöd av den nya lagen är att barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som beviljas insatsen. Insatsen för barnet ska därför upphöra senast när vårdnadshavaren inte längre är föremål för insatsen. Insatsen ska också upphöra när barnet fyller 18 år. Den som är 18 år står inte längre under vårdnad av någon (6 kap. 2 § föräldrabalken) och det är därför inte möjligt att, som bl.a. *Brottsofferjouren Sverige* vill, låta beslutet om insatsen fortsätta att gälla. Däremot finns det inte något som hindrar att socialnämnden med stöd av socialtjänstlagen låter 18-åringen bo kvar i boendet om förutsättningarna för det är uppfyllda (se även avsnitt 6.2).

Lagrådet föreslår att uttrycket ”när barnet fyller 18 år” byts mot ”när barnet blir myndigt”. Uttrycket ”när barnet fyller 18 år” anknyter dock till 2 kap. 1 § andra stycket den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Där framgår att med barn avses varje människa under 18 år, jfr också artikel 1 i barnkonventionen. Uttrycket används också i annan lagstiftning, se t.ex. 6 kap. 2 § föräldrabalken. Det finns enligt regeringens mening inte någon anledning att använda ett annat uttryck i den nya lagen i fråga om barn.

7.13 Beslut om en insats i form av skyddat boende och en omedelbar sådan insats hindrar inte vissa andra beslut

Regeringens förslag: Beslut om en insats i form av skyddat boende eller en omedelbar sådan insats ska inte hindra vissa beslut om avvísning, utvisning, utlämning eller överlämnande. En insats i form av skyddat boende eller en omedelbar sådan insats ska upphöra att gälla när ett avlägsnandebeslut har verkställts.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: *Socialstyrelsen*, som är den enda remissinstans som tar upp frågan, anser att det är oklart om ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska ha företräde framför vissa beslut om avvísning, utvisning, utlämning eller överlämnande.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset*, som tillstyrker förslaget, framför att uppgifter om våld mot barnet eller dess förälder dock kan vara skäl till

en ny prövning. *Brottsofferjouren Sverige* instämmer inte i förslaget och framför att en individuell säkerhetsbedömning först bör säkerställa att hotbilden inte följer med personen utomlands. *Linköpings universitet (Barnafrid)* ifrågasätter att individens behov av skydd upphör när sådana beslut fattas. *Sveriges Kvinnoorganisationer* avstyrker förslaget med motiveringen att könsbaserad förföljelse utgör en grund för asyl och dessa skäl bör prövas vid beslut om t.ex. avvisning.

Skälen för regeringens förslag: Av 21 a § första stycket LVU följer att beslut om vård med stöd av LVU inte hindrar vissa beslut om avvisning, utvisning, utlämning eller överlämnade. I utkastet föreslås att även beslut om skyddat boende inte bör hindra vissa beslut om avvisning, utvisning, utlämning eller överlämnande, något som *Socialstyrelsen* efterfrågar ett förtydligande av. Regeringen instämmer i förslaget och anser att detta bör framgå av en bestämmelse i den nya lagen. Till skillnad från vad *Barnafrid* uppfattar innebär bestämmelsen inte att ett beslut om skyddat boende upphör när ett avlägsnandebeslut fattas. Bestämmelsen innebär att ett beslut om skyddat boende eller ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende inte utgör ett hinder för att ett sådant avlägsnandebeslut som räknas upp i bestämmelsen fattas. Beslutet om skyddat boende upphör först om avlägsnandebeslutet verkställs. Frågan om skyddsbehov som bl.a. *Barnafrid* och *Sveriges Kvinnoorganisationer* väcker får bedömas inom ramen för den lagstiftning som gäller för det aktuella avlägsnandebeslutet och verkställigheten av det beslutet.

7.14 Vissa bestämmelser om handläggningen

Regeringens förslag: Ärenden och mål enligt den nya lagen ska handläggas skyndsamt.

Beslut om en omedelbar insats gäller genast. Andra beslut av socialnämnden enligt lagen gäller genast om nämnden inte bestämmer något annat. Rätten får bestämma att även andra beslut som rätten har meddelat ska gälla genast.

Vissa bestämmelser i delgivningslagen ska inte få tillämpas i ärenden eller mål enligt den nya lagen.

Socialnämnden ska under vissa förutsättningar få begära handräckning av Polismyndigheten för att genomföra beslut om skyddat boende eller en omedelbar sådan insats enligt den nya lagen.

Regeringens bedömning: Det behövs inte några särskilda bestämmelser i den nya lagen för att socialtjänstlagens bestämmelser om handläggning ska gälla.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian görs bedömningen att vissa bestämmelser i LVU kommer att gälla eftersom bestämmelser om placering i skyddat boende enligt promemorians förslag förs in i LVU. Hit hör skyndsamt handläggning, delgivning och handräckning för att genomföra en läkarundersökning.

Remissinstanserna: *Göteborgs kommun* anser att frågan om socialnämndens möjlighet att begära handräckning för att genomföra placeringen i enlighet med reglerna i LVU behöver övervägas.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslagen tillstyrker dem, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län*.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Skyndsamt handläggning

När det gäller ärenden eller mål om en insats i form av skyddat boende och en omedelbar sådan insats bör handläggningen ske skyndsamt. Det bör därför enligt regeringen införas en bestämmelse i den nya lagen som slår fast att ärenden eller mål enligt lagen ska handläggas skyndsamt. Motsvarande bestämmelse gäller enligt 33 § LVU i fråga om att ärenden eller mål enligt den lagen ska handläggas skyndsamt.

Vissa beslut gäller genast

Som anges i avsnitt 7.5 föreslås att ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende ska gälla genast. Skälen till att det fattas beslut om en omedelbar insats torde oftast vara sådana att beslutet behöver kunna genomföras utan tidsutdräkt. Det ligger vidare i sakens natur att också andra beslut enligt den nya lagen bör kunna gå att genomföra utan fördröjning. Regeringen anser därför att socialnämndens beslut enligt lagen ska gälla genast, om inte nämnden bestämmer något annat. Det betyder bl.a. att nämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge enligt vad som föreslås i avsnitt 7.10 kommer att gälla genast, om inte nämnden bestämmer något annat. Även rätten bör få bestämma att andra beslut som rätten har meddelat ska gälla genast. En bestämmelse med motsvarande innehåll i fråga om beslut enligt LVU finns i 40 § LVU.

Begränsad tillämpning av delgivningslagen

Det finns bestämmelser i 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) som anger att delgivning under vissa förutsättningar får ske genom att en handling lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren eller genom kungörande och tillgänglighållande av en handling som ska delges. Dessa bestämmelser bör enligt regeringens mening inte få tillämpas vid delgivning med enskild i ärenden eller mål enligt den nya lagen, och det bör därför införas en bestämmelse i denna lag som anger det. Motsvarande bestämmelse gäller enligt 38 § LVU vid delgivning med enskild i ärende eller mål enligt LVU.

Handräckning

För att genomföra ett beslut om en insats i form av skyddat boende eller en omedelbar sådan insats skulle det undantagsvis kunna uppstå ett behov av att få handräckning av Polismyndigheten. Det kan exempelvis handla om att den andra, potentiellt våldsutövande, vårdnadshavaren fysiskt

motsätter sig att beslutet genomförs. I linje med vad *Göteborgs kommun* framför och i likhet med vad som föreslås i utkastet, kan det därför finnas skäl för att socialnämnden ska få begära handräckning av Polismyndigheten. Det bör därför enligt regeringen framgå av den nya lagen att Polismyndigheten på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har utsett ska lämna hjälp för att genomföra beslut om skyddat boende eller en omedelbar sådan insats. En begäran bör få göras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) kan vidtas eller om det annars finns synnerliga skäl. Motsvarande reglering gäller vid vård eller omhändertagande med stöd av LVU enligt 43 § första stycket 2 och andra stycket LVU.

Om socialnämnden begär hjälp av Polismyndigheten för att verkställa beslut om skyddat boende eller om en omedelbar sådan insats, bör nämnden utan hinder av sekretess få lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller närstående till barnet som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden. Detta bör framgå i en bestämmelse i den nya lagen. En motsvarande bestämmelse finns i 43 b § LVU.

Bestämmelser om handläggning enligt socialtjänstlagen

I 11 kap. SoL finns bestämmelser om handläggning av ärenden. I ärenden enligt den nya lagen bör enligt regeringens mening, bestämmelserna i 11 kap. 5–10 §§ SoL gälla i tillämpliga delar. Det behövs inte någon lagändring för att dessa bestämmelser ska gälla även för ärenden enligt den nya lagen.

7.15 Delegationsbegränsning av socialnämndens beslut

Regeringens förslag: Bestämmelserna om begränsning av delegering av socialnämndens beslut i 10 kap. 4 § socialtjänstlagen ska även gälla i ärenden om

- ansökan om skyddat boende för ett barn,
- beslut om en omedelbar sådan insats,
- var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras,
- övervägande om huruvida insatsen ska fortsätta,
- övervägande om huruvida beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning ska fortsätta att gälla,
- att insatsen ska upphöra, och
- handräckning.

En upplysning om att det finns bestämmelser i den nya lagen som innebär en rätt att fatta beslut i socialnämndens ställe i vissa fall ska tas in i socialtjänstlagen.

Utredningen behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag i fråga om en omedelbar insats i form av skyddat boende. En annan

terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2. I promemorian föreslås inte någon begränsning i rätten till delegation för ett barns placering i skyddat boende med stöd av en bestämmelse i lagen om placering av barn i skyddat boende, eftersom det inte föreslås någon sådan placering.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens. En annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* för fram att det är viktigt att den mer övergripande frågan om hur 10 kap. 4 § SoL förhåller sig till kommunallagens delegationsbestämmelser hanteras. *Lunds kommun* för fram en liknande synpunkt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 10 kap. 4 § SoL får uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ett antal angivna ärenden. Bestämmelsen begränsar således till vem beslutanderätt får delegeras i angivna ärendetyper. Däremot innebär inte bestämmelsen att delegation får ske i dessa fall. För att delegation ska vara möjlig krävs att kommunallagens (2017:725) delegationsbestämmelser ger stöd för detta. Regeringen bedömer att följande ärenden enligt den föreslagna lagen är av sådant slag att det kan anses vara motiverat att begränsa till vem beslutanderätten i sådana ärenden får delegeras: ansökan om skyddat boende, beslut om en omedelbar sådan insats, ärenden om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras, ärenden om överväganden om huruvida insatsen ska fortsätta, ärenden om övervägande om beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning ska fortsätta att gälla, ärenden om att insatsen ska upphöra och ärenden om handräckning. Bestämmelserna om begränsning av delegation enligt 10 kap. 4 § SoL bör därför ändras så att det framgår att begränsningen till vem beslutanderätten får delegeras även omfattar nu nämnda ärenden enligt den nya lagen.

När det gäller beslut om en omedelbar insats, beslut om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras, beslut om att hemlighålla barnets vistelseort för vårdnadshavaren och beslut om att begränsa barnets umgänge med vårdnadshavaren föreslår regeringen i denna proposition att ordföranden eller någon annan utsedd ledamot i socialnämnden ska få besluta i nämndens ställe i brådskande fall (se avsnitt 7.5, 7.7 och 7.10). En upplysning om att det i den nya lagen finns bestämmelser om rätten att fatta beslut i socialnämndens ställe bör tas in i socialtjänstlagen.

SKR och *Lunds kommun* lyfter även den mer övergripande frågan om hur 10 kap. 4 § SoL förhåller sig till kommunallagens delegationsbestämmelser hanteras och hänvisar till betänkandet *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47) i vilket föreslås att det införs en uttrycklig rätt för socialnämnden att delegera beslutanderätt till utskott i sådana ärendetyper som räknas upp i 10 kap. 4 § SoL. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt regeringens bedömning finns nu inte skäl att utforma bestämmelser om delegation i dessa

7.16 Bestämmelser om muntlig förhandling och nämndemän

Regeringens förslag: Vid handläggning i kammarrätt av mål enligt den nya lagen ska nämndemän ingå i rätten, dock inte i mål om omedelbar insats i form av skyddat boende.

Regeringens bedömning: Förvaltningsprocesslagens bestämmelser om muntlig förhandling bör gälla i mål enligt den nya lagen.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. I utkastet lämnas förslag om särskilda bestämmelser om muntlig förhandling i förvaltningsrätt och kammarrätt i mål om placering av barn i skyddat boende. I utkastet lämnas vidare förslag om att rätten ska få besluta att den som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling ska få hämtas till rätten om personen uteblir. I utkastet används även en annan terminologi i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De flesta av de remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller är positiva till att det ska hållas muntlig förhandling i mål om placering i skyddat boende, bl.a. *Brottsofferjouren Sverige* och *Jämställdhetsmyndigheten. Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter dock ifall det är nödvändigt med muntlig förhandling i överrätt när sådan redan hållits i underrätten.

Rädda Barnen som tillstyrker förslaget, ser dock risker med att våldsutsatta vårdnadshavare ska tvingas genomföra muntliga förhandlingar med risk för de utsattas säkerhet och hälsa, och anser att det bör finnas möjlighet till undantag från muntlig förhandling. *Unizon* avstyrker att muntlig förhandling ska hållas, eftersom alla extra kontaktytor bidrar till att skyddet kan brista.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Muntlig förhandling

Enligt 9 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), förkortad FPL, är förfarandet i de allmänna förvaltningsdomstolarna skriftligt. I handläggningen får det ingå muntlig förhandling om en viss fråga när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet. Enligt bestämmelsen ska dock förvaltningsrätten hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är uppenbart obehövt. Kammarrätten ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är obehövt och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Bestämmelsen i 9 § FPL gäller om det inte i lag eller förordning meddelats bestämmelser som avviker från denna (2 § FPL). Sådana bestämmelser finns t.ex. i 35 § LVU av vilken bl.a. följer att i mål om beredande eller upphörande av vård ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövt, samt att muntlig förhandling alltid ska hållas om någon part begär det.

Syftet med den nya lagen är att möjliggöra att barn vid behov kan beviljas skyddat boende tillsammans med en skyddsbehövande vårdnadshavare utan att den andra vårdnadshavaren samtycker till insatsen. Det kan då antas att det ofta råder motsättningar mellan vårdnadshavarna och att insatsen är av ingripande natur för de som berörs. I utkastet till lagrådsremiss bedömdes det därför att det av rättssäkerhetsskäl i regel skulle vara av stor vikt för utredningen att parterna är närvarande vid förhandlingen i målet. I utkastet föreslås mot den bakgrunden en särskild bestämmelse om muntlig förhandling motsvarande den som gäller i mål enligt LVU, dvs. att förvaltningsrätten och kammarrätten ska hålla muntlig förhandling i mål om skyddat boende, om det inte är uppenbart obehövt och att muntlig förhandling alltid ska hållas om någon part begär det.

Några remissinstanser, däribland *Rädda Barnen* och *Unizon*, ser risker med att våldsutsatta vårdnadshavare ska tvingas genomföra muntliga förhandlingar, eftersom alla extra kontaktytor kan bidra till att skyddet för de utsatta kan brista. Regeringen har förståelse för remissinstansernas synpunkter och anser att frågan om att införa en särskild bestämmelse, som innebär att muntlig förhandling alltid ska hållas i såväl förvaltningsrätten som kammarrätten om en part begär det och som huvudregel även utan en sådan begäran, kräver särskilda överväganden. Å ena sidan har målen likheter med mål enligt LVU. Å andra sidan är det fråga om en tillfällig åtgärd som en vårdnadshavare ansöker om för sitt barn, i många fall för att skydda sig och barnet från hot, våld eller andra övergrepp från den andra vårdnadshavaren.

Regeringen anser därför, till skillnad från bedömningen i utkastet, att det i mål om skyddat boende inte är lämpligt att en part ska kunna råda över frågan om en muntlig förhandling ska hållas, trots att rätten bedömt att en sådan förhandling är uppenbart obehövt. Regeringen anser vidare, till skillnad från bedömningen i utkastet, att bestämmelserna i 9 § FPL, som innebär att förvaltningsrätten får hålla muntlig förhandling när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet och att det i förvaltningsrätten alltid ska hållas muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är uppenbart obehövt, är tillräckliga för att säkerställa att muntlig förhandling hålls i den utsträckning som är behövt också i mål om ansökan om skyddat boende. Vid denna bedömning beaktar regeringen att varje enskild part kommer att ha ett förordnat offentligt biträde som kan begära muntlig förhandling, samt att rekvisitet uppenbart obehövt ger mycket begränsat utrymme för rätten att avslå en begäran om muntlig förhandling. Mot denna bakgrund anser regeringen inte heller att det finns något behov av en särskild bestämmelse om att parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

Vidare instämmer regeringen i *Kammarrätten i Stockholms* uppfattning att behovet av muntlig förhandling i kammarrätten bör bedömas i enlighet med bestämmelsen i 9 § FPL.

Regeringen anser också, till skillnad från bedömningen i utkastet, att även i mål om upphörande av en insats i form av skyddat boende är de grundläggande bestämmelserna om muntlig förhandling i 9 § FPL tillräckliga för att uppnå en rättssäker prövning.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att i mål enligt den nya lagen bör 9 § FPL gälla, dvs. att det i handläggningen får ingå muntlig förhandling om en viss fråga när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet och att förvaltningsrätten alltid ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är uppenbart obehövt. Av 9 § FPL följer vidare att kammarrätten ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är obehövt och inte heller särskilda skäl talar mot det.

Deltagande vid förhandling på distans

Såsom *Rädda Barnen* tar upp kan det finnas risker med att våldsutsatta vårdnadshavare deltar vid den muntliga förhandlingen. Sökanden, klaganden eller den som har att svara i målet får dock enligt 14 § andra stycket FPL delta i en muntlig förhandling genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Enligt den paragrafen får rätten (eller rättens ordförande om frågan uppkommer vid ett sammanträde) om det finns skäl för det, besluta att den som ska delta i ett sammanträde ska delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande ska särskilt beaktas bl.a. om någon som ska delta i sammanträdet känner rädsla för att vara närvarande i rättsalen eller om det är nödvändigt av säkerhetsskäl (5 kap.10 § tredje stycket andra och fjärde punkten rättegångsbalken). Regeringen anser alltså att det finns möjligheter, såsom *Unizon* efterfrågar, för den våldsutsatta vårdnadshavaren och barnet, i den utsträckning barnet behöver närvara vid förhandlingen, att delta vid förhandlingen genom exempelvis ljud- och bildöverföring. Detsamma gäller enligt 25 § andra stycket FPL för vittnen och sakkunniga.

I fråga om barnets närvaro vid den muntliga förhandlingen, se närmare avsnitt 7.17.

Nämndemäns medverkan vid domstolsprövningen

I fråga om rättens sammansättning i förvaltningsrätten i mål om skyddat boende bör enligt utkastet bestämmelserna i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar gälla.

Vid handläggning i kammarrätt av mål enligt den nya lagen görs i utkastet bedömningen att nämndemän bör ingå i rätten, dock inte i fråga om mål om omedelbar insats i form av skyddat boende. I utkastet föreslås därför att det införs en sådan bestämmelse i den nya lagen. Även i mål enligt LVU som inte avser mål om omedelbart omhändertagande, tillfälligt flyttningsförbud och tillfälligt utreseförbud gäller att nämndemän ska ingå i rätten (37 § LVU). Regeringen instämmer i utkastets förslag.

Regeringens förslag: I ärenden och mål om skyddat boende, en omedelbar insats i form av skyddat boende eller upphörande av insats i form av skyddat boende ska som huvudregel offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna.

Särskilda lämplighetskrav ska gälla för den som ska förordnas för barnet. Gemensamt biträde ska få förordnas endast om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

Offentligt biträde ska förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden ska offentligt biträde förordnas av förvaltningsrätten.

Socialnämnden ska se till att barnet får information i frågor som rör honom eller henne. Informationen ska ges med beaktande av barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Barnet ska också ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Ett barn som fyllt femton år ska ha rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål enligt den nya lagen. Ett barn som är yngre ska få höras i domstol om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

Den som är förordnad som offentligt biträde för ett barn som är under femton år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, ska utan särskilt förordnande vara barnets ställföreträdare i målet eller ärendet.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. Promemorian innehåller inga förslag avseende mål om en insats i form av skyddat boende. Det föreslås inte heller några särskilda lämplighetskrav för det offentliga biträdet för barnet och inte heller någon särskild begränsning av förordnande av gemensamt biträde. I promemorian görs bedömningen att bestämmelserna i LVU om barns rätt att få information och framföra sina åsikter kommer att gälla för en sådan placering i skyddat boende som föreslås i promemorian utan att det behövs några ändringar i lag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslagen är i huvudsak positiva. När det gäller frågan om offentligt biträde anser *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)* att kraven på särskild lämplighet för offentliga biträden som gäller vid ärenden enligt LVU även bör gälla för biträden i ärenden om omedelbar placering. Även *Rädda Barnen* betonar vikten av att det förtydligas att det offentliga biträdet har barnrättskompetens och kunskap om hur utsatthet för våld påverkar barn. *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* anser att det bör förordnas ett eget biträde för barnet.

När det gäller barnets rätt att få information och framföra sina åsikter framhåller *Åklagarmyndigheten* och *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* att barnets åsikter oavsett ålder ska tillmätas betydelse

och att detta bör tydliggöras i förslaget. Även *Linköpings universitet (Barnafrid)*, *Bris*, *Rädda Barnen* och *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* delar den åsikten.

Utkastets förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. En annan terminologi används bl.a. i fråga om besluten om skyddat boende.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslagen är positiva. När det gäller frågan om offentligt biträde understryker *Rädda Barnen* vikten av att det offentliga biträdet har särskild kompetens bl.a. i frågor om våld. Även *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* tar upp denna fråga. *Sveriges advokatsamfund* och *Linköpings universitet (Barnafrid)* anser att barnet aldrig ska ha samma biträde som föräldern och att det inte kan förutsättas att det är lämpligt att förordna samma biträde till syskon.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys framhåller vikten av att den information som barnet ska få i ärenden och mål enligt den nya lagen anpassas till det enskilda barnet och att det säkerställs att barnet har förstått informationen.

Skälen för regeringens förslag

Offentligt biträde

Som anges i avsnitt 7.16 är ett beslut om skyddat boende en ingripande åtgärd för den som berörs. Av rättssäkerhetsskäl är det därför, enligt regeringens uppfattning, angeläget att såväl barnet som vårdnadshavarna har rätt till offentligt biträde. I likhet med vad som föreslås i utkastet anser regeringen att det därför i ärenden och mål om skyddat boende och om en omedelbar sådan insats bör förordnas offentligt biträde för barnet och för barnets vårdnadshavare. Detta bör slås fast genom en bestämmelse i den nya lagen. Offentligt biträde bör förordnas för den som åtgärden avser och för dennes vårdnadshavare, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Offentligt biträde ska förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnd förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Regeringen anser i likhet med vad bl.a. *Bris* och *Rädda Barnen* framhåller att till offentligt biträde för barnet bör endast den få förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget. En bestämmelse om detta bör därför föras in i den föreslagna lagen. Motsvarande bestämmelse gäller sedan 2020 för offentligt biträde i ärenden och mål enligt LVU (39 § andra stycket LVU). Uppdraget som offentligt biträde kräver enligt regeringens uppfattning kunskaper om beslutsprocessen för att bevilja ett barn skyddat boende, barns utveckling och vilka behov och rättigheter de har. Det är också, såsom *Rädda Barnen* lyfter fram, viktigt att det offentliga biträdet även har kunskaper om konsekvenser av att som barn vara utsatt för eller bevittna våld.

Det framgår av 39 § LVU att om det behövs offentligt biträde för både den unge och för dennes vårdnadshavare, förordnas gemensamt biträde, om det inte finns motstridiga intressen dem emellan. När det gäller skyddat boende är det dock regeringens uppfattning, såsom *Sveriges advokatsamfund* påpekar, att det är troligt att det kommer att finnas motstridiga intressen mellan vårdnadshavarna i ärenden eller mål om

gemensamma barns insats eller omedelbara insats. Det innebär att varje vårdnadshavare i regel kommer att förordnas ett eget biträde. I likhet med vad *Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden)* framför, är vidare en viktig utgångspunkt i tillämpningen av bestämmelsen att barn inte nödvändigtvis har samma intresse som den vårdnadshavare som vill att barnet beviljas skyddat boende. Det innebär att barnet och den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med i regel inte ska förordnas gemensamt biträde. Regeringen bedömer dock att det inte är nödvändigt att föreskriva att barnet aldrig ska kunna förordnas samma biträde som vårdnadshavaren, vilket bl.a. *Barnafrid* anser. Regeringen anser vidare, oaktat det som Sveriges advokatsamfund framför, att gemensamma barn i en syskonskara i regel bör kunna förordnas gemensamt biträde.

Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med vad som föreslås i utkastet, att det av bestämmelsen uttryckligen ska framgå att gemensamt biträde endast får förordnas om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för. En konsekvens av detta blir att det i regel bör förordnas tre offentliga biträden i ett ärende eller mål enligt den nya lagen.

Barns möjligheter att framföra sina åsikter

Enligt artikel 12 i barnkonventionen har barn rätt att fritt uttrycka sina egna åsikter och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Regeringen anser därför i likhet med vad som anförs i utkastet att det bör införas en bestämmelse i den nya lagen som klargör att barnet ska få information i ärenden och mål enligt lagen. Informationen kan exempelvis handla om vad placeringen i skyddat boende innebär, planeringen framåt, stöd och hjälpinsatser som kan finnas för barnet, hur skolgången ska ordnas, liksom vilka rättigheter barnet har. Information som ges till barnet ska anpassas till barnet utifrån barnets individuella behov och situation vad gäller ålder, mognad och individuella förutsättningar. Det är, såsom *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* framhåller, viktigt att informationen anpassas till det enskilda barnet och att det säkerställs att barnet har förstått informationen. Det är också viktigt att barnet får möjlighet att framföra sina åsikter i en miljö som känns trygg för barnet och att metoder och arbetssätt är väl anpassade till barnets förutsättningar. Informationen som ges till barnet kan även behöva repeteras och det bör säkerställas att barnet har förstått innebörden av den information som getts.

Barnet bör vidare ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Av bestämmelsen bör det vidare framgå att barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Motsvarande bestämmelse, som utgör en anpassning till artikel 12 i barnkonventionen, gäller även unga i ärenden eller mål enligt LVU (36 § LVU). I motsats till vad bl.a. *Bris* framför, anser regeringen att det inte behöver tydliggöras ytterligare i lag att barnets åsikter oavsett ålder ska tillmätas betydelse.

Det framgår av 36 § andra stycket LVU att barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra talan i ärenden eller mål enligt LVU. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 11 kap. 10 § SoL. Även i ärenden och mål enligt den nya lagen bör ett barn som har fyllt 15 år ha rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål. I utkastet föreslås därför att det bör införas en bestämmelse om det. Det bör även, på motsvarande sätt som gäller för mål enligt LVU införas en bestämmelse om att den som är yngre än 15 år får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det. Domstolen ska således avstå från att höra barnet om barnet kan antas ta skada av det. Så kan t.ex. vara fallet om barnet skulle försättas i en svår lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna eller känna stort obehag av att höras i domstol (se prop. 2012/13:10 s. 135 f.). Regeringen instämmer i utkastets förslag.

Regeringen anser att det får avgöras från fall till fall om det är lämpligt att barnet själv närvarar vid den muntliga förhandlingen, bl.a. med bedömning av den lojalitetskonflikt som för ett barn kan finnas gentemot vårdnadshavarna.

I utkastet föreslås vidare att det, på motsvarande sätt som framgår av 36 § sista stycket LVU, av den nya lagen även bör framgå att den som är förordnad som offentligt biträde för någon som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, utan särskilt förordnande ska vara den unges ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser. Av detta följer att barnet i ärenden och mål får en självständig ställning gentemot vårdnadshavaren. Barnet kan således genom sin ställföreträdare överklaga domstolens avgörande och vidta andra processhandlingar. Ställföreträdaren ska ta tillvara barnets intresse och framföra de synpunkter och de önskemål som barnet har (se prop. 1994/95:224). Regeringen instämmer även i detta förslag.

7.18 Bestämmelser om överklagande

Regeringens förslag: Socialnämndens beslut om att en insats i form av skyddat boende ska fortsätta och beslut om att en sådan insats ska upphöra ska kunna överklagas, liksom socialnämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Andra beslut av nämnden enligt den nya lagen ska inte kunna överklagas.

Rättens beslut om förlängd tid för socialnämnden att ansöka om skyddat boende ska inte få överklagas.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians bedömning överensstämmer delvis med regeringens förslag. Promemorian innehåller ingen bedömning eller förslag i fråga om socialnämndens avvisningsbeslut.

Remissinstanserna: Endast *Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige* kommenterar bedömningen. Föreningen är med hänvisning till frågans komplexitet tveksam till att socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende inte ska vara överklagbart.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utkastet innehåller ingen bedömning av om nämndens avvisningsbeslut ska kunna överklagas. I utkastets förslag används även en annan terminologi i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser tillstyrker förslagen, däribland *Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Landskrona kommun*, som anser att förslagen i grunden är bra, har dock erfarenhet av att överklagandeprocessen kan motverka syftet med vården då överklaganden ofta skapar stor oro hos barnet.

Unizon avstyrker förslagen att socialnämndens beslut i fråga om fortsatt placering i skyddat boende, umgängesbegränsning och hemlighållande av vistelseort ska kunna överklagas. *Unizon*, liksom *Kristianstads kommun*, ser en risk att socialnämndens beslut kommer att överklagas och medföra att mamman och barnets tid i det skyddade boendet kommer att präglas av muntliga förhandlingar och en tilltagande oro och stress. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* bestrider att hemlighållande av vistelseort ska kunna överklagas, då hemlighållandet är en grundförutsättning för placeringen. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det av lagtexten uttryckligen bör framgå att socialnämndens beslut om att placeringen ska upphöra är överklagbara. *Brottsofferjouren Sverige* instämmer inte i att socialnämndens beslut om omedelbar placering inte ska vara överklagbara.

Skälen för regeringens förslag

Socialnämndens beslut att inte bevilja ett barn skyddat boende kan överklagas enligt socialtjänstlagen

Om den ena av ett barns två vårdnadshavare ansöker om skyddat boende för sig och medföljande barn och socialnämnden vid en behovsprövning enligt 4 kap. 1 § SoL bedömer att barnet saknar behov av skyddat boende, ska ansökan avslås. Ett sådant beslut kan överklagas till förvaltningsrätten enligt 16 kap. 3 § första stycket SoL (se avsnitt 6.2).

Socialnämndens beslut om att fortsätta insatsen och om upphörande av insatsen bör vara överklagbara

Det föreslås i avsnitt 7.8 att socialnämnden ska vara skyldig att regelbundet överväga om insatsen för barnet ska bestå. Som framgår där är avsikten inte att ett övervägande alltid ska leda till ett förvaltningsrättsligt beslut. Först när nämnden finner anledning att ifrågasätta behovet av insatsen ska nämnden pröva om insatsen ska fortsätta. En sådan prövning ska resultera i ett förvaltningsrättsligt beslut som bör kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol (jfr 41 § LVU).

Såsom redogörs för i avsnitt 7.8 följer det av förvaltningsrättsliga principer att en omprövning av ett beslut om en insats ska ske när barnet, om barnet fyllt 15 år, begär det eller när den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen begär det. En sådan omprövning förutsätter dock att socialnämnden inte avvisar vårdnadshavarens framställning i enlighet med den begränsning av möjligheten att få en sådan framställning prövad som föreslås där. Även dessa omprövningsbeslut bör enligt regeringens

mening kunna överklagas. Omprövningsbesluten bör kunna överklagas oavsett utgången av prövningen. Detsamma bör gälla beslut som nämnden fattar vid annat tillfälle om att insatsen ska upphöra. I likhet med vad *SKR* för fram anser regeringen att det uttryckligen bör framgå av den nya lagen.

En konsekvens av den föreslagna bestämmelsen om att socialnämnden får avvisa en framställning från den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen, får dock antas bli att det kommer att finnas färre överklagbara beslut i fråga om upphörande än vad som annars skulle vara fallet. Regeringen anser mot denna bakgrund att den farhåga som bl.a. *Unizon* uttrycker om att överklaganden i fråga om att insatsen ska fortsätta kommer att skapa oro hos våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn, är omhändertagen.

Socialnämndens beslut om hemlighållande av vistelseort och om begränsning av umgänge bör vara överklagbara

I utkastet föreslås att socialnämndens beslut i fråga om att barnets vistelseort ska hemlighållas eller beslut om begränsning av umgänge, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det finns enligt regeringen, i linje med vad *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Kristianstads kommun* framför, skäl att anta att socialnämnden i många fall kommer att fatta beslut om att hemlighålla vistelseorten (se avsnitt 7.10). Regeringen instämmer i utkastets bedömning att det här handlar om ingripande beslut och att besluten av den anledningen bör vara överklagbara. Vad bl.a. *Unizon* anför som skäl mot att dessa beslut inte bör kunna överklagas ändrar inte regeringens uppfattning i denna del.

Socialnämndens beslut om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras

I avsnitt 7.7 föreslås att socialnämnden ska besluta om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras. En förutsättning för att ett barn beviljas skyddat boende är enligt vad som föreslås i denna proposition att barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som beviljas insatsen med stöd av socialtjänstlagen. Insatsen för barnet är således beroende av vårdnadshavarens insats och barnet ska alltid vara placerat på samma boende. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att socialnämndens beslut om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras inte bör vara överklagbara.

Socialnämndens beslut att avvisa en framställning om insatsens upphörande eller om umgänge eller röjande av vistelseort bör inte vara överklagbara

I avsnitt 7.8 föreslås att socialnämnden ska kunna avvisa en framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen ska upphöra, förutsatt att frågan har prövats genom ett beslut som fått laga kraft de senaste sex månaderna. På motsvarande sätt föreslås i avsnitt 7.10 att socialnämnden i vissa fall ska få avvisa en framställning från den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen om att barnets vistelseort inte ska hållas hemlig eller om umgänge. Skälet till dessa begränsningar är att minska risken för utsatthet hos våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn. För att bestämmelsen ska uppnå

Prop. 2023/24:31 sitt syfte anser regeringen att nämndens beslut att avvisa framställningen inte heller bör kunna överklagas.

Socialnämndens beslut om en omedelbar insats bör inte vara överklagbara

En socialnämnds beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende föreslås underställas förvaltningsrätten (se avsnitt 7.5). Förvaltningsrättens beslut om fastställelse av det underställda beslutet får överklagas till kammarrätten. Regeringen anser därför att nämndens beslut om en omedelbar insats inte bör kunna överklagas, trots det som *Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige* och *Brottsofferjouren Sverige* framför i frågan. En sådan ordning motsvarar också vad som gäller i fråga om socialnämnds beslut om omedelbart omhändertagande (6 § och 41 § andra stycket LVU).

Rättens beslut om förlängd ansökningstid bör inte vara överklagbara

Rättens beslut i fråga om förlängd tid för socialnämnden att ansöka om skyddat boende bör enligt regeringens uppfattning inte kunna överklagas. Detta motsvarar vad som gäller i fråga om förlängd tid för socialnämnden att ansöka om beredande av vård enligt LVU (se 8 § och 41 § tredje stycket LVU). Regeringen anser att det saknas skäl att göra en annan bedömning i fråga om ansökan om skyddat boende.

Prövningstillstånd krävs inte till kammarrätten

Av 33 § FPL framgår att förvaltningsrättens beslut får överklagas till kammarrätten. För de mål där det är särskilt föreskrivet krävs prövningstillstånd för att kammarrätten ska pröva ett överklagande (34 a § FPL). Krav på prövningstillstånd finns inte vid överklagande till kammarrätten av beslut som avses i 41 § LVU, bl.a. fortsatt vård enligt LVU och beslut om umgänge och hemlighållande av vistelseort. På motsvarande sätt som gäller för beslut om fortsatt vård enligt LVU, bör det enligt regeringens uppfattning inte heller krävas prövningstillstånd i kammarrätten för beslut om att insatsen i form av skyddat boende med stöd av den föreslagna lagen ska fortsätta. Detsamma bör gälla för socialnämndens beslut i fråga om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Någon särskild föreskrift om prövningstillstånd bör därför inte införas. Detsamma gäller för förvaltningsrättens beslut om skyddat boende och en omedelbar sådan insats.

7.19 En insats med en av två vårdnadshavares samtycke är förenlig med Europakonventionen

Prop. 2023/24:31

Regeringens bedömning: De inskränkningar som förslagen i denna proposition innebär i rätten till privat- och familjeliv står i rimlig proportion till de intressen som de är avsedda att tillgodose. Förslagen är förenliga med Europakonventionen.

Utredningens bedömning överensstämmer i sak med regeringens. I utredningen bedöms att den lagreglering som föreslås om att socialnämnden med stöd av en ny bestämmelse i föräldrabalken ska ges befogenhet att fatta beslut om ett barns placering i skyddat boende med en av två vårdnadshavares samtycke är proportionerlig i förhållande till artikel 8 i Europakonventionen.

Remissinstanserna: Endast *Riksdagens ombudsmän (JO)* yttrar sig över bedömningen och framför att det är knapphändigt belyst hur förslaget förhåller sig till Europakonventionen.

Promemorians bedömning överensstämmer i sak med regeringens. I promemorian bedöms att de inskränkningar som den lagreglering som föreslås i promemorian om att den bestämmelse i föräldrabalken som utredningen föreslår ska kompletteras med en bestämmelse i LVU om att socialnämnden får besluta att omedelbart placera ett barn i ett skyddat boende, står i rimlig proportion till de intressen som de är avsedda att tillgodose.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över bedömningen.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över bedömningen, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Unizon*, som instämmer i bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Rätten till privat- och familjeliv enligt Europakonventionen

Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) gäller Europakonventionen som svensk lag. Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

I konventionen och senare antagna tilläggsprotokoll till den slås ett antal grundläggande mänskliga fri- och rättigheter fast. Enligt artikel 8.1 har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Av artikel 8.2 i konventionen framgår att en offentlig myndighet inte får inskränka åtnjutande av denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till statens säkerhet, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välfärd eller till förebyggande av oordning eller brott eller till skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

Det huvudsakliga syftet med artikel 8 är att skydda enskilda från myndigheters godtyckliga begränsningar i deras privat- och familjeliv. Konventionsstaterna har därför en skyldighet att införa, upprätthålla och tillämpa regler som säkerställer skyddet för enskilda så att deras rättigheter enligt artikel 8 respekteras. Enligt Europadomstolens praxis utgör föräldrars och barns ömsesidiga umgänge en grundläggande beståndsdel i familjelivet och nationella åtgärder som hindrar detta innebär en inskränkning av de rättigheter som avses i artikel 8. En sådan inskränkning måste vara konventionsenlig och får endast vidtas som en sista utväg när inga andra mindre ingripande åtgärder är möjliga.

Europadomstolen har uttalat att myndigheterna har ett förhållandevis stort utrymme att bedöma nödvändigheten av att omhänderta ett barn, men att en striktare granskning av myndigheterna ska göras när det gäller ytterligare begränsningar av föräldrarnas rättigheter och umgänge. Omhändertagandet bör normalt ses som en tillfällig åtgärd som ska avslutas så snart omständigheterna tillåter det. Alla åtgärder som innebär tillfälligt omhändertagande bör överensstämja med det slutgiltiga syftet att återförena den biologiska föräldern med barnet. En rimlig balans måste hittas mellan det omhändertagna barnets intressen och föräldrarnas intresse av att återförenas med barnet, samtidigt som barnets bästa måste komma före alla andra hänsyn (se bl.a. Kutzner mot Tyskland, dom den 26 februari 2002 §§ 58–60; Johansen mot Norge, dom 7 augusti 1996 Rapporten om dom och beslut 1996-III § 52, Olsson mot Sverige dom den 24 mars 1988 serie A nr. 130 och Gnahoré mot Frankrike dom den 19 september 2000, nr 40031/98, § 59, ECHR 2000-IX). Artikel 8 innehåller inga krav på förfaranderegler, men beslutsprocessen ska vara rättvis och tillgodose föräldrars rättigheter i processen (Guide on Article 8 of the Convention – Right to respect for private and family life).

Positiva åtgärder kan vara nödvändiga för att skydda rätten till privat- och familjeliv

Artikel 8 innebär inte bara att konventionsstaterna ska avhålla sig från ingrepp i rättigheten. Konventionsstaterna ska även vidta positiva åtgärder för att skydda den. Våld som utövas mellan privatpersoner, t.ex. våld i nära relationer, kan innebära ett ingrepp i enskildas rätt till privat- och familjeliv. I artikeln ligger en skyldighet för konventionsstaterna att skydda barn från våld, hot och andra övergrepp. Konventionsstaterna har också en skyldighet att skydda barn från att bevittna våld m.m. (se bl.a. Eremia mot Moldavien dom den 17 maj 2013).

Förslagen i propositionen är förenliga med Europakonventionen

Som framgår ovan gäller rätten till respekt för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europakonventionen både för barn och vuxna.

I denna proposition lämnas ett antal förslag som innebär en inskränkning av rätten till privat- och familjeliv för den vårdnadshavare som motsätter sig att barnet beviljas en insats i form av skyddat boende och för det barn som beviljas insatsen. För den vårdnadshavare som inte samtycker gäller detta för beslut om att bevilja barnet skyddat boende med endast en av två vårdnadshavares samtycke (se avsnitt 7.3), att socialnämnden ska få

besluta om en sådan insats omedelbart (se avsnitt 7.5), att socialnämnden ska få besluta om hemlighållande av vistelseort och om begränsning av umgänge (se avsnitt 7.10) och att socialnämnden i vissa fall ska kunna avvisa en framställning om att insatsen ska upphöra och om hemlighållande av vistelseort eller umgänge (se avsnitt 7.8 och 7.10). Ett beslut om en insats eller begränsning av umgänge innebär även en inskränkning i barnets rätt till privat- och familjeliv.

Det ska beaktas att insatsen skyddat boende till sin karaktär är tillfällig och syftar till att tillgodose ett akut skyddsbehov. De föreslagna bestämmelserna i den nya lagen säkerställer vårdnadshavares rättigheter i processen, exempelvis genom rätten till offentligt biträde.

När det gäller förslagen om att socialnämnden ska få avvisa en framställan från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen ska upphöra, om att vistelseorten inte ska hållas hemlig eller om umgänge (begränsningsbestämmelserna) bör noteras att vårdnadshavaren har rätt att få en sådan framställan till socialnämnden prövad var sjätte månad. Vårdnadshavaren kan också överklaga rättens beslut att efter ansökan av socialnämnden bevilja ett barn skyddat boende och socialnämndens beslut respektive rättens dom om hemlighållande av vistelseort eller begränsning av umgänge. Därtill kommer att socialnämnden minst var sjätte månad ska överväga om insatsen ska upphöra. Socialnämnden ska också kontinuerligt pröva om insatsen ska kvarstå och om det inte längre finns skäl för insatsen ska socialnämnden besluta att den ska upphöra (se avsnitt 7.12). Socialnämnden ska också minst var sjätte månad överväga om ett beslut om hemlighållande och om umgäμβegränsning ska bestå. Syftet med begränsningsbestämmelserna är att motverka återkommande processer och minska risken för utsatthet hos våldsutsatta vårdnadshavare och medföljande barn. Regeringen bedömer mot bakgrund av vårdnadshavarens möjligheter att få sin sak prövad och syftet med begränsningsregeln, nämligen att skydda barnet, att begränsningsbestämmelsen är proportionerlig.

De inskränkningar som förslagen innebär görs till skydd för barns hälsa. Att leva med våld i familjen kan få allvarliga konsekvenser för ett barns hälsa både på kort och lång sikt. Inskränkningarna görs också till skydd för barns rätt till privat- och familjeliv. Som framgått ovan har barn en rätt att skyddas från övergrepp och från att bevittna våld.

De inskränkningar i rätten till privat- och familjeliv som blir följden av förslagen bedöms som nödvändiga till skydd för barnets hälsa och fri- och rättigheter. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att de inskränkningar som förslagen innebär står i rimlig proportion till de intressen som de är avsedda att tillgodose och är förenliga med Europakonventionen.

8 Barns och ungas rätt till hälsoundersökning och utbildning vid vistelse i skyddat boende

8.1 Barn och unga i skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning

Regeringens förslag: Regionen ska på socialnämndens initiativ erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att en placering av ett barn, eller en ung person i åldern 18–20 år, i ett skyddat boende inleds. Socialnämnden ska, om det inte är obehövligt, underrätta regionen om att barnet eller den unge ska erbjudas en sådan undersökning.

Kommunen och regionen ska ingå en överenskommelse om ett samarbete i fråga om barn och unga som är placerade i skyddat boende.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens. Utredningen föreslår dock inte några ändringar i socialtjänstlagen, hälso- och sjukvårdslagen eller i lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet med anledning av förslaget eftersom barn och unga enligt utredningens förslag ska få ett placeringsbeslut och därmed omfattas av befintliga bestämmelser.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som lämnar synpunkter tillstyrker eller har inget att invända mot förslagen, bl.a. *Socialstyrelsen*.

Linköpings universitet (Barnafrid) anser att ansvaret för att ordna en tid till hälso- och sjukvård för undersökning bör ligga på socialtjänsten och inte på vårdnadshavarna. Det finns enligt universitetet annars en risk att barn hamnar mellan stolarna och inte får någon tid alls då föräldern på boendet kanske inte har möjlighet att tillgodose barnets behov.

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser som yttrar sig över förslagen tillstyrker det, däribland *Barnombudsmannen*.

Länsstyrelsen i Jönköpings län och *Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid)* anser att hälsoundersökningen även bör omfatta en tandundersökning. *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* understryker att hälsoundersökningen bör gälla såväl psykisk som fysisk hälsa.

Region Stockholm påpekar att socialnämnden ibland brister i att underrätta hälso- och sjukvården om barnets placering. Regionen föreslår att bestämmelserna i lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet ska arbetas in i hälso- och sjukvårdslagen eller att hälso- och sjukvårdslagen bör hänvisa till den lagen för att skapa ett bättre samlat regelverk.

Skälen för regeringens förslag

Barn och unga ska erbjudas en hälsoundersökning

Enligt artikel 24 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har barnet rätt till bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso-

och sjukvård och rehabilitering. Det framgår av 11 kap. 3 a § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att socialnämnden, om det inte är obehövt, ska underrätta regionen om att ett barn, eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Bestämmelsen har motiverats med att många barn som socialtjänsten möter inte har fått ta del av den generella hälso- och sjukvården och att det är oroande att placerade barn som grupp har sämre fysisk och psykisk hälsa samt tandhälsa jämfört med genomsnittet bland barn (prop. 2016/17:59 s. 30 ff.). Paragrafen omfattar barn och unga som vårdas med stöd av socialtjänstlagen eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU. Med vård utanför det egna hemmet avses vård i familjehem, hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende, vård i jourhem och vård i SiS-hem (prop. 2016/17:59 s. 51).

Av 1 § lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet framgår att regionen på initiativ av socialnämnden ska erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds. Syftet med hälsoundersökningen är att ge underlag för en medicinsk bedömning av den enskildes behov av hälso- och sjukvård och tandvård. Hälsoundersökningen bör avse barnets eller den unges fysiska och psykiska hälsa samt tandhälsa. Den medicinska bedömningen som hälsoundersökningen ska leda fram till kan användas både för socialnämndens planering av vården och för hälso- och sjukvårdens fortsatta kontakter med barnet eller den unge (prop. 2016/17:59 s. 33–34). Det följer av 5 kap. 1 d § SoL och 16 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, att kommuner och regioner är skyldiga att komma överens om ett samarbete när det gäller barn och unga som vårdas utanför det ena hemmet.

Som redogörs för i avsnitt 4.1.2 och 4.3.2 har barn i skyddat boende ofta behov av insatser från hälso- och sjukvården och tandvården som behöver bli synliggjorda för att barnet ska få rätt vård. Regeringen anser i likhet med vad som föreslås i utkastet att barn och unga i skyddat boende på motsvarande sätt som gäller för barn och unga som placerats utanför hemmet i andra former, bör omfattas av bestämmelserna om erbjudande om hälsoundersökning. Som redogörs för ovan ingår tandvård i hälsoundersökningen, vilket bl.a. *Länsstyrelsen i Jönköping* efterfrågar. Likaså omfattar undersökningen barnets psykiska hälsa, något som *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* understryker vikten av. Regeringen anser därför att det bör införas en bestämmelse i lagen om hälsoundersökningar av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet om att även barn och unga som är placerade i skyddat boende omfattas.

Underrättelse till regionen

Förslaget innebär dels att socialnämnden ska underrätta regionen om att ett barn (eller ung vuxen) placeras i skyddat boende, dels att regionen blir skyldig att erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att barnet placeras i skyddat boende. Som *Barnafrid* efterfrågar ett förtydligande av är det alltså den beslutande socialnämnden som ska initiera den kontakt med regionen som ska leda fram till erbjudandet om hälsoundersökningen.

Prop. 2023/24:31 Underrättelsen sker inom ramen för socialnämndens utredning av barnet, varför regeringen bedömer att något särskilt samtycke inte torde krävas i den delen för att socialnämnden ska få lämna information om barnet.

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen

Förslaget innebär också att kommuner och regioner, på motsvarande sätt som gäller för barn som vårdas utanför hemmet, ska vara skyldiga att komma överens om ett samarbete när det gäller barn och unga som är placerade i ett skyddat boende. Bestämmelserna i 5 kap. 1 d § SoL och 16 kap. 3 § HSL bör därför ändras så att det framgår att också barn och unga som är placerade i skyddat boende omfattas av dessa bestämmelser. Regeringen anser dock inte att det är nödvändigt att, såsom *Region Stockholm* föreslår, i detta sammanhang göra ytterligare lagändringar för att tydliggöra regelverket för berörda aktörer.

Samtycke från barnets vårdnadshavare

Själva hälsundersökningen förutsätter att barnets vårdnadshavare, eller i förekommande fall barnet självt, lämnar sitt samtycke till en undersökning. Som framgår i avsnitt 7.11 föreslår regeringen att den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam ska få bestämma i fråga om hälsundersökningen. Som närmare beskrivs i det avsnittet bör dock övriga frågor om somatisk vård hanteras inom ramen för befintliga bestämmelser i föräldrabalken.

8.2 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

I detta avsnitt lämnar regeringen förslag som gäller skolformerna förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan. De två sistnämnda skolformerna, som fr.o.m. den 2 juli 2023 har bytt benämning från grundsärskolan och gymnasiesärskolan, är skolformer som vänder sig till barn och ungdomar som på grund av en intellektuell funktionsnedsättning inte bedöms ha förutsättningar att uppfylla sådana betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för grundskolan respektive gymnasieskolan (prop. 2021/22:162, bet. 2021/22:UbU27, rskr. 2021/22:429). I denna proposition används de nya benämningarna anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan, utom då utredningens förslag eller remissinstansernas synpunkter återges.

Regeringens förslag: En elev som med anledning av placering i ett skyddat boende flyttar från kommunen ska ha rätt att tas emot till utbildning i förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola i vistelsekommunen.

Eleven ska även ha rätt att fullfölja en påbörjad utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan i vistelsekommunen. Eleven ska även ha rätt att fullfölja en påbörjad utbildning i hemkommunen när eleven efter placeringen i skyddat boende återvänder till hemkommunen.

Elever som på grund av vistelse i skyddat boende går i en annan kommuns förskoleklass, grundskola, anpassade grundskola eller anpassade gymnasieskola ska ha rätt till skolskjuts under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Det ska av skollagen framgå att bestämmelserna om en hemkommuns ersättning till en annan kommun som tar emot en elev (interkommunal ersättning) ska gälla även när en kommun tar emot en elev som vistas i ett skyddat boende i förskoleklass.

En elev som med anledning av en placering i hem för vård eller boende flyttar från kommunen ska ha rätt att tas emot till utbildning i förskoleklass i vistelsekommunen.

Regeringens bedömning: För övriga skolformer behöver det inte göras några ändringar i skollagen för att bestämmelserna om interkommunal ersättning ska gälla.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte några bestämmelser om att en elev som vistas i skyddat boende ska tas emot till eller fullfölja utbildning i vistelsekommunen som avser introduktionsprogram i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, eller att fullfölja en sådan utbildning vid ett återvändande till hemkommunen. Utredningen lämnar inte förslag om att en elev som vistas i skyddat boende ska kunna tas emot till ett individuellt program i gymnasiesärskolan i vistelsekommunen. Några bestämmelser föreslås inte heller om att en elev som vistas i skyddat boende eller HVB ska tas emot i förskoleklass i vistelsekommunen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över utredningens förslag om att en elev ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen tillstyrker utredningens förslag, däribland *Barnombudsmannen* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*. *Statens skolverk* efterfrågar en analys av om den aktuella elevgruppen även bör omfattas av bestämmelser om rätt till utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolans individuella program, på motsvarande sätt som i dag gäller för elever som har placerats i HVB.

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget med motiveringen att det i motsats till utredningens förslag även behövs en reglering för specialskolan och sameskolan. *Statens skolinspektion* föreslår att bestämmelsen i 24 kap. 17 § skollagen ses över för att utöka möjligheter till särskild undervisning i hemmet. *Stockholms kommun* föreslår att det även bör införas ett förtydligande om barnets rätt att bli mottagen i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen.

De flesta remissinstanser som yttrar sig över utredningens förslag om att en elev ska få behålla sin skolplacering i den placerande kommunen i fyra

månader tillstyrker förslaget, däribland *Trollhättans kommun*. Skolverket ser positivt på förslaget men poängterar att det inte finns någon motsvarande rätt för elever som vistas i HVB. Myndigheten ställer sig därför frågande till om det är motiverat med en särreglering för denna elevgrupp i förhållande till andra elevgrupper.

Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget om förtydligande om ansvarig kommun för skolskjuts, däribland SKR som inte har något att invända emot förslaget. Stockholms kommun påpekar att skolskjuts inte beviljas över kommungränser och att det i skolans uppdrag inte finns utrymme för finansiering av oförutsedda transporter till tillfälliga boenden. Skolinspektionen anser att rätten till skolskjuts bör omfatta även förskolan.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian lämnas inte något förslag om rätt att tas emot i förskoleklassen i vistelsekommunen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget att elever i skyddat boende i vistelsekommunen ska ha rätt till utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan och på individuellt program i gymnasiesärskolan tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Statens skolinspektion*, *Statens skolverk*, *Myndigheten för delaktighet (MFD)* och *Göteborgs kommun*. Några remissinstanser, däribland *Linköpings universitet (Barnafrid)* och *Rädda Barnen*, saknar förslag på hur barn ska få utbildning när det är en säkerhetsrisk att lämna det skyddade boendet. Även *Stockholms kommun* väcker denna fråga och påpekar att kommunen har ett särskilt lärarteam som tillhandahåller undervisning på skyddade boenden. Enligt kommunen bör det också utredas om det finns möjligheter för barnen att delta i ordinarie undervisning digitalt och ytterligare belysas hur situationen ska hanteras när det inte är bäst för barnet att behöva byta skola. *Stockholms universitet (Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen)* anser att barns rätt till förskola behöver stärkas. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* efterfrågar ett tydliggörande kring vilken kommun som i praktiken ansvarar för att skolgången blir tillgänglig.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta tillstyrker förslaget och bedömningen, däribland *Barnombudsmannen*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Statens skolverk*. *Specialpedagogiska myndigheten* vidhåller att elever i specialskolan som placeras i skyddat boende måste kunna få rätten till sin utbildning tillgodosedd och anser att utkastets slutsats att eleverna i specialskolan kan välja att få sin utbildning i grundskolan är felaktig. *Rädda Barnen* anser att det ska regleras att barn har rätt till förskola i den kommun som barnets vistas i. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* är av uppfattningen att även elever i HVB bör omfattas av förslagen till ändringar om skolskjuts. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* anser att det bör finnas en rätt till skolskjuts också för barn i förskola. Föreningen pekar på att säkerhetsrisker med att ta sig till eller från en förskola eller skola kan motivera ett behov av skolskjuts. *Göteborgs kommun*, *Unizon* och *Statens skolinspektion* framför att det finns skäl att införa den reglering som utredningen föreslår om att barn under viss tid ska få behålla sin skolplacering. Skolinspektionen anser att det kan behöva förtydligas hur förslaget förhåller sig till den lagstiftning som gäller sedan den 1 augusti

2020 om att distansundervisning kan användas som särskilt stöd vid dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. Även *Brottsofferjouren Sverige* lyfter frågan om behovet av digitala lösningar. Prop. 2023/24:31

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Rätten till utbildning behöver tydliggöras för barn som är placerade i skyddat boende

Enligt artikel 28 i barnkonventionen ska konventionsstaterna erkänna barnets rätt till utbildning. Barn som är bosatta i Sverige har skolplikt (7 kap. 2 § skollagen [2010:800]). Enligt 2 kap. 18 § första stycket regeringsformen har alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola. Även barn som inte har skolplikt i Sverige har som utgångspunkt rätt till utbildning, t.ex. asylsökande (7 kap. 2 § och 29 kap. 2 § skollagen). Skolplikten ska börja fullgöras i förskoleklassen och därefter i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan eller sameskolan (7 kap. 4 § skollagen). Det är hemkommunen som ansvarar för att barnet ges utbildning i förskoleklassen och grundskolan eller anpassade grundskolan (9 kap. 12 §, 10 kap. 24 § och 11 kap. 24 § skollagen).

Gymnasieskolan är öppen för ungdomar som är bosatta i Sverige och har avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning (15 kap. 5 § skollagen). Utbildningen i anpassade gymnasieskolan ska vara öppen för ungdomar vars skolplikt har upphört och som på grund av att de har en intellektuell funktionsnedsättning inte bedöms ha förutsättningar att uppfylla sådana betygsgränser som gäller för gymnasieskolan och som minst ska uppfyllas (18 kap. 4 § skollagen).

Trots bestämmelserna om skolplikt och rätten till utbildning är det många barn som inte går i skolan eller upplever långa avbrott i skolgången under vistelsen i skyddat boende (se avsnitt 4.3.2). Att barn i skyddat boende inte får sin rätt till utbildning tillgodosedd innebär ytterligare påfrestningar för barnet och kan få negativa konsekvenser för barnets lärande på kort och lång sikt.

I avsnitt 6 och 7 föreslås att barn ska kunna beviljas skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Det föreslås vidare i avsnitt 10.7 att vistelse i ett skyddat boende inte ska leda till ändrad bosättning. Det behöver därför tydliggöras i skollagen att elever som placeras i skyddat boende har rätt att tas emot till utbildning i vistelsekommunen. I fråga om gymnasieutbildning behöver det vidare tydliggöras att de har rätt att fullfölja sin utbildning om de återvänder till sin hemkommun.

Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i förskoleklassen, grundskolan och anpassade grundskolan i vistelsekommunen

I skollagen anges att det som huvudregel är hemkommunen som ska ordna förskoleklass, grundskola och anpassad grundskola i den omfattning som krävs för att ge utbildning till alla berörda elever i kommunen (9 kap. 12 §, 10 kap. 24 § och 11 kap. 24 § skollagen).

En elev som vistas i ett HVB som är beläget i en annan kommun än barnets hemkommun har rätt att bli mottagen i grundskolan eller anpassade grundskolan med offentlig huvudman i den kommun där eleven vistas

(10 kap. 25 § och 11 kap. 25 § skollagen). Regeringen anser att det bör införas en reglering som, på motsvarande sätt som gäller för elever som vistas i ett HVB, tydliggör att elever som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska ha rätt att bli mottagen i grundskolan eller anpassade grundskolan i den kommun där eleven vistas. Det bör därför införas bestämmelser i skollagen som tydliggör att en elev som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska bli mottagen i grundskolan och anpassade grundskolan i den kommun där eleven vistas.

Av 9 kap. 13 § skollagen framgår att ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Sedan 2018 ska skolplikten börja fullgöras i förskoleklassen. Det finns därför skäl att, på motsvarande sätt som gäller för elever i grundskolan och anpassade grundskolan, i skollagen tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska bli mottagna även i förskoleklassen. När det gäller elever som vistas i HVB, är det visserligen så att det är ovanligt att barn i den låga åldern placeras i ett sådant boende. Att en sådan placering av ett barn görs kan dock inte uteslutas. Dessutom är det viktigt att regleringen för elever som vistas i HVB är enhetligt utformad. Det bör därför införas bestämmelser i skollagen som tydliggör att en elev som vistas i ett HVB eller i ett skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska bli mottagen i förskoleklassen i den kommun där eleven vistas.

Såsom beskrivs i utredningen, behöver kommunen utarbeta rutiner för att det, vilket *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* efterfrågar, ska bli tydligt hur elever i skyddat boende ska få tillgång till utbildning i praktiken.

Specialskolan och sameskolan

I utredningen lämnas inte något förslag till reglering om att elever som vistas i ett skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska ha rätt att tas emot i vistelsekommunen i någon av de två skolformerna med statlig huvudman, specialskolan och sameskolan. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* anser att balansen mellan skydd, orsak till placering, och fysisk och språklig tillgänglighet i utbildning inte är tillräckligt analyserad. För den elevgrupp som tillhör specialskolan behövs enligt myndigheten ett förstärkt skydd. Specialskolan, som tar emot elever med vissa funktionsnedsättningar, finns som riksskolor med upptagning från hela landet, och som regionskolor med regionala upptagningsområden. Läsåret 2022/23 gick totalt 784 elever på någon av specialskolans tio skolenheter som är representerade i sex kommuner. Fem skolenheter med sameskola finns i norra Sverige. Läsåret 2022/23 gick totalt 185 elever i sameskolan. Det kan konstateras att elever från någon av dessa två skolformer som tillsammans med vårdnadshavare placeras i skyddat boende inte med enkelhet kan byta skolenhet inom respektive skolform. För elever i specialskolan kan det dessutom vara svårt att i stället gå över till en skolenhet inom grundskolan som då måste tillgodose elevens behov av anpassningar och stöd. Inte heller i utkastet föreslås att det bör införas

någon särskild reglering för specialskolan eller sameskolan. Regeringen delar denna bedömning. Det finns inte heller någon sådan reglering för specialskolan eller sameskolan när det gäller elever som vistas i ett HVB i en annan kommun än hemkommunen. Såsom Specialpedagogiska skolmyndigheten påpekar måste elever i specialskolan som placeras i skyddat boende få rätten till sin utbildning tillgodosedd. För att tillgodose en elevs behov av stöd och anpassning för elever i sameskolan och specialskolan är det viktigt med en fungerande samverkan mellan elevhälsan, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Som hjälp för vistelsekommunen att tillgodose behoven av anpassningar och stöd i utbildningen för en elev från specialskolan som vistas i skyddat boende, så kan Specialpedagogiska skolmyndigheten medverka genom att tillhandahålla specialpedagogiskt stöd. Det är då angeläget att såväl myndigheten som en eventuell skolenhet i vistelsekommunen där eleven får sin utbildning beaktar det behov som kan finnas i fråga om sekretess för elever som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare gentemot den andra vårdnadshavaren (se avsnitt 10.3).

Rätt att bli mottagen till nationella program eller fullfölja påbörjad utbildning i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan i vistelsekommunen och vid återvändande till hemkommunen

När det gäller frågan om att tas emot till nationella program i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan jämföras elever i HVB med behöriga sökande som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen. Detsamma gäller för mottagande till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar det första läsåret (16 kap. 43 § och 19 kap. 35 § skollagen). Elever i HVB har också rätt att fullfölja en redan påbörjad utbildning på ett nationellt program eller nationell inriktning i vistelsekommunen, om den kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende (16 kap. 49 § och 19 kap. 42 § skollagen). Regeringen anser att motsvarande bestämmelser ska gälla även för elever i skyddat boende. Det bör därför införas bestämmelser som tydliggör att elever i skyddat boende ska jämföras med behöriga sökande som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, när det gäller att tas emot i nationella program i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Detsamma bör enligt regeringens uppfattning gälla för mottagande till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret. Det bör också införas bestämmelser som tydliggör att elever i skyddat boende ska ha rätt att fullfölja en redan påbörjad utbildning på nationellt program i vistelsekommunen.

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett HVB som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen. Detsamma gäller den elev som har påbörjat

ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där boendet är beläget. Om inte hemkommunen erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen (16 kap. 49–49 a §§ och 19 kap. 42–42 a §§ skollagen). I likhet med vad utredningen föreslår anser regeringen att det bör införas bestämmelser som tydliggör att en elev som återvänder till sin hemkommun efter en placering i skyddat boende ska ha rätt att fullfölja en påbörjad utbildning där, när det gäller nationella program i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Lagrådet påpekar att den rätt som en elev i skyddat boende föreslås ha, att fortsätta utbildningen i hemkommunen när placeringen i det skyddade boendet har upphört enligt 16 kap. 49 a § och 19 kap. 42 a § skollagen, inte synes täckas av bestämmelsens ordalydelse i de fall utbildningen har genomförts i en annan kommun än vistelsekommunen eller regionen. *Lagrådet* anser därför att bestämmelsen, när ett tillräckligt beredningsunderlag har skaffats in, bör justeras så att även denna situation omfattas. Regeringen konstaterar, i likhet med *Lagrådet*, att det saknas beredningsunderlag och att frågan därför inte kan hanteras inom ramen för aktuellt lagstiftningsärende.

Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning på introduktionsprogram i gymnasieskolan i vistelsekommunen

I gymnasieskolan finns också utbildning i form av introduktionsprogram (15 kap. 7 § skollagen). Introduktionsprogrammen är programinriktat val, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintrouktion (17 kap. 2 § skollagen). Programinriktat val och yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram ska utformas för en enskild elev (17 kap. 4 § skollagen). En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i HVB ska vid beslut om mottagande till sådana introduktionsprogram som utformas för en grupp elever jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen (17 kap. 19 § skollagen). Med anledning av *Skolverkets* påpekande förslogs det i promemorian och utkastet att det ska tydliggöras i skollagen att motsvarande ska gälla även för en elev som på grund av placering i ett skyddat boende vistas i en kommun eller ett samverkansområde. Regeringen delar den bedömningen. Det bör därför införas en bestämmelse som tydliggör att en elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i skyddat boende vid beslut om mottagande till introduktionsprogram som utformas för en grupp elever ska jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

När det gäller sådana introduktionsprogram som utformas för en enskild elev, får den anordnande kommunen eller regionen ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning oberoende av vilken kommun de kommer ifrån (17 kap. 21 och 21 a §§ skollagen). Kommunen är emellertid skyldig att ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i HVB vistas i kommunen eller samverkansområdet. Med anledning av *Skolverkets* påpekande föreslås det i promemorian att det ska

tydliggöras i skollagen att motsvarande ska gälla även för en elev som på grund av placering i ett skyddat boende vistas i en kommun eller ett samverkansområde. Regeringen är av samma uppfattning. Det bör därför införas en bestämmelse som tydliggör att kommunen ska vara skyldig att ta emot barn och unga som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i skyddat boende vistas i kommunen eller samverkansområdet.

Vad avser gymnasieskolans nationella program och introduktionsprogram finns det bestämmelser om rätten att fullfölja en påbörjad utbildning (16 kap. 37–40, 49 och 49 a §§ och 17 kap. 15 § skollagen). Rätten kan aktualiseras exempelvis om en skola läggs ned eller om en elev flyttar till en annan kommun. Eftersom utbildningen på introduktionsprogrammen inte följer en lika tydlig struktur som utbildningen på de nationella programmen är rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram knuten till huvudmannens utbildningsplan och elevens individuella studieplan. En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram i gymnasieskolan har alltså rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes och enligt den individuella studieplanen, eller på ett annat introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan (17 kap. 15 § skollagen). Rätten att fullfölja utbildningen avser såväl det påbörjade introduktionsprogrammet som ett annat introduktionsprogram (prop. 2016/17:190). Bestämmelserna kompletterades den 1 juli 2018 (prop. 2017/18:183). Det infördes dock inte någon rätt för elever att fullfölja sin utbildning på ett introduktionsprogram om flytten beror på att eleven vistas i HVB. Regeringen anser därför i likhet med vad som föreslås i promemorian och utkastet att det bör tydliggöras i skollagen att en elev som på grund av en placering i HVB eller skyddat boende vistas i en annan kommun ska ha rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den kommun där HVB eller det skyddade boendet finns. Om eleven återvänder till hemkommunen ska eleven även ha rätt att fullfölja den tidigare utbildningen på introduktionsprogram där. I likhet med vad som i vissa fall gäller för gymnasieskolans nationella program föreslås fullföljanderätten även avse samverkansområdet för utbildningen.

Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning på ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan i vistelsekommunen

Utbildningen i den anpassade gymnasieskolan består av nationella och individuella program (18 kap. 8 § skollagen). Utbildning på ett individuellt program ska erbjudas de elever som inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 14 § skollagen).

En kommun får ta emot en elev från en annan kommun på ett individuellt program i sin anpassade gymnasieskola under förutsättning att hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program. Även en region får ta emot en elev på ett individuellt program under samma förutsättning. Detta gäller dock endast om hemkommunen och den mottagande kommunen eller regionen kommer överens om ersättningen för utbildningen (19 kap. 40 § skollagen).

En kommun eller en region är skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i HVB, och hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program (19 kap. 40 a § skollagen). Regeringen anser i likhet med vad som föreslås i promemorian och utkastet att det därför bör införas en bestämmelse som tydliggör att en kommun eller en region ska vara skyldig att ta emot en elev på ett individuellt program om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i skyddat boende, och hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Med en kommuns skyldighet att ta emot barn och unga i sin utbildning följer en rätt till ersättning från hemkommunen

Det följer av 9 kap. 16 §, 10 kap. 34 § och 11 kap. 33 § skollagen att hemkommunen ska ersätta den anordnande kommunen för kostnaderna för elevens utbildning. Bestämmelserna är tillämpliga exempelvis för elever som tagits emot i en annan kommuns skola än hemkommunens på grund av att de vistas i HVB. Detsamma bör gälla i fråga om en elev som tagits emot i en annan kommun i förskoleklassen, grundskolan eller den anpassade grundskolan på grund av att eleven vistas i skyddat boende. När det gäller grundskolan och anpassade grundskolan behöver någon ändring i skollagen inte göras för att detta ska gälla, eftersom 10 kap. 34 § och 11 kap. 33 § hänvisar till paragrafer där bestämmelser om mottagande av elever som vistas i skyddat boende föreslås införas. När det gäller förskoleklassen föreslås ändringar i 9 kap. 16 § skollagen som innebär att hemkommunen är skyldig att ersätta den kommun som tar emot eleven som placerats i skyddat boende för kostnaderna för utbildningen.

Av 16 kap. 50–51 §§ och 19 kap. 43–44 §§ skollagen följer att en kommun eller en region som har antagit en elev på ett nationellt program som inte är hemmahörande i kommunen ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av hans eller hennes hemkommun. Av 17 kap. 26 a § och 19 kap. 44 a § skollagen följer vidare att en kommun eller en region som har tagit emot en elev på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan eller ett individuellt program i anpassade gymnasieskolan på grund av att eleven vistas i HVB, ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun. Regeringen anser att detsamma bör gälla i fråga om en elev som tagits emot på ett introduktionsprogram eller ett individuellt program på grund av att eleven vistas i ett skyddat boende. Det behöver dock inte göras någon ändring i de nämnda bestämmelserna i skollagen för att så ska bli fallet, eftersom bestämmelserna redan hänvisar till paragrafer där bestämmelser om mottagande av elever som vistas i ett skyddat boende föreslås införas eller på annat sätt är formulerade så att de gäller i situationer där en kommun har antagit elever som är hemmahörande i en annan kommun.

Barn i skyddat boende kan tas emot i förskola i vistelsekommunen

Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola (8 kap. 3 § skollagen). Detta gäller även för asylsökande barn. Barn utan nödvändiga tillstånd att

vistas i Sverige har dock inte rätt till förskola (29 kap. 2 och 3 §§ skollagen). Av 8 kap. 5 § skollagen framgår att barn från och med ett års ålder ska erbjudas förskola i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Enligt 8 kap. 12 § skollagen ansvarar hemkommunen för att utbildning i förskola kommer till stånd för alla barn i kommunen. Om det finns särskilda skäl, får hemkommunen komma överens med en annan kommun om att denna i sin förskola ska ta emot barn vars utbildning hemkommunen ansvarar för. Av 8 kap. 13 § skollagen följer att ett barn har rätt att tas emot i en annan kommun än hemkommunen, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskola. Innan kommunen fattar beslut om att ta emot ett sådant barn ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun. Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskola ta emot ett barn från en annan kommun. När vårdnadshavare har anmält önskemål om förskola med offentlig huvudman ska kommunen erbjuda barnet förskola inom fyra månader. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl har behov av särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola ska skyndsamt erbjudas förskola (8 kap. 14 § skollagen).

Med stöd av de bestämmelser som nu redogjorts för gör regeringen bedömningen att det finns stöd i skollagen för att barn i skyddat boende ska kunna tas emot i förskola i vistelsekommunen och även vid behov beviljas förtur till förskola. Regeringen anser därför, i motsats till *Stockholms kommun*, *Stockholms universitet (Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen)* och *Rädda Barnen*, att det inte behöver förtydligas i lagstiftningen barnets rätt att bli mottagen i förskola med offentlig huvudman i en annan kommun än hemkommunen.

Skolskjuts för elever som vistas i skyddat boende

Det framgår av 9 kap. 15 b §, 10 kap. 32 §, 11 kap. 31 §, och 18 kap. 30 § skollagen att elever som går i förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola eller anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman har rätt till kostnadsfri skolskjuts inom hemkommunen från en plats i anslutning till elevens hem till den plats där utbildningen bedrivs och tillbaka, om sådan skjuts behövs med hänsyn till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Elevens hemkommun ska enligt dessa bestämmelser ombesörja att skolskjuts anordnas. Det följer av samma bestämmelser att denna rätt inte gäller för elever som går i en annan kommuns skola. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Skolskjuts i en annan kommun än hemkommunen kan beviljas i vissa situationer. Detta följer av 9 kap. 15 c §, 10 kap. 33 §, 11 kap. 32 § och 18 kap. 31 § skollagen. Det gäller elever som med stöd av vissa bestämmelser går i skolan i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen. Rätt till skolskjuts gäller då mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. Den kommun som anordnar

utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas och kommunens kostnader ska ersättas av elevens hemkommun.

Enligt utredningen har vissa kommuner svårt att tillhandahålla skolskjuts till barn som vistas i skyddat boende. Det kan vidare saknas kunskap i kommunen om rätten till skolskjuts för elever i vissa situationer. Utredningen föreslår därför att rätten till skolskjuts för barn som vistas i skyddat boende i en annan kommun ska tydliggöras i skollagen. I likhet med vad som föreslås i utredningen och utkastet anser regeringen att det bör framgå av bestämmelserna att även elever som går i en annan kommuns förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola eller anpassad gymnasieskola på grund av placering i skyddat boende har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. Enligt de bestämmelser om rätten till skolskjuts som redogörs för ovan ska hänsyn tas till färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Såsom *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* pekar på kan det för elever i skyddat boende finnas säkerhetsrisker som i det enskilda fallet kan behöva beaktas.

SKR väcker frågan om en motsvarande bestämmelse bör ändras så att den också omfattar elever som vistas i ett HVB. I betänkandet *Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning* (SOU 2012:76) framfördes att HVB i regel själva skjutsar eleverna till och från skolan. Detta uppgavs fungera väl och det förelåg därför enligt utredningen inte något behov av införandet av särskilda regler i fråga om skolskjuts för elever som vistas i HVB. Någon lagändring i fråga om skolskjuts för elever som vistas i HVB infördes inte i det lagstiftningsärende som följde denna utredning (se prop. 2014/15:43). Det saknas enligt regeringen skäl att inom ramen för denna proposition göra en annan bedömning.

Som framgår ovan har en elev inte rätt till kostnadsfri skolskjuts mellan skolan och hemmet om eleven går i skolan i en annan kommun än hemkommunen. När det gäller skyddat boende skulle det kunna uppstå en situation där en elev vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen men önskar gå kvar i sin skola i hemkommunen. Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i ett mål bedömt att skollagens bestämmelser om skolskjuts är uttömmande och att en elev med växelvis boende därför inte hade rätt till skolskjuts mellan skolan och det boende som låg i en annan kommun än folkbokföringskommunen (HFD 2014 ref. 34). Även om det i enstaka fall skulle finnas behov av skolskjuts mellan kommuner för exempelvis barn som vistas i skyddat boende görs här bedömningen att inte i dagsläget ändra på den praxis som gäller i dag.

Bestämmelserna i skollagen om skolskjuts bygger på principen om att eleverna ska ha en kostnadsfri utbildning. Denna princip omfattar inte förskolan eftersom förskolan inte omfattas av skolplikten och skolskjuts till förskola är följaktligen inte heller reglerat i skollagen. I motsats till *Skolinspektionen* och *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* bedömer regeringen att det saknas skäl att föreslå att rätten till skolskjuts ska omfatta förskolan för barn som vistas i skyddat boende.

Utredningen föreslår att en elev som vistats i ett skyddat boende ska ha rätt att behålla sin placering vid en viss skolenhet i grundskolan eller grundsärskolan om den annars skulle upphöra till följd av barnets vistelse i boendet. Rätten att behålla placeringen vid skolenheten skulle som huvudregel gälla i fyra månader från det att placeringen annars skulle ha upphört. Vidare föreslår utredningen att detsamma ska gälla för en elev som har antagits till eller har påbörjat utbildning i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. I likhet med *Skolverket*, bedömer regeringen att förslaget innebär en svårmotiverad särreglering i förhållande till andra elevgrupper. Det är som redogörs för ovan hemkommunen som ansvarar för att berörda elever i kommunen får utbildning (se under rubriken Rätten till utbildning behöver tydliggöras för barn som är placerade i skyddat boende). Om en elev återvänder från en vistelse i skyddat boende är det alltså hemkommunen som har att tillse att eleven får utbildning. Barnets bästa ska därvid vara utgångspunkten (1 kap. 10 § skollagen). Regeringen anser därför, till skillnad från bl.a. *Skolinspektionen*, att det inte är nödvändigt med en sådan reglering för att uppnå syftet med den lagstiftning som föreslås, nämligen att stärka rätten till utbildning för elever som vistas i skyddat boende.

Elever behöver ibland undervisning i det skyddade boendet

Det framgår av 24 kap. 20 § skollagen att för elever i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan som på grund av sjukdom eller liknande skäl inte kan delta i vanligt skolarbete under längre tid men som inte vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus ska särskild undervisning anordnas i hemmet eller på annan lämplig plats. Sådan undervisning ska enligt samma bestämmelse så långt det är möjligt motsvara den undervisning som eleven inte kan delta i. Såsom *Skolinspektionen* påpekar, finns också möjligheten att ge en elev i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan särskilt stöd enskilt eller i en annan undervisningsgrupp än den som eleven tillhör (3 kap. 9–11 §§ skollagen). Bestämmelserna kan i vissa fall möjliggöra den ordning som i dag redan tillämpas, nämligen att barn får undervisning i skyddade boenden. Enligt utredningen finns det flera exempel på flexibla lösningar för att ordna barns skolgång på ett säkert sätt, t.ex. i form av särskilda lärarteam som tillhandahåller hemundervisning i skyddade boenden.

När det gäller digitala lösningar, något som *Brottsofferjouren Sverige* efterfrågar behovet av, finns det såsom *Skolinspektionen* påpekar bestämmelser om särskilt stöd genom distansundervisning i 3 kap. 11 a § och 22 kap. skollagen. Av bestämmelserna följer att distansundervisning i vissa begränsade fall får användas som särskilt stöd för en elev som inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik. Det gäller när skolhuvudmannen har fått ett godkännande av *Skolinspektionen* för att bedriva distansundervisning. Med social problematik avses enligt förarbetena till bestämmelserna att eleven har en mycket svår social situation, t.ex. en svår familjesituation som gör att eleven tillfälligt bor i någon form av

jourboende på annan ort, se propositionen Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad (prop. 2019/20:127 s. 77). Det är i detta sammanhang angeläget att det av en sådan dokumentation om social problematik inte finns fler uppgifter än nödvändigt med hänsyn tagen till det behov som kan finnas av sekretess för en elev som vistas i skyddat boende (se avsnitt 10.3).

Med beaktande av de bestämmelser som nu redogörs för bedömer regeringen att det i nuläget inte behövs några justeringar för att barn i undantagsfall ska kunna undervisas i det skyddade boendet.

9 Krav på skyddade boenden

9.1 Skyddade boenden ska vara av god kvalitet och stå under tillsyn

Regeringens bedömning: Det behövs inte några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om god kvalitet och tillsyn ska gälla för skyddade boenden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör få meddela föreskrifter om kraven på skyddade boenden. Det behövs inte några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om bemyndigande att meddela föreskrifter ska gälla för skyddade boenden.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över bedömningen.

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över bedömningen instämmer i den. *Funktionsrätt Sverige* betonar vikten av att det finns föreskrifter som säkerställer rätt kompetens och bemanning för att möta behov hos vuxna med funktionsnedsättning och psykisk ohälsa, en grupp som är överrepresenterade i skyddade boenden. Adekvat kompetens bör enligt organisationen även finnas om barn med funktionsnedsättningar. *Linköpings universitet (Barnafrid)* anser att det bör finnas särskilda krav på personalens kompetens och boendets utformning för boenden som tar emot barn. *Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (Bris)* framför en liknande synpunkt och efterfrågar ett förtydligande av definitionen av god kvalitet. God kvalitet inbegriper enligt Bris att det ska finnas krav på ett tydligt barnrättsperspektiv. Ett skyddat boende som tar emot barn måste enligt Bris bl.a. ha relevant kunskap om barn och deras behov och om barns rättigheter. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* lyfter att myndigheten i tillsynen regelbundet stöter på gränsdragningsproblem när verksamheter tar emot placeringar på uppdrag av annan än socialnämnden.

Bestämmelserna i socialtjänstlagen om god kvalitet ska gälla för skyddade boenden

Det framgår av 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Av bestämmelsen framgår också att det för utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Vidare ska enligt samma bestämmelse kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Bestämmelsen gäller för alla insatser inom socialtjänsten och är således tillämplig för skyddade boenden redan i dag oavsett utförare, dvs. såväl för kommunalt drivna skyddade boenden som för privata verksamheter som genomför insatsen på uppdrag av nämnden. Socialstyrelsen anger i allmänna råd till bestämmelsen att personal som genomför insatser enligt socialtjänstlagen bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående för att kunna uppmärksamma om en person är våldsutsatt och se till att denna får stöd och hjälp för sin våldsutsatthet. I verksamheter som är särskilt inriktade på att ge stöd och hjälp till våldsutsatta och våldsutövare bör personalen även ha förmåga att omsätta kunskapen i det praktiska arbetet, enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer.

Det föreslås i avsnitt 5.1 att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen. Bestämmelserna om bl.a. god kvalitet i socialtjänstlagen kommer således även fortsättningsvis att omfatta verksamheter i form av skyddade boenden.

En följd av att ett skyddat boende är en kombination av boende och målgruppsanpassade insatser är att boendena behöver vara bemannade med personal i tillräcklig omfattning för att motsvara enskildas behov av stöd och hjälp i boendet. Som nämns i avsnitt 5.1 och som *Funktionsrätt Sverige* tar upp, kan omständigheter bland våldsutsatta fordra särskild kompetens hos personalen. Det finns exempelvis uppgifter som tyder på stora utmaningar i stödet till personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck (se även avsnitt 4.3.1). Det kan också handla om särskild kunskap om vissa typer av missbruk och funktionsnedsättningar, inklusive neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). För skyddade boenden som tar emot barn behöver det, såsom *Barnafrid* och *Bris* lyfter, finnas ett tydligt barnrättsperspektiv i de skyddade boenden som tar emot barn. Det bör t.ex. finnas personal som har kunskap om barns behov och rättigheter.

Regeringen bedömer att bestämmelser med närmare krav på bemanning, kompetens eller liknande lämpligen regleras på annat sätt än i lag. Regeringen har för avsikt att införa bestämmelser om krav på skyddade boenden i förordning.

Det är vanligt förekommande i ideella kvinnojourer som bedriver skyddade boenden att dessa bemannas med volontärer. Enligt regeringens uppfattning bör skyddade boenden vara bemannade med personal som har anställningsavtal och får lön för arbetets utförande. Det står dock varje skyddat boende fritt att utöver anställd personal engagera volontärer i verksamheten.

Enligt 13 kap. 1 § SoL utövar Inspektionen för vård och omsorg (IVO) tillsyn över socialtjänsten. Med socialtjänst ska bl.a. förstås verksamhet, oavsett driftsform, enligt lagstiftning om socialtjänst, däribland enligt socialtjänstlagen (prop. 2000/01:80 s. 163). Det följer av 13 kap. 1 § andra stycket 1–3 SoL att tillsynen över enskild verksamhet avser tillståndspliktig verksamhet, verksamhet som en kommun genom avtal har överlämnat till enskild att utföra och annan enskild verksamhet som kommunen upphandlar. IVO utövar alltså redan tillsyn över sådana skyddade boenden som kommunen uppdrar att genomföra insatsen. I avsnitt 9.2 föreslås att det ska införas en tillståndsplikt för skyddade boenden, vilket innebär att skyddade boenden med stöd av 13 kap. 1 § andra stycket SoL kommer att omfattas av IVO:s tillsyn. Det behövs alltså inte några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om tillsyn ska gälla för skyddade boenden.

Som *IVO* tar upp, kan det förekomma att ett skyddat boende i sin verksamhet tar emot personer som inte vistas där på uppdrag av socialtjänsten. Det skulle exempelvis kunna handla om ett skyddat boende som drivs av en ideell kvinnojour som även tar emot enskilda som inte vill ha kontakt med socialtjänsten. När en enskild vistas i ett skyddat boende utan att det föreligger ett uppdrag från socialtjänsten, gäller inte bestämmelserna i socialtjänstlagen om IVO:s tillsynsansvar eftersom verksamheten inte utför någon socialtjänst rörande den enskilde. De gränsdragningsproblem i tillsynen över verksamheter där det även vistas personer som inte omfattas av socialnämndens uppdrag är som IVO påpekar inte någon ny företeelse. Regeringen bedömer att hur en sådan tillståndspliktig verksamhet ska bedömas i tillsynen i likhet med i dag får avgöras i det enskilda fallet.

I avsnitt 13.1 föreslås övergångsbestämmelser för IVO:s tillsyn i ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet av de lagändringar som föreslås.

Bemyndigande

Det framgår av bemyndigandet i 16 kap. 10 § första stycket SoL att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter inom socialtjänsten som behövs till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa i verksamhet som avser barn och unga, äldre personer, personer med funktionsnedsättning, missbrukare och personer som anges i 5 kap. 11 och 11 a §§.

Verksamheter inom socialtjänsten som avser t.ex. barn, unga och brottsoffer omfattas således av bemyndigandet. Enligt regeringens mening kommer därför även verksamhet som följer av de föreslagna bestämmelserna i socialtjänstlagen och den föreslagna nya lagen att omfattas av bemyndigandet utan någon ytterligare lagändring.

Regeringens förslag: För skyddade boenden som bedrivs yrkesmässigt av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ ska det krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg.

Kommuner och regioner som bedriver skyddade boenden ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag, däribland *Socialstyrelsen*, *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys*, *Barnombudsmannen*, *Statskontoret*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor*, *Köpings kommun*, *Stockholms kommun* och *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)*.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) förutser att det kan uppstå viss gränsdragningsproblematik mot andra tillståndspliktiga verksamheter. Myndigheten tror också att det i vissa fall kommer att bli svårt för en enskild aktör att avgöra om den behöver tillstånd för att driva verksamheten eller inte.

Unizon befarar att många av kvinnojourerna kommer att få svårt att leva upp till nya tillståndskrav, vilket kräver en omställningsfinansiering. *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* oroas över hur förslaget kan komma att drabba små verksamheter.

Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete) är kritiskt till förslaget. De värden som kvinnojourrörelsen traditionellt har värnat – kvinnors anonymitet och det ideella arbetet – kommer enligt institutionen troligtvis inte att ligga till grund för tillståndsplikten.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget, däribland *Lunds kommun*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, *Stiftelsen Allmänna Barnhuset* och *Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS)*. *Unizon*, som tillstyrker förslaget, framhåller att kvinnojourrörelsens långvariga erfarenhet av att hjälpa våldsutsatta kvinnor och barn bör väga tungt vid beslut om tillstånd. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)*, som ser fortsatt positivt på förslaget, vidhåller att det kan uppstå gränsdragningsproblem i förhållande till annan tillståndspliktig verksamhet, exempelvis hem för vård eller boende och stödboende. IVO anser vidare att det endast i undantagsfall bör komma i fråga att en verksamhet tilldelas dubbla tillstånd. Även *Sveriges Kvinnoorganisationer* är av liknande uppfattning och framför att olika målgrupper inte bör blandas med hänsyn till kvinnors och barns hälsa och säkerhet.

Riksorganisationen för Sveriges kvinno- och tjejjourer (Roks) är kritisk till förslaget och framför att en tillståndsplikt kommer att ”slå sönder” den ideella kvinnojourrörelsen. Även *Kvinnojouren Jämtlands län* och *Kvinnofronten* motsätter sig förslaget av likartade skäl.

Tillståndsplikt för skyddade boenden bidrar till att säkerställa kvaliteten

Det framgår av 7 kap. 1 § första stycket SoL att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ måste ha tillstånd av IVO för att yrkesmässigt få bedriva sådan verksamhet som anges i bestämmelsen. De verksamheter som omfattas av tillståndsplikt anges i första stycket 1–6, och inkluderar bl.a. verksamhet i form av stödboende eller hem för vård eller boende (HVB) (punkt 1) och verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket, dvs. bostäder med särskild service för personer med funktionshinder (punkt 2). Kommuner och regioner som bedriver sådan verksamhet behöver inte IVO:s tillstånd men ska däremot anmäla verksamheten till IVO innan den påbörjas (7 kap. 1 § andra stycket SoL).

Tillstånd får enligt 7 kap. 2 § första stycket SoL beviljas endast om verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet. Tillstånd får enligt andra stycket i samma paragraf endast beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten. I andra–fjärde styckena i samma paragraf anges vilka krav som gäller vid tillståndsprövningen för en juridisk person. Enligt femte stycket får ett tillstånd förenas med villkor av betydelse för kvaliteten och säkerheten i verksamheten. Om verksamheten helt eller till väsentlig del ändras eller flyttas, ska nytt tillstånd sökas, enligt sjätte stycket.

Skyddade boenden som bedrivs av enskild verksamhet är i dag inte tillståndspliktiga, såvida verksamheten inte tar emot enskilda för vård och behandling och därför är att betrakta som ett HVB (3 kap. 1 § socialtjänstförordningen [2001:937], förkortad SoF). I dessa fall är verksamheten tillståndspliktig. Det finns inte heller någon anmälningsplikt till IVO för kommuner och regioner som bedriver skyddade boenden. Avsaknaden av tillståndsplikt för verksamhet som bedrivs i form av skyddat boende betyder att IVO inte kan göra någon formell kontroll av verksamheten innan den startar. I praktiken innebär det att aktörer som antingen helt eller delvis saknar förutsättningar att bedriva skyddat boende inte är förhindrade att starta upp en verksamhet och därefter börja sälja platser i boendet till olika kommuner. Med tanke på att målgruppen för skyddade boenden utgörs av personer som är utsatta för hot, våld och andra övergrepp, finns det stora risker med att verksamheten inte är tillståndspliktig. För våldsutsatta personer och medföljande barn kan en vistelse i ett skyddat boende av bristande kvalitet innebära ett hot mot liv, säkerhet och hälsa. Det är visserligen så att ansvaret för god kvalitet ytterst vilar på socialtjänsten när kommunen överlåter genomförandet av insatser till annan utförare. Det kan dock vara svårt för den kommun som köper plats i ett skyddat boende av en enskild verksamhet att på förhand fullt ut säkerställa kvaliteten. Att verksamheten brister i kvalitet kan komma att uppmärksammas först i efterhand, exempelvis i samband med klagomål till socialnämnden eller genom IVO:s tillsyn.

Såsom utvecklas i avsnitt 5.1 är kvinnojourerna själva fria att bestämma när de vill utföra socialtjänstinsatser. I motsats till vad *Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete)* anger, innebär krav på tillstånd för kvinnojourer som driver skyddat boende därför inte något hot mot

kvinnjourernas självständighet. Av samma skäl delar regeringen inte *Roks* uppfattning att tillståndsplikten hotar kvinnojourers rörelsen ställning eller av nödvändighet är negativ för rörelsen. De kvinnojourer som vill kan välja att ansöka om tillstånd hos IVO för att bedriva skyddade boenden. Tillståndskravet påverkar inte kvinnojourers möjlighet att bedriva verksamhet som inte utgör socialtjänst.

Regeringen anser mot denna bakgrund att verksamhet i form av skyddat boende bör omfattas av kraven på tillstånd respektive anmälan.

Såsom *Unizon* påpekar finns det vissa ideellt drivna skyddade boenden som behöver utveckla sitt arbete för att leva upp till nya krav, exempelvis mindre verksamheter. Regeringen har därför beslutat ett tillfälligt statsbidrag, med syfte att stödja de ideella organisationer som driver skyddade boenden och som behöver stöd för att utveckla kvaliteten i verksamheten (förordningen [2022:291] om tillfälligt statsbidrag till ideella organisationer för kvalitetshöjande åtgärder på skyddade boenden). Bidraget fördelas av Socialstyrelsen.

Att det införs en tillstånds- och anmälningsplikt innebär att IVO kommer att ha kunskap om vilka skyddade boenden som finns i Sverige, eftersom IVO enligt 4 kap. 3 a § SoF ska föra register över tillståndspliktig verksamhet.

I avsnitt 13 föreslås övergångsbestämmelser för verksamheter som bedriver skyddat boende.

Gränsdragning mot andra verksamheter i tillståndsgivningen

Skyddat boende ska vara en verksamhet som huvudsakligen är inriktad mot att ge skydd och stöd till den som utsatts för hot, våld eller andra övergrepp. Verksamhet som drivs i form av skyddat boende kan i vissa fall tangera eller till och med sammanfalla med sådan verksamhet som drivs i andra former, i första hand HVB. Som *IVO* anger kan det således vid tillståndsgivningen för skyddade boenden ibland uppkomma gränsdragningsfrågor i förhållande till annan tillståndspliktig verksamhet. Bedömningar av detta slag torde dock behöva göras inom ramen för tillståndsgivningen för andra verksamheter redan i dag. Även med den nya tillståndsplikten för skyddat boende blir det en uppgift för IVO att i varje ärende utreda och bedöma frågan om tillstånd. Såsom *IVO* anger, kan det för enskilda verksamheter i vissa fall vara oklart om verksamheten ska söka tillstånd för att driva skyddat boende. Även sådan osäkerhet torde dock kunna uppkomma redan i dag för den som bedriver sådan enskild verksamhet att den kan omfattas av tillståndsplikten. Nedan beskrivs några aspekter på gränsdragningen i tillståndsgivningen mellan skyddat boende och verksamhet som drivs i form av HVB, stödboende och bostad för särskild service.

Gränsdragning mot hem för vård eller boende

Med ett HVB avses ett hem inom socialtjänsten som tar emot enskilda för vård eller behandling i förening med ett boende (3 kap. 1 § SoF). Varken begreppet vård eller begreppet behandling definieras i lag, förordning eller föreskrift. Enligt nu gällande regler omfattas ett skyddat boende som uppfyller de förutsättningar som gäller för att vara ett HVB av tillståndsplikt.

Det finns omkring 30 skyddade boenden som drivs i form av HVB (Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, Socialstyrelsen, 2020). Frågan om när verksamheten i ett skyddat boende bedrivs under sådana former att den kan likställas med ett ordinärt HVB – och alltså vara tillståndspliktig – är oklar. Med införande av en tillståndsplikt för verksamhet i form av skyddat boende blir det tydligt att skyddade boenden alltid är tillståndspliktiga.

Skyddat boende föreslås i avsnitt 5.1 vara en boendeinsats för våldsutsatta vuxna och barn som följer med en vuxen vårdnadshavare till skyddat boende. Unga under 18 år som är i behov av skyddat boende utan sin vårdnadshavare kan, precis som i dag, tas emot i ett HVB med inriktning mot skyddat boende eller i en annan placeringsform för barn, exempelvis i ett familjehem. Det kan exempelvis handla om barn som med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, placeras i sådana boendeformer på grund av utsatthet för hedersrelaterat våld eller hot från sina föräldrar. Detsamma gäller för dem under 18 år som har medföljande barn. Propositionens förslag innebär att det kommer att finnas två inriktningar av tillståndspliktig verksamhet för våldsutsatta barn och vuxna; dels skyddat boende som kan ta emot vuxna och vuxna vårdnadshavare med medföljande barn, dels HVB med inriktning mot skyddat boende som kan ta emot barn och vuxna. I sådan HVB-verksamhet kan även vuxna vårdnadshavare med medföljande barn tas emot. Barnets placering tillsammans med den vuxna vårdnadshavaren i HVB kommer dock inte att omfattas av de bestämmelser som föreslås i denna proposition om insatser i form av skyddat boende för barn tillsammans med en vuxen vårdnadshavare, eftersom de bestämmelserna endast gäller i förhållande till den nya boendeinsatsen skyddat boende (se avsnitt 6 och 7).

En verksamhet med tillstånd att driva HVB med inriktning mot skyddat boende kan även ansöka om tillstånd att driva verksamhet i form av skyddat boende. En verksamhet med dubbla tillstånd, dvs. tillstånd att driva både HVB och skyddat boende skulle kunna ta emot våldsutsatta vuxna med eller utan medföljande barn samt de som är under 18 år med eller utan medföljande barn. Vilka målgrupper som en verksamhet med dubbla tillstånd får ta emot beror dock ytterst på verksamhetens inriktning och tillståndets utformning. Regeringen delar *IVO:s* uppfattning att det måste vara omständigheterna i varje enskilt fall, dvs. syftet med verksamheten och målgruppens behov, som blir avgörande vid bedömningen av vilket tillstånd som ska beslutas för verksamheten. Om förutsättningarna är uppfyllda för flera tillstånd i enlighet med vad som nu sagts bör dock ett dubbelt tillstånd kunna meddelas.

Gränsdragning mot stödboende

Med ett stödboende avses en verksamhet inom socialtjänsten som tar emot enskilda i åldern 16–20 år i ett eget boende med individanpassat stöd (3 kap. 1 a § SoF). Boendeformen infördes som en ny placeringsform den 1 januari 2016. Syftet med den nya boendeformen är att möjliggöra mer flexibla boendeformer för barn och unga som behöver individuellt anpassat stöd, bl.a. ensamkommande (prop. 2015/16:43 s. 61). I regel torde den målgrupp som tas emot i stödboende skilja sig åt från den som tas emot

i skyddade boenden. *IVO* pekar dock på att det finns stödboenden som tar emot barn och unga som lever under hedersförtryck och undrar hur sådana boende ska bedömas i tillståndsgivningen. Inledningsvis kan konstateras att stödboenden som bara tar emot barn i åldern 16–17 år utan deras vårdnadshavare inte kan beviljas tillstånd för att bedriva skyddat boende, eftersom skyddat boende föreslås vara en boendeform för vuxna och vuxna vårdnadshavare med medföljande barn. I dessa fall föreligger alltså inte någon gränsdragningsfråga i förhållande till skyddat boende. Vad gäller stödboenden som tar emot unga mellan 18–20 år får det med ledning av verksamhetens syfte och målgruppens behov bedömas om en sådan verksamhet ska anses tillståndspliktig för att driva skyddat boende. Om det huvudsakliga syftet med verksamheten är att tillhandahålla platser för tillfällig heldygnsvistelse tillsammans med individanpassat stöd åt enskilda i behov av skydd mot hot, våld och andra övergrepp, bör verksamheten vara tillståndspliktig för att driva skyddat boende. Syftar verksamheten i stället till att möjliggöra mer flexibla boendeformer för unga vuxna som behöver individuellt anpassat stöd bör det föreligga tillståndsplikt för stödboende. Stödboenden för vuxna över 21 år är inte tillståndspliktiga och även här efterfrågar *IVO* ett förtydligande. På motsvarande sätt som nu beskrivits får det i varje enskilt fall bedömas huruvida ett s.k. stödboende för vuxna över 21 år är att anse som ett skyddat boende och därmed ska omfattas av tillståndsplikt.

På motsvarande sätt som beskrivs under rubriken Gränsdragnings mot hem för vård eller boende finns det inget hinder mot att en verksamhet som bedriver stödboende beviljas tillstånd att också bedriva skyddat boende, under de förutsättningar som anges närmare där.

Bostad med särskild service

Det framgår av 5 kap. 7 § SoL att socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska vidare medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen ska enligt samma bestämmelse inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende. Sådana bostäder är tillståndspliktiga och anmälnings-skyldiga (7 kap. 1 § första stycket punkt 2 och andra stycket SoL). Mot bakgrund av att bostäder med särskild service utgör en boendeform för permanent vistelse anser regeringen, i motsats till vad *IVO* befarar, att det inte torde uppkomma några gränsdragnings-svårigheter i förhållande till skyddat boende som föreslås vara ett boende för tillfällig heldygnsvistelse. Att i ett boende där personer har sin permanenta bostad ta emot personer för tillfällig vistelse i behov av skydd framstår inte heller som en lämplig ordning. Det som nu sagts gäller också i förhållande till sådana boenden med särskild service som bedrivs enligt 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och som enligt 23 § samma lag är tillståndspliktiga och anmälnings-skyldiga. Det kan, som beskrivs under nästföljande rubrik, dock behöva finnas skyddade boenden som är

inriktade på olika målgrupper, exempelvis för att kunna ta emot personer med funktionsnedsättning eller personer i pågående missbruk.

Skyddat boende med olika inriktningar

Utformningen av skyddade boenden kan vara kollektivt boende eller egna lägenheter i nära geografisk anslutning till en organisatorisk enhet som är bemannad. Som anges i avsnitten 4.1.1 och 4.1.2 kan behoven hos enskilda skyddssökande variera. Det kan därför behöva finnas skyddade boenden som är inriktade på olika målgrupper, exempelvis för att kunna ta emot personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, personer med funktionsnedsättning eller personer i pågående missbruk. Det är viktigt att det i tillståndsgivningen säkerställs att det skyddade boendet är anpassat för den målgrupp som det skyddade boendet ska ta emot. I det ligger också att olika målgrupper inte blandas i det skyddade boendet på ett olämpligt sätt. Detta gäller, i likhet med vad *Sveriges Kvinnoorganisationer* påpekar, även vid ett beviljande av dubbla tillstånd.

9.3 Obligatorisk registerkontroll av personal

Regeringens förslag: Bestämmelserna i lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn ska gälla även skyddade boenden som tar emot barn. Det ska framgå av lagen att volontärarbete omfattas av kravet på registerkontroll.

Regeringens bedömning: Bristande registerkontroll av allvarligt slag bör kunna leda till återkallelse av tillstånd att bedriva skyddat boende.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår inte att volontärarbete ska föras in i bestämmelsen om registerkontroll.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig, däribland *Barnombudsmannen* och *Piteå kommun*, tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens förslag.

Kammarrätten i Jönköping skulle föredra en tydligare formulering vad gäller volontärarbete. *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)* framhåller att det bör övervägas om även volontärer som helt tillfälligt ska utföra arbetsuppgifter i det skyddade boendet bör omfattas av kravet på registerkontroll. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY, tidigare Datainspektionen)* avstyrker förslaget såsom det är utformat. Myndigheten ifrågasätter om det för att uppnå ändamålet är nödvändigt att registerutdrag ska lämnas in och bevaras hos arbetsgivarna. Det borde enligt myndigheten räcka att den som erbjuds anställning eller liknande visar upp ett utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända mot det. *Unizon* anser att det bör

tilläggas att registerkontrollen ska göras årligen. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att det behövs ytterligare vägledning avseende när volontärer inte ska omfattas av krav på registerkontroll. Enligt *Sveriges Kvinnoorganisationer* bör det säkerställas att även personal som arbetar med våldsutsatta vuxna inte har dömts för vålds- eller sexualbrott.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det följer av 1 § första stycket lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn att HVB eller stödboenden som tar emot barn inte får anställa en person om inte personen kontrollerats mot register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister. Detsamma gäller den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Det föreslås i avsnitt 6.2 att barn som följer med en vuxen vårdnadshavare ska få tas emot i skyddat boende. Medföljande barn i skyddat boende tillhör, i likhet med andra placerade barn, en utsatt grupp. Regeringen bedömer därför att skyddade boenden som tar emot barn, på motsvarande sätt som gäller för HVB och stödboenden, bör omfattas av bestämmelserna i lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn.

Bestämmelserna om registerkontroll bör enligt regeringens mening vara likartat utformade för samtliga boendeformer som omfattas av lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn. Skäl saknas därför att i detta sammanhang föreskriva att registerkontrollen bör företas årligen i fråga om skyddade boenden, vilket *Unizon* föreslår. Av samma anledning saknas vidare skäl att, som *Sveriges Kvinnoorganisationer* föreslår, överväga ett införande av en motsvarande obligatorisk registerkontroll för personal i boenden som tar emot vuxna. Någon sådan obligatorisk registerkontroll finns inte för HVB eller stödboenden för personal i boenden som tar mot vuxna.

Enligt 3 § lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn ska, på begäran av den som lämnat ett registerutdrag, utdraget återlämnas i original. Utdrag eller kopia av registerutdraget ska dock för den som får en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades. Skälet till det är bl.a. att utdraget ska kunna kontrolleras i efterhand (prop. 2006/07:37 s. 27). För den som inte påbörjar en anställning ska således något utdrag eller kopia inte sparas.

IMY framhåller att lagöverträdelse är särskilt integritetskänsliga personuppgifter, vilket innebär att det är av stor vikt att åtkomst till uppgifterna begränsas. Myndigheten ifrågasätter om det är nödvändigt för att uppfylla ändamålet att registerutdrag ska lämnas in och bevaras hos arbetsgivarna under minst två år från det att anställningen påbörjades. Det finns enligt *IMY* en risk att arbetsgivaren kommer att ha tillgång till uppgifter ur belastningsregistret och misstankeregistret efter det att uppgifterna gallrats enligt bestämmelserna om gallring i lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister. Myndigheten, som anser att det är motiverat att befintliga lagar om registerkontroll ses över, anser att det bör utredas om det är tillräckligt att den som erbjuds

anställning eller liknande i skyddat boende som tar emot barn visar upp ett utdrag ur belastningsregistret eller misstankeregistret, så som föreskrivs i 5 § lagen (2013:852) om registerkontroll för personer som ska arbeta med barn. Regeringen anser emellertid att det saknas anledning att utforma regelverket annorlunda för barn som beviljas skyddat boende och placeras där än för andra placerade barn. I förarbetena till lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn bedömdes att skälen för kontroll väger så tungt att det måste accepteras att skyddet för den personliga integriteten får vidkännas en viss inskränkning (prop. 2006/07:37 s. 14). Uttalandet gjordes innan EU:s dataskyddsförordning trätt i kraft. Regeringen kvarstår dock i bedömningen att den personliga integriteten får stå tillbaka i förhållande till behovet av kontroll av personal vid placering av barn. Det finns inte skäl att göra någon annan bedömning vad avser barn som är placerade i skyddat boende. Vad IMY anger i denna del föranleder därför ingen annan bedömning.

Kravet på registerkontroll gäller alla som erbjuds anställning, såväl tillsvidareanställda som personer med tidsbegränsad anställning (prop. 2006/07:37 s. 16 f.). Registerkontroll ska göras även av den som, utan att det innebär en anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten. Det ska enligt förarbetena till lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn (prop. 2006/07:37 s. 16 f.) handla om en arbetsuppgift med anknytning till hemmets verksamhet, om det inte är bara tillfälligt. Det kan exempelvis vara någon som har sin anställning hos ett bemaningsföretag som anlitas av hemmet, en person som gör praktik i verksamheten, en person som fortlöpande ska utföra vaktmästarsysslor vid ett HVB, en läkare eller psykolog som anlitas för att regelbundet delta i den vård eller behandling som verksamheten bedriver. Exempel på en tillfällig kontakt eller mycket kortvarigt arbete kan t.ex. vara att en rörmokare tillkallas för att laga en akut läckande ledning eller att inte kontrakterad sjukvårdspersonal måste tillkallas vid ett sjukdomsfall.

Som beskrivs i utredningen, är det vanligt förekommande att volontärer engageras för kortare eller längre tid i skyddade boenden som drivs av ideella organisationer. Volontärerna kan i verksamheten utföra uppgifter av varierande slag. I likhet med utredningen, anser regeringen att volontärer, på samma sätt som gäller för t.ex. praktikanter, bör omfattas av kravet på registerkontroll. För att detta ska vara tydligt bör, som *Kammarrätten i Jönköping* anger och som föreslås i utkastet, detta förtydligas i lagtexten. Ändringar bör därför göras i lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn som tydliggör att även volontärbete omfattas av lagens bestämmelser. Volontärer som helt tillfälligt ska utföra arbetsuppgifter i det skyddade boendet bör dock, i motsats till vad *MFoF* anser, inte omfattas av kravet på registerkontroll. Regeringen bedömer att det som tidigare anförts i förarbeten till lagen om att endast de som helt tillfälligt ska utföra arbetsuppgifter inte omfattas av registerkravet är väl avvägt och därför bör gälla även för volontärer som helt tillfälligt utför arbetsuppgifter. Det kan exempelvis handla om en person som på frivillig basis deltar i verksamheten vid ett skyddat boende under några timmar vid något enstaka tillfälle. Skulle personen på frivillig

basis delta i verksamheten mer än vid något enstaka tillfälle bör dock personen omfattas av registerkravet.

Även volontärarbete på HVB eller stödboenden kommer att omfattas av kravet på registerkontroll. Det torde dock inte vara vanligt förekommande att volontärer engageras i dessa verksamheter. Eftersom volontärer i dag inte uttryckligen omfattas av kravet på registerkontroll i dessa verksamheter kan ändringen komma att innebära en viss utökning av sådana kontroller. Det torde dock bli fråga om en mycket marginell ökning eftersom volontärarbete sällan förekommer i HVB och stödboenden.

Av 4 § lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn finns en hänvisning till vad som gäller enligt 13 kap. 11 § SoL. Det framgår av sistnämnda bestämmelse att IVO har möjlighet att återkalla tillstånd vid underlåtenhet att iaktta skyldigheterna enligt lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn om underlåtenheten är av allvarligt slag. Regeringen bedömer att även tillstånd för skyddat boende bör kunna återkallas vid bristande registerkontroll.

10 Dokumentation, sekretess och folkbokföring

10.1 Vårdplan och genomförandeplan

Regeringens förslag: Socialnämnden ska upprätta en vårdplan för dem som vistas i skyddat boende och därutöver en genomförandeplan för barn och unga.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller ställer sig positiva till det, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*. Även *Länsstyrelsen i Jönköpings län* instämmer i behovet av en tydlig plan men ser risker i relation till att båda barnets vårdnadshavare har rätt och skyldighet att medverka i vårdplanen och genomförandeplanen. Det finns enligt länsstyrelsen en risk att vissa våldsutövare kan se partsinsynen som ett sätt att fortsätta påverka, störa och utöva makt gentemot den våldsutsatta vårdnadshavaren. *Unicef Sverige* uttrycker en liknande farhåga. *Rädda Barnen* efterfrågar ett förtydligande om vem som ska ansvara för upprättande av vårdplan och genomförandeplan.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslaget är positiva, däribland *Länsstyrelsen i Jönköpings län*. Några remissinstanser, bl.a. *Riksförbundet Barnens rätt i samhället (Bris)*, betonar vikten av en säker hantering av skyddsvärda uppgifter i barnets dokumentation.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 11 kap. 3 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska socialnämnden upprätta en plan

för den vård som socialnämnden avser att anordna för den som vårdas i hem för vård eller boende (HVB), stödboende eller familjehem (vårdplan). Det övergripande syftet med upprättandet av en vårdplan är enligt förarbetena att tydliggöra mål och medel utifrån enskildas behov (prop. 2000/01:80 s. 104 och prop. 2006/07:129 s. 106). Vårdplanen kan också skapa tydlighet mellan olika huvudmäns ansvar. På motsvarande sätt som gäller för den som vårdas i HVB, stödboende eller familjehem, anser regeringen att det bör vara ett krav att det upprättas en vårdplan även för barn och vuxna i skyddat boende. Vad en sådan vårdplan bör innehålla i fråga om den som beviljats insatsen skyddat boende bör närmare regleras i förordning och genom myndighetsföreskrifter.

Det framgår av 11 kap. 3 § andra stycket SoL att en vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov. Med hänsyn till att vistelsen i skyddat boende till sin karaktär ska vara tillfällig kommer denna bestämmelse att ha en mycket begränsad betydelse för barn i skyddat boende.

Socialnämnden ska vidare enligt 11 kap. 3 § tredje stycket SoL upprätta en plan över hur vården ska genomföras för barn och unga som vårdas i HVB, stödboende eller familjehem (genomförandeplan). Syftet med genomförandeplanen är enligt förarbetena att göra det tydligt för samtliga som är berörda vid genomförandet av en planerad insats hur den ska genomföras och vilka delmål som ska uppnås (prop. 2006/07:129 s. 49).

På motsvarande sätt som gäller för den som vårdas utanför hemmet i andra former, anser regeringen att bestämmelsen om genomförandeplan även bör omfatta barn som beviljas en insats i form av skyddat boende och placeras i ett sådant boende tillsammans med en vårdnadshavare. Det föreslås i avsnitt 6.3 att unga som vistas i skyddat boende ska omfattas av bestämmelsen i 6 kap. 7 b § SoL om att socialnämnden noga ska följa vården av såväl barn som unga i familjehem, jourhem, stödboende eller HVB. Socialnämndens skyldighet att upprätta en genomförandeplan bör därför, på motsvarande sätt som gäller för unga som är placerade utanför hemmet i andra former, även gälla unga som vistas i skyddat boende (uttrycket unga behandlas i avsnitt 6.3). Vad en sådan genomförandeplan bör innehålla i fråga om barn och unga i skyddat boende bör närmare regleras i förordning och genom myndighetsföreskrifter.

Det kommer alltså att vara socialnämnden som ansvarar för att en vårdplan och genomförandeplan upprättas, vilket *Rädda Barnen* efterfrågar ett klagorand av. Det förhållandet att en vård- och genomförandeplan ska upprättas för ett barn innebär, såsom bl.a. *Länsstyrelsen i Jönköping* och *Bris* uppmärksammar, att även den vårdnadshavare som inte är placerad tillsammans med barnet får insyn i den pågående insatsen för medföljande barn i skyddat boende med stöd av bestämmelsen i 12 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, i den utsträckning vårdnadshavaren enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter. I det fall en vårdnadshavares insyn i dokumentationen innebär risker eller fara kan socialnämnden dock hemlighålla uppgifter ur dokumentationen om det är av synnerlig vikt att uppgifterna inte röjs, se närmare i avsnitt 10.3.

Vård- och genomförandeplanen ska även enligt 11 kap. 3 § fjärde stycket SoL uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för. Det kommer att gälla även i fråga om skyddat boende. Prop. 2023/24:31

10.2 Dokumentationskyldighet, överlämnande och gallring av personakter

Regeringens förslag: Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som bedriver skyddat boende ska överlämnas till den socialnämnd som beslutat om insatsen när gallringsskyldigheten inträder. Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats i skyddat boende ska inte gallras.

Regeringens bedömning: Bestämmelserna i socialtjänstlagen om dokumentation vid handläggning av ärenden som rör enskilda och vid genomförandet av beslut om stödinsatser, vård och behandling är tillämpliga för skyddat boende.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast *Barnombudsmannen* och *Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH)* yttrar sig över förslaget och bedömningen. De ställer sig båda positiva och enligt RSMH är det viktigt att dokumentation rörande barnet inte gallras även i de fall då skyddade boende bedrivits i enskild regi.

Promemorian behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De få remissinstanser som yttrar sig, bl.a. *Unizon*, tillstyrker förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Bestämmelser om dokumentation vid handläggning av ärenden som rör enskilda och vid genomförandet av beslut finns i 11 kap. 5 och 6 §§ SoL. Enligt 11 kap. 5 § SoL ska handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförandet av beslut om stödinsatser, vård och behandling dokumenteras. Det framgår vidare av 7 kap. 3 § SoL att reglerna om dokumentation även gäller i tillämpliga delar i enskild verksamhet som står under IVO:s tillsyn enligt socialtjänstlagen (se avsnitt 9.1). Regeringen bedömer att dessa bestämmelser, utan någon lagändring, kommer att vara tillämpliga även för skyddat boende.

Av 7 kap. 3 a § första stycket SoL framgår det att handlingar i en personakt i en enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådant boende med särskild service som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket SoL ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen när gallringsskyldigheten enligt 7 kap. 3 § första stycket SoL inträder. Regeringen anser att motsvarande bör gälla även för personakter i enskild verksamhet som avser barn som placerats i ett skyddat boende. Enligt huvudregeln i 12 kap. 1 § SoL ska anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden gallras efter fem år. Det finns dock ett

undantag i 12 kap. 2 § SoL som innebär att handlingar i vissa fall inte ska gallras. Det avser bl.a. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende med särskild service som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket SoL eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet. Av förarbetena framgår att skälet till denna bestämmelse är att det finns situationer i en persons liv där det finns ett behov av att få veta mer om sin bakgrund. Detta kan t.ex. inträffa i samband med puberteten, med att personen får egna barn eller någon i omgivningen avlider. Det kan hos många barn och vuxna upplevas som en trygghet att då kunna få reda på förhållanden kring en placering i ett annat hem än det egna hemmet (prop. 2006/07:129 s. 95). Motsvarande motiv gör sig enligt regeringens mening gällande även för barn som har varit placerade i skyddat boende. Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett skyddat boende bör därför också omfattas av bestämmelsen.

10.3 Sekretess till skydd för enskilda

Regeringens förslag: Vid tillämpning av offentlighets- och sekretesslagen ska socialtjänst även avse verksamhet enligt den nya lagen.

Bestämmelsen i offentlighets- och sekretesslagen om sekretess för uppgift om ett barns vistelseort i förhållande till en förälder eller en annan vårdnadshavare ska gälla också när ett barn har beviljats skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med stöd av den nya lagen.

Sekretess ska gälla även hos Polismyndigheten i ärenden om handräckning enligt den nya lagen.

Den som har en uppgiftsskyldighet enligt socialtjänstlagen ska också ha skyldighet att vittna i mål enligt den nya lagen.

Regeringens bedömning: Vid behov kan uppgifter i barnets akt hemlighållas gentemot en vårdnadshavare med stöd av bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte några lagändringar med anledning av lagen om placering av barn i skyddat boende, eftersom utredningen inte föreslår någon sådan lag.

Remissinstanserna: *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* uttrycker oro för att den dokumentation som förs gällande barnet under tiden som barnet vistas i skyddat boende ska kunna begäras ut av en vårdnadshavare som även är våldsutövare och anser att det är oklart om befintlig lagstiftning är tillräcklig för att skydda barn mot den vårdnadshavarens insyn. Även *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Unizon* och *Stockholms kommun* ifrågasätter om befintlig lagstiftning är tillräcklig för att ge skydd mot insyn i barnets dokumentation från en våldsutövande vårdnadshavare. *Förvaltningsrätten i Umeå* anser att möjligheten att reglera hemlighållande av vistelseadress bör övervägas särskilt. Frågan om inskränkningar i partsinsynen är enligt förvalt-

ningsrätten principiellt viktig och bör inte helt överlämnas åt rätts-tillämpningen.

Promemorians bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås det inte några lagändringar med anledning av lagen om placering av barn i skyddat boende, eftersom det i promemorian inte föreslås någon sådan lag.

Remissinstanserna: *Specialpedagogiska skolmyndigheten* anser att det bör utredas om hemkommunens beslut och fördelning av statsbidrag för elever i specialskolan och vid riksgymnasier kan innebära en risk för att elever kan spåras. *Svenska barnläkarföreningen* saknar en genomlysning av hur sekretessen för det placerade barnet ska upprätthållas i förskola och skola.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens men en annan terminologi används i fråga om besluten om skyddat boende, se avsnitt 7.2.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslagen, bl.a. *Socialstyrelsen*, tillstyrker eller har inget att invända mot förslagen.

Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner framhåller risken med att om den som har en uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL också ska ha skyldighet att vittna i mål enligt den nya lagen, kan det skyddade boendet bli röjt om en anställd på boendet vittnar. Föreningen framför också att det i praktiken kan vara svårt att få till en säker skolgång för skyddsplacerade barn eftersom många rektorer efterfrågar båda vårdnadshavarnas samtycke.

Landskrona kommun oroas över att möjligheten att hemlighålla uppgifter gentemot en vårdnadshavare med stöd av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen inte är tillräcklig för att begränsa den andra vårdnadshavarens tillgång till dokumentation om barnet. *Socialstyrelsen* efterfrågar ett förtydligande av hur tystnadsplikten i enskild verksamhet skyddar mot en vårdnadshavares insyn.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Sekretess inom socialtjänsten

Inom socialtjänsten gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). Sekretesskyddade uppgifter om en enskild får lämnas ut om den enskilde samtycker till detta (12 kap. 2 § OSL). Sekretess hindrar inte heller att sekretesskyddade uppgifter lämnas till annan myndighet, om en sådan uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). Ett exempel på en sådan uppgiftsskyldighet finns i 14 kap. 1 § SoL.

För verksamma inom yrkesmässigt bedrivna enskild verksamhet som utför socialtjänst, t.ex. ideella föreningar, gäller tystnadsplikt enligt 15 kap. 1 § SoL. Den som är eller har varit verksam inom sådan verksamhet får enligt den bestämmelsen inte obehörigen röja vad han eller hon därvid fått veta om enskildas personliga förhållanden.

I 26 kap. 1 § andra stycket OSL anges vad som enligt offentlighets- och sekretesslagen ingår i begreppet socialtjänst. Av bestämmelsen följer bl.a. att med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke. För att det ska bli tydligt att socialtjänst enligt offentlighets- och sekretesslagen även innefattar verksamhet enligt den nya lagen, bedömer regeringen att detta bör framgå av 26 kap. 1 § OSL.

Sekretess i domstol

Det framgår av 43 kap. 1 § OSL att om en sekretessbestämmelse gäller för en uppgift i en viss typ av ärende eller i en viss typ av verksamhet och ett beslut av en myndighet i ett sådant ärende eller i en sådan verksamhet överklagas hos en förvaltningsdomstol, ska sekretessbestämmelsen tillämpas som om den vore en primär sekretessbestämmelse även hos förvaltningsdomstolen vid handläggning av målet. Det betyder bl.a. att den sekretess som gäller hos socialtjänsten överförs till domstolen. I mål eller ärenden om skyddat boende enligt den nya lagen kommer således den sekretess som gäller hos socialtjänsten fortsatt att gälla vid handläggning av målet hos domstolen.

Sekretess för förföljda personer

Det finns även en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen som särskilt tar sikte på att skydda förföljda personer. Enligt 21 kap. 3 § OSL gäller sekretess för uppgift om enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor stadigvarande eller tillfälligt och för vissa kontaktuppgifter såsom telefonnummer samt för motsvarande uppgifter om den enskildes anhöriga. Sekretessen förutsätter att det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Av 21 kap. 3 a § OSL framgår vidare att sekretess gäller i mål eller ärende vid domstol eller annan myndighet om en part har skyddad folkbokföring för uppgift som lämnar, eller tillsammans med andra uppgifter i målet eller ärendet bidrar till, upplysning om var den parten bor stadigvarande eller tillfälligt, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men.

Bestämmelserna i 21 kap. 3 och 3 a §§ OSL är båda s.k. primära sekretessbestämmelser med en räckvidd som inte är begränsad till en särskild verksamhet. Medan uppgifter som omfattas av 21 kap. 3 § kan omfattas av sekretess oavsett i vilket sammanhang de förekommer gäller, som redogjorts för ovan, vissa andra villkor för att 21 kap. 3 a § ska vara tillämpliga. Om förutsättningarna för det är uppfyllda kan sekretessbestämmelserna komma att aktualiseras vid tillämpning av den nya lagen.

Sekretess kan i vissa fall gälla även gentemot barnets vårdnadshavare

Enligt 12 kap. 3 § OSL gäller sekretess till skydd för en enskild som är underårige även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning vårdnadshavaren har rätt och skyldighet enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren eller det annars anges i offentlighets- och sekretesslagen. Med betydande men avses exempelvis att barnet kan skadas allvarligt psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Sekretessregeln tar sikte på de mest angelägna fallen, där det kan finnas behov av att skydda barnet mot vårdnadshavaren. Det kan vara fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter eller andra uppgifter som kan missbrukas av vårdnadshavaren på ett sätt som allvarligt skadar barnet (prop. 1988/89:67 s. 38 och 2008/09:150 s. 370 f.). Riksdagens ombudsmän (JO) har i ett ärende som gällde en kvinna och ett barn som hotades av barnets pappa och som bodde i skyddat boende på hemlig adress uttalat att en uppgift om kvinnans och barnens bostadsort inte borde ha lämnats ut till mannen, trots att föräldrarna hade gemensam vårdnad (JO 1994/95 s. 504, dnr 524–1993).

I enskild verksamhet gäller bestämmelsen om tystnadsplikt i 15 kap. 1 § SoL om att den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven verksamhet som avser insatser enligt socialtjänstlagen inte obehörigen får röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden. Vid tolkningen av det s.k. obehörighetsrekvisitet har det ansetts naturligt att söka ledning i sekretesslagens bestämmelser (prop. 1981/82:186 s. 26 och prop. 2005/06:161 s. 82 och 93). Det betyder att bestämmelsen i fråga om skyddet mot en vårdnadshavares insyn enligt regeringens uppfattning bör tolkas med ledning av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen.

Hemlighållande av barnets vistelseort när barnet har beviljats skyddat boende eller en omedelbar sådan insats enligt den nya lagen

Det föreslås i avsnitt 7.10 att socialnämnden när ett barn är placerat i skyddat boende med stöd av den nya lagen ska kunna besluta om att hemlighålla barnets vistelseort för vårdnadshavare om det behövs med hänsyn till ändamålet med insatsen. En motsvarande bestämmelse om hemlighållande av barnets vistelseort när den unge vårdas enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, finns i 14 § LVU. Det finns i förhållande till 14 § LVU även en bestämmelse i 26 kap. 2 § OSL som slår fast att socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 § OSL gäller för uppgift om en underårigs vistelseort också i förhållande till den underåriges föräldrar eller annan vårdnadshavare, om den underårige har omhändertagits eller vårdas enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården. I förarbetena till de båda bestämmelserna framhålls att de bör tillämpas restriktivt och att det endast i undantagsfall bör förekomma att vårdnadshavare under hänvisning till offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser vägras

upplysning om barnets vistelseort (prop. 1979/80:1 del A s. 602 och prop. 1989/90:28 s. 115).

Regeringen anser att det bör finnas en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen som anger att socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 § OSL ska gälla för uppgift om en underårigs vistelseort också i förhållande till den underåriges vårdnadshavare, om den underårige har beviljats skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med stöd av den nya lagen och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen. Så kan t.ex. vara fallet när socialnämndens riskbedömning indikerar en hög säkerhetsrisk för den våldsutsatta vårdnadshavaren och medföljande barn om den misstänkte förövaren får kännedom om vistelseorten. Det kan i sådana situationer vara nödvändigt att vistelseorten hemlighålls gentemot den andra vårdnadshavaren för att skydda barnet. Är det vårdnadshavaren som de placerade ska skyddas mot torde ett sådant hemlighållande i regel bedömas vara nödvändigt för att upprätthålla det skydd som insatsen avser utgöra. En bedömning av om vistelseorten måste hemlighållas för en vårdnadshavare bör dock alltid göras med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet. Situationen kan exempelvis vara sådan att det visserligen finns ett behov av skyddat boende för vårdnadshavaren och medföljande barn, men att skyddet som uppnås med insatsen är tillräckligt utan att ett beslut om hemlighållande av vistelseorten för den andra vårdnadshavaren fattas.

Det betyder, i linje med vad *Förvaltningsrätten i Umeå* efterfrågar, att uppgifter i barnets dokumentation som rör barnets vistelseort omfattas av sekretess gentemot vårdnadshavare om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen.

Partsinsyn

Enligt 10 kap. 3 § första stycket OSL hindrar sekretess inte att en part i ett mål eller ärende och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. Vårdnadshavarna är parter i mål och ärenden om skyddat boende för barn och omfattas således av sådan partsinsyn. Av bestämmelsen följer dock vidare att en sådan handling eller ett sådant material inte får lämnas ut om det med hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagt material inte röjs. I sådana fall ska den myndighet eller domstol som inte lämnar ut uppgifterna på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta tillvara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda. Med stöd av denna bestämmelse kan således, trots den ställning som part som en vårdnadshavare har, uppgifter om barnet hemlighållas gentemot en vårdnadshavare när förutsättningarna enligt bestämmelsen i övrigt är uppfyllda. Detta gäller även i fråga om uppgifter om barnets vistelseort som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 2 § OSL.

Skyddade personuppgifter

Personuppgifter kan skyddas genom olika åtgärder, bl.a. skyddad folkbokföring, fingerade personuppgifter och sekretessmarkering. Skatteverket fattar beslut om skyddad folkbokföring (tidigare

kvarskrivning) och sekretessmarkering. Polismyndigheten fattar beslut om fingerade personuppgifter. Som nämns ovan finns därutöver också ytterligare bestämmelser om sekretess som kan aktualiseras för hotade och förföljda personer.

Sekretessmarkering av uppgifter i folkbokföringsdatabasen är inte ett rättsligt institut på samma sätt som skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Förfarande med sekretessmarkering inom folkbokföringen är inte särskilt reglerat i lag, utan grundar sig på grundläggande bestämmelser om sekretessmarkering (jfr 2 kap. 16 § tryckfrihetsförordningen och 5 kap. 5 § första stycket OSL). Som en rent administrativ åtgärd kan Skatteverket föra in en sekretessmarkering i folkbokföringsdatabasen. Sekretessmarkeringen är enbart en varningssignal om behovet av att göra en noggrann skadeprövning när någon begär att få ut en sekretessmarkerad uppgift. Den tillämpliga sekretessbestämmelse som en sekretessmarkering i folkbokföringsdatabasen hänför sig till är 22 kap. 1 § första stycket OSL där det anges att i verksamhet som rör folkbokföring och annan liknande registrering av befolkningen gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Av 7 § förordningen (2001:589) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet följer bl.a. att Skatteverket snarast ska underrätta socialnämnden när sekretessmarkering i fråga om ett barn har förts in i folkbokföringsdatabasen.

Skatteverket beslutar om skyddad folkbokföring. Skyddad folkbokföring innebär att en person folkbokförs på en annan folkbokföringsort än där personen är bosatt. Det kan enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) medges en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt om åtgärden med hänsyn till den enskildes förmåga och övriga förutsättningar kan antas tillgodose behovet av skydd.

Enligt nämnda bestämmelses andra stycke ska skyddad folkbokföring vid flyttning ske på den gamla folkbokföringsorten eller, om det bedöms ge ett bättre skydd, på en annan ort. Skyddad folkbokföring kan också ske utan att personen flyttar om det kan antas ge tillräckligt skydd. Av det tredje stycket framgår att skyddad folkbokföring får medges även en familjemedlem som är bosatt tillsammans med den utsatta personen. Enligt 30 § andra stycket folkbokföringslagen får ansökan om skyddad folkbokföring göras av endast en vårdnadshavare, om syftet med ansökan är att skydda mot den andra vårdnadshavaren.

Vårdnadshavare och medföljande barn i skyddat boende kan ha behov av skyddade personuppgifter. En vårdnadshavare kan således ansöka om skyddad folkbokföring för såväl sig själv som medföljande barn, om syftet är att skydda mot den andra vårdnadshavaren. Möjligheten att med stöd av 30 § andra stycket folkbokföringslagen ansöka om skyddad folkbokföring för medföljande barns räkning kommer att kvarstå oavsett om barnet, i enlighet med förslagen i denna proposition, har beviljats boende med stöd av socialtjänstlagen eller den nya lagen.

Det mest långtgående skyddet i form av fingerade personuppgifter är förbehållet personer som riskerar att bli utsatta för allvarlig brottslighet som riktas mot personens liv, hälsa, frihet eller frid. Ansökan om medgivande att använda fingerade personuppgifter görs till Polismyndigheten.

Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem till den utsatta personen om personerna varaktigt bor tillsammans. En person som ansöker om eller har fått medgivande att använda fingerade personuppgifter för egen del, får ansöka om medgivande även för ett barn som personen är vårdnadshavare för och varaktigt bor tillsammans med, om syftet är att ge skydd mot den andra vårdnadshavaren (1, 2 och 4 §§ lagen [1991:483] om fingerade personuppgifter). Även denna möjlighet kommer således att finnas vid en insats i form av skyddat boende.

Regelverket är tillräckligt för att skydda barn mot vårdnadshavares insyn

Regelverket som beskrivs ovan och de ändringar som föreslås i offentlighets- och sekretesslagen om att socialtjänstsekretess ska gälla i verksamhet enligt den nya lagen är enligt regeringens bedömning tillräckligt för att möjliggöra att ge barnet skyddade personuppgifter samt att vid behov hemlighålla uppgifter som finns i ärendet eller målet som gäller barnet hos socialnämnden eller domstolen. Det gäller såväl uppgifter om adress i skyddat boende, som andra uppgifter i barnets dokumentation i personakten som kan missbrukas av vårdnadshavaren på ett sätt som allvarligt skadar barnet. Att barn kan ha ett starkt skyddsbehov och därmed behov av sekretess gentemot en vårdnadshavare är i sig inget nytt i fråga om barn som är placerade utanför det egna hemmet. Det gäller inte minst i ärenden där barn vårdas med stöd av LVU och grunden för vården är att barnet riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld. Även i dessa ärenden förs dokumentation om barnet. Till skillnad från vad bl.a. *Stockholms kommun* och *Landskrona kommun* framför, bedömer regeringen att det finns tillräckliga möjligheter att skydda barn mot en vårdnadshavare också när de beviljats skyddat boende.

Sekretesskydd i utbildningsverksamhet

Ibland kan uppgifter om i vilken skola eller förskola ett barn går behöva hemlighållas gentemot den ena vårdnadshavaren när barnet och den andra vårdnadshavaren är placerade i ett skyddat boende, eftersom sådana uppgifter kan röja var det skyddade boendet finns. Sekretess för offentliga skolhuvudmän regleras i 23 kap. 1–3 §§ OSL medan bestämmelser om tystnadsplikt för enskilda huvudmän finns i 29 kap. 14 § skollagen (2010:800).

För barn i förskola följer det av 23 kap. 1 § OSL att uppgift om en enskilds personliga förhållanden bara får lämnas ut om det kan konstateras att uppgiften kan röjas utan att barnet eller någon närstående till barnet lider men. Samma sak gäller för fristående förskolor genom skollagens bestämmelser om tystnadsplikt.

För barn i skola gäller enligt 23 kap. 2 § tredje stycket OSL att en skola kan hemlighålla uppgifter om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden om det av särskild anledning kan antas att barnet eller någon närstående till barnet lider men om uppgifterna röjs. På motsvarande sätt kan vissa uppgifter omfattas av tystnadsplikt för en fristående skola.

Enligt 12 kap. 3 § OSL gäller sekretess till skydd för en enskild som är underårig även i förhållande till dennes vårdnadshavare. Sekretessen gäller

dock inte i förhållande till vårdnadshavaren i den utsträckning denne enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör den underåriges personliga angelägenheter, såvida inte det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavaren. Med stöd av denna bestämmelse kan sådana uppgifter hemlighållas gentemot en vårdnadshavare i de fall det enligt skollagen och läroplaner finns en skyldighet för skolan eller förskolan att informera föräldrar och vårdnadshavare t.ex. om den ungas kunskapsutveckling och utveckling i övrigt liksom andra personliga uppgifter om barnet. Regeringen kan därmed konstatera, vilket *Svenska barnläkarföreningen* efterfrågar ett förtydligande av, att det finns ett regelverk som möjliggör att sekretessen för det skyddade barnet upprätthålls i förskola och skola. Det är också med stöd av här beskrivet regelverk som det får säkerställas att hemkommunens beslut om t.ex. interkommunal ersättning och eventuell fördelning av statsbidrag för elever i specialskolan och vid riksgymnasier inte medför risker för elever, något som *Specialpedagogiska skolmyndigheten* framhåller vikten av.

I denna proposition föreslås att det ska införas en ny lag med bestämmelser om placering av barn i skyddat boende när det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna. Den nya lagen innehåller bestämmelser som innebär att den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam få bestämma om val eller byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen (se avsnitt 7.2 och 7.11). Det innebär att i det fall barnet är beviljat skyddat boende med stöd av den lagen, kommer det inte att krävas båda vårdnadshavarnas samtycke vid barnets inskrivning i skolan, något som *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* efterfrågar ett tydliggörande av.

Sekretesskydd vid handräckning

Det föreslås i avsnitt 7.14 att socialnämnden ska få begära handräckning av Polismyndigheten för att genomföra beslut om en insats i form av skyddat boende eller en omedelbar sådan insats. Enligt 35 kap. 20 § första stycket punkten 3 OSL gäller sekretess hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten eller enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård. Regeringen anser att sådan sekretess ska gälla hos Polismyndigheten även när uppgiften hänför sig till ärende enligt den nya lagen om placering av barn i skyddat boende.

Skyldighet att vittna i mål enligt den nya lagen

Det följer av 36 kap. 5 § rättegångsbalken att det föreligger en skyldighet att vittna för den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL i mål enligt socialtjänstlagen om förbud eller begränsning att i hemmet ta emot andras barn (5 kap. 2 § SoL), medgivande om vård i ett enskilt hem (6 kap. 6 § SoL), återkallelse av medgivande till adoption (6 kap. 13 § SoL) eller samtycke till adoption (6 kap. 14 § SoL) eller enligt LVU.

Regeringen anser att det bör finnas en skyldighet att vittna för den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL även i mål enligt den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Bestämmelsen i 36 kap. 5 § rättegångsbalken bör därför ändras så att det framgår att det finns en skyldighet att vittna för den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL i mål enligt den nya lagen. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* pekar på risken att det skyddade boendet blir röjt om en anställd på boendet vittnar, eftersom den anställdes identitet då blir känd. I likhet med vad som gäller redan i dag i mål och ärenden där liknande frågor om säkerhet behöver beaktas, kan ett vittnesförhör i ett mål enligt den nya lagen leda till att olika försiktighetsåtgärder behöver övervägas av domstolen.

10.4 Undantag från sekretess i vissa fall

Regeringens förslag: Sekretess ska inte gälla för beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna.

För socialnämndens beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna ska meddelarfriheten inskränkas i fråga om annat än verkställighet av sådana beslut.

Socialnämnden ska utan hinder av sekretess lämna uppgifter om någon vistas i skyddat boende om uppgifterna för särskilt fall begärs av domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens i fråga om beslut om omedelbar placering och om socialnämndens uppgiftsskyldighet. I promemorian lämnas inte något förslag om lagändringar med anledning av lagen om placering av barn i skyddat boende, eftersom det i promemorian inte föreslås någon sådan lag.

Remissinstanserna: Endast *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* har kommenterat förslagen. IVO anser att det bör tydliggöras hur besluten ska utformas så att besluten, men inte uppgift om placeringsadressen, omfattas av regleringen om undantag från sekretess i 26 kap. 7 § OSL. Myndigheten noterar vidare att ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU kan utformas utan att innehålla uppgifter om var barnet är placerat, då beslut om placering fattas i ett särskilt överklagbart beslut enligt 11 § LVU. IVO uppfattar att något sådant särskilt beslut inte ska fattas i fråga om skyddat boende då det i promemorian uttryckligen anges att 10–36 §§ LVU inte är tillämpliga vid placering i skyddat boende.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslagen, bl.a. *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner*, tillstyrker dem.

Sekretess ska inte gälla för beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna

Av 26 kap. 7 § första stycket 1–3 OSL framgår att sekretess inte gäller beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke och beslut om sluten ungdomsvård. Omhändertagandebeslut som fattats av en socialnämnd eller av nämndens ordförande är därmed offentliga. Inte heller domstolarnas beslut om vård utan samtycke omfattas av sekretess. Sekretess gäller inte heller för beslut om sluten ungdomsvård, som är en frihetsberövande påföljd för unga lagöverträdare (se bl.a. 30 kap. 5 § och 32 kap. 5 § brottsbalken, förkortad BrB). Av RÅ 1987 not. 431 framgår att inte heller ett beslut att avslå ett yrkande om upphörande av vård omfattas av sekretess. Det är endast besluten och skälen för besluten som är offentliga. För uppgifter i det bakomliggande materialet kan sekretess gälla.

Eftersom beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med stöd av den nya lagen kan fattas med samtycke från endast en av vårdnadshavarna och samtycke till åtgärden därmed till viss del saknas, finns stora likheter med de nyssnämnda besluten som undantas från sekretess. Även beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna med stöd av den nya lagen bör därför enligt regeringens mening undantas från sekretess. Bestämmelsen i 26 kap. 7 § OSL bör därför ändras så att även sådana beslut omfattas.

Det föreslås i avsnitt 7.7 att det i den nya lagen ska införas en bestämmelse av vilken det framgår att socialnämnden ska besluta om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras (4 kap. 1 § den nya lagen). Av det följer också, vilket *IVO* önskar ett tydliggörande av, att socialnämnden även kan utforma beslutet om en omedelbar insats i form av skyddat boende utan att det innehåller uppgifter om var barnet är placerat, eftersom nämnden ska fatta ett särskilt beslut om var placeringen ska verkställas. Nämndens beslut om var insatsen ska genomföras omfattas av sekretess enligt i 26 kap. 1 § OSL.

Rätt att meddela och offentliggöra uppgifter

I 26 kap. 15 § andra stycket OSL anges att den tystnadsplikt som följer av bl.a. 26 kap. 1 § OSL inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter utom när det gäller verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård. Det framgår av förarbetena att meddelarfriheten så gott som undantagslöst bör gälla uppgifter som hänför sig till myndighetsutövning, och det har ansetts viktigt med insyn inom det sociala området (prop. 1979/80:2 Del A s. 371–373 och Ds Ju 1975:22). Regeringen anser att motsvarande meddelarfrihet som gäller för verkställigheten av beslut utan samtycke som anges i 26 kap. 15 § OSL därför bör gälla också för beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna enligt den nya lagen.

Enligt 12 kap. 10 § tredje stycket SoL ska socialtjänsten utan hinder av sekretess lämna uppgifter bl.a. om någon vistas i ett hem för vård eller boende, i ett familjehem eller i ett stödboende, om uppgifterna för ett särskilt fall begärs av domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket. På motsvarande sätt som gäller dem som vistas i ett HVB, familjehem eller stödboende bör enligt regeringens uppfattning socialnämnden vara skyldig att lämna uppgifter om huruvida någon vistas i ett skyddat boende även om uppgifterna omfattas av sekretess.

10.5 Sekretess för uppgifter om vissa verksamheter hos Inspektionen för vård och omsorg

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla hos Inspektionen för vård och omsorg för uppgift om adress till ett skyddat boende eller hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Sådan sekretess ska gälla även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådant boende som avses i första stycket och för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen ska också gälla sådan verksamhet som avses i första stycket och som ansökt om tillstånd men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som bedrivs av en kommun eller en region och som anmälts av kommunen eller regionen till inspektionen.

För uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 70 år.

Någon meddelarfrihet ska inte gälla för uppgift om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt om uppgifterna förekommer hos Inspektionen för vård och omsorg.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att det ska införas en ny sekretessbestämmelse om uppgifter om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt till vissa verksamheter, dock inte avgränsade till skyddat boende och HVB, hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Det föreslås även att det av lagtexten ska framgå att sekretessen inte gäller IVO:s beslut i ärenden. Utredningen föreslår att för uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 50 år.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över förslagen, bl.a. *Sveriges advokatsamfund*, instämmer i dem.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att för uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 50 år.

Remissinstanserna: *Journalistförbundet* och *TU Medier i Sverige (TU)*, som är de enda som yttrar sig över förslaget, avstyrker. Journalistförbundet anser att meddelarfriheten gör att oegentligheter avslöjas, vilket

gynnar personerna i boendena. TU anser att det saknas en redovisning som styrker att sekretessintresset överväger insynsintresset.

Utkastets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utkastet föreslås att för uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 50 år.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget, bl.a. *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, instämmer i det. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att bestämmelsen om sekretess hos IVO även bör omfatta andra typer av verksamheter enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt myndigheten handlar det om boenden där det vistas målgrupper som är i behov av skydd och säkerhet, exempelvis stödboenden med målgruppen barn och unga som lever under hedersförtryck. Det väsentliga borde enligt myndigheten vara målgruppens behov av skydd med hänsyn till skaderisken och inte verksamhetsformen som sådan. *Örnsköldsviks kommun*, som instämmer i behovet av bestämmelsen, påpekar att verksamheter kan bedrivas under längre tid än 50 år och anser att det bör övervägas om sekretessen bör gälla längre än så.

TU Medier i Sverige (TU), som på nytt avstyrker förslaget, framför att sekretessbestämmelsen bör utformas med ett rakt skaderekvisit. Även *Journalistförbundet* avstyrker än en gång förslaget och vidhåller i likhet med TU att sekretessintresset inte överväger insynsintresset och att meddelarfriheten därför inte bör inskränkas.

Skälen för regeringens förslag

Secretess ska gälla hos IVO för adressuppgifter till skyddat boende och hem för vård eller boende som beskriver sådan motsvarande verksamhet

I avsnitt 9.2 föreslås att det ska införas tillståndsplikt för skyddade boenden och att kommuner och regioner som bedriver verksamhet i form av skyddat boende ska anmäla det till IVO. Det betyder att IVO kommer att ta emot ansökan om tillstånd, pröva om förutsättningarna för tillstånd är uppfyllda, fatta beslut om tillståndet och utfärda tillståndsbevis. IVO är dessutom skyldig att föra register över dem som anmält eller har fått tillstånd att bedriva verksamhet (7 kap. 1 § SoL och 4 kap. 3 a § socialtjänstförordningen [2001:937], förkortad SoF). Det innebär att skyddade boenden i brist på bestämmelser om sekretess hos IVO lätt skulle kunna identifieras. Eftersom vissa skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende har hemlig adress som en del av det yttre skalskyddet finns det, enligt utredningen som delvis ligger till grund för denna proposition, en risk med att adresser kan röjas eftersom det kan utgöra en fara för enskilda som vistas, eller kommer att vistas, i ett sådant boende.

I 26 kap. 1 § OSL anges att det inom socialtjänsten gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. I 21 kap. 3 § OSL finns vidare en bestämmelse enligt vilken uppgifter om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift ska hemlighållas, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma att utsättas för hot eller våld eller

lida annat allvarligt men om uppgiften röjs. Bestämmelsen i 26 kap. 1 § OSL kan tillämpas när det finns uppgifter som rör en enskilds personliga förhållanden. Detsamma gäller bestämmelsen i 21 kap. 3 § OSL. Vid tillståndsprövningen och anmälningsförfarandet saknas dock i allmänhet kopplingen till en viss individ.

I likhet med utredningen, bedömer regeringen att det behövs en ny bestämmelse som kan säkerställa att uppgifter om en verksamhets adress ska kunna hemlighållas. I utkastet föreslås att skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende ska omfattas av en sådan sekretessbestämmelse. *IVO* invänder att sekretessen bör utvidgas till att kunna omfatta också andra typer av verksamheter enligt socialtjänstlagen och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, eftersom även andra verksamheter än skyddade boenden och HVB tar emot målgrupper med skyddsbehov, exempelvis stödboenden för barn som lever i hedersförtryck. Regeringen anser emellertid att sekretessen bör vara avgränsad till sådana verksamheter där hemlig adress är en del av skalskyddet och ett hemlighållande av adressen därför är en förutsättning för att verksamheten ska uppnå sitt syfte. Skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende har som huvudsakligt syfte att bereda skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Övriga tillståndspliktiga verksamheter enligt 7 kap. 1 § SoL eller 23 § LSS har inte detta huvudsakliga syfte, även om den målgrupp som tas emot i vissa verksamheter av olika skäl kan ha ett skyddsbehov. Det kan dessutom, i linje med vad *IVO* själva framför (se avsnitt 10.6), ifrågasättas om det är lämpligt att barn med skyddsbehov placeras i stödboenden. Vidare är det möjligt för en verksamhet med tillstånd att bedriva en viss verksamhet att ansöka om tillstånd för att också få bedriva skyddat boende (se avsnitt 9.2). Det bör även beaktas att enskilda, oavsett i vilket boende personen bor, kan ha skyddade personuppgifter i form av exempelvis skyddad folkbokföring, utan att adressen till boendet behöver skyddas av en ny sekretessbestämmelse. Regeringen instämmer således i utkastets bedömning att det bör införas en ny bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen för uppgift om adress till eller beteckning på fastighet eller tomträtt för skyddat boende och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende. Sekretessen bör även gälla när verksamheten har ansökt om men ännu inte beviljats tillstånd och även sådan verksamhet som bedrivs av en kommun eller region som är anmälningspliktig och som har anmälts till *IVO* av kommunen eller regionen.

För att minimera skaderisken bör bestämmelsen ha s.k. omvänt skaderekvisit. Ett tillräckligt skydd bedöms således inte kunna uppnås genom ett s.k. rakt skaderekvisit, vilket *TU* föreslår. Sekretess ska gälla, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Ibland kan socialtjänsten efterfråga adressuppgifter till skyddade boenden, vilka *IVO* får pröva inom ramen för sedvanlig sekretessprövning.

I utkastet föreslås att sekretessen för uppgifterna hos *IVO* bör gälla i högst 50 år. Det framgår av 7 kap. 5 § OSL att om sekretessen för en uppgift i en allmän handling enligt offentlighets- och sekretesslagen är begränsad till en viss tid så räknas tiden från handlingens tillkomst, om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen eller i förordning som

offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till. Det betyder att sekretess för en uppgift hos en verksamhet med stöd av den föreslagna bestämmelsen kommer att gälla i högst 50 år efter det att uppgiften tillkom hos kommunen eller regionen. Regeringen delar *Örnsköldsviks kommuns* uppfattning att en längre sekretesstid kan behövas, med hänsyn till att en verksamhet kan bedrivas under en längre tid än 50 år. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är ytterst att säkerställa att enskilda som vistas, eller kommer att vistas, i ett skyddat boende inte ska utsättas för fara genom att adressen till verksamheten röjs. Det är alltså skyddet för enskilda som står i förgrunden. Regeringen anser mot denna bakgrund att sekretesstiden, i likhet med flertalet bestämmelser till skydd för enskilda i 26 kap. OSL, bör fastställas till högst 70 år.

Till skillnad från utredningen bedöms det inte finnas behov av ett klargörande om att sekretessen inte gäller för beslut i ärenden.

Meddelarfriheten bör inte gälla för vissa uppgifter hos IVO

I förarbetena till offentlighets- och sekretesslagstiftningen har det ansetts att sådan allmän verksamhet som faller utanför myndighetsutövning generellt sett är i mindre behov av offentlig granskning. I allmänhet bör man därför kunna ge företräde åt tystnadsplikt till skydd för en enskild som träder i frivillig förbindelse med en myndighet. Som en grundläggande utgångspunkt gäller att undantag från meddelarfriheten bör göras endast i de fall där sekretessintresset är så starkt att man knappast kan tänka sig någon situation där insynsintresset väger över (Ds Ju 1975:22 s. 197–198 och prop. 1979/80:2 s. 110 Del A). Konsekvensen om insynsintresset vad gäller adressuppgifter skulle ges företräde skulle kunna bli att det i det enskilda fallet kan uppstå hot mot liv, hälsa och säkerhet för enskilda personer genom att adressuppgifterna röjs. I enlighet med den intresseavvägning som *TU* efterfrågar, finns det därför enligt regeringens uppfattning starka skäl för att låta ett eventuellt insynsintresse i sådana ärenden stå tillbaka för behovet av att kunna skydda uppgifterna. Vad *Journalistförbundet* och *TU* anför om behovet av insyn ändrar inte den bedömningen. För att den nya bestämmelsen om sekretess hos IVO ska uppnå syftet, t.ex. att adressuppgifter ska omfattas av sekretess, bör rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen därför inte gälla i fråga om sådana uppgifter hos IVO. Bestämmelsen i 26 kap. 15 § OSL bör därför ändras för att detta ska framgå.

10.6 Sekretess hos kommuner eller regioner för uppgift om adress till skyddat boende eller hem för vård eller boende

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla hos en kommun eller region för uppgift om adress till ett skyddat boende eller ett hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretessen ska även gälla för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden och för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs. För uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 70 år.

En sekretessbrytande bestämmelse ska dock möjliggöra att uppgifterna lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas ha betydelse vid socialnämndens beslut om placering av en enskild i ett skyddat boende eller i ett hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Någon meddelarfrihet ska inte gälla för uppgift om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt om uppgifterna förekommer hos en kommun eller region.

Utredningen lämnar inte något förslag om en särskild sekretessbestämmelse för adressuppgifter till skyddade boenden. Utredningen gör bedömningen att adressuppgifter till skyddade boenden som kommunen bedriver i egen regi eller uppgifter till skyddade boenden med vilka kommunen har ingått avtal om att genomföra insatsen i regel kan ses som en del av den enskildes ärende och därför bör kunna hemlighållas med stöd av 26 kap. 1 § OSL.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Göteborgs kommun* och *Kammarrätten i Jönköping* anser att en särskild sekretessbestämmelse för adressuppgifter till skyddade boenden hos kommunerna bör övervägas. SKR, liksom *Förvaltningsrätten i Umeå*, anger att uppgifter om vilka skyddade boenden kommunerna har i egen regi och uppgifter i ingångna avtal om skyddade boenden inte alltid kan ses som en del av den enskildes ärende som kan omfattas av sekretess enbart med stöd av 26 kap. 1 § OSL.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att för uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 40 år.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser som yttrar sig över promemorians förslag om att införa en ny bestämmelse om sekretess för uppgifter om adress till skyddade boenden hos kommuner och regioner tillstyrker, eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Göteborgs kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*. *Skatteverket* anser dock, med hänsyn till skyddsintresset, att sekretessen för adressuppgifter till skyddade boenden bör gälla generellt och inte vara begränsad till när uppgifterna finns hos kommuner och regioner. *Förvaltningsrätten i Stockholm* framhåller att det finns en risk för att personer med placering i skyddat boende kan komma att uppge sina adressuppgifter i ärenden hos

myndigheter där ett svagare sekretesskydd gäller. Även *Försäkringskassan* lyfter denna fråga och anför att om personer som söker ersättning hos myndigheten uppger sina adressuppgifter gäller det, i förhållande till förslaget, något svagare sekretesskyddet i 28 kap. 1 § OSL. *Malmö kommun* framhåller att barn och vuxna med funktionsnedsättning ofta har många fler kontakter med myndigheter och olika aktörer än personer utan funktionsnedsättning, och kommunen önskar att denna fråga ses över ytterligare för att kunna säkerställa sekretess i alla led av insatsen. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att även stödboenden bör omfattas av den nya sekretessbestämmelsen, eftersom det i dag förekommer att barn med skyddsbehov placeras i sådana verksamheter, även om det inte är vanligt och inte heller eftersträvansvärt. *Journalistförbundet* anser att utformningen av den föreslagna sekretessbestämmelsen riskerar att leda till att inga eller väldigt få uppgifter lämnas ut, vilket får negativa konsekvenser för möjligheten att granska verksamheterna journalistiskt. *Örnsköldsviks kommun* påpekar att verksamheter kan bedrivas under längre tid än 40 år och anser att det bör övervägas om sekretessen bör gälla längre än så. *Journalistförbundet* anser däremot att det är viktigt att uppgifter om skyddade bonden inte förblir hemliga efter det att verksamheten avslutas och önskar ett förtydligande om vad som gäller i det hänseendet.

Vad gäller förslaget om att meddelarfriheten ska inskränkas, avstyrker *Journalistförbundet* och *TU Medier i Sverige (TU)* förslaget. Förbundet avstyrker vidare att den nya bestämmelsen innehåller ett omvänt skaderekvisit och efterfrågar en avvägning mellan intresset för offentlighet och det motstående intresset av sekretess. *TU* anser att det saknas en redovisning som styrker att sekretessintresset överväger insynsintresset.

Utkastets förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I utkastet föreslås att för uppgift i en allmän handling ska sekretess gälla i högst 40 år.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som yttrar sig över förslaget tillstyrker eller har inget att invända. *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* anser att bestämmelsen om sekretess hos kommuner och regioner även bör omfatta andra typer av verksamheter enligt socialtjänstlagen och LSS. Enligt myndigheten handlar det om boenden där det vistas målgrupper som är i behov av skydd och säkerhet, exempelvis stödboenden med målgruppen barn och unga som lever under hedersförtryck. Det väsentliga borde enligt myndigheten vara målgruppens behov av skydd med hänsyn till skaderisken och inte verksamhetsformen som sådan.

Örnsköldsviks kommun, som instämmer i behovet av bestämmelsen, undrar varför sekretesstiden för denna bestämmelse föreslås vara kortare, högst 40 år, än för motsvarande bestämmelse om sekretess hos IVO som föreslås uppgå till 50 år (se avsnitt 10.5). Kommunen anser vidare att verksamheter kan bedrivas under längre tid än vad de föreslagna bestämmelserna anger och att det därför bör övervägas om sekretessen bör gälla längre än så.

TU Medier i Sverige (TU), som på nytt avstyrker förslaget, vidhåller att sekretessbestämmelsen bör utformas med ett rakt skaderekvisit. Även *Journalistförbundet* avstyrker än en gång förslaget och vidhåller i likhet

Prop. 2023/24:31 med TU att sekretessintresset inte överväger insynsintresset och att meddelarfriheten därför inte bör inskränkas.

Skälen för regeringens förslag

Behovet av sekretess hos kommuner och regioner

Så som vissa av remissinstanserna har påpekat, däribland *SKR*, kan adressuppgifter till skyddade boenden i flera fall finnas hos kommunens socialtjänst utan att uppgifterna hör till ett individärende samtidigt som det ändå kan finnas ett behov av att uppgifterna ska kunna omfattas av sekretess. Som framgår av avsnitt 10.5 bedömer regeringen, i likhet med utredningen, att det finns en risk med att adresser till skyddade boenden kan röjas eftersom det kan utgöra en fara för enskilda som vistas, eller kommer att vistas, i ett sådant boende. Det ligger i sakens natur att verksamheter som bedriver skyddade boenden ibland behöver ha hemlig adress för att syftet med verksamheten ska kunna upprätthållas. Ett bristande sekretesskydd hos kommun eller region för adressuppgifter till skyddade boenden kan drabba verksamhetens möjligheter att skydda såväl de som vistas i boendena som den personal som arbetar där. Samma behov av sekretesskydd finns även för HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende. Regeringen anser därför att det bör införas en bestämmelse som gör att uppgifter om adresser till skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende ska kunna omfattas av sekretess.

IVO invänder att det finns ett behov av sekretesskydd också i andra typer av verksamheter enligt socialtjänstlagen och LSS, eftersom även andra verksamheter än skyddade boenden och HVB tar emot målgrupper med skyddsbehov, exempelvis stödboenden för barn som lever i hedersförtryck. Regeringen anser emellertid att sekretessen bör vara avgränsad till sådana verksamheter där hemlig adress är en del av skalskyddet och ett hemlighållande av adressen därför är en förutsättning för att verksamheten ska uppnå sitt syfte. Skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende har som huvudsakligt syfte att bereda skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Övriga tillståndspliktiga verksamheter enligt 7 kap. 1 § SoL eller 23 § LSS har inte detta huvudsakliga syfte, även om den målgrupp som tas emot i vissa verksamheter av olika skäl kan ha ett skyddsbehov. I linje med vad *IVO* framför kan det vidare ifrågasättas om det är lämpligt att barn med skyddsbehov placeras i exempelvis stödboenden. Det är därtill möjligt för en verksamhet med tillstånd att bedriva en viss verksamhet att ansöka om tillstånd för att också få bedriva skyddat boende. Det bör även beaktas att enskilda, oavsett i vilket boende personen bor, kan ha skyddade personuppgifter i form av exempelvis skyddad folkbokföring, utan att adressen till boendet behöver skyddas av en ny sekretessbestämmelse. Regeringen anser därför i likhet med bedömningen i utkastet att sekretessen bör omfatta skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Som framgår ovan bör det enligt regeringen införas en ny bestämmelse som gör att uppgifter om adress till skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende omfattas av sekretess. Även beteckning på fastighet där sådan verksamhet bedrivs eller tomträtt i fastighet där verksamhet bedrivs bör omfattas av sekretess, eftersom sådana uppgifter leder till uppgifter om adress. Bestämmelsen bör möjliggöra att de aktuella uppgifterna till både kommunala och enskilt drivna skyddade boenden hos kommuner och regioner ska kunna omfattas av sekretess även i andra sammanhang än då uppgifterna förekommer i ett individärende hos socialtjänsten.

Verksamheter som bedriver skyddat boende kan vara utformade för att ta emot målgrupper med ett mycket stort skyddsbehov. Vissa av dessa verksamheter har hemlig adress som en del av skalskyddet och att röja adressen skulle kunna få mycket allvarliga och ibland livshotande konsekvenser för dem som vistas där. Vad gäller den avvägning som *TU* efterfrågar, bedömer regeringen att intresset för offentlighet måste stå tillbaka för det starka skyddsintresse som kan finnas hos enskilda individer. Bestämmelsen bör därför föras med ett omvänt skaderekvisit. Vid ett omvänt skaderekvisit är utgångspunkten att uppgiften i fråga omfattas av sekretess. I motsats till vad *Journalistförbundet* uppfattar, är det huvudsakliga syftet med bestämmelsen inte att skydda verksamheterna i sig, utan att skydda syftet med verksamheten – nämligen att bereda skydd – och därigenom de personer som vistas i eller kan komma att vistas i dessa verksamheter.

Sekretess bör enligt regeringens uppfattning gälla hos kommunen eller regionen för uppgift om adress till skyddat boende och till HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Sekretess bör även gälla för beteckningen på en fastighet där sådan verksamhet bedrivs eller tomträtt i en fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

När det gäller frågan om var i offentlighets- och sekretesslagen de nya bestämmelserna ska placeras gör regeringen bedömningen att de lämpligen placeras i 26 kap. som handlar om sekretess till skydd för enskild inom bl.a. socialtjänst. Verksamhet enligt den nu föreslagna lagstiftningen om skyddat boende utgör socialtjänst och sekretessen syftar till att förhindra allvarliga konsekvenser för de enskilda i behov av skydd. Det är också i det kapitlet motsvarande sekretessbestämmelser för IVO föreslås placeras (se avsnitt 10.5).

Det finns, i linje med vad bl.a. *Försäkringskassan* framhåller, alltid en risk att enskilda, utan att behöva göra det, uppger adressuppgifter till det skyddade boendet där de vistas. I en sådan situation kan det, beroende på till vilken myndighet som uppgiften lämnas, finnas ett svagare sekretesskydd än enligt den nya bestämmelse som föreslås. Skulle ett myndighetsbeslut i ett sådant ärende överklagas till allmän förvaltningsdomstol blir den föreslagna sekretessbestämmelsen, vilket *Förvaltningsrätten i Stockholm* påpekar, inte heller tillämplig i domstolen. Sekretesskyddet för adressuppgifter till skyddat boende kan därför komma att bli svagare än avsett hos vissa myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna. I motsats till *Skatteverket*, bedömer regeringen dock att det inte framkommit

sådana starka skäl som motiverar att adressuppgifter till skyddade boenden oavsett i vilken verksamhet de förekommer också ska kunna omfattas av sekretess. Det kan också i sammanhanget erinras om att det finns sekretessbestämmelser i 21 kap. 3 och 3 a §§ OSL som är direkt tillämpliga i all offentlig verksamhet till skydd för uppgifter om enskilda (se avsnitt 10.3). Även med hänvisning till det regelverk som föreligger i övrigt saknas det enligt regeringens uppfattning skäl att i detta sammanhang, vilket *Malmö kommun* efterfrågar, närmare utreda om sekretessskyddet är tillräckligt för barn och vuxna med många myndighetskontakter.

I utkastet förslås att sekretessen för uppgifterna hos kommuner och regioner enligt den nya bestämmelsen ska gälla i högst 40 år. Det framgår av 7 kap. 5 § OSL att om sekretessen för en uppgift i en allmän handling enligt offentlighets- och sekretesslagen är begränsad till en viss tid så räknas tiden från handlingens tillkomst, om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen eller i förordning som offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till. Det betyder att sekretess för en uppgift hos en verksamhet kommer att gälla i högst 40 år efter det att uppgiften tillkom hos kommunen eller regionen. Regeringen delar *Örnsköldsviks kommuns* uppfattning att en längre sekretesstid kan behövas, med hänsyn till att en verksamhet kan bedrivas under en längre tid än 40 år. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är ytterst att säkerställa att enskilda som vistas, eller kommer att vistas, i ett skyddat boende inte ska utsättas för fara genom att adressen till verksamheten röjs. Det är alltså skyddet för enskilda som står i förgrunden. Regeringen anser mot denna bakgrund att sekretesstiden, i likhet med flertalet bestämmelser till skydd för enskilda i 26 kap. OSL, bör fastställas till högst 70 år. Detta överensstämmer också med den sekretesstid som föreslås gälla för motsvarande bestämmelse om sekretess hos IVO, se avsnitt 10.5.

Journalistförbundet efterfrågar ett förtydligande av vad som gäller i sekretesshänseende för verksamhet som tidigare har bedrivits, men inte längre bedrivs i dessa former. Bestämmelsen förutsätter att verksamhet som skyddat boende eller HVB som motsvarar skyddat boende bedrivs. Verksamhet som inte längre har denna inriktning omfattas inte av bestämmelsen. Såsom redovisas ovan framgår det emellertid av 7 kap. 5 § OSL att om sekretessen för en uppgift i en allmän handling enligt offentlighets- och sekretesslagen är begränsad till en viss tid så räknas tiden från handlingens tillkomst, om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen eller i förordning som offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till. Det betyder att en uppgift om ett skyddat boende eller HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende hos en kommun eller en region med stöd av den föreslagna bestämmelsen kommer att gälla i högst 70 år efter det att uppgiften tillkom hos kommunen eller regionen.

Sekretessbrytande bestämmelse

En uppgift för vilken sekretess gäller hos en myndighet får enligt huvudregeln inte röjas för andra myndigheter (8 kap. 1 § OSL). I en kommunal nämndorganisation ses varje nämnd med underlydande förvaltning som en myndighet (SOU 2003:99 s. 239). Uppgifter om skyddade boenden och HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddade

boenden kan dock av organisatoriska skäl behöva lämnas från en nämnd till en annan, t.ex. i samband med upphandling av boenden om en annan nämnd än socialnämnden gör upphandlingen eller när flera nämnder gör en gemensam upphandling. På motsvarande sätt kan uppgifter ibland också behöva lämnas från en socialnämnd i en kommun till en socialnämnd i en annan kommun eller från en region till en socialnämnd. Så kan exempelvis vara fallet om en kommun av säkerhetsskäl inte kan verkställa ett beslut om placering i skyddat boende inom den egna kommunen eller i ett skyddat boende som kommunen har ingått ramavtal med, och därför behöver höra sig för om befintliga skyddade boenden i andra kommuner. För att en socialnämnd ska kunna fullgöra sina uppgifter behöver nämnden därför ha tillgång till olika aktuella uppgifter, däribland adressuppgifter, t.ex. om de verksamheter som kan ha upphandlats. Regeringen bedömer därför att det finns ett berättigat behov av en sekretessbrytande bestämmelse för att möjliggöra socialnämndens tillgång till sådana uppgifter. Befintliga sekretessbrytande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen bedöms inte vara tillräckliga. Inte heller i annan lag eller förordning finns det någon sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör socialnämndens tillgång till uppgifterna. En ny sekretessbrytande bestämmelse bör därför införas enligt vilken sekretessen i den föreslagna nya bestämmelsen inte hindrar att uppgift lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd om uppgiften kan antas ha betydelse för verkställigheten av socialnämndens beslut om placering av enskild i skyddat boende eller i HVB som bedriver verksamhet som motsvarar skyddade boenden. Det bör noteras att om en uppgift lämnas ut med stöd av den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen kommer uppgiften att omfattas av sekretess även hos den mottagande socialnämnden med stöd av den nya sekretessbestämmelse som regeringen föreslår ska gälla hos kommuner och regioner för adressuppgifter (se vidare under rubriken Utformningen av sekretesskyddet hos kommuner och regioner). I enskilda ärenden kommer dessutom de aktuella uppgifterna att omfattas av sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL.

Meddelarfriheten bör inte gälla för vissa uppgifter hos kommuner och regioner

Såsom även redogörs för i avsnitt 10.5 har det i förarbetena till offentlighets- och sekretesslagstiftningen ansetts att sådan allmän verksamhet som faller utanför myndighetsutövning generellt sett är i mindre behov av offentlig granskning. I allmänhet bör man därför kunna ge företräde åt tystnadsplikt till skydd för en enskild som träder i frivillig förbindelse med en myndighet. Som en grundläggande utgångspunkt gäller att undantag från meddelarfriheten bör göras endast i de fall där sekretessintresset är så starkt att man knappast kan tänka sig någon situation där insynsintresset väger över (Ds Ju 1975:22 s. 197–198 och prop. 1979/80:2 s. 110 Del A). Konsekvensen av att insynsintresset ges företräde är att det i det enskilda fallet kan uppstå hot mot liv, hälsa och säkerhet för enskilda personer om adressuppgifterna röjs. I enlighet med den intresseavvägning som *TU* efterfrågar, finns det därför, enligt regeringens mening, starka skäl för att låta insynsintresset i sådana ärenden stå tillbaka för behovet av att kunna skydda uppgifterna. Vad *Journalistförbundet* och *TU* anför om behovet av

insyn ändrar inte den bedömningen. För att den nya bestämmelsen om sekretess hos kommuner och regioner ska uppnå syftet, t.ex. att adressuppgifter ska omfattas av sekretess, bör rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen därför inte gälla i fråga om sådana uppgifter hos kommuner och regioner. Bestämmelsen i 26 kap. 15 § OSL bör därför ändras för att detta ska framgå.

Sammanfattning

Sekretess bör alltså gälla hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende eller HVB som bedriver verksamhet i form av skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma bör gälla för uppgift om beteckning på fastighet och för uppgift om tomträtt. Det bör finnas en sekretessbrytande bestämmelse som möjliggör att uppgifterna får lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd om uppgifterna kan antas att ha betydelse för socialnämndens beslut om placering. Någon meddelarfrihet ska inte gälla för uppgift om adress, fastighetsbeteckning eller tomträtt om uppgifterna förekommer hos en kommun eller region.

10.7 Folkbokföring vid vistelse i skyddat boende

Regeringens förslag: En persons vistelse i skyddat boende ska inte anses leda till ändrad bosättning.

Regeringens bedömning: En skyldighet för socialnämnden att informera Skatteverket om ett beslut om skyddat boende bör inte införas. En reglering som säkerställer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får informationen bör inte heller införas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningen gör ingen bedömning av frågan om underrättelseskyldighet och reglering som säkerställer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får information om beslut om skyddat boende.

Remissinstanserna: Endast tre remissinstanser yttrar sig över förslaget. *Skatteverket* tillstyrker utredningens förslag. Myndigheten föreslår att socialnämnden bör vara skyldiga att informera Skatteverket när ett beslut om placering i ett skyddat boende har fattats för att öka Skatteverkets möjlighet till korrekt folkbokföring. *Försäkringskassan* tillstyrker utredningens förslag, men noterar att ändringen kan komma att påverka Försäkringskassans möjlighet att utreda bidragstagares faktiska boendesituation. *Rädda Barnen* påpekar att det förekommer att personer som placeras i skyddat boende utan att folkbokföringsadressen ändras får sin post levererad hem till den ursprungliga adressen där den misstänkte förövaren kan bo, vilket kan leda till säkerhetsrisker för den våldsutsatta.

Promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastets förslag överensstämmer med regeringens. I utkastet görs ingen bedömning av frågan om underrättelseskyldighet och reglering som

säkerställer att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får information om beslut om skyddat boende. Prop. 2023/24:31

Remissinstanserna: *Skatteverket* tillstyrker förslaget och betonar vikten av att en person som vistas i skyddat boende undantas från kravet att folkbokföras på den fastighet där denne regelmässigt tillbringar sin dygnsvila och inte behöver folkbokföras på det skyddade boendets adress.

Pensionsmyndigheten framhåller att myndigheten är beroende av att uppgift om placering i skyddat boende inkommer när insatsen påbörjas eller upphör för att undvika att ersättningen felaktigt betalas ut eller hålls inne.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Placering i skyddat boende ska inte leda till ändrad bosättning

Det framgår av 6 § folkbokföringslagen (1991:481) att en person ska folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon är anten som bosatt. Den kommun där en person är folkbokförd är hans eller hennes folkbokföringsort. Enligt 7 § samma lag anses en person vara bosatt på den fastighet där han eller hon regelmässigt tillbringar eller, när byte av bostad har skett, kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila. En person ska anses regelmässigt tillbringa sin dygnsvila på en fastighet där han eller hon under sin normala livsföring tillbringar dygnsvilan minst en gång i veckan eller i samma omfattning men med en annan förläggning i tiden.

Den som är folkbokförd och har flyttat ska inom en vecka anmäla detta till Skatteverket (25 § folkbokföringslagen). I folkbokföringslagen finns dock vissa bestämmelser om när en vistelse inte ska anses leda till ändrad bosättning (8–11 och 15 §§ folkbokföringslagen). Enligt 9 § folkbokföringslagen ska en vistelse inte anses leda till ändrad bosättning bl.a. om vistelsen föranleds enbart av vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare. Ett ytterligare sådant undantag finns i 8 § folkbokföringslagen, som innebär att folkbokföringen inte ska ändras om en person under en på förhand bestämd tid på högst ett år regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på en annan fastighet än den där han eller hon har sin egentliga hemvist. Den bestämmelsen tar sikte på kortare vistelser på annan ort som oftast föranleds av tidsbegränsade kortare anställningar eller studier (prop. 2012/13:120 s. 75) och förutsätter därmed en avsikt att efter vistelsen i en annan fastighet återvända till den tidigare bostaden. För personer som vistas i skyddat boende är det dock ofta inte möjligt att på förhand veta om eller när det går att återvända till den tidigare bostaden, exempelvis för att det finns säkerhetsskäl som talar emot det.

Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan folkbokföringslagen alltså i praktiken ställa krav på att personer som placeras i ett skyddat boende ska folkbokföras på det skyddade boendets adress. Det kravet kan dock stå i ett direkt motsatsförhållande till själva syftet med insatsen skyddat boende, nämligen att ge skydd i form av en tillfällig vistelse i en annan bostad än det egna hemmet. I likhet med *Skatteverket*, anser regeringen att en persons vistelse i ett skyddat boende inte bör leda till ändrad bosättning enligt folkbokföringslagen. Det bör därför införas ett tillägg till bestämmelsen i 9 § första stycket folkbokföringslagen som

anger att en vistelse i skyddat boende inte ska anses leda till ändrad bosättning.

Skatteverket behöver dock alltjämt utreda personens bosättning för att kunna fastställa den. Hur denna prövning inledningsvis ska göras följer av 9 § andra stycket folkbokföringslagen. Bestämmelsen anger att en person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på den fastighet där denne enligt undantaget i 9 § första stycket inte ska anses bosatt, i stället ska anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till. Kan bosättningen inte hänföras till en viss fastighet enligt 9 § andra stycket men till en kommun, ska personen i stället anses bosatt i kommunen och blir då också folkbokförd på kommunen men inte på en viss fastighet inom denna (13 § folkbokföringslagen).

Rädda Barnen framhåller säkerhetsrisker för den våldsutsatta om folkbokföringsadressen inte ändras. Som redogörs för ovan är en konsekvens av förslaget att Skatteverket ska pröva var en person som vistas i skyddat boende ska anses vara bosatt och folkbokföras. Det betyder att personens bosättning och folkbokföringsadress kan komma att ändras och personen därigenom kan komma att folkbokföras i kommunen men inte på en viss fastighet inom denna. Mot denna bakgrund delar regeringen inte *Rädda Barnens* farhåga att förslaget innebär säkerhetsrisker för våldsutsatta. För den enskilde finns därutöver vissa möjligheter att själv bestämma vilken adress som dennes post ska gå till. Till Skatteverket kan anmälas en adress dit posten ska gå (särskild postadress). För den som har skyddad folkbokföring eller sekretessmarkering (se avsnitt 10.3) kan Skatteverket förmedla post.

En skyldighet för socialnämnden att underrätta Skatteverket om ett beslut om placering bör inte införas

Som redogjorts för ovan ska den som är folkbokförd och har flyttat som huvudregel anmäla detta till Skatteverket inom en vecka. Den enskilde har således ett eget ansvar att anmäla förändringar som kan föranleda ändringar i folkbokföringen.

Skatteverket anför att förutsättningarna för att uppgifter i folkbokföringen blir korrekta skulle öka om socialtjänsten ålades en skyldighet att informera Skatteverket när ett beslut om vistelse i ett skyddat boende har fattats. Exempelvis har kommunen i dag en skyldighet att underrätta Skatteverket när den har beslutat om en vistelse i en sådan bostad för äldre människor som avses i 5 kap. 5 § SoL i en annan kommun, om vistelsen är sådan att den inte ska anses leda till ändrad bosättning enligt 15 § folkbokföringslagen (3 b § folkbokföringsförordningen [1991:749]). Även *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* för fram skäl för att de bör underrättas om vistelser i skyddade boenden för att säkerställa att ersättning från dem inte betalas ut eller hålls inne på ett felaktigt sätt.

Med hänsyn till dessa synpunkter finns det anledning att överväga om det är lämpligt att införa en skyldighet för socialnämnden att underrätta Skatteverket om att en person har beviljats skyddat boende och att genom en underrättelseskyldighet eller annan reglering säkerställa att också *Försäkringskassan* och *Pensionsmyndigheten* får den informationen.

Såväl statliga som kommunala myndigheter har, i enlighet med 32 c § folkbokföringslagen, en skyldighet att underrätta Skatteverket om det kan antas att en uppgift i folkbokföringen om en person som är eller har varit folkbokförd, är oriktig eller ofullständig. Om särskilda skäl talar emot det, behöver en sådan underrättelse dock inte lämnas. Enligt uttalanden i förarbetena till bestämmelsen kan särskilda skäl föreligga om det är uppenbart att den adress som personen har är tillfällig eller av annat skäl inte ska registreras i folkbokföringen, eller att situationen är sådan att personen befinner sig i en särskilt utsatt situation och konsekvenserna av en underrättelse till Skatteverket riskerar bli väldigt allvarliga för den enskilde (prop. 2020/21:160 s. 101).

En skyldighet för socialnämnden att just vid en placering i skyddat boende underrätta Skatteverket i syfte att säkerställa en korrekt folkbokföring skulle kunna riskera att hamna i konflikt med denna bestämmelse. Härutöver skulle en skyldighet för socialnämnden som går längre vid en placering i skyddat boende än den skyldighet som enligt huvudregeln gäller för samtliga myndigheter vid misstanke om att uppgifter i folkbokföringen är felaktiga, kunna skada den enskildes förtroende för socialtjänsten i en situation då han eller hon redan är utsatt.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen, till skillnad från Skatteverket, att det inte är lämpligt och ändamålsenligt att, vid sidan av gällande bestämmelser om flyttanmälan och nämndens underrättelseskyldighet enligt folkbokföringslagen, införa en skyldighet för socialnämnden att underrätta myndigheten om att en person har beviljats skyddat boende.

Mot denna bakgrund framstår det inte heller som lämpligt och ändamålsenligt att införa en skyldighet för socialnämnden att underrätta Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, men inte Skatteverket, om ändrade boendeförhållanden för enskilda som beviljats insatsen skyddat boende. Det bör därför alltså vila på den enskilde att anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken på en förmån från Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten enligt gällande bestämmelser. Regeringen bedömer att en eller flera myndigheter bör få i uppdrag att stärka den enskildes möjlighet att göra detta samt kommunernas arbete med råd och stöd på området (se vidare avsnitt 12.1).

11 Personuppgiftsbehandling

Regeringens förslag: Vid tillämpning av lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska socialtjänst även avse verksamhet enligt den nya lagen.

Regeringens bedömning: Den befintliga reglering som finns på personuppgiftsområdet utgör tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling i övrigt som förslagen i denna proposition ger upphov till. Någon ytterligare reglering om denna behandling behöver inte införas.

Utredningens bedömning: Utredningen berör endast den personuppgiftsbehandling som förslaget om socialnämndens skyldighet att lämna statistiska uppgifter till Socialstyrelsen ger upphov till.

Remissinstanserna: Endast *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY, tidigare Datainspektionen)* lämnar synpunkter på den behandling av personuppgifter som förslagen ger upphov till och då bara på förslaget om obligatorisk registerkontroll.

Promemorian behandlar inte frågan om den personuppgiftsbehandling som förslagen i promemorian ger upphov till.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan om personuppgiftsbehandling. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* har inte något att invända mot förslagen i promemorian.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser yttrar sig över förslaget och bedömningen. *Unizon* tillstyrker förslaget. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* har inga synpunkter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Behandling av personuppgifter

Den huvudsakliga regleringen av personuppgiftsbehandling finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här kallad EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning kompletteras av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

EU:s dataskyddsförordning utgör den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom EU. Förordningen skyddar fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av personuppgifter. Dataskyddet är en del av den grundläggande rättigheten om skydd för den enskildes privatliv. Förordningen ska tillämpas på sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1). Behandling är ett vidsträckt begrepp och omfattar exempelvis insamling, registrering, lagring, bearbetning eller utlämnande genom överföring (artikel 4.2).

EU:s dataskyddsförordning utgår från att varje behandling av personuppgifter måste ha en rättslig grund. För att behandlingen ska vara laglig måste något av de villkor som anges i artikel 6.1 vara uppfyllt. Vidare måste behandlingen följa de allmänna principer som gäller för all personuppgiftsbehandling, artikel 5.1 i EU:s dataskyddsförordning. När det gäller statliga och kommunala myndigheters behandling av personuppgifter kan den vara laglig med stöd av villkor som anges i artikel 6.1 c och e, dvs. att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse eller nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning.

Personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 c respektive e i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen enligt lag eller annan författning är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Det framgår av artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning att grunden för behandlingen ska vara fastställd i unionsrätten eller i nationell rätt. Syftet med behandlingen ska enligt samma bestämmelse fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt punkt 1 e, vara nödvändigt för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Behandling av känsliga personuppgifter

Behandlingen av vissa kategorier av personuppgifter, t.ex. uppgifter om hälsa, anses som särskilt känslig och är därför som huvudregel förbjuden (artikel 9.1). Förbudet ska enligt artikel 9.2 inte tillämpas om någon av de situationer som beskrivs i punkterna a–j föreligger. Enligt artikel 9.2 h får behandling av sådana kategorier av personuppgifter, även kallade känsliga personuppgifter, ske om den är nödvändig av skäl som hör samman med bl.a. tillhandahållande och förvaltning av social omsorg på grundval av unionsrätten eller den nationella rätten eller enligt avtal med yrkesverksamma på hälsoområdet.

För att känsliga personuppgifter ska få behandlas för de ändamål som avses i artikel 9.2 h ställs krav på att uppgifterna behandlas under tystnadsplikt (artikel 9.3).

Personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av bestämmelserna om skyddat boende

Syftet med förslagen till nya bestämmelser om insatsen skyddat boende är bl.a. att lagreglera insatsen och att göra den tillståndspliktig, stärka barnrättsperspektivet för barn i skyddade boenden och säkerställa barnets rätt till skolgång, hälso- och sjukvård, tandvård, stöd och behandling. Den personuppgiftsbehandling som kommer att ske är kopplad till ärendehandläggning.

Den föreslagna regleringen medför att socialtjänsten, skyddade boenden, skolor och de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att behandla personuppgifter i sin handläggning av ärenden och mål. Inspektionen för vård och omsorg (IVO) kommer att behandla personuppgifter inom ramen för sin tillsynsverksamhet.

Personuppgifterna som kommer att behandlas är emellertid sådana som redan i dag behandlas inom respektive verksamhet. För den behandling av personuppgifter som är nödvändig finns i dag ett regelverk.

Personuppgiftsbehandling inom socialtjänsten

Så som anges ovan kommer personuppgifter att behövas behandlas inom socialtjänsten. De handlar om uppgifter om vuxna och barn som placeras i skyddade boenden och om andra enskilda som berörs av deras ärenden. Personuppgifter behöver också behandlas inom ramen för tillstånds- och tillsynsärenden. Även känsliga personuppgifter, exempelvis rörande hälsa, kan komma att behandlas. Vidare kommer uppgifter att behandlas om

lagöverträdelse till följd av de föreslagna bestämmelserna om registerkontroll. Uppgifterna kommer att dokumenteras i enlighet med respektive verksamhets bestämmelser om dokumentation. Den rättsliga grunden för behandlingen av såväl personuppgifter som känsliga personuppgifter är att den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller utföra en uppgift av allmänt intresse och som ett led i myndighetsutövning (artikel 6.1 c och e). Den rättsliga grunden för den personuppgiftsbehandling som förslagen ger upphov till fastställs genom de föreslagna bestämmelserna. Socialtjänstverksamhet bedrivs på grundval av nationell rätt och i enlighet med verksamhetslagstiftningen på området.

De materiella bestämmelser som reglerar personuppgiftsbehandling inom socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, är EU:s dataskyddsförordning, lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

De närmare ändamålen för personuppgiftsbehandlingen finns i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förordningen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten och i 12 kap. SoL. För att verksamhet enligt den nya lagen om placering av barn i skyddat boende, bl.a. när socialnämnden underställer domstolen beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende och ansöker om en insats i form av sådant boende, ska omfattas av detta regelverk anser regeringen att verksamheten bör läggas till i uppräkningsparagrafen i 2 § lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Vad gäller frågan om huruvida personuppgiftsbehandlingen är proportionerlig, bör det beaktas att det är fråga om åtgärder för att säkerställa tryggheten och säkerheten för barn och vuxna som är i behov av insatsen skyddat boende samt att det inte är fråga om någon annan typ av uppgifter än sådana som redan i dag hanteras av berörda verksamheter. I lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten finns även bestämmelser som syftar till att minska integritetsrisker. Där anges t.ex. en yttersta ram för när personuppgiftsbehandling är tillåten, genom att personuppgifter får behandlas bara om behandlingen är nödvändig för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten ska kunna utföras (6 § första stycket). I fråga om tystnadsplikt finns sekretessbestämmelser i t.ex. 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, och bestämmelser om tystnadsplikt i bl.a. 15 kap. SoL (prop. 2017/18:171 s. 97–106).

I lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten finns också bestämmelser om att känsliga personuppgifter eller uppgifter i övrigt om ömtåliga personliga förhållanden inte, med vissa undantag, får tas in i sammanställningar av personuppgifter (7 a §). Även i förordningen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten finns skyddande bestämmelser, bl.a. bestämmelser om sökbegrepp och samkörning av uppgifter.

När det gäller behandlingen som omfattar personuppgifter som rör lagöverträdelse finns också begränsningar. Av 7 § första stycket 3 och andra stycket lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten följer att uppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden får

behandlas inom socialtjänsten endast om uppgifterna har lämnats i ett ärende och är nödvändiga för verksamheten. Med socialtjänst avses i den lagen bl.a. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare (2 § första stycket 1). Den eventuella behandling av uppgifter om lagöverträdelse som förslagen i denna lagrådsremiss ger upphov till i ärenden inom socialtjänsten omfattas således av denna bestämmelse. Frågan om behandlingen av uppgifter om lagöverträdelse vid den föreslagna registerkontrollen av personal på boenden behandlas i avsnitt 9.3.

Personuppgiftsbehandling inom hälso- och sjukvården

Förslaget om att barn och unga som placeras i ett skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning innebär att personuppgifter kommer att behandlas inom hälso- och sjukvården. Även känsliga personuppgifter, främst rörande barnets eller den unges hälsa, kommer att behandlas. För den personuppgiftsbehandlingen finns kompletterande bestämmelser i patientdatalagen (2008:355). Några ytterligare bestämmelser behöver enligt regeringens mening inte införas.

I fråga om tystnadsplikt finns sekretessbestämmelser i t.ex. 25 kap. OSL och bestämmelser om tystnadsplikt i bl.a. 6 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Personuppgiftsbehandling vid domstolarna

Som anges ovan kommer förslagen att medföra att de allmänna förvaltningsdomstolarna kommer att behandla personuppgifter. Det handlar om uppgifter i mål och ärenden som rör skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. De personuppgifter som behöver behandlas kan även innefatta känsliga personuppgifter. Den rättsliga grunden för behandlingen är att den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse och som ett led i myndighetsutövning (artikel 6.1 e). Den rättsliga grunden för förslagen fastställs genom de föreslagna bestämmelserna. Verksamheten bedrivs på grundval av nationell rätt och i enlighet med verksamhetslagstiftningen på området.

I fråga om tystnadsplikt finns sekretessbestämmelser för förvaltningsdomstolar i t.ex. 43 kap. 1 och 2 §§ OSL. De närmare ändamålen för personuppgiftsbehandlingen finns i domstolsdatalagen (2015:728) och domstolsdataförordningen (2015:729).

Vad gäller frågan om huruvida personuppgiftsbehandlingen är proportionerlig bör det beaktas att det är fråga om åtgärder för att säkerställa tryggheten och säkerheten för barn och vuxna som är i behov av skyddat boende samt att det inte är fråga om någon annan typ av uppgifter än sådana som redan i dag hanteras av domstolarna. I domstolsdatalagen finns även bestämmelser som skyddar personuppgifterna från en alltför långtgående behandling. Där anges t.ex. att känsliga personuppgifter inte får behandlas enbart på grund av vad som är känt om personen utifrån känsliga personuppgifter. Det finns också bestämmelser som bl.a. förbjuder användningen av sökbegrepp som avslöjar känsliga personuppgifter, uppgifter om nationell anknytning eller uppgifter om brott eller

Prop. 2023/24:31 misstanke om brott. Även i domstolsdataförordningen finns det bestämmelser som begränsar användningen av sökbegrepp.

Personuppgiftsbehandling inom utbildningsväsendet

Som anges ovan kommer förslagen att medföra att utbildningsväsendet kommer att behandla personuppgifter. Barn som vistas i skyddat boende kan behöva tas emot i en skola. De personuppgifter som behöver behandlas torde i regel inte innefatta känsliga personuppgifter, även om en behandling av sådana uppgifter inte kan uteslutas i det enskilda fallet.

Den rättsliga grunden för behandlingen är att den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse och som ett led i myndighetsutövning (artikel 6.1 e). Den rättsliga grunden för förslagen fastställs genom de föreslagna bestämmelserna. Verksamheten bedrivs på grundval av nationell rätt och i enlighet med verksamhetslagstiftningen på området. I fråga om tystnadsplikt finns sekretessbestämmelser för enskild i utbildningsverksamhet i t.ex. 23 kap. 1 och 2 §§ OSL. De närmare ändamålen för personuppgiftsbehandlingen finns i 26 a kap. skollagen (2010:800).

Vad gäller frågan om huruvida personuppgiftsbehandlingen är proportionerlig bör det beaktas att det är fråga om åtgärder för att säkerställa tryggheten och säkerheten för elever som är i behov av skyddat boende samt att det inte är fråga om någon annan typ av uppgifter än sådana som redan i dag hanteras av skolväsendet. I skollagen finns även bestämmelser som skyddar personuppgifterna från en alltför långtgående behandling. Där finns bestämmelser som bl.a. begränsar användningen av sökbegrepp, se t.ex. 26 a kap. 4 § skollagen.

Sammanfattning

Förslagen till nya bestämmelser om skyddat boende innebär att personuppgifter kommer att behandlas inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården, domstolarna och utbildningsväsendet. Personuppgifterna är sådana som redan i dag behandlas inom respektive verksamhet, och det finns ett omfattande regelverk för sådan personuppgiftsbehandling. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att den personuppgiftsbehandling som förslagen ger upphov till är förenlig med EU:s dataskyddsförordning. Bortsett från den ändring som föreslås i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten utgör den befintliga regleringen på personuppgiftsområdet tillräcklig reglering för den personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av förslagen. Någon ytterligare reglering av personuppgiftsbehandlingen behövs inte.

12 Övriga följder av förslagen

12.1 Socialförsäkringsförmåner under vistelse i skyddat boende

Regeringens bedömning: Det behöver inte införas några särskilda bestämmelser om socialförsäkringsförmåner med anledning av att skyddat boende blir en boendeinsats enligt socialtjänstlagen.

En eller flera myndigheter bör få i uppdrag att ta fram stöd- och informationsmaterial om hur socialförsäkringsförmåner påverkas av en vistelse i ett skyddat boende.

Utredningen behandlar inte frågorna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågorna.

Promemorians bedömning överensstämmer inte med regeringens. I promemorian görs bedömningen att det bör ses över i särskild ordning om bestämmelserna om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan behöva ändras så att förslaget om att införa skyddat boende som en boendeinsats blir så ändamålsenligt som möjligt.

Remissinstanserna: De remissinstanser som yttrar sig över bedömningen, däribland *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, instämmer i att socialförsäkringsbalkens bestämmelser om barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd kan behöva ändras som en följd av förslaget att införa skyddat boende som en boendeinsats. *Myndigheten för föräldrarätt och föräldraskapsstöd (MFoF)* framför att ekonomiska frågor ofta utgör en grundläggande konflikt drivande faktor mellan föräldrar och framhåller vikten av att det genomförs en översyn av behovet av förändringar i socialförsäkringsbalkens bestämmelser i den del som avser skyddsplacerade föräldrars rätt till barnbidrag.

Utkastets bedömning överensstämmer inte med regeringens. I utkastet görs bedömningen att frågan om socialförsäkringsförmåner under den tid ett barn vistas i skyddat boende bör analyseras vidare. I utkastet görs det inte någon bedömning av om ett myndighetsuppdrag bör lämnas.

Remissinstanserna: *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)* delar bedömningen att frågan om socialförsäkringsförmåner under den tid ett barn vistas i skyddat boende behöver analyseras vidare. *Funktionsrätt Sverige* framhåller vikten av att familjer där en eller flera har någon funktionsnedsättning kan behålla sina förmåner under vistelsetiden i skyddat boende. *Försäkringskassan* ger uttryck för uppfattningen att analysen bör vara gjord före det att den nya lagstiftningen kan träda i kraft.

Skälen för regeringens bedömning

Rätten till socialförsäkringsförmåner kan bedömas enligt befintligt regelverk

Det föreslås i denna proposition att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som en boendeinsats för såväl vuxna som för medföljande barn. I likhet med den bedömning som görs i utkastet till lagrådsremiss och i enlighet med vad flera remissinstanser efterfrågar, har det i beredningen av propositionen analyserats hur socialförsäkringsförmånerna påverkas av de föreslagna ändringarna.

Regeringen konstaterar att om en försäkrads boendesituation förändras kan det påverka rätten till olika socialförsäkringsförmåner. Rätten till en förmån kan då uppstå, upphöra eller ändras i omfattning. På samma sätt som gäller i dag kan därför en vistelse i skyddat boende innebära att rätten till vissa socialförsäkringsförmåner påverkas till följd av ändrade förhållanden. Regeringen bedömer att de handläggande myndigheterna, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, även fortsättningsvis kan pröva rätten till socialförsäkringsförmåner enligt befintliga bestämmelser när en enskild vistas i ett skyddat boende. Det gäller också om ett medföljande barn till en vårdnadshavare placeras i ett skyddat boende.

Enligt regeringens bedömning försätts ingen försäkrad i en sämre situation i socialförsäkringshänseende genom att skyddat boende blir en boendeinsats enligt socialtjänstlagen, vilket *Funktionsrätt Sverige* framhåller vikten av. Regeringen anser således att det saknas behov av att införa särskilda bestämmelser för att säkerställa att försäkrade inte lider rättsförlust i fråga om socialförsäkringsförmåner vid en vistelse i skyddat boende. Nedan redogörs för mer specifika överväganden avseende vissa förmåner.

Det bör inte införas några begränsningar i fråga om rätten till barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd eller efterlevandestöd

I 15 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, regleras rätten till barnbidrag. Om ett barn vid ingången av en viss månad vårdas i ett stödboende eller hem för vård eller boende (HVB) inom socialtjänsten, har det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden rätt att få barnbidraget (106 kap. 7 § SFB). Möjligheten att kunna ställa om barnbidraget till kommunen har motiverats med hänsyn till att försörjning vid vissa placeringsformer tillgodoses från det allmänna och att bidraget då bör kunna tillfalla den som har omkostnader för barnet. I förarbetena framgår också att barnbidraget som utgångspunkt ska gå till den som vårdar eller fostrar barnet (prop. 1947:220 s. 59–61). Enligt 15 kap. 9 och 10 §§ SFB ger barn i familjehem, stödboende eller HVB inte rätt till flerbarnstillägg. Detta har i tidigare förarbeten motiverats med hänsyn till att flerbarnstillägget är familjeanknutet och därför inte bör uppbäras av det allmänna (prop. 1980/81:188 s. 6–7).

Till skillnad från vad som huvudsakligen är fallet i fråga om ett barns vistelse i familjehem, stödboende eller HVB, ska ett barn i skyddat boende kunna placeras där endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Som beskrivs i avsnitt 5.1 kan skyddade boenden vidare vara utformade på olika sätt. Likaså kan omfattningen på det individanpassade stödet som

erbjuds, samt tillgången på personal, variera från boende till boende. Gemensamt för boendeformen är dock att det i regel föreligger självhushåll, även om mat och förnödenheter kan tillhandahållas kostnadsfritt vid vissa akutplaceringar genom finansiering från kommunen. Det innebär att den placerade ansvarar för sin egen försörjning och de behov och kostnader som uppstår under vistelsetiden, t.ex. kostnader för måltider och hygienartiklar. Det ansvaret gäller även för medföljande barn till en vårdnadshavare, eftersom föräldrarnas kostnader för barnet kvarstår under placeringstiden. Några begränsningar i fråga om rätten till barnbidrag eller flerbarnstillägg bör därför enligt regeringens mening inte införas till följd av ett barns placering i skyddat boende.

Av 106 kap. 8 § 3 SFB framgår att underhållsstöd inte lämnas för sådan kalendermånad då barnet under hela månaden vårdas i familjehem, stödboende eller HVB. Från och med den 1 januari 2023 gäller enligt 106 kap. 33 § SFB att efterlevandestöd, motsvarande vad som gäller för underhållsstöd, inte lämnas för sådan kalendermånad då barnet under hela månaden vårdas i familjehem, stödboende eller HVB. En vårdnadshavare som är beviljad skyddat boende har som nämnts ovan fortsatta kostnader för ett medföljande barn och därmed kvarstår samma behov som före vistelsen av att kunna få underhållsstöd respektive efterlevandestöd utbetalat. Det saknas därför enligt regeringen skäl att införa en bestämmelse som begränsar rätten till underhållsstöd respektive efterlevandestöd för barn som vistas med en vårdnadshavare i skyddat boende.

I 96 kap. SFB finns bestämmelser om rätten till bostadsbidrag. I 96 kap. 8 § SFB finns en bestämmelse som anger att bostadsbidrag kan lämnas till föräldern eller föräldrarna när ett barn bor i ett familjehem, stödboende eller HVB, om det finns särskilda skäl. Med hänsyn till att barn i skyddade boenden bor tillsammans med en vårdnadshavare, anser regeringen att det saknas skäl att införa motsvarande reglering för denna situation. Rätten till bostadsbidrag får i stället bedömas med ledning av gällande bestämmelser i socialförsäkringsbalken.

Sammanfattningsvis skiljer sig en placering i skyddat boende från en placering i HVB, stödboende och familjehem. Syftet med och utformningen av det skyddade boendet är av annan karaktär och likaså insatsens innehåll. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att det saknas skäl för att införa särskilda begränsningar av rätten till ovanstående socialförsäkringsförmåner vid vistelse i skyddat boende.

En vistelse i skyddat boende begränsar inte rätten till omvårdnadsbidrag, merkostnadsersättning eller assistansersättning

I 106 kap. 9, 23 och 24 §§ SFB finns bestämmelser som begränsar rätten till omvårdnadsbidrag, merkostnadsersättning och assistansersättning när någon vårdas på en institution som tillhör eller drivs med bidrag från staten, en kommun eller en region. Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning lämnas endast om vården på sådan institution kan beräknas pågå i högst sex månader. Detsamma gäller för vård utanför institutionen när det allmänna är huvudman för vården (106 kap. 9 och 23 §§ SFB). Assistansersättning lämnas inte för tid när den funktionshindrade vårdas på institutionen (106 kap. 24 § SFB). Av förarbetena till den numera

upphävda lagen (1993:389) om assistansersättning framgår bl.a. att det på institutionen ska finnas erforderlig fast kollektiv bemanning som i huvudsak ska täcka de boendes hela stödbehov (prop. 1992/93:159 s. 196). Motsvarande bestämmelser om assistansersättning finns numera i socialförsäkringsbalken.

Skyddat boende ska vara en insats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Som beskrivs i avsnitt 6.3 kommer barn som är placerade i skyddat boende att omfattas av begreppet vård enligt socialtjänstlagen, på motsvarande sätt som gäller för barn som är placerade utanför hemmet i andra former. De insatser som ges under en vistelse i skyddat boende syftar emellertid inte till att tillgodose sådana hjälp- eller stödbehov som ligger till grund för assistansersättning. Inte heller syftar de till att tillgodose de behov av omvårdnad och tillsyn som ligger till grund för omvårdnadsbidraget, eller kompensera för de merkostnader som ligger till grund för merkostnadsersättning. Vistelse i skyddat boende utgör därmed enligt regeringens bedömning inte vård på institution i den mening som avses i de aktuella bestämmelserna i socialförsäkringsbalken. Regleringen i socialförsäkringsbalken utgör därför inte något hinder för rätten till assistansersättning, omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning under vistelsetiden i skyddat boende. Regeringens bedömning är således att det inte behöver införas några undantag från dessa bestämmelser för att säkerställa att en försäkrad kan få aktuella förmåner vid vistelse i skyddat boende.

Informationen om socialförsäkringsförmåner till personer i skyddat boende bör stärkas genom ett myndighetsuppdrag

Som beskrivs i detta avsnitt kan förutsättningarna för olika socialförsäkringsförmåner påverkas av att en försäkrad vistas i skyddat boende. Det är viktigt att enskilda får kännedom om de regler som gäller för att vid behov ha möjlighet att anmäla ändrade förhållanden eller ansöka om olika förmåner. Därigenom ökar förutsättningarna för att handläggande myndigheter har korrekt information och risken för återkrav av olika förmåner minskar. Det är likaså angeläget att socialnämnden och verksamheter inom socialtjänsten kan bistå enskilda med information om vad som gäller. Regeringen bedömer därför att en eller flera myndigheter bör få i uppdrag att ta fram och sprida målgruppsanpassad information till kommuner och enskilda om hur socialförsäkringsförmåner påverkas vid en vistelse i skyddat boende. Var en vuxen eller ett barn är bosatt kan påverka rätten till olika förmåner. I uppdraget bör därför även ingå att ta fram information om hur rätten till olika förmåner kan påverkas av en ändrad bosättning (se även avsnitt 10.7). Regeringen avser att återkomma i denna fråga.

Regeringens förslag: Bestämmelserna i socialtjänstlagen om att föräldrar i skäligen utsträckning ska bidra till kommunens kostnader och att socialnämnden får uppbära underhållsbidrag om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna ska inte gälla i fråga om barn som är placerade i skyddat boende med stöd av socialtjänstlagen eller den nya lagen.

Regeringens bedömning: Det krävs inte någon ändring i lag för att kommunen ska få ta ut skälig ersättning för vistelse i skyddat boende.

Utredningen och promemorian behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans tar upp frågan.

Utkastet behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: *Kristianstads kommun* anser att det behöver förtydligas om kommunen får ta ut en avgift vid en placering i skyddat boende eller om incitamentet att den våldsutsatta ekonomi inte får påverkas av våldsutsattheten väger tyngre. *Unizon* anser att rätten för kommunen att ta ut en avgift för placeringen ska tas bort med motiveringen att alla samhällets insatser måste förenkla för våldsutsatta kvinnor och barn att komma bort från våldet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan omfatta dels bistånd till försörjning, dels bistånd för livsföringen i övrigt. Det framgår av 4 kap. 1 § tredje stycket SoL att vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap. SoL. Av förarbetena framgår att avsikten med den sistnämnda bestämmelsen är att tydliggöra att ekonomiska behovsprövningar av annat än ekonomiskt bistånd inte ska göras eftersom insatser från socialtjänsten ska vara tillgängliga på lika villkor för hela befolkningen (prop. 2009/10:57 s. 21). Kommunerna har dock en möjlighet att, om de så önskar, beakta de enskilda biståndstagarnas ekonomi genom att ta ut avgifter för sociala tjänster som den enskilde bedöms vara i behov av i stället för att göra ekonomiska behovsprövningar.

Regeringen konstaterar att skyddat boende är en stöd- och hjälpinsats, det vill säga bistånd till livsföringen i övrigt. Bestämmelser om rätten att ta ut avgift finns i 8 kap. 1 och 2 §§ SoL. Av 8 kap. 1 § första stycket SoL följer att stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär inte medför kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom beträffande barn, ta ut ersättning för uppehälle av den som på grund av missbruk får vård eller behandling i ett HVB eller ett familjhem. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning. Regeringen gör bedömningen att skyddat boende inte är en insats av behandlingskaraktär och att kommunen därför får och fortsättningsvis kommer att få ta ut en skälig avgift för insatsen. Personer som saknar möjlighet att betala en sådan avgift, kan ansöka om försörjningsstöd för att betala avgiften enligt 4 kap. 1 § SoL. Med hänsyn härtill och till att avgiftsuttaget är frivilligt för kommunerna anser regeringen, i motsats till *Unzion*, att det saknas skäl att begränsa kommunens rätt att ta ut en avgift för skyddat boende.

Av 8 kap. 1 § andra stycket SoL följer att föräldrarna till ett barn som genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall uppbära underhållsbidrag som avser barnet. Enligt förarbetena bör föräldrar som har barn som vårdas i ett annat hem än det egna inte fritas från skyldigheten att efter förmåga svara för kostnaden för sina barns uppehälle och utbildning (prop. 1979/80:1 s. 368 och 369). De ska därför precis som andra föräldrar vara skyldiga att delta i kostnaden för en underårig på samma sätt som om barnet hade bott i hemmet. Att barnets uppehälle är särskilt kostsamt, t.ex. när det vistas i en institution, bör dock inte medföra att föräldrarna måste betala mer än de normalt skulle ha gjort om underhållsskyldigheten hade fastställts t.ex. i samband med en skilsmässa. Därför bör principerna för ersättningsskyldighet knyta an till reglerna om underhållsskyldighet i föräldrabalken. Bestämmelser om beräkning av föräldrarnas skyldighet enligt 8 kap. 1 § andra stycket SoL finns i 6 kap. 2–4 §§ socialtjänstförordningen (2001:937).

Regeringen konstaterar att ett barn i skyddat boende ska kunna placeras där endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare, vilket skiljer sig från vad som huvudsakligen är fallet i fråga om ett barns vistelse i familjehem, stödboende eller HVB. Som regeringen närmare utvecklar i avsnitt 12.1 ansvarar den som vistas i skyddat boende i regel för sin egen försörjning och de behov och kostnader som uppstår i samband med vistelsetiden. Det ansvaret gäller även för medföljande barn till en vårdnadshavare. Mot denna bakgrund anser regeringen att bestämmelserna i 8 kap. 1 § andra stycket SoL om föräldrars skyldighet att bidra till kommunens kostnader vid vård i ett annat hem än det egna och socialnämndens rätt att uppbära underhållsbidrag inte bör gälla i fråga om barn som är placerade i skyddat boende med stöd av socialtjänstlagen eller den nya lagen.

12.3 Reformen behöver följas upp

Regeringens bedömning: En myndighet bör få i uppdrag att följa upp reformen om skyddat boende.

Utredningen, promemorian och utkastet behandlar inte frågan.

Remissinstanserna: *Jämställdhetsmyndigheten*, *Linköpings universitet (Barnafrid)*, *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* och *Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten)* anser att reformen bör följas upp. Motiven till denna synpunkt är bl.a. att förslagen i utkastet riskerar att höja trösklarna till insatsen skyddat boende för våldsutsatta vårdnadshavare, att berörda yrkesverksamma inom socialtjänst och rättsväsendet inte alltid har tillräcklig kompetens och att det finns brister i samordningen mellan olika aktörer i stödet till barn.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt regeringens bedömning är det angeläget att införandet av det föreslagna regelverket och dess effekter för våldsutsatta barn och vuxna noga följs upp såsom *Jämställdhetsmyndigheten*, *Linköpings universitet (Barnafrid)*, *Myndigheten för vård-*

och omsorgsanalys och Stockholms universitet (Samhällsvetenskapliga fakulteten) efterlyser. Frågor av särskild vikt i detta avseende är hur regelverket tillämpas, hur det påverkar våldsutsattas benägenhet att söka skyddat boende (se även avsnitt 7.2), hur insatser för våldsutsatta barn och vuxna inom vård och omsorg, skola och rättsväsende fungerar samt kompetensutvecklingen på området i berörda yrkesgrupper. Till dessa frågor hör även kvalitetsutvecklingen i skyddade boenden bl.a. med avseende på tillgänglighet för våldsutsatta med särskilda behov till följd av exempelvis funktionsnedsättningar och regelverkets effekter för idéburna aktörer som bedriver skyddat boende. Regeringen avser att återkomma beträffande formen för uppföljningen av reformen.

13 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 april 2024. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.

Den som före ikraftträdandet påbörjat en verksamhet i form av skyddat boende ska senast den 1 augusti 2024 ansöka om tillstånd för att få fortsätta bedriva verksamheten. En verksamhet som påbörjats utan tillstånd får fortsätta endast fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Regeringens bedömning: Några ytterligare övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens. Utredningen föreslår ett ikraftträdande den 1 juli 2019. Utredningen föreslår inte några övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna: *Sundbybergs kommun* framhåller att arbetet i skyddade boenden först efter en övergångsperiod kommer att kunna bedrivas på det sätt som utredningen föreslår. *Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks)* anser att jourerna måste ges möjlighet att ställa om sin verksamhet under minst ett års tid efter det att förslagen trätt i kraft för att jourerna ska kunna anpassa sin verksamhet till de nya kraven. Bland andra *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* och *Göteborgs kommun* anser att övergångsbestämmelser behövs i fråga om tillståndsplikten för att ett nära förestående ikraftträdande inte ska skapa problem för tillståndssökande eller för IVO. IVO anser att övergångsbestämmelser ger tydlighet och bättre förutsättningar för både IVO och enskilda aktörer att kunna anpassa sig till de nya reglerna. IVO grundar sin uppfattning på erfarenheterna från när tillståndsplikt infördes för stöd-boenden utan övergångsbestämmelser.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian föreslås övergångsbestämmelser för verksamheter som bedriver skyddat boende som innebär att skyddade boenden senast inom två månader efter ikraftträdandet ska ansöka hos IVO om tillstånd för att

få fortsätta bedriva verksamheten. I promemorian föreslås inte någon övergångsbestämmelse vad gäller ärenden och mål om tillsyn. Promemorian föreslår ett ikraftträdande den 1 januari 2022.

Remissinstanserna: Endast några få remissinstanser har kommenterat förslaget. *Unizon* avstyrker förslaget och anser att det inte är genomförbart ekonomiskt eller praktiskt inom den tidsram som anges. *Örnsköldsviks kommun* föreslår att tiden som en verksamhet har på sig att ansöka om tillstånd efter ikraftträdandet ska justeras till sex månader. Enligt kommunen är det viktigt att ge verksamheter förutsättningar att kunna möta de nya kraven.

Utkastets förslag och bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I utkastet föreslås ett ikraftträdande den 1 juli 2023.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland *Göteborgs kommun*, *Kristianstads kommun*, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Akademikerförbundet SSR* framför att ikraftträdandet bör skjutas fram med hänvisning till behovet av tillräcklig förberedelsestid för kommunerna. Även *Föreningen Sveriges socialchefer (FSS)* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* är av den uppfattningen och påpekar att det handlar om ett stort antal förändringar som kräver utveckling av nya arbetssätt och rutiner. *Unizon* avstyrker tidpunkten för ikraftträdandet och anser att den är realistisk.

Enligt *Vingåkers kommun* behöver övergångsbestämmelserna för verksamheter som bedriver skyddat boende förlängas till 12 månader.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ikraftträdande

I likhet med utkastets bedömning anser regeringen att det är angeläget att de föreslagna ändringarna träder i kraft så snart som möjligt. I linje med vad flera remissinstanser påpekar, är det samtidigt nödvändigt att beakta behovet av tillräcklig tid för förberedelser för kommuner och utförare av insatsen skyddat boende. Bedömningen är att det behöver finnas en viss tidsrymd mellan det att ändringarna beslutas till dess att bestämmelserna träder i kraft. Vid denna avvägning anser regeringen att det nya regelverket bör träda i kraft den 1 april 2024.

Övergångsbestämmelser för tillsynen

Som redogörs för i avsnitt 9.1 utövar IVO redan i dag tillsyn över skyddade boenden. Äldre föreskrifter bör därför fortfarande gälla för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet. Regeringen delar utkastets förslag att detta bör regleras i övergångsbestämmelser.

Övergångsbestämmelser vid införandet av tillståndsplikt

I avsnitt 9.2 föreslås att skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga. Det föreslås i utkastet att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av skyddat boende senast fyra månader efter ikraftträdandet ska ansöka om tillstånd enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, för att få fortsätta bedriva verksamheten. En verksamhet som påbörjats utan

tillstånd ska enligt förslaget endast få fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Regeringen instämmer i utkastets förslag att det bör införas övergångsbestämmelser som möjliggör för enskilda utförare att få en viss tid på sig efter det att de nya reglerna har trätt i kraft för att lämna in en ansökan till IVO. Det ger både de enskilda utförarna och kommunerna förutsättningar att kunna hantera omställningen till tillståndsplikt på ett sätt som inte drabbar skyddsbehövande individer. Så som *Örnsköldsviks kommun* påpekar är det viktigt att verksamheterna ges förutsättningar att möta nya krav.

Det framstår som sannolikt att verksamheter som vill ansöka om tillstånd kan behöva genomföra förberedelseåtgärder vad avser t.ex. rekrytering, utbildning och implementering av nya rutiner, vilket kan ta viss tid. För detta ändamål har också regeringen beslutat om ett tillfälligt statsbidrag, med syfte att stödja de ideella organisationer som bedriver skyddade boenden och behöver stöd för att utveckla kvaliteten i verksamheten (förordningen [2022:291] om tillfälligt statsbidrag till ideella organisationer för kvalitetshöjande åtgärder på skyddade boenden). Samtidigt är det enligt regeringen angeläget att de nya bestämmelserna om tillståndsplikt får genomslag inom en inte alltför utsträckt tidsram. Som anges i avsnitt 9.2 är syftet med att skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga ytterst att motverka de risker som annars kan finnas för våldsutsatta personer och medföljande barn som vistas i sådana boenden. I likhet med utkastets förslag, och annorlunda än vad *Vingåkers kommun* föreslår, bör tiden mellan ikraftträdandet av de föreslagna ändringarna och tidpunkten för när ansökan senast ska ha inkommit till IVO uppgå till fyra månader.

Några övergångsbestämmelser till bestämmelserna om insatsen skyddat boende och till lagen om placering av barn i skyddat boende behövs inte

Skyddat boende är i dag en insats som beviljas vuxna enligt 4 kap.1 § SoL. Likaså vistas i dag medföljande barn till vårdnadshavare i skyddat boende, dock utan att barnet har fått något eget beslut om insatsen eftersom skyddat boende inte är en insats eller en placeringsform för barn. Vid tidpunkten för ikraftträdandet av ändringarna kommer det följaktligen att vistas både vuxna och medföljande barn i skyddat boende.

Regeringen bedömer att det föreslagna regelverket som innebär att skyddat boende blir en boendeinsats i socialtjänstlagen och att barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska beviljas insatsen individuellt, inte påverkar dem som redan vistas i skyddat boende. Bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan dock alltid omprövas om den enskilde önskar det. Sådant bistånd kan också sökas för den som redan vistas i ett skyddat boende utan beslut från socialnämnden. Några övergångsbestämmelser behövs därför inte.

Några övergångsbestämmelser till ändringen i folkbokföringslagen behövs inte

I propositionen föreslås att 9 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ändras så att en vistelse i skyddat boende inte ska leda till ändrad bosättning. Som framgår av avsnitt 10.7 ska emellertid bosättningen utredas för att

fastställa var personen ska vara folkbokförd. Den föreslagna ändringen i bestämmelsen i 9 § folkbokföringslagen gäller även i fråga om utredningar som påbörjats före ikraftträdandet. Regeringen bedömer att några övergångsbestämmelser inte behövs.

Några övergångsbestämmelser till ändringarna i lagen om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn behövs inte

I avsnitt 9.3 föreslås att lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn också ska omfatta skyddade boenden. I likhet med när lagen infördes bedömer regeringen att det inte behövs några övergångsbestämmelser (se prop. 2006/07:37 s. 28). Avgörande för tidpunkten när det föreligger en skyldighet att företa registerkontroll är ett erbjudande om anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, volontärarbete eller liknande. Detta innebär att reglerna kommer att tillämpas första gången för erbjudanden som lämnas efter den 1 april 2024.

För övriga lagförslag behövs inte några övergångsbestämmelser

Regeringen bedömer att det inte heller för övriga föreslagna ändringar finns något behov av övergångsbestämmelser.

14 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen leder till ökade kostnader för kommunerna, regionerna och staten. Den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas för de kostnader som följer av nya skyldigheter och ambitionshöjningar. Den inskränkning av den kommunala självstyrelsen som de nya skyldigheterna och ambitionshöjningarna innebär får anses vara nödvändig mot bakgrund av förslagets syften.

Förslagen förväntas ha positiva konsekvenser för bl.a. barns rättigheter, det brottsförebyggande arbetet, jämställdheten, skyddsbehövande personer och samhällsekonomin.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens.

Utredningens beräkningar är i vissa avseenden högre och i andra avseenden lägre än nu bedömda kostnader. Den genomsnittliga kostnaden för placering i skyddat boende enligt utredningens beräkning är exempelvis högre, bl.a. för att uppgifter om kostnader för hem för vård eller boende (HVB) togs som utgångspunkt i detta avseende. Därtill kommer att utredningen inte behandlar alla de förslag som lämnas i propositionen. Utredningen beräknar därför exempelvis inte några kostnader för ett barns placering i skyddat boende med stöd av den nya lagen som föreslås i denna proposition.

Remissinstanserna: Flera kommuner, däribland *Göteborgs kommun*, *Trollhättans kommun* samt *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att kommunernas kostnader har underskattats i utredningens beräkningar. *Örnsköldsviks kommun* anser att kostnaden för medföljande barn i skyddat boende kommer att ligga på samma nivå som kostnaden för personer i

behov av skydd som placeras i HVB och familjehem. *Region Norrbotten* anser att den totala kostnaden för hälsoundersökningar är högre än i utredningens beräkningar. *Domstolsverket* uppmärksammar att vissa av förslagen innebär att myndighetsbeslut kan överklagas till domstol, bl.a. vad avser tillståndsprövningen hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO), men att dessa kostnader kan vara svåra att beräkna.

De allra flesta av remissinstanserna instämmer i bedömningen att förslagen har positiva effekter för barns rättigheter. *Vingåkers kommun* anser att förslaget om utredning av barnets behov kan leda till att en del kvinnor drar sig för att lämna en våldsamt relation och att barnet därmed kommer att bli kvar i det destruktiva sammanhanget.

Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (Roks) uttrycker en oro för att de mindre skyddade boendena kan bli tvingade att lägga ner sin verksamhet utifrån krav på bl.a. bemanning och lokaler. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att utredningens förslag bidrar till ökat genomslag för de jämställdhetspolitiska målsättningarna.

Promemorians bedömning överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian behandlas inte alla de förslag som lämnas i propositionen.

Remissinstanserna: Några kommuner, däribland *Malmö kommun* och *Sigtuna kommun*, delar inte promemorians bedömning att den tillkommande arbetsuppgiften att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbar placering av barn i skyddat boende är av mindre omfattning.

När det gäller bedömningen att bestämmelserna om interkommunal ersättning bör gälla även för elever som placeras i skyddat boende, anser *Linköpings universitet (Barnafrid)* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* att skolgången kan innebära en dubbel kostnad för hemkommunen eftersom den vakanta skolplatsen fortfarande innebär en kostnad. *Ljusnarsbergs kommun* noterar att många i skyddat boende har skyddad folkbokföring, vilket innebär att vistelsekommunen blir hemkommun enligt 29 kap. 6 § skollagen. Detta i sin tur innebär, enligt kommunen, att sådana kommuner som har många skyddade boenden i förhållande till folkmängd får ökad kostnadsbörda eftersom de i de fallen inte kan söka interkommunal ersättning. *Förvaltningsrätten i Stockholm* framhåller vikten av att domstolarna får full täckning för de kostnader som kan uppkomma till följd av de nya måltyperna enligt promemorians förslag. Förvaltningsrätten påtalar bl.a. att det inte kan uteslutas att muntlig förhandling och byte av offentligt biträde kommer att begäras i en del mål om omedelbar placering av barn i skyddat boende. Mot denna bakgrund ställer sig förvaltningsrätten tveksam till bedömningen i promemorian om en genomsnittlig styckkostnad för denna typ av mål som är lägre än medelvärdet för kostnaden för mål enligt socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. *Förvaltningsrätten i Umeå* framför att det för såväl offentliga biträden som domstolen vid muntlig förhandling i vissa mål av denna typ kommer att finnas behov av tolk.

Merparten av remissinstanserna instämmer i promemorians bedömning att barns rättigheter kommer att stärkas genom förslagen i promemorian om att ett barn ska kunna placeras omedelbart i skyddat boende med endast den ena av två vårdnadshavares samtycke. Några remissinstanser, däribland *Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner* och *Lunds kommun* befarar att en placering i ett skyddat boende med stöd av tvångslagstiftningen riskerar att öka den våldsutsatta vårdnadshavarens ambivalens att söka

hjälp, vilket kan leda till att färre barn och vuxna får skydd. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 7.2.

Utkastets bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Vissa av förslagen i denna proposition avseende barns placering i skyddat boende har justerats i förhållande till utkastet, vilket påverkar beräkningen av de ekonomiska konsekvenserna. Det gäller bl.a. förslaget att socialnämnden regelbundet ska överväga placeringsbeslut som har fattats med stöd av den nya lagen som föreslås i denna proposition i stället för att, i enlighet med utkastets förslag, regelbundet ompröva sådana beslut. I utkastet bedömdes kostnaderna för utredning av barn vara något lägre än vad som i denna proposition bedöms vara fallet.

Remissinstanserna: *Akademikerförbundet SSR* framför att kommunernas kostnader kommer att höjas kraftigt i och med den föreslagna regleringen och att regeringen bör ta hänsyn till att reformen, utan full finansiering, riskerar att tränga undan andra verksamheter inom socialtjänsten. *Föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR)* framhåller att det är viktigt att kommunerna får ökade resurser bl.a. med hänvisning till att handläggningstiden behöver vara skyndsam för att inte avskräcka skyddsbehövande personer från att söka hjälp.

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS), *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och flertalet kommuner anser att de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna har underskattats i utkastet till lagrådsremiss. Bland andra *Göteborgs kommun*, *Hultsfreds kommun*, *Jönköpings kommun* och *Malmö kommun* hänvisar till egna uppgifter om dygnskostnader och placeringstider i skyddat boende. Även SKR menar att kommunernas befintliga kostnader för placeringar i skyddat boende underskattas i utkastet. Som grund för uppskattningen av dessa kostnader vill SKR bl.a. att antalet individer som har vistats i skyddat boende under ett år ska räknas upp med det genomsnittliga antalet placeringar per individ.

SKR och några kommuner anser även att arbetsinsatsen vid utredningar av barn har skattats för lågt i utkastet. Hultsfreds kommun och Jönköpings kommun påpekar exempelvis att den antagna arbetstiden måste utökas med hänsyn till den tid det tar för socialtjänstens personal att resa till och från ett skyddat boende.

SKR vidhåller att tillhandahållande av skyddat boende vid behov är att betrakta som ett nytt ansvar för kommunerna och att statens ersättning till kommunerna därför bör omfatta även de befintliga placeringskostnaderna. Denna uppfattning stöds även av enstaka kommuner såsom *Lunds kommun* och *Malmö kommun*. Dessa synpunkter behandlas i avsnitt 5.1.

SKR vidhåller också att statens ersättning till kommunerna bör täcka ytterliga typer av kostnader och uppskattar att hela reformkostnaden för kommuner och regioner är avsevärt högre än i utkastets bedömning.

SKR, Göteborgs kommun, *Sigtuna kommun*, *Tierps kommun* och *Örnsköldsviks kommun* framför likartade synpunkter om dygnskostnader för skyddat boende som jämförbara med kostnader för HVB.

Region Norrbotten och *Region Stockholm* anser att kostnaden för hälsoundersökningar är högre än vad som uppskattats i utkastet.

Göteborgs kommun, *Kristianstads kommun*, *Riksföreningen Sveriges Stadsmisioner*, *Sveriges Kvinnoorganisationer*, SKR och *Unizon* ifrågasätter att det är nödvändigt för kommunerna att följa upphandlings-

regler när de anskaffar tjänsten skyddat boende från idéburna aktörer. Flera instanser, däribland Lunds kommun, *Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige (Roks)* och Sigtuna kommun uttrycker oro för att ideella kvinnojourer ska bli tvungna att lägga ned sin verksamhet till följd av utkastets förslag. *Jämställdhetsmyndigheten* anser att de kvalitetskrav som ställs på skyddat boende behöver återspeglas i storleken på bidrag till ideella organisationer som driver sådana boenden. Jönköpings kommun, *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* och *Rädda Barnen* framför liknande synpunkter.

Roks, SKR, Unizon och flera kommuner, t.ex. Lunds kommun, befarar att den föreslagna nya ordningen för barn som följer med en våldsutsatt vårdnadshavare i skyddat boende kommer att medföra högre trösklar för den senare att söka stöd. Dessa synpunkter behandlas i avsnitten 6.1 och 7.2.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) anser att det antal skyddade boenden som identifierades i 2020 års nationella kartläggning bör utgöra grund för beräkningar av myndighetens kostnader efter att först ha räknats upp med befolkningsökningen sedan undersökningsåret 2019.

Förvaltningsrätten i Stockholm och *Kammarrätten i Stockholm* pekar på att det föreslagna regelverket i olika avseenden är kostnadsdrivande för domstolarna.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) bedömer att förslagen bidrar till att stärka tillgången till lika rättigheter och möjligheter för både vuxna och barn i behov av skyddat boende. Enligt *Barnombudsmannen* utgör förslagen flera viktiga steg på vägen mot att se barnet som rättssubjekt och rättighetsbärare.

Myndigheten för delaktighet (MFD) instämmer i bedömningen att förslaget om tillståndspflicht för skyddade boenden innebär en förbättrad tillgång till individanpassat stöd för skyddssökande.

Unizon anser att utkastets jämställdhetsanalys inte är tillräckligt tydlig och att det genom användningen av könsneutrala beteckningar osynliggör att mäns och killars dödliga våld mot kvinnor och flickor är den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle.

Skälen för regeringens bedömning

Underlag för uppskattning av kostnader

Den nationella socialtjänststatistiken är ytterst begränsad. På nationell nivå finns ingen regelbunden insamling och redovisning av uppgifter om skyddat boende, t.ex. antalet boenden, placeringar, vistelsetid och kostnader. Socialstyrelsen har dock återkommande genomfört nationella kartläggningar och tagit fram indikatorer som grund för uppföljningar av kvaliteten i skyddade boenden (2013, 2015, 2016 och 2020). De som vistas i skyddade boenden omfattas också av myndighetens särskilda kartläggningar av hemlöshet i Sverige (1993, 1999, 2006, 2012, 2014 och 2017). Dessa kartläggningar har utgjort underlag för kostnadsbedömningarna i denna proposition tillsammans med uppgifter från departementspromemorian *Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet* (Ds 2019:7), Stockholms kommun, statliga myndigheter, ideella organisationer och andra aktörer

Prop. 2023/24:31 som verkar inom området. Uppgifter om skyddade boenden i Sveriges grannländer har också använts.

Antal barn och vuxna i skyddade boenden

Enligt Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning av skyddade boenden 2020 vistades uppskattningsvis 6 500 vuxna och 6 200 barn minst en natt på skyddat boende från den 31 juli 2018 till och med den 1 augusti 2019. Detta innebar en ökning av antalet barn och vuxna i skyddade boenden i förhållande till den kartläggning myndigheten publicerade 2016, vilket Socialstyrelsen anser delvis kan förklaras av att antalet boenden och tillgången till platser har ökat. I kartläggningarna används myndighetens termbanksdefinition av skyddat boende (se avsnitt 4.2.2 och 5.1). Beträffande SKR:s invändning att avhoppare från gängkriminalitet inte omnämns i utkastets konsekvensanalys kan konstateras att det uppskattade antalet skyddssökande inkluderar även personer ur denna grupp.

Länsstyrelserna genomförde en undersökning av skyddat boende 2021 inom ramen för ett bredare uppdrag om kommunernas insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med stadigvarande boende (A2021/01299). Enligt länsstyrelserna rapporterade 199 kommuner, inklusive Göteborg, Malmö och Stockholm, att sammanlagt 2 250 vuxna individer fick en insats om skyddat boende som avslutades under detta år. Det egentliga antalet vuxna som någon gång vistades i skyddat boende 2021 är alltså högre eftersom det även omfattar personer för vilka insatsen ännu pågick vid tiden för länsstyrelsernas undersökning som för övrigt saknade frågor om antalet medföljande barn (Länsstyrelsen i Västerbottens län 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende).

Stockholm är en av få kommuner som årligen redovisar uppgifter om skyddat boende. Totalt 345 vuxna med 352 medföljande barn vistades i skyddat boende med beslut från kommunen 2021, vilket är en minskning jämfört med 2019 då motsvarande uppgifter var 379 vuxna och 360 barn (Stockholms stad, Socialtjänstrapport 2021, maj 2022 och Socialtjänstrapport 2019, maj 2020). Befolkningen i Stockholm är knappt elva gånger mindre än Sveriges befolkning. Om uppgifterna från Stockholm antas vara representativa för landet som helhet blir antalet vuxna och barn i skyddat boende på riksnivå 4 055 (=379 x 10,7) respektive 3 852 (=360 x 10,7) 2019, dvs. betydligt färre än i Socialstyrelsens kartläggning.

Socialstyrelsens uppskattning baseras emellertid på antalet vistelser medan en och samma individ kan ha vistats i flera skyddade boenden under mätperioden. Som framgår av avsnitt 4.3.1 är det sannolikt vanligt med omplaceringar, inte minst bland personer med särskilda behov, exempelvis de som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. År 2021 hade Stockholms kommun totalt 461 placeringar av vuxna i skyddat boende, vilket innebär att ca en fjärdedel av vistelserna var omplaceringar. Officiell statistik från Norge visar ett liknande förhållande avseende andelen barn som följde med en vårdnadshavare i skyddat boende 2018 (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Barn på kriesenter, juni 2019). Mot denna bakgrund kan antas att 4 880 vuxna och 4 700 medföljande barn under ett år vistas i skyddade boenden i Sverige eller omkring tre

Som framgår nedan bedömer regeringen att en uppskattning av den totala kostnaden för skyddat boende bl.a. bygger på en genomsnittlig vistelsetid per individ oberoende av antalet placeringar under ett år. Regeringen delar således inte SKR:s uppfattning att det årliga antalet individer i skyddat boende i konsekvensanalysen ska multipliceras med det genomsnittliga antalet placeringar per individ och år.

Genomsnittlig vistelsetid

I länsstyrelsernas ovan nämnda undersökning beräknades den genomsnittliga vistelsetiden i skyddat boende under 2021 till 82 dygn. Uppgiften bygger dock på rapporter från ett begränsat antal kommuner och avser endast insatser som avslutades detta år. Länsstyrelserna pekar bl.a. på att i huvudsak privata aktörer erbjuder kommunerna skyddat boende med bostadsgaranti, dvs. att den våldsutsatta garanteras bostad efter vistelsen i det skyddade boendet. Enligt länsstyrelserna uppger kommunerna att sådana placeringar tenderar att bli längre än andra eftersom garantin vanligen villkoras med en minimitid om flera månader i det skyddade boendet (Länsstyrelsen i Västerbottens län 2022, Till stadigvarande boende. Kartläggning av kommuners insatser för att hjälpa våldsutsatta personer med eller utan barn att ordna stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende eller annat tillfälligt boende).

Unizon, vars medlemmar driver ungefär en tredjedel av landets skyddade boenden, rapporterar en gradvis minskning av vistelsetiden i boendena under senare år från 66 dygn 2018 till ett genomsnitt av 53 dygn, eller mindre än två månader 2021 (Unizon 2022, Verksamhetsberättelse 2021). I sitt yttrande framhåller även *Roks* att genomsnittstiden för en våldsutsatt kvinna på ett skyddat boende var väsentligt längre vid tidpunkten för arbetet med utredningen som delvis ligger till grund för denna proposition än vad den är i dag.

Under senare år har vissa kommuner rapporterat om ett systematiskt arbete för att minska vistelsetiden i skyddat boende, t.ex. Uppsala kommun som eftersträvar en snabbare övergång till jourlägenheter (Uppsala kommun, Årsbokslut och uppföljning av internkontroll 2020, Tjänsteskrivelse till Socialnämnden, 2021-02-05, Dnr SCN-2021-00053). På nationell nivå har därtill initiativ tagits som på sikt kan förbättra tillgången till stadigvarande boende för våldsutsatta, bl.a. uppdrag till Socialstyrelsen (A2022/01029). Vidare bör uppmärksammas att det finns en avsevärd spridning i faktiska vistelsetider i skyddat boende. Trots vad kommunerna *Göteborg* och *Hultsfred* anför om erfarenhet av längre placeringstider i skyddat boende och till skillnad från *SKR:s* antagande att denna tid kommer att öka, bedömer regeringen att det är rimligt att räkna med en genomsnittlig vistelsetid om 60 dygn. Detta avser en individs samlade vistelsetid i skyddat boende under ett år oberoende av antalet placeringar.

Placeringskostnaden i skyddat boende

Som redovisas i avsnitt 4.2.3 är de flesta skyddade boenden oavsett utförare bemannade dagtid, utrustade med säkerhetsanordningar och har verksamhet för såväl vuxna som medföljande barn. Enligt en under-

sökning som genomfördes i framtagandet av promemorian Ny modell för statsbidrag till vissa ideella organisationer inom brottsofferområdet (Ds 2019:7) debiterar kvinnojourer kommunen i regel omkring 500–700 kronor per vuxen och 300 kronor per barn och jourerna uppgav att denna dygnsavgift täcker omkring hälften av placeringens faktiska kostnad. Med stöd av denna undersökning och uppgifter från aktörer som förmedlar platser i skyddade boenden till kommunerna bedömdes i utkastet till lagrådsremiss att den genomsnittliga dygnskostnaden i sådana boenden är omkring 1 200 kronor för vuxna och ca 400 kronor för barn. *Jönköpings kommun* och *Hultsfreds kommun* pekar på att deras socialtjänst har haft högre placeringskostnader än så. Kostnaden enligt utkastets bedömning avser dock ett genomsnitt, vilket inte utesluter stora prisskillnader mellan olika utförare när kommunerna köper tjänsten skyddat boende. Som Jönköpings kommun konstaterar blir den genomsnittliga placeringskostnaden antagligen lägre om kostnaden för de placeringar som kommunen gör i den lokala kvinnojourens skyddade boende också inkluderas i beräkningen.

SKR anser att totalkostnaden för kommunernas aktuella placeringar i skyddat boende grovt underskattas i utkastet till lagrådsremiss, bl.a. med hänvisning till att kommunernas kostnader för insatser mot våld i nära relationer troligen till stor del anges under en post kallad Övriga insatser till vuxna i det så kallade räkenskapsammandraget för individ- och familjeomsorg som årligen rapporteras till Statistiska Centralbyrån (SCB) och att denna post 2021 uppgick till drygt 3,2 miljarder kronor. Som framgår av SCB:s instruktioner till kommunerna om räkenskapsammandraget 2021 rymmer emellertid posten Övriga insatser till vuxna kostnader för många olika typer av insatser till den som är över 21 år och som inte har med missbruk och beroende eller psykiska problem att göra. Det handlar bl.a. om skyddat boende men även om många andra insatser som är vanliga i kommunernas arbete mot hemlöshet, t.ex. boende i härbärge, träningslägenhet eller jourlägenhet. Det är dock inte möjligt att under denna post urskilja kostnaderna för olika insatser. Däremot finns det andra källor som kan ge vägledning i detta avseende. Hit hör Socialstyrelsens nationella kartläggningar av hemlöshet i vilka den som vistas i skyddat boende räknas som akut hemlös. I den senaste kartläggningen uppgav endast 8 procent av alla personer i akut hemlöshet att deras aktuella boendeform var skyddat boende (Socialstyrelsen 2017, Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär). Med underlag av den nationella hemlöshetskartläggningen 2012, beräknade Boverket 2015 kommunernas årliga kostnad för insatser mot akut hemlöshet till 798 miljoner kronor (Boverket 2015, Kommunernas kostnader för boendelösningar till personer utanför den ordinarie bostadsmarknaden). Om denna beräkning justeras för det ökade antalet hemlösa enligt 2017 års nationella hemlöshetskartläggning blir motsvarande kostnad drygt 1,1 miljarder kronor. Dessa uppgifter tyder alltså på att skyddat boende svarar för en begränsad del av kommunernas kostnader för insatser mot hemlöshet liksom av posten Övriga insatser till vuxna i räkenskapsammandraget för individ- och familjeomsorg. Mot denna bakgrund instämmer regeringen i utkastets bedömning av aktuella genomsnittliga placeringskostnader för vuxna och barn i skyddat boende samt i

uppskattningen att kommunernas aktuella totalkostnad för sådana placeringar är ca 464 miljoner kronor per år. Prop. 2023/24:31

Nya kostnader för skyddat boende

Med den reglering som nu föreslås, uppskattas den genomsnittliga dygnskostnaden öka till 1 400 kronor för vuxna och 700 kronor för barn. Ökningen motiveras av förväntad ökad kvalitet i form av t.ex. personal, bättre målgruppsanpassning och mer stöd till barn.

Flera omständigheter talar mot *Göteborgs kommun, Jönköpings kommun, SKR:s, Tierps kommun* och *Örnsköldsviks kommun* antagande att dygnskostnaderna för skyddat boende kommer att ligga i paritet med kostnaderna för HVB. I skyddade boenden ges inte behandling utan stödsatser till enskilda som därtill vanligtvis sköter sitt eget hushåll i boendet, vilket som huvudregel inte är fallet i HVB. Dessutom delar medföljande barn och den vuxen vårdnadshavare ofta rum i skyddat boende.

Som närmare redogörs för i avsnitt 5.1.1 är regeringens bedömning att kommunerna redan i dag ansvarar för att vid behov tillhandahålla enskilda skyddat boende. Den ökade kvaliteten i skyddat boende genom personal, målgruppsanpassning och mer stöd till barn, medför därmed en ambitionshöjning. De tillkommande kostnaderna för kommunernas placeringar i skyddat boende bedöms uppgå till ca 143 miljoner kronor per år. I syfte att ytterligare stimulera kvalitetsutvecklingen i arbetet med skyddat boende föreslår regeringen därutöver ett tillägg i ersättningen till kommunerna om närmare 90 miljoner kronor per år.

Placeringskostnaden i Sverige i jämförelse med våra grannländer

I Danmark, Finland och Norge finns officiell statistik om skyddade boenden och verksamheten är förenad med förhållandevis höga kvalitetskrav. I Finland är t.ex. skyddade boenden skyldiga att ha bemanning dygnet runt och i Danmark har varje barn och vuxen som vistas i boendena rätt till psykologisk behandling i upp till 10 timmar. Dessutom har skyddade boenden i våra nordiska grannländer ett uppdrag att samordna insatser till våldsutsatta, vilket i Sverige ligger på socialtjänsten. Den genomsnittliga placeringstiden i skyddat boende är jämfört med Sverige något längre i Danmark men kortare i Finland och Norge. Danmark redovisar de högsta kostnaderna medan Finland redovisar de lägsta.

År 2020 hade de danska kommunerna utgifter för skyddat boende om 637 miljoner svenska kronor (Social- og Ældreministeriet 2021). Kostnaden per individ 2020 var 143 100 kronor.

I Finland var kostnaden per individ med motsvarande beräkningssätt 43 334 kronor 2020.

De svenska kommunernas kostnader för skyddat boende, med hänsyn tagen till den ambitionshöjning som förslagen innebär, bedöms uppgå till 607 miljoner kronor per år (4 700 barn x 700 kronor x 60 dygn + 4 880 vuxna x 1 400 kronor x 60 dygn). Med utgångspunkt i antalet vuxna och barn i skyddat boende blir kostnaden per individ och år 63 361 kronor.

Kostnaden för skyddat boende kan även beräknas i relation till ländernas befolkningsantal. Den danska kostnaden per capita 2020 var ca 109 kronor och den finska kostnaden var 40 kronor. I enlighet med den skattade

totalkostnaden för svenska kommuner ovan blir kostnaden per capita i Sverige 58 kronor.

SKR:s uppskattning av den årskostnad utkastets förslag innebär för kommunerna ger en betydligt högre kostnad per individ och per capita av befolkningen än motsvarande kostnader i Danmark, Finland och Norge 2020. Sammantaget tyder uppgifterna om våra grannländers kostnader på att regeringens uppskattningar i denna del är rimliga.

Kostnader för utredning och uppföljning

Vidare medför förslagen om utredning och uppföljning av barn i skyddat boende nya arbetsuppgifter för kommunerna. I utkastet till lagrådsremiss uppskattades socialnämndens utredningskostnad för barn i skyddat boende sammantaget uppgå till närmare 40 miljoner kronor om året (4 700 barn x 8 500 kronor per barn). Uppskattningen baseras på antagandet att en socialsekreterare i genomsnitt behöver ägna knappt 26 timmar åt denna utredning med en timersättning om 330 kronor. Som *Hultsfreds kommun* och *Jönköpings kommun* anför bör även restiden för socialtjänstens personal till och från ett skyddat boende beaktas här. Därför bedömer regeringen att den genomsnittliga arbetstiden för utredning i stället bör antas vara 30 timmar, vilket ger en sammantagen kostnad om närmare 47 miljoner kronor om året (4 700 barn x 9 900 kronor per barn).

I utkastet till lagrådsremiss antogs uppföljningen i genomsnitt fordra 12 timmars arbete, vilket ger en kostnad per ärende om 4 000 kronor. Regeringen delar denna bedömning. Den sammantagna årskostnaden för uppföljning av barn i skyddat boende bedöms därför uppgå till närmare 19 miljoner kronor (4 700 barn x 4 000 kronor).

Regeringen konstaterar att det redan i dag förekommer att socialnämnden har kostnader för utredning och uppföljning av barn som följer med en vårdnadshavare i skyddat boende. Med hänsyn till den generella osäkerheten i underlaget bör dock denna omständighet, enligt regeringen, inte vägas in i kostnadsuppskattningen. Totalkostnaden för utredning och uppföljning av barn i skyddat boende bedöms därmed uppgå till 66 miljoner kronor per år (47 miljoner kronor + 19 miljoner kronor).

Kostnaden för socialtjänstens utredningar av vuxna i skyddat boende bedöms uppgå till 51,2 miljoner kronor per år och kostnaden för uppföljning av vuxna i skyddat boende till ca 19,5 miljoner kronor per år. Arbetsuppgifterna och kostnaderna är dock inte nya utan följer av kommunernas befintliga ansvar.

Kostnader för handläggning av ärenden enligt den nya lagen

Tillämpningen av den nya lagen om placering av barn i skyddat boende kommer att medföra nya skyldigheter för kommunerna. Enligt SCB hade 93 procent av hemmaboende barn (0–17 år) i Sverige två vårdnadshavare år 2021. Emellertid finns uppgifter som tyder på att detta i betydligt lägre grad gäller barn som har varit i kontakt med stödverksamheter för bevitnande av våld eller som har skyddade personuppgifter (Broberg, A. m.fl., 2011, Stöd till barn som bevittnat våld mot mamma, Resultat från en nationell utvärdering, Göteborgs universitet, Karlstad universitet, Örebro universitet, Uppsala universitet, Broberg, A. m.fl., 2015, Utveckling av bedömningsinstrument och stödinsatser för våldsutsatta barn,

Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet och SOU 2017:6, s. 395). Enligt 2014 års vårdnadsutredning ökade andelen tingsrättsbeslut för ensam vårdnad vid vårdnadstvister från 55 procent till 67 procent under perioden 2002 till 2014 (SOU 2017:6, s. 26).

I utkastet till lagrådsremiss antas att det för 2 412 barn om året, eller drygt hälften av det uppskattade antalet medföljande barn, blir aktuellt att med stöd av den nya lagen underställa förvaltningsrätten ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende. I motsats till *Hultsfreds kommun* och *SKR* instämmer regeringen i utkastets antagande på denna punkt med hänsyn till ovanstående uppgifter om vårdnadsförhållanden för barn som bevittnat våld. Regeringen delar också utkastets bedömning att de 2 412 barn som årligen aktualiseras för en omedelbar insats med stöd av den nya lagen motsvarar 1 206 mål i domstol.

I utkastet till lagrådsremiss bedömdes vidare att knappt 70 procent av dessa mål skulle leda till att socialnämnden lämnar in en ansökan hos förvaltningsrätten om skyddat boende (841 mål). Till grund för denna bedömning låg utkastets förslag att socialnämndens ansökan om skyddat boende skulle ha inkommit inom 4 veckor från den dag då placeringen påbörjades. I denna proposition föreslås att socialnämndens ansökan i stället ska ha inkommit inom 6 veckor från den dag då placeringen påbörjades (se avsnitt 7.6). Regeringen bedömer att denna längre tidsperiod inom vilken en ansökan ska ha inkommit till förvaltningsrätten kommer att leda till färre mål om skyddat boende. Detta beror bl.a. på att frågan om de skyddssökandes långsiktiga boendesituation hinner få en lösning i fler ärenden än vad som hade varit fallet med en kortare tidsfrist. Mot denna bakgrund uppskattar regeringen, till skillnad från bedömningen i utkastet, att antalet mål om ansökan hos förvaltningsrätten om skyddat boende kommer att motsvara 60 procent av antalet mål om en omedelbar sådan insats (dvs. $1\,206 \times 0,6 = 724$ mål).

Regeringen instämmer vidare i utkastets antaganden att socialnämnden i genomsnitt behöver 40 timmar för att handlägga en ansökan, att ansökan i regel omfattar syskon och att socialtjänstens arbetskostnad per timme är 330 kronor. Med det lägre antalet mål om ansökan hos förvaltningsrätten enligt ovan uppskattar regeringen den sammanlagda kostnaden till drygt 9,5 miljoner kronor årligen (40 timmar \times 724 mål \times 330 kronor per timme).

Därtill kommer handläggning i samband med överklaganden av mål om skyddat boende till kammarrätten. Med beaktande av överklaganden i närliggande ärenden antas i utkastet att denna uppgift tar 12 timmar och omfattar 420 mål om året, dvs. motsvarande ca hälften av de mål om skyddat boende som aktualiseras i förvaltningsrätten. Till följd av förslaget om ändrade tidsfrister ovan bör antalet mål i stället vara 362. Regeringen bedömer följaktligen att kostnaden för socialtjänstens handläggning kopplad till mål i kammarrätt uppgår till omkring 1,43 miljoner kronor per år (12 timmar \times 362 mål \times 330 kronor per timme).

Vidare antogs i utkastet till lagrådsremiss en tidsåtgång om 2 timmar för beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. Regeringen delar detta antagande men bedömer att den andel mål om omedelbar insats i form av skyddat boende som i utkastet antas leda till beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning (dvs. 50 procent av samtliga sådana mål) är alltför låg. Enligt regeringen är ett

mer rimligt antagande att socialnämnden kommer att fatta beslut om hemlighållande av vistelseort i 80 procent av samtliga mål om omedelbar insats i form av skyddat boende, dvs. i ca 965 mål (1 206 mål x 0,8). Handläggingskostnaden bedöms därmed uppgå till närmare 637 000 kronor per år (2 timmar x 965 mål x 330 kronor per timme).

I utkastet till lagrådsremiss föreslogs att socialnämnden skulle ompröva insatsen efter 6 månader. Som framgår av avsnitt 7.8 föreslås i denna proposition att nämnden i stället ska överväga insatsen efter 6 månader. Av de mål där förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden har beslutat om skyddat boende antas att 10 procent, dvs. 73 mål, kommer att bli föremål för socialnämndens övervägande. Eftersom överväganden fordrar mindre arbete än omprövningar antas här att varje övervägande fordrar 10 timmars arbete till skillnad från antagandet i utkastet att omprövning skulle fordra 18 timmars arbete. Regeringen uppskattar följaktligen socialtjänstens kostnad för överväganden av insatsen i form av skyddat boende för barn till 241 000 kronor per år (73 mål x 10 timmar x 330 kronor).

Som framgår av avsnitt 7.8 föreslår regeringen att en framställning från den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen om att den ska upphöra ska få avvisas av socialnämnden om frågan om insatsen har prövats av socialnämnden eller rätten genom ett beslut som fått laga kraft de senaste 6 månaderna. Detsamma föreslås gälla även i fråga om socialnämndens beslut om begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort (se avsnitt 7.10). Tillsammans med förslagen om längre tidsfrister för ansökan hos förvaltningsrätten om skyddat boende innebär dessa förslag administrativt mindre krävande uppgifter för socialnämnden jämfört med motsvarande förslag i utkastet. Regeringen anser att denna omständighet ytterligare styrker utkastets bedömning att socialtjänstens uppgift i ärenden enligt den nya lagen, sett till utredningsförfarandet som helhet, är av mindre omfattning och, i motsats till vad bl.a. *Sigtuna kommun* anför, inte föranleder en väsentligt ökad utredningskostnad.

Regeringen bedömer att den sammanlagda kostnaden för de arbetsuppgifter inom socialtjänsten som följer av den nya lagen uppgår till knappt 12 miljoner kronor årligen.

Upprättandet av vårdplan och genomförandeplan

Förslagen om upprättande av vårdplaner för barn och vuxna innebär nya arbetsuppgifter för kommunerna. I utkastet till lagrådsremiss bedöms kostnaden uppgå till totalt 15,7 miljoner kronor per år utifrån antagandet att det i genomsnitt tar 4 timmar att upprätta en vårdplan för barn och 6 timmar att upprätta en sådan plan för vuxna. Regeringen delar denna bedömning.

Tolkning

Som framgår av avsnitt 4.2.3 är det vanligt att personer som vistas i skyddat boende har utländsk bakgrund. I utredningen uppskattas att 70 procent av dem som vistas i skyddat boende har utländsk bakgrund och att 30 procent av dem kan behöva tolk samt att totalkostnaden för tolkning uppgår till drygt 12 miljoner kronor per år. *SKR* anser att denna kostnad i stället uppgår till ca 16 miljoner kronor per år och att den bör finansieras

av staten. Både i utredningen och utkastet till lagrådsremissen görs bedömningen att tillhandahållande av tolk för de som vistas i skyddat boende inte innebär en ny skyldighet för kommunerna eftersom rätten till tolk inte är en konsekvens av förslagen utan följer av 13 § förvaltningslagen (2017:900). Regeringen delar denna bedömning.

Kostnadsansvar för skolgång

Enligt skollagen (2010:800) är det en elevs hemkommun, dvs. i huvudsak den kommun där hon eller han är folkbokförd, som är skyldig att anordna skolgång för eleven. Detta innebär bl.a. att hemkommunen har kostnadsansvaret för elevens utbildning. I avsnitt 8.2 föreslås att det ska införas bestämmelser i skollagen som tydliggör elevers rätt att tas emot eller fullfölja utbildning i vistelsekommunen. Eleven ska även ha rätt att fullfölja den påbörjade utbildningen i gymnasieskola eller anpassad gymnasieskola när eleven efter placeringen i skyddat boende återvänder till hemkommunen.

I den utsträckning det finns en skyldighet enligt skollagen för en kommun att ta emot en elev som är folkbokförd i annan kommun har den mottagande kommunen enligt samma lag som huvudregel rätt till ersättning för sina faktiska kostnader. I utkastet till lagrådsremiss konstateras att förslagen, såsom *Ljusnarsbergs kommun* påpekar, kan leda till en ökning eller minskning av en enskild kommuns kostnad, men att de inte påverkar kostnaderna för kommunerna som helhet. Regeringen delar denna bedömning och instämmer följaktligen inte i den uppfattning om tillkommande kostnader för kommunerna till följd av förslagen om skolgång som bl.a. *SKR* framför.

Regionernas kostnader för hälsoundersökningar

De hälsoundersökningar som regionerna enligt förslagen i denna proposition ska erbjuda medföljande barn och unga i skyddade boenden är en ny arbetsuppgift som uppskattas kosta närmare 10 miljoner kronor per år utifrån antagandet att en sådan undersökning i genomsnitt kostar 2 060 kronor per barn (4 700 barn x 2 060 kronor). Kostnaden har justerats för den uppräknig av antalet vistelser i skyddat boende som gjorts i förhållande till utredningen. Som jämförelse kan nämnas att även den kostnad som införandet av en skyldighet att erbjuda en hälsoundersökning till barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet bedömdes innebära för regionerna uppskattades till 10 miljoner kronor per år (prop. 2016/17:59).

I likhet med utkastet till lagrådsremiss och i motsats till vad *Region Norrbotten* och *Region Stockholm* framhåller, bedömer regeringen att uppskattningen av regionernas årskostnad för uppgiften att erbjuda medföljande barn i skyddade boenden en hälsoundersökning är väl avvägd.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Förslagen i denna proposition syftar sammantaget till att förbättra skyddet och stödet till personer som behöver

skyddat boende och att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende.

För kommunerna innebär förslagen om möjligheten att bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare nya skyldigheter. Detsamma gäller förslaget att vuxna som erbjuds skyddat boende ska få en vårdplan. Kommunerna har redan i dag ett ansvar enligt socialtjänstlagen att verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och för att barn som utsatts för våld, liksom barn som bevittnat våld, får det stöd och den hjälp som de behöver. Mot denna bakgrund får inskränkningen i den kommunala självstyrelsen som de nya skyldigheterna innebär anses vara relativt begränsad. Syftet med förslagen är att stärka skyddet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Detta kan inte uppnås på ett mindre ingripande sätt och de föreslagna inskränkningarna bedöms därför vara proportionerliga.

Förslaget att i 2 a kap. 4 § 2 SoL tydliggöra ansvaret för den kommun som placerar våldsutsatta i skyddat boende i en annan kommun innebär emellertid inte en ny skyldighet för kommunerna. Detsamma gäller förslaget till konsekvensändring i 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Förslagen till förtydligade bestämmelser i skollagen om skolgången för elever i skyddat boende medför att reglerna för interkommunal ersättning kan komma att tillämpas, vilket innebär en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Inskränkningen får dock anses vara proportionerlig mot bakgrund av att regleringen syftar till att säkerställa rätten till skolgång för elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen. Syftet med förslagen kan inte uppnås på något annat sätt än genom de bestämmelser som föreslås.

Förslaget att lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet också ska gälla för barn och unga som placeras i skyddat boende medför en ny skyldighet för regionerna och en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Syftet med förslaget är att barn i skyddat boende som har behov av insatser från hälso- och sjukvården ska få dessa behov uppmärksammade och tillgodosedda. Detta syfte kan inte uppnås på något annat sätt än genom en ny skyldighet för regionerna. Med hänsyn till vikten av att barn i skyddat boende får tillgång till den hälso- och sjukvård som de har behov av måste denna inskränkning anses vara nödvändig och proportionerlig.

Tillämpning av den kommunala finansieringsprincipen

Som framgår under rubriken Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen innebär förslagen i denna proposition såväl nya skyldigheter som ambitionshöjningar för kommunerna. De nya skyldigheterna följer i huvudsak av förslagen om möjligheten att bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Sammanfattningsvis bedöms förslagen, i förhållande till dagens kostnader, medföra ökade årskostnader för kommunerna om totalt närmare 237 miljoner kronor varav ca 143 miljoner kronor avser kostnaden för placeringar i skyddade boenden, 66 miljoner kronor avser kostnaden för utredning och uppföljning av barn som placeras med en vårdnadshavare i sådana boenden, 12 miljoner kronor avser kostnad för handläggning av ärenden

enligt den föreslagna lagen med särskilda bestämmelser om ett barns placering i skyddat boende samt knappt 16 miljoner kronor avser kostnad för vårdplaner och genomförandeplaner. Ersättningen till kommunerna bör även omfatta ett tillägg om närmare 90 miljoner kronor per år i syfte att ytterligare stimulera kvalitetsutvecklingen i arbetet med skyddat boende. Förslagen om hälsoundersökningar bedöms innebära en kostnad för regionerna om 10 miljoner kronor per år. I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen har de allmänna statsbidragen till kommuner och regioner sammantaget förstärkts med 321 miljoner kronor per år från och med 2024 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.8) och riksdagens beslut om statens budget för samma år (bet. 2022/23:FiU10, rskr. 2022/23:109). Ytterligare 14,5 miljoner kronor per år föreslås tillföras kommunerna från och med 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.8). Till skillnad från *Akademikerförbundet SSR, FSS, SKR och KFR* är regeringens bedömning att reformen därmed är finansierad.

Kostnader för Inspektionen för vård och omsorg

I Socialstyrelsens kartläggning 2020 identifierades 282 boenden under våren 2019 varav 54 procent drivs av ideella organisationer, 37 procent av privata aktörer och 9 procent av kommunerna. I avsnitt 9.2 föreslås att tillståndsplikt ska införas för skyddade boenden som drivs av enskilda verksamheter och att boenden som drivs av kommun eller region ska vara anmälningspliktiga gentemot IVO. Hanteringen av ansökningar om tillstånd medför kostnader för myndigheten. I förhållande till utredningens konsekvensanalys bör mängden ärenden om tillståndsprövning räknas upp med 17 procent för att motsvara ökningen av skyddade boenden i Sverige sedan 2016 enligt Socialstyrelsens kartläggning 2020. Antalet sådana ärenden under de tre första åren med det nya regelverket uppskattas därför till 438 stycken. Kostnaden per ärende under samma period uppskattas till 35 000 kronor, vilket innebär en årskostnad om 5,1 miljoner kronor. Därefter antas kostnaden minska eftersom nyansökningar är mer krävande än ärenden som rör tidigare prövad verksamhet. Från det fjärde året med tillståndsplikt för skyddade boenden uppskattas IVO ha ca 50 ärenden om tillståndsprövning per år med en kostnad om 30 000 kronor per ärende.

Som framgår av avsnitt 9.1 utövar IVO redan i dag tillsyn över sådana enskilda verksamheter som på uppdrag av kommunen genomför insatsen skyddat boende.

I den senaste nationella kartläggningen av skyddade boenden uppmärksammas en kraftig ökning av privat drivna verksamheter i förhållande till föregående kartläggningar. Enligt Socialstyrelsen kan en anledning till detta vara att privata aktörer som tidigare arbetat med unga ensamkommande eller inom individ- och familjeomsorg börjat erbjuda skyddat boende samt att det har varit förhållandevis enkelt att starta ett sådant boende eftersom det inte fordrar tillstånd, förutsatt att verksamheten inte bedrivs som HVB (Socialstyrelsen 2020, Kartläggning av skyddade boenden i Sverige). Senare års ökning av skyddade boenden kan alltså ha flera orsaker, inklusive att efterfrågan på andra insatser från verksamheter för tillfälligt boende inom närliggande områden har minskat.

Mot denna bakgrund delar regeringen inte *IVO:s* synpunkt att antalet skyddade boenden bör räknas upp med befolkningsökningen sedan 2019

Prop. 2023/24:31 och myndighetens därmed sammanhängande ekonomiska konsekvensanalys.

Närmare krav på skyddade boenden, som i enlighet med bedömningen i denna proposition bör regleras på annat sätt än i lag, kan emellertid komma att öka kostnaden för IVO:s tillsyn. Detta är dock en fråga som inte behandlas i denna proposition.

Antalet barn som beviljas en omedelbar insats i form av skyddat boende

Den nya lagen med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende kommer sannolikt ofta att initialt tillämpas genom en omedelbar insats i form av sådant boende. Som framgår ovan finns det uppgifter som tyder på att barn som bevittnat våld i lägre utsträckning än andra barn har två vårdnadshavare och att andelen tingsrättsbeslut för ensam vårdnad vid vårdnadstvister har ökat över tid. Mot denna bakgrund antas att ca 2 412 barn, dvs. drygt hälften av samtliga barn som i dag uppskattas vara medföljande i skyddade boenden, blir föremål för en omedelbar insats i form av skyddat boende.

Antal mål i domstol

Regeringen uppskattar att 1 206 mål om omedelbar insats kommer att underställas förvaltningsrätten per år, varav hälften (603 mål) antas överklagas till kammarrätten.

I utkastet till lagrådsremiss bedömdes omkring 70 procent av de ärendena som rör omedelbar insats i form av skyddat boende leda till en ansökan från socialnämnden senast 4 veckor räknat från det att placeringen påbörjades. Med hänsyn till förslaget om utökad ansökningsfrist (avsnitt 7.6) bedömer regeringen i enlighet med ovan att det i stället är 60 procent av ärendena om omedelbar insats som leder till en sådan ansökan senast 6 veckor räknat från det att placeringen påbörjades. Detta motsvarar ungefär 724 mål ($1\,206 \times 0,7$). Hälften av dessa, dvs. ca 362 mål, kan antas komma att överklagas till kammarrätt.

Kostnader för mål om skyddat boende och om en omedelbar sådan insats

I utkastet till lagrådsremiss antogs kostnaden per mål om omedelbar insats i form av skyddat boende motsvara styckkostnaden för kategorin övriga mål i förvaltningsrätt, dvs. 6 549 kronor. Denna styckkostnad motiverades med att muntlig förhandling även kan förekomma i vissa mål om omedelbar insats i form av skyddat boende. Förvaltningsrättens sammanlagda kostnad för mål om sådana insatser bedömdes uppgå till närmare 8 miljoner kronor ($1\,206 \text{ mål} \times 6\,549 \text{ kronor}$) per år.

Vidare antogs i utkastet att kostnaden per mål om omedelbar insats i form av skyddat boende är 10 979 kronor i kammarrätt, vilket är ett värde mellan styckkostnaden för mål enligt socialtjänstlagen (8 183 kronor) och styckkostnaden för övriga mål (13 775 kronor). Detta innebär att den sammanlagda kostnaden uppskattades till ca 6,6 miljoner kronor ($603 \text{ mål} \times 10\,979 \text{ kronor}$) per år för mål i kammarrätten som avser omedelbara insatser för barn i form av skyddat boende. Totalkostnaden för domstolarnas arbete med sådana mål bedömdes i utkastet uppgå till 14,5 miljoner kronor.

Kostnaden per mål om skyddat boende efter ansökan från socialnämnden antogs i utkastet motsvara styckkostnaden för kategorin övriga mål i såväl förvaltningsrätt som kammarrätt (6 549 kronor respektive 13 775 kronor). Denna styckkostnad motiverades med att det i regel kommer att hållas muntlig förhandling i dessa mål. Förvaltningsrättens sammanlagda kostnad för mål om skyddat boende uppskattades i utkastet till 5,5 miljoner kronor (841 mål x 6 549 kr) per år. Motsvarande kostnad i kammarrätten uppskattades till 5,8 miljoner kronor (420 mål x 13 775 kr) per år. I utkastet bedömdes därmed kostnaden för sådana mål sammantaget uppgå till 11,3 miljoner kronor per år.

I enlighet med ovan bedömer regeringen att förslaget om utökad ansökningsfrist leder till färre mål om skyddat boende än vad som antogs i utkastet. Med denna justering uppskattas kostnaden för sådana mål i förvaltningsrätt till drygt 4,7 miljoner kronor (724 mål x 6 549 kronor) per år samt i kammarrätt till närmare 5 miljoner kronor (362 mål x 13 775 kronor) per år. Den sammanlagda kostnaden för mål som avser skyddat boende uppskattas till knappt 10 miljoner kronor.

Som framgår av avsnitt 7.16 föreslår regeringen bl.a. begränsningar i fråga om muntlig förhandling jämfört med de förslag som lämnades i utkastet. Enligt regeringen bör bestämmelserna om muntlig förhandling i 9 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) gälla i mål enligt den nya lagen, vilket innebär att förvaltningsrätten ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det och det inte är uppenbart obehövt och kammarrätten om en enskild part begär det och det inte är obehövt och inte heller särskilda skäl talar mot det. Dessa förslag innebär, i likhet med förslaget om utökad ansökningsfrist (se avsnitt 7.6), en minskning av sådana kostnader som *Kammarrätten i Stockholm* anser har underskattats i utkastets konsekvensanalys.

Med hänsyn till den generella osäkerheten i underlaget och de krav på rättssäkerhet och omsorg som *Förvaltningsrätten i Stockholm* framhåller, anser regeringen att denna omständighet inte ska vägas in i kostnadsuppskattningen. Regeringen bedömer följaktligen att kostnaden för detta arbete uppgår till närmare 24,5 miljoner kronor per år.

Mål om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning

Det föreslås i avsnitt 7.10 att socialnämnden ska kunna besluta om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge avseende barn som får en insats i form av skyddat boende med stöd av den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Sådana beslut ska kunna överklagas till förvaltningsrätt som första instans och därefter till kammarrätt. I utkastet antogs det att socialnämnden i hälften (50 procent) av de mål som rör omedelbar insats i form av skyddat boende, kommer att fatta beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning. I enlighet med vad som redogjorts för ovan antas i denna proposition i stället att sådana beslut kommer att fattas i 80 procent av dessa mål, dvs. i 965 mål. Vidare antas att hälften av dessa mål, dvs. ca 483 mål, kommer att överklagas till förvaltningsrätt, varav hälften, dvs. ca 242 mål, i sin tur kommer att överklagas till kammarrätt. Kostnaden per mål om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning antas motsvara styckkostnaden för mål enligt socialtjänstlagen i både förvaltningsrätt (4 877 kr) och

Prop. 2023/24:31 kammarrätt (8 183 kr). Den sammanlagda kostnaden för mål av denna typ uppskattas till knappt 2,4 miljoner kronor (483 mål x 4 877 kr) per år i förvaltningsrätt och knappt 2 miljoner kronor (242 mål x 8 183 kr) per år i kammarrätt. Därmed bedöms den sammantagna kostnaden för domstolarnas arbete med dessa mål uppgå till drygt 4 miljoner kronor per år. Inga offentliga biträden behöver förordnas för denna ärendekategori.

Övriga mål i domstol

I utkastet till lagrådsremiss bedömdes att socialnämndens beslut vid omprövning av insatser enligt den nya lagen i så begränsad omfattning skulle leda till överklaganden i domstol att kostnaderna rymms inom det befintliga förvaltningsanslaget. Regeringen delar denna bedömning. Detsamma gäller, enligt regeringens bedömning, de överklaganden av beslut vid omprövningar som socialnämndens överväganden av insatser enligt förslagen i avsnitt 7.8 kan komma att leda till samt eventuella överklaganden av domstolens beslut att inte bevilja insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen. Bedömningen styrks ytterligare av förslaget att ge socialnämnden rätt att under vissa förutsättningar avvisa framställningar om att insatsen ska upphöra från den vårdnadshavare som inte samtycker till densamma och motsvarande förslag beträffande beslut om hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge (se avsnitt 7.8 och 7.10). Regeringen bedömer att dessa förslag har en kostnadsdämpande effekt även för domstolarna i jämförelse med utkastets förslag.

I avsnitt 9.2 föreslås att skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga. IVO kommer därför att behöva fatta beslut om tillstånd. Med ledning av överklagandefrekvensen för HVB-tillstånd (29 procent) kan det antas att antalet överklagade ärenden under de tre första åren med det nya regelverket kommer att leda till en årlig kostnad för domstolarna om ca 600 000 kronor och därefter om ca 70 000 kronor per år.

I likhet med vad som anförts ovan bedömer regeringen att kostnader för tolk inte är en konsekvens av förslagen i denna proposition utan följer av 13 § förvaltningslagen. Sådana kostnader bör därför, i motsats till vad *Förvaltningsrätten i Umeå* föreslår, inte beaktas i kostnadsbedömningen.

Offentligt biträde i ärenden och mål enligt lagen om placering av barn i skyddat boende

I avsnitt 7.17 föreslås att offentligt biträde ska förordnas i ärenden och mål om skyddat boende, omedelbar sådan insats eller upphörande av skyddat boende enligt lagen om placering av barn i skyddat boende. Gemensamt biträde får endast förordnas om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för. Ovan har det antagits att omkring 1 206 mål om omedelbar insats i form av skyddat boende blir föremål för prövning i förvaltningsrätten och att hälften av dessa mål (603 mål) kommer att handläggas av kammarrätten. Det antas att det för varje ärende förordnas i genomsnitt 3 offentliga biträden givet att det i de flesta fall kommer att saknas förutsättningar för att förordna gemensamt biträde för vårdnadshavarna. I regel kommer barnet och den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med sannolikt inte förordnas gemensamt biträde.

Tidsåtgången för det offentliga biträdet avseende dels den vårdnadshavare som barnet placeras med i det skyddade boendet, dels den andra vårdnadshavaren, antas uppgå till i genomsnitt 4 timmar per förordnande. Även för barnets eller barnens mål bedöms den genomsnittliga tidsåtgången vara 4 timmar. Timersättningen för offentliga biträden är 1 476 kronor exkl. mervärdesskatt (2 § förordningen [2009:1237] om timkostnadsnorm inom rättshjälpsområdet). Med dessa antaganden kommer offentliga biträden för målen i förvaltningsrätten att arbeta totalt 13 224 timmar om året och kostnaden bedöms därmed uppgå till drygt 21 miljoner kronor (1 206 mål x 4 timmar x 1 476 kronor x 3 biträden) per år.

Tidsåtgången i kammarrätten antas uppgå till i genomsnitt två timmar per förordnande. Om hälften av målen i förvaltningsrätten överklagas till kammarrätten blir kostnaden för förordnande av offentligt biträde i kammarrätten hälften av halva denna summa, dvs. drygt 5 miljoner kronor (603 mål x 2 timmar x 1 476 kronor x 3 biträden) per år. I likhet med den bedömning som görs i utkastet bedömer regeringen att den totala kostnaden för offentliga biträden i mål om en omedelbar insats i form av skyddat boende uppgår till knappt 26 miljoner kronor per år.

Som redogörs för ovan antas att socialnämnden i omkring 60 procent av de ärenden som rör en omedelbar insats i form av skyddat boende kommer att gå vidare med en ansökan om skyddat boende, vilket motsvarar ungefär 724 mål varav hälften, dvs. ca 362 mål, kan antas komma att överklagas till kammarrätt. Även i dessa mål antas vardera vårdnadshavare och barnen behöva ett eget biträde, dvs. 3 biträden per mål. I utkastet till lagrådsremiss uppskattades tidsåtgången för offentliga biträden till 8 timmar i förvaltningsrätt och 4 timmar i kammarrätt. Med hänvisning till de förslag om muntlig förhandling (avsnitt 7.16) som innebär begränsningar i förhållande till utkastets förslag anser regeringen att tidsåtgången för offentliga biträden i kammarrätt i stället ska uppskattas till 3 timmar per mål. Följaktligen bedöms kostnaden för offentliga biträden i förvaltningsrätt till ca 25,6 miljoner kronor (724 mål x 8 timmar x 1 476 kronor x 3 biträden) per år. Motsvarande kostnad i kammarrätt bedöms uppgå till 4,8 miljoner kronor (362 mål x 3 timmar x 1 476 kronor x 3 biträden). Den sammantagna kostnaden för offentliga biträden i mål om en insats i form av skyddat boende bedöms uppgå till drygt 30 miljoner kronor per år.

Regeringen bedömer därmed att den totala kostnaden för offentliga biträden i mål om en omedelbar insats i form av skyddat boende samt mål om skyddat boende uppgår till drygt 56 miljoner kronor (26 miljoner kronor + 30,4 miljoner kronor) per år. I utkastet till lagrådsremiss bedömdes denna kostnad till 62 miljoner kronor. Med hänsyn till den generella osäkerheten i underlaget anser regeringen att utkastets kostnadsbedömning i denna del är rimlig.

Finansiering

Utöver kostnaderna för kommuner och regioner ovan bedömer regeringen att förslagen i denna proposition innebär ökade kostnader för IVO och rättsväsendet (allmänna förvaltningsdomstolar och offentliga biträden) om drygt 119 miljoner kronor per år fr.o.m. 2024. Detta är i enlighet med

Barnets rättigheter

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är sedan den 1 januari 2020 svensk lag. Som framgår av avsnitten 4.1.1 och 4.1.2 har medföljande barn i regel bevittnat våld eller själva utsatts för våld i nära relationer. Enligt artikel 3.1 i barnkonventionen ska vid alla åtgärder som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Av samma artikel (3.2) framgår att konventionsstaterna ska åta sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har lagligt ansvar för barnet. Enligt artikel 19 i barnkonventionen har barnet rätt till skydd mot alla former av våld och övergrepp. Det framgår vidare av artikel 39 i barnkonventionen att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som har utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp.

Förslagen i denna proposition innebär att barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende, till skillnad från i dag, ska beviljas en egen insats och att barnet ska omfattas av de bestämmelser om socialnämndens ansvar som gäller för barn som placeras utanför hemmet i andra former. Därigenom uppnås att barnets egna behov av skydd, stöd och hjälp synliggörs. Barn ska kunna få en insats i form av skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren genom en ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende. Även barn i denna situation kommer därmed att få tillgång till insatsen skyddat boende. Genom förslagen säkerställs att grundläggande rättigheter tillgodoses för både barn som får instansen enligt socialtjänstlagen och barn som får insatsen enligt den nya lagen, såsom rätten till skydd mot alla former av våld, rätten till bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering samt rätten till utbildning enligt barnkonventionen. Förslagen förväntas också möjliggöra tidiga insatser för barn för att motverka de negativa effekterna av våld, vilket bedöms ha positiva effekter för de utsatta barnens psykiska och fysiska hälsa på såväl kort som lång sikt.

I det enskilda fallet kan även fortsättningsvis andra hänsyn, t.ex. akut säkerhet, komma att allvarligt försvåra möjligheten till utbildning för medföljande barn i skyddat boende. Genom förslaget till förtydligande bestämmelser om rätten till skolgång kan likvärdigheten i denna fråga ändå förväntas öka.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att förslagen har genomgående positiva konsekvenser för barnets rättigheter eftersom förslagen i enlighet med *Barnombudsmannens* bedömning stärker synen på barnet som rättssubjekt och rättighetsbärare samt möjliggör tidiga insatser för att motverka våldets negativa effekter för barn och främjar deras hälsa på både kort och lång sikt.

Utöver stärkta rättigheter för medföljande barn i skyddat boende innebär förslagen bl.a. att unga vuxna (18–20 år) i skyddat boende får bättre tillgång till hälso- och sjukvård. Alla vuxna som erbjuds insatsen skyddat boende föreslås vidare få en vårdplan och medföljande barn i skyddat boende får bättre tillgång till uppföljning av beslutade insatser från socialtjänsten. Såväl vuxna som barn i olika sårbara situationer är mer våldsutsatta i nära relationer än befolkningen i övrigt. Undersökningar av skyddade boenden har återkommande konstaterat brister i behovsanpassning och möjligheter att ta emot personer med olika typer av funktionsnedsättningar, missbruk och beroende m.m. I linje med bedömningar från *Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för delaktighet* och *Funktionsrätt Sverige* förväntas förslagen innebära bättre möjligheter att styra kompetens och inriktning vid skyddade boenden, vilket för skyddssökande innebär en förbättrad tillgång till individanpassat stöd och förbättrade möjligheter att på sikt leva i frihet från våld. Som framgår av avsnitt 4.3.1 är detta ytterst relevant bl.a. i arbetet med dem som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Forskning och praktik visar att barns utsatthet för våld eller bevittnande av våld har mycket allvarliga följder. Våldet riskerar att försvåra barnets förutsättningar inom alla livsområden, exempelvis möjligheten att tillgodogöra sig undervisning i skolan. Självskadebeteende, depression och ångest, utanförskap och kriminalitet är t.ex. vanligare hos barn som upplever våld mellan närstående jämfört med andra barn. Vidare ökar risken för att som vuxen själv utsätts eller utsätta andra för våld. Forskningen tyder vidare på att våldets negativa effekter kan reduceras väsentligt genom tidigast möjliga stöd- och behandlingsinsatser. Omedelbara insatser för att bearbeta upplevelser av våld minskar behovet av framtida insatser på grund av fysisk eller psykisk ohälsa.

Det kan vara svårt att fastställa de ekonomiska kostnaderna av våld i nära relationer eftersom de uppträder i verksamheter med olika huvudmän och våldet inte alltid avslöjas. Dessutom finns det brister i statistikföringen. Senare års forskning om ekonomiska konsekvenser av våld bekräftar emellertid att de är omfattande. I en rapport för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) 2017 beräknades kostnader under 8 år för 1 536 kvinnor och 5 345 män som registrerats för våldsrelaterade skador enligt patientregistret 1998–2002. Genomsnittskostnaden per person (till följd av sämre hälsa, mindre arbete, ökad dödlighet) uppskattades till 1 400 000 kronor (eller 175 000 kronor per år) för kvinnor och 1 500 000 kronor (eller 187 500 kronor per år) för män (Ornstein, P. *The price of violence: Consequences of violent crime in Sweden*, IFAU 2017). Följaktligen kan kostnader för insatser till barn som vistas i skyddat boende betraktas som en social investering som på sikt resulterar i lägre utgifter inom hälso- och sjukvården och andra områden i samhället.

Förslagen i avsnitt 9.2 om tillståndsplikt för skyddade boenden och avsnitt och 9.3 om registerkontroll av anställda i sådana boenden kommer att medföra en viss ökad administrativ arbetsbörda för enskilda verksamheter. Detta merarbete bedöms dock vara nödvändigt för att säkerställa individers liv och hälsa.

Enligt Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden 2020 drivs merparten av sådana boenden av ideella aktörer (54 procent) och privat vinstdrivande verksamhet (37 procent). Närmare uppgifter om skillnaden mellan olika privata skyddade boenden saknas. Regeringen delar dock utredningens bedömning att större företag har bättre möjligheter att möta de nya kraven än mindre företag, t.ex. vad gäller bemanning av anställd personal och att mindre företag kan behöva en längre tid på sig för att anpassa sin verksamhet till de nya kraven.

I linje med vad bl.a. *Roks* framför, kan förslagen också innebära en större omställning för mindre skyddade boenden i ideell drift som därför kan behöva särskilt stöd. För detta ändamål har ett tillfälligt statsbidrag för ideellt drivna skyddade boenden beslutats (förordningen [2022:291] om tillfälligt statsbidrag till ideella organisationer för kvalitetshöjande åtgärder på skyddade boenden).

Som närmare redogörs för i avsnitt 4.2.5 råder ett uppdragsförhållande mellan socialnämnden och en ideell kvinnojour när nämnden har lämnat över genomförandet av en insats till jouden. I en särskild vägledning på området framhåller Upphandlingsmyndigheten att sådana uppdrag mot ersättning som huvudregel bör innebära tilldelning av ett upphandlingspliktigt kontrakt enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, förkortad LOU (Upphandlingsmyndigheten 2020, Hur kan kommuner finansiera eller anskaffa skyddat boende? Riktad vägledning). Detta är också en utgångspunkt för det nu nämnda tillfälliga statsbidraget.

Att verksamhet som utförs inom det civila samhället på uppdrag av det offentliga ska följa lagstiftningens och beställarens kvalitetskrav, är en grundläggande princip i politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55). Flera initiativ har tagits för att kommuner och ideella organisationer enklare ska kunna tillämpa upphandlingsreglerna när socialtjänsten köper tjänster såsom exempelvis skyddat boende från organisationerna. Sedan den 1 februari 2022, gäller höjda tröskelvärden för direktupphandling av sådana tjänster och sedan den 1 januari 2023 kan kommunerna med stöd av LOU dessutom reservera deltagande i upphandling för idéburna aktörer. Detsamma gäller rätten att delta i valfrihetssystem enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem.

Vidare har lokala kvinno- och tjejjourer sedan 2015 kunnat ta del av statsbidrag om 100–150 miljoner kronor per år för sådan verksamhet som kompletterar eller ligger utanför det kommunala ansvaret för brottsofferstöd. I enlighet med budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) och riksdagens beslut om statens budget för samma år (2021/22:FiU10) är denna typ av statsbidrag sedan 2023 permanenta. Under senare år har kvinnojourer i hög grad använt bidragen till att täcka personalkostnader, t.ex. för särskilda barnsamordnare (Socialstyrelsen 2021, Redovisning av 2020 års statsbidrag till kvinno- och tjejjourer [A2019/02322/JÄM]).

Mot denna bakgrund bedömer regeringen, till skillnad från bl.a. *Kristianstads kommun* och *Unizon*, att skyddat boende som huvudregel är en upphandlingspliktig tjänst när kommunerna anskaffar den från annan utförare mot ersättning. För att komma fram till om anskaffandet av en tjänst omfattas av upphandlingsregelverket bör dock en bedömning i det enskilda fallet göras. Vidare bedömer regeringen, till skillnad från bl.a. *Jämställdhetsmyndigheten*, *Roks* och *Sigtuna kommun*, att ideella organisationer har goda förutsättningar att verka både som självständiga företrädare för det civila samhället och, när de själva väljer det, som utförare av tjänster på kommunernas uppdrag.

Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Ett utvecklat stöd till brottsoffer kan främja deras förutsättningar att medverka i utredningar av brott och, i vissa fall, att upphöra med egen brottslighet, t.ex. sådan brottslighet som är relaterad till narkotika.

Förslagen i denna proposition bedöms möjliggöra en högre grad av målgruppsanpassning och specialisering av skyddade boenden, vilket i sin tur kan medföra att enskilda får mer ändamålsenliga insatser för problem som är riskfaktorer för brottslighet. Förslaget om hälsoundersökningar för medföljande barn kan också resultera i sådana insatser. Den som direkt eller indirekt utsätts för våld i nära relationer under uppväxten löper en förhöjd risk att senare i livet utsättas, eller utsätta andra, för våld.

Som framgår av avsnitt 5.1 bereds frågan om en särskild reglering för insatser till avhoppare från gängkriminalitet med mera för närvarande inom Regeringskansliet.

Mot denna bakgrund bedöms förslagen i denna proposition bidra till bekämpning och förebyggande av brott i nära relationer och, i viss mån, även andra typer av brott.

Konsekvenser för jämställdheten

Kvinnor är i högre grad än män utsatta för grovt och upprepat våld av närstående, inte minst av män som är eller har varit deras partner. Därför är våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck allvarliga hinder för jämställdhetspolitikens övergripande mål att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2005/06:155, s. 43). Ett särskilt delmål för regeringens jämställdhetspolitik är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, vilket förslagen i denna proposition kan förväntas bidra till att förverkliga. På grund av våldets omfattande negativa följdverkningar bidrar förslagen också till att uppnå andra sådana delmål, t.ex. om ekonomisk jämställdhet och jämställd hälsa (skr. 2016/17:10, s. 73 och 80) i överensstämmelse med *Jämställdhetsmyndighetens* bedömning.

I kombination med särskilda åtgärder har jämställdhetsintegrering under lång tid varit en central strategi i det jämställdhetspolitiska arbetet. Det innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. Förslagen i propositionen innebär ett förtydligande av ansvaret för stödinsatser till våldsutsatta kvinnor och barn som i ett historiskt perspektiv inte har betraktats som ett offentligt ansvar och som främst har genomförts av civilsamhällesorganisationer. Förslagen

Prop. 2023/24:31 bidrar därmed till en starkare tillämpning av jämställdhetsintegrering inom kommunernas socialtjänst.

Vidare ska kvinnor och män, flickor och pojkar, enligt delmålet om jämställd hälsa, bl.a. erbjudas vård och omsorg på lika villkor (skr. 2016/17:10, s. 80), vilket förslagen om skyddat boende kan förväntas leda till, bl.a. genom förbättrat stöd och skydd för våldsutsatta kvinnors tonårssöner som inte alltid har tagits emot i sådana boenden.

Av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 framgår att det jämställdhetspolitiska samlingsbegreppet mäns våld mot kvinnor är förenligt med den omständighet att insatser för enskilda som är utsatta för våld, eller utsätter andra för våld, styrs av i grunden könsneutrala regelverk (skr. 2016/17:10 s. 114). I utkastet till lagrådsremiss redogörs för kvinnors överrepresentation bland offer för upprepat, grovt och dödligt våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och mäns överrepresentation bland förövare av dessa brott. Regeringen anser att könsneutrala termer bör beaktas i ett sammanhang och, till skillnad från *Unizon*, att användningen av sådana termer i sig inte nödvändigtvis osynliggör eller förringar väsentliga jämställdhetsaspekter av våldet mot kvinnor och barn, såsom könsmönster och föreställningar om män och kvinnor.

Övriga konsekvenser

För Socialstyrelsen och Polismyndigheten bedöms förslagen medföra ytterligare arbetsuppgifter, om än i marginell omfattning. De innebär också stärkt kvalitet och ett tydligare regelverk avseende brottsofferstöd.

Förslagen kan i viss omfattning medföra ökad sysselsättning för offentliga biträden. Vidare bedöms förtydligandet av kommunernas ansvar och införandet av tillståndsplikt med tillhörande kvalitetskrav för skyddat boende innebära en stärkt offentlig service både vad gäller tillgång och likvärdighet. Som framgår av avsnitt 4.2.3 är många vuxna i skyddade boenden kvinnor med utländsk bakgrund, dvs. en grupp som generellt sett har en relativt svag ställning på arbetsmarknaden. Genom att utveckla stödet och skyddet till kvinnor i denna situation kan förslagen i propositionen förväntas stärka deras etablering i samhället och möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Förslagen bedöms inte ha några EU-rättsliga konsekvenser.

15.1 Förslaget till lag om placering av barn i skyddat boende

Lagen är ny och innehåller bestämmelser om skyddat boende som en insats för barn när barnet står under gemensam vårdnad och samtycke saknas från en av vårdnadshavarna. Lagen kompletterar bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) om skyddat boende, se kommentaren till förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen, avsnitt 15.7.

Lagen är indelad i kapitel. Den innehåller bl.a. inledande bestämmelser som upplyser om lagens innehåll (1 kap.), bestämmelser om barnets ställning i ärenden och mål enligt lagen (2 kap.), bestämmelser om förutsättningarna och ansökningsförfarandet för skyddat boende enligt lagen (3 kap.), bestämmelser om skyddat boende som en omedelbar insats (4 kap.), bestämmelser om genomförandet av insatsen (5 kap.) och bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt under insatsen (6 kap.). I 7–9 kap. finns bestämmelser om insatsens upphörande, om handläggningen och om överklagande av beslut enligt lagen.

1 kap. Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, när barnet har två vårdnadshavare och den andra vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen.

I 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om att ett barn får beviljas en sådan insats om vårdnadshavarna samtycker till det.

Paragrafen upplyser om innehållet i lagen och om bestämmelsen i 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, om skyddat boende som en insats för barn under frivilliga former.

Av *första stycket* framgår att det i lagen finns bestämmelser som anger förutsättningarna och reglerar förfarandet för att bevilja ett barn skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, när barnet har två vårdnadshavare och den andra vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen

I *andra stycket* finns en upplysning om att det i 6 kap. 6 d § SoL finns bestämmelser om att ett barn kan beviljas skyddat boende under frivilliga former. Av den bestämmelsen framgår att ett barn får beviljas skyddat boende tillsammans med en vuxen vårdnadshavare som också beviljas en sådan insats. Står barnet under gemensam vårdnad förutsätter en sådan insats för barnet att båda vårdnadshavarna samtycker till insatsen, se kommentaren till 6 kap. 6 d § SoL.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

2 kap. Barnets ställning i ärenden och mål enligt denna lag

1 § Vid beslut enligt denna lag ska det som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

Paragrafen innehåller en grundläggande bestämmelse om att barnets bästa ska vara avgörande vid beslut enligt lagen.

I *första stycket* anges att vid beslut enligt lagen ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Enligt artikel 3 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn. Formuleringen av artikeln är vid och ger utrymme för att andra intressen kan vara avgörande för vilket beslut som fattas. Paragrafen har en snävare formulering eftersom åtgärder som vidtas och beslut som fattas med stöd av lagen inte kan ha annat syfte än att förbättra för barnet. Inga andra intressen kan alltså få ta över vad som är bäst för barnet.

I *andra stycket* framgår att med barn avses varje människa under 18 år. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

2 § Socialnämnden ska se till att barnet får information i frågor som rör honom eller henne. Informationen ska ges med beaktande av barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar.

Barnet ska även ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

Paragrafen innehåller bestämmelser om barns rätt till information och om att komma till tals.

I *första stycket* anges att socialnämnden ska ge barnet information i frågor som rör barnet. Bestämmelsen innebär att det i första hand är en uppgift för socialnämnden att se till att informationen ges till barnet. Att få ta del av information är en rättighet för barnet. Någon skyldighet för barnet att ta del av den lämnade informationen följer dock inte av bestämmelsen. Med information avses relevant information för barnet, dvs. såväl faktauppgifter i utredningen som information om betydelsen av barnets inställning och möjliga resultat av utredningen eller utgången i målet eller ärendet.

Av första stycket följer vidare att informationen ska anpassas efter barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar så som förmåga att tillgodogöra sig information, psykiska hälsa och tidigare kunskaper. Det råder således inte någon absolut rätt för ett barn att ta del av information som är olämplig för barnet. När information ges ska hänsyn tas till barnets bästa.

Andra stycket tydliggör barnets rätt att komma till tals enligt artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Barnet kan framföra sina åsikter på olika sätt. Det kan ske muntligt, skriftligt eller på något annat sätt. Vidare kan barnet framföra sina åsikter direkt eller genom en företrädare. I domstolsförfaranden är det t.ex. vanligt att barnets åsikter framförs genom att socialnämnden inhämtar och redovisar dessa till domstolen. Socialnämnden har således ett stort ansvar när det gäller att ge barn goda möjligheter att komma till tals. Barnet är en rättighetsbärare som ska göras delaktigt i den mån barnet önskar. Barnets förmåga att förstå det som han eller hon ska uttrycka en åsikt om måste bedömas i varje enskilt fall och situationen och informationen anpassas utifrån det.

Om barnet inte kan, dvs. inte är i stånd till att bilda egna åsikter eller inte vill framföra sina åsikter ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Detta kan ske genom inhämtande av uppgifter från barnets närstående eller någon företrädare för barnet. Vidare kan inställningen klarläggas genom dokumentation av vad barnet tidigare har framfört. Med hänsyn till principen om barnets bästa är det angeläget att barnets inställning klargörs på ett sätt som iakttar respekten för barnets integritet och självbestämmanderätt.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 7.17.

3 § Om barnet fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i ärenden och mål enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att barn som fyllt 15 år har rätt att föra sin talan själv.

Som huvudregel företräder vårdnadshavarna barnet som ställföreträdare med stöd av föräldrabalkens bestämmelser till dess barnet har fyllt 18 år. I ärenden och mål enligt lagen får dock ett barn genom bestämmelsen i *första meningen* rätt att föra sin egen talan när barnet har fyllt 15 år. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 11 kap. 10 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453).

Enligt *andra meningen* får ett barn under 15 år höras i domstol bara om han eller hon inte kan antas ta skada av det. Ett barn kan försättas i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna eller känna ett stort obehag av att höras. En bedömning måste göras i varje enskilt fall om det är lämpligt att höra barnet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.17.

4 § Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 8 kap. 4 § för ett barn som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande barnets ställföreträdare i det ärende eller mål som förordnandet avser.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om ställföreträdare för barnet i vissa fall.

Som huvudregel företräder vårdnadshavarna barnet som ställföreträdare med stöd av föräldrabalkens bestämmelser till dess barnet fyllt 18 år. Om ett offentligt biträde har förordnats för ett barn som är under 15 år är i stället det offentliga biträdet barnets ställföreträdare enligt bestämmelsen. Detta gäller dock bara under förutsättning att biträdet inte också är offentligt biträde åt någon av vårdnadshavarna, se 8 kap. 4 §. Ställföreträdarskapet gäller i det ärende eller mål som det offentliga biträdets förordnande avser. Något särskilt förordnande för ställföreträdarskapet behövs inte.

Barnet får på detta sätt en självständig ställning gentemot vårdnadshavarna. Om barnet har fyllt 15 år har barnet rätt att enligt 3 § föra sin egen talan.

Ställföreträdaren ska ta tillvara barnets intresse och bör framföra de synpunkter och de önskemål som barnet har. Skulle ställföreträdaren ha en annan uppfattning än barnet, bör ställföreträdaren med beaktande av

barnets önskemål hävda den uppfattning som han eller hon anser bäst tjäna barnets intresse. Om barnet så önskar ska ställföreträdaren t.ex. överklaga ett beslut eller ett domstolsavgörande (jfr prop. 1994/95:224 s. 57).

Övervägandena finns i avsnitt 7.17.

3 kap. Insats i form av skyddat boende

Förutsättningar för insatsen

1 § Om en vårdnadshavare beviljas skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det finns en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, får även barnet beviljas en sådan insats för placering tillsammans med vårdnadshavaren, trots att det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren.

Paragrafen anger förutsättningar för att bevilja ett barn skyddat boende utan samtycke från båda vårdnadshavarna.

Enligt bestämmelsen ska barnet alltid placeras tillsammans med en vuxen vårdnadshavare, se vidare kommentaren till 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL. Den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ska beviljas insatsen för sin egen del enligt socialtjänstlagen. Det innebär att vårdnadshavaren till följd av hot, våld eller andra övergrepp bedöms vara i behov av ett skyddat boende enligt 4 kap. 1 § och 6 kap. 1 a § SoL. Att barnet och vårdnadshavaren placeras tillsammans i boendet innebär att de ska vistas i samma skyddade boende.

Det ska vidare finnas en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, för att barnet ska få beviljas skyddat boende med stöd av bestämmelsen. Det innebär att en bedömning ska göras om stöd och skydd i ett skyddat boende behövs för att skydda barnet.

I detta ligger att det behöver konstateras att situationen är sådan att barnets säkerhet riskerar att äventyras eller att barnets hälsa riskerar att skadas om insatsen inte kommer till stånd. Med indirekt risk avses att när en vårdnadshavare bedöms ha ett behov av skydd och därmed beviljas skyddat boende så har minderåriga barn som bor tillsammans med den skyddssökande vårdnadshavaren i regel också ett sådant skyddsbehov. En prövning av om det finns risk för barnets säkerhet eller hälsa måste dock alltid göras utifrån förhållandena i varje enskilt fall.

Omständigheter som allmänt får anses tala för att det finns en direkt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas är att barnet har utsatts för våld. En annan sådan omständighet kan vara att barnet har bevittnat våld eller på annat sätt upplevt konsekvenserna av våld mot en förälder, exempelvis genom att föräldern har skador eller är rädd, möblemanget är sönderslaget eller liknande. Ur barnets perspektiv kan det vara lika allvarligt att, utan att ha bevittnat våldet, märka dess konsekvenser, t.ex. att den våldsutsatta vårdnadshavaren har skador eller mår psykiskt dåligt. I riskbedömningen bör vägas in barnets upplevelser av våldet och konsekvenserna för barn av att bevittna eller utsättas för våld och vilka konsekvenser det skulle kunna få för barnets hälsa eller säkerhet om insatsen inte kommer till stånd. Exempel på sådana situationer är att barnet

annars får bo kvar hos en vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt våldsutövare och att barnet därmed skulle riskera att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld eller att det annars till följd av barnets upplevelse av att ha bevittnat våld eller att ha upplevt konsekvenser av våld skulle innebära en psykisk belastning för barnet att bo hos den vårdnadshavaren.

Bedömningen av risken för barnets säkerhet eller hälsa bör baseras på det som kommer fram i nämndens utredning enligt 11 kap. 2 § SoL. Uppgifter som är relevanta att beakta är vårdnadshavarnas och, när så är möjligt, barnets berättelse om det inträffade eller uppgifter om barnet från exempelvis skola, förskola och hälso- och sjukvård. Det kan också finnas relevanta uppgifter från Polismyndigheten, även utan att någon polis-anmälan behöver ha gjorts. Av 11 kap. 10 § tredje stycket SoL framgår att nämnden får höra barn oavsett ålder utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Bestämmelsen är begränsad till de situationer då nämnden inlett utredning om bland annat barnets behov av skydd eller stöd. Enligt såväl 11 kap. 10 § SoL som 2 kap. 2 § andra stycket ska barnets åsikter och inställning tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Det kan vid bedömningen av barnets utsaga finnas anledning att beakta att barnet kan hamna i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna.

Att skyddat boende får beslutas trots att det inte finns samtycke från den andra vårdnadshavaren innebär att ett barn kan beviljas insatsen både i de fall när vårdnadshavaren som inte är föremål för insatsen klart har uttryckt att han eller hon inte samtycker till den, och i de fall det finns grundad anledning att anta att ett lämnat samtycke inte är allvarlig menat. Insatsen kan också beslutas om det finns grundad anledning att anta att samtycket kan komma att återkallas. Det kan handla om att vårdnadshavaren tidigare avbrutit socialtjänstinsatser som beviljats för att t.ex. stödja vårdnadshavaren eller barnet eller inte respekterat tidigare åtgärder som vidtagits för att skydda barnet eller den andra vårdnadshavaren i form av exempelvis socialtjänstinsatser eller kontaktförbud. Det kan också handla om att vårdnadshavaren inte uttryckligen tar ställning men där det mot bakgrund av aktuella och konkreta omständigheter kan antas att vårdnadshavaren inte har för avsikt att respektera besluten avseende barnet och den andra vårdnadshavaren. Frågan, om samtycke saknas från den vårdnadshavare som inte placeras tillsammans med barnet, får avgöras i varje enskilt fall.

Om vårdnadshavaren har flera barn ska varje barns individuella behov av skyddat boende bedömas.

Vid beslutet ska vad som bedöms vara bäst för barnet vara avgörande, se kommentaren till 2 kap. 1 §.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

2 § Insatsen får beviljas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om förutsättningar för att bevilja ett barn skyddat boende.

Vårdnadshavaren som barnet placeras med måste vara myndig, dvs. ha fyllt 18 år (se 9 kap. 1 § föräldrabalken).

För att ett beslut om skyddat boende ska kunna fattas måste det även finns samtycke från den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med. Ett barn får alltså inte beviljas insatsen mot den vårdnadshavarens vilja. Om vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen får barnets eventuella behov av stöd och skydd tillgodoses med andra insatser inom socialtjänstens område med tillämpning av socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Ansökan och beslut om insatsen

3 § Ett beslut om skyddat boende enligt 1 § meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan ska innehålla en redogörelse för

1. barnets förhållanden,
2. de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende enligt lagen,
3. vilken information som har lämnats till barnet och på vilket sätt den har lämnats, och
4. barnets inställning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ansökningsförfarandet och beslut om skyddat boende med stöd av lagen.

Av *första stycket* framgår att det är förvaltningsrätten som fattar beslut om skyddat boende efter ansökan av socialnämnden. Allmänna forumbestämmelser gäller i fråga om vid vilken förvaltningsrätt ansökan ska göras.

Andra stycket innehåller en uppräkningslista av vad en ansökan ska innehålla. Av *första och andra punkterna* framgår att ansökan ska innehålla en redogörelse för barnets förhållanden och de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver skyddat boende. Av ansökan ska således framgå att barnets vårdnadshavare beviljas insatsen skyddat boende och bedömningen av risken för att barnets säkerhet äventyras eller barnets hälsa skadas om barnet inte också beviljas insatsen tillsammans med vårdnadshavaren. I begreppet omständigheter som utgör grund för att barnet behöver skyddat boende enligt lagen ligger även att det av ansökan ska framgå att barnet inte kan få behövligt skydd på frivillig väg med stöd av samtycke från den andra vårdnadshavaren, samt att vårdnadshavaren som barnet är tänkt att placeras tillsammans med samtycker till insatsen för barnet.

I *tredje och fjärde punkterna* anges vidare att det av ansökan ska framgå hur information har lämnats till barnet, vilken slags information som har lämnats och barnets inställning.

Bestämmelser om barnets rätt att få information och om att hans eller hennes inställning så långt möjligt ska klarläggas finns i 2 kap. 2 §, se vidare kommentaren till den paragrafen.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

4 § Rättens beslut att bevilja barnet skyddat boende upphör att gälla om placeringen inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag beslutet fick laga kraft.

Paragrafen anger den yttersta tidsgränsen för verkställighet av beslutet om skyddat boende för barnet.

Placeringen måste påbörjas inom fyra veckor från den dag när rättens beslut om att bevilja barnet skyddat boende fick laga kraft annars upphör beslutet att gälla. Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid. Något särskilt beslut behöver inte fattas för att beslutet ska upphöra vid den tidpunkten.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

4 kap. Beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende

Förutsättningar för ett beslut om en omedelbar insats

1 § Socialnämnden får bevilja ett barn en omedelbar insats i form av skyddat boende, om

1. det kan antas att förutsättningarna för skyddat boende enligt 3 kap. 1 § är uppfyllda, och

2. rättens beslut om en sådan insats inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett bevilja den omedelbara insatsen. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När nämnden har ansökt hos förvaltningsrätten om att barnet ska beviljas skyddat boende enligt 3 kap. får även rätten bevilja en omedelbar sådan insats.

I paragrafen anges förutsättningarna för att besluta om en omedelbar insats i form av skyddat boende.

En första förutsättning för att socialnämnden ska få besluta om en omedelbar insats i form av skyddat boende för ett barn är, enligt *första stycket första punkten*, att det kan antas att förutsättningarna enligt 3 kap. 1 § för skyddat boende är uppfyllda, dvs. att det kan antas att barnet är i behov av skyddat boende. Eftersom en omedelbar sådan insats avser att möta ett akut behov av att placera barnet i ett sådant boende tillsammans med den skyddsökande vårdnadshavaren, kommer bedömningen grunda sig på det beslutsunderlag som nämnden har tillgång till i det akuta skedet. Det akuta skedet kan t.ex. vara sådant att omständigheterna i det enskilda fallet inte helt kan klarläggas eller att uppgifter och samtycke inte kan inhämtas från den vårdnadshavaren som inte är tänkt att beviljas insatsen. Det kan handla om situationer då vårdnadshavaren inte är anträffbar. Det kan också handla om situationer där det finns skäl som talar emot att samtycke inhämtas före beslutet, t.ex. när socialnämnden med hänsyn till skyddsaspekter bedömer att den inte bör kontakta vårdnadshavaren. Så kan exempelvis vara fallet vid uppgifter om att vårdnadshavaren brukat allvarligt våld mot den andra vårdnadshavaren eller när hotbilden mot den andra vårdnadshavaren eller barnet är framträdande. Det är omständigheterna i det enskilda fallet som avgör vilka ansträngningar som social-

nämnden bör göra för att utreda vårdnadshavarens samtycke inför ett beslut om en omedelbar insats. Se vidare kommentaren till 3 kap. 1 §.

Den andra förutsättningen för att ett beslut om en omedelbar insats ska kunna fattas är, enligt *första stycket andra punkten*, att rättsens beslut inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller barnets hälsa skadas. Risken för barnet måste bedömas vara akut och ställas i relation till vad som kan hända barnet om barnet inte placeras i ett skyddat boende. En situation när det kan antas att en insats inte kan avvaktas är när barnet annars riskerar att få bo kvar hos den vårdnadshavare som samtidigt är misstänkt förövare. Nämnden behöver ta hänsyn till risker för såväl fysiskt som psykiskt våld och den psykiska belastning som det kan innebära för barnet att bo kvar. I riskbedömningen bör nämnden även väga in barnets upplevelser av våld eller hot, liksom upplevelser av konsekvenserna av att en vårdnadshavare har blivit utsatt, och följderna för barn att uppleva detta. I det akuta skedet bör beaktas att barnet i första hand kan behöva få trygghet och komma bort från en situation som har varit skadlig för barnet.

I regel kommer bedömningen av barnets behov av en omedelbar insats grunda sig på samma underlag som ligger till grund för beslutet att bevilja vårdnadshavaren skyddat boende. Det kan exempelvis gälla vårdnadshavarens berättelse om det inträffade, orosanmälningar avseende barnet eller uppgifter från polisen.

Om vårdnadshavaren har flera barn ska nämnden bedöma varje barns individuella behov av en omedelbar insats.

Vid bedömningen ska vad som är bäst för barnet vara avgörande, se kommentaren till 2 kap. 1 §.

Av 8 kap. 1 § framgår att ärenden och mål enligt lagen ska handläggas skyndsamt. För att skyndsamhetskravet ska kunna upprätthållas får, om nämndens beslut om en omedelbar insats inte kan avvaktas, enligt *andra stycket* socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta om den omedelbara insatsen. Ett sådant beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Enligt *tredje stycket* får även rätten besluta om en omedelbar insats i form av skyddat boende om socialnämnden ansökt enligt 3 kap. om skyddat boende. Med rätten avses den allmänna förvaltningsdomstol vid vilken ansökan om skyddat boende är under prövning. Samma grunder för prövningen gäller som för motsvarande beslut av socialnämnden. Socialnämndens möjlighet att besluta om en omedelbar insats kvarstår dock. I 5 § finns en bestämmelse om att socialnämnden under sådana förhållanden ska underställa beslutet till den domstol som prövar frågan om skyddat boende.

Ett beslut om en omedelbar insats kan verkställas genast. En särskild bestämmelse om att beslutet gäller genast finns i 8 kap. 3 §.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

2 § Den omedelbara insatsen i form av skyddat boende får beviljas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Paragrafen innehåller förutsättningar för en omedelbar insats i form av skyddat boende.

Vårdnadshavaren som barnet placeras med måste vara myndig, dvs. ha fyllt 18 år (se 9 kap. 1 § föräldrabalken).

För ett beslut om en omedelbar insats måste det även finnas samtycke från den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med.

Bestämmelsen motsvarar vad som gäller enligt 3 kap. 2 § vid rättsens beslut om skyddat boende. Om vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen får barnets eventuella behov av skydd tillgodoses med andra insatser inom socialtjänstens område med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

Beslut fastställs av domstol

3 § Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska lämnas till domstolen.

Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart som möjligt.

Om det inte finns synnerliga hinder, ska beslutet prövas inom en vecka från den dag beslutet och handlingarna kom in till domstolen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att socialnämnden ska underställa ett beslut om en omedelbar insats och om förvaltningsrättens handläggning av målet.

Av *första stycket* framgår att beslutet ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades. Ett beslut bör dock underställas snarast möjligt och som regel bör det kunna göras samma dag som beslutet fattas eller dagen efter. Av *första stycket* följer vidare att såväl beslutet som handlingarna ska lämnas till förvaltningsrätten inom en vecka innebär att beslutet och handlingarna ska ha kommit in till domstolen inom den tiden.

Bestämmelser om när en handling anses inkommen till en domstol finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Allmänna forumbestämmelser gäller i fråga om till vilken förvaltningsrätt beslutet ska underställas. Se dock kommentaren till 5 § om till vilken domstol beslutet ska underställas när socialnämnden redan ansökt om skyddat boende för barnet. Av *andra* och *tredje styckena* framgår att rätten ska pröva beslutet så snart som möjligt och senast inom en vecka från den dag beslutet och handlingarna kom in till domstolen, om det inte finns synnerliga hinder. Ett sådant hinder kan vara att rätten finner det nödvändigt att få utredningen kompletterad.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

4 § Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör det att gälla.

Paragrafen innehåller en bestämmelse som innebär att om ett beslut inte underställts inom den angivna tiden upphör beslutet att gälla och barnets placering upphör.

Bestämmelsen innebär att något särskilt beslut om att den omedelbara insatsen och placeringen upphör inte behöver fattas i denna situation. Att placeringen ska upphöra om rätten inte fastställer det underställda beslutet är självklart och behöver inte uttryckligen framgå av lagen.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

5 § Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om skyddat boende för barnet enligt 3 kap., ska beslutet underställas den domstol som prövar frågan om skyddat boende. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ gäller också vid ett sådant beslut.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om hanteringen av ett beslut om en omedelbar insats i den situationen att socialnämnden fattar ett sådant beslut efter det att nämnden ansökt om skyddat boende för barnet.

Av bestämmelsen följer att socialnämndens beslut om den omedelbara insatsen då ska hållas ihop med målet om skyddat boende, genom att beslutet ska underställas den allmänna förvaltningsdomstol vid vilken målet om skyddat boende är under prövning. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ gäller också vid ett sådant beslut.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Ansökan efter fastställt beslut

6 § Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden inom sex veckor från den dag placeringen påbörjades ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska beviljas skyddat boende enligt 3 kap.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om socialnämndens ansökan om skyddat boende efter ett fastställt beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende.

I *första stycket* uppställs en tidsfrist på sex veckor inom vilken socialnämnden ska ansöka om skyddat boende för barnet med stöd av bestämmelserna i 3 kap. när förvaltningsrätten fastställt ett beslut om en sådan omedelbar insats och barnets placering har påbörjats. Tidsfristen gäller således från den dag barnet kom till ett skyddat boende, se kommentaren till 5 kap. 1 § första stycket. Beräkningen av tidsfristen påverkas inte av om barnet eventuellt skulle avvika från det skyddade boendet.

Att socialnämnden ska ansöka om skyddat boende inom den föreskrivna tiden innebär att ansökan ska ha kommit in till domstolen inom den tiden. Bestämmelser om när en ansökan ska anses inkommen till domstolen finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Allmänna förumbestämmelser gäller i fråga om till vilken förvaltningsrätt beslutet ska underställas. *Andra stycket* innehåller en bestämmelse om att förvaltningsrätten får medge förlängning av tidsfristen. Förvaltningsrätten bör vara återhållsam med att medge en förlängning. En förlängning kan komma i fråga om det från barnets synpunkt eller av rättssäkerhetsskäl

bedöms finnas ett starkt behov av att komplettera det befintliga utredningsunderlaget innan ansökan görs. En förlängning får medges också om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt, t.ex. om ett barn håller sig undan placeringen. Förlängningen bör vara så kort som möjligt.

Görs inte en ansökan inom den föreskrivna tiden och begärs inte heller en förlängning av tidsfristen, upphör den omedelbara insatsen, se kommentaren till 7 §.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Upphörande av en omedelbar insats

7 § Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende upphör att gälla

1. om ansökan om att bevilja barnet skyddat boende enligt 3 kap. inte har gjorts inom den tid som anges i 6 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller
2. när rätten avgör frågan om skyddat boende enligt 3 kap.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en omedelbar insats upphör när en ansökan inte görs i rätt tid och när rätten avgör frågan om skyddat boende med stöd av bestämmelserna i 3 kap.

Enligt *första punkten* är följden av att en ansökan om skyddat boende enligt 3 kap. inte görs inom den tid som föreskrivs i 6 § att den omedelbara insatsen enligt 4 kap. upphör, om inte en förlängning av tiden har begärts. Något särskilt beslut för detta krävs inte.

Enligt *andra punkten* upphör en omedelbar insats när rätten avgör frågan om skyddat boende enligt 3 kap. Det innebär att om rätten beviljar socialnämndens ansökan övergår den omedelbara insatsen som beviljats barnet enligt 4 kap. i en insats enligt 3 kap. Om rätten avslår socialnämndens ansökan upphör den omedelbara insatsen genast att gälla. Något särskilt beslut om att detta och om att barnets placering i det skyddade boendet ska upphöra krävs inte.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

8 § Om det inte längre finns skäl för en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden besluta att insatsen ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om en insats med stöd av lagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslut om att den omedelbara insatsen i form av skyddat boende ska upphöra.

En insats ska inte gälla längre än vad som är nödvändigt. Om omständigheterna är sådana att det inte finns skäl för en omedelbar insats ska ett beslut om att den ska upphöra fattas snarast möjligt. Det är socialnämnden, eller den rätt som prövar frågan om skyddat boende med stöd av lagen, som ska fatta beslutet.

Ett skäl till att besluta att den omedelbara insatsen ska upphöra kan vara att omständigheterna som legat till grund för beslutet om insatsen har förändrats på så sätt att det inte längre finns ett behov av skyddat boende för barnet. Ett annat skäl kan vara att den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet har fått ensam vårdnad, slutligt eller interimistiskt, om barnet. Vistelsen i det skyddade boendet kan i dessa fall fortsätta med stöd av socialtjänstlagen (2001:453).

Omständigheter i det enskilda fallet kan också ge nämnden anledning att överväga om den ska ansöka hos förvaltningsrätten om vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Skulle så vara fallet får socialnämnden ansöka om vård enligt det förfarande som gäller för sådan vård. Att förvaltningsrätten efter ansökan från socialnämnden beslutar om vård med stöd av den lagen är också ett exempel på en situation då det inte längre kan anses finnas skäl för en omedelbar insats i form av skyddat boende enligt lagen. Inte heller finns det längre skäl för en omedelbar insats i form av skyddat boende om nämnden beslutar att barnet omedelbart ska omhändertas med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Även i dessa fall finns skäl för att besluta att den omedelbara insatsen ska upphöra.

Härutöver kan den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med avsluta sin vistelse i det skyddade boendet eller återta sitt samtycke till insatsen för barnet. I båda fallen saknas grund för att låta barnet vara placerat i det skyddade boendet. Även då ska det alltså fattas ett beslut om att insatsen ska upphöra.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

5 kap. Bestämmelser om genomförandet av insatsen

Placeringens innehåll och utformning

1 § Socialnämnden beslutar om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Paragrafen innehåller bestämmelser om socialnämndens ansvar för placeringen.

Av *första stycket* framgår att det är socialnämnden som beslutar om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska ordnas. Socialnämnden ska således ta ställning till i vilket skyddat boende barnet och hans eller hennes vårdnadshavare ska beredas plats. Vid valet av skyddat boende behöver socialnämnden beakta att boendet och dess geografiska lokalisering behöver kunna ge det skydd som barnet och vårdnadshavaren i det enskilda fallet är i behov av. I och med att det är ett barn som ska placeras måste boendet också uppfylla de krav som bör ställas på ett skyddat boende som tar emot barn. Så långt det är möjligt ska också, i enlighet med 3 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453), socialtjänstens insatser för den enskilde utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. Den enskilde har dock ingen ovillkorlig rätt att själv välja boende.

Det finns inget hinder mot att socialnämnden påbörjar förberedelser för insatsens innehåll och utformning före ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende eller ett beslut om skyddat boende.

För att skyndsamhetskravet ska kunna upprätthållas får, om nämndens beslut inte kan avvaktas, enligt *andra stycket* socialnämndens ordförande

eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta om var barnet ska placeras och hur insatsen i övrigt ska ordnas. Ett sådant beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.7.

2 § Placeringen ska anses påbörjad när barnet har kommit till ett skyddat boende efter ett beslut om insatsen enligt 3 kap. eller ett beslut om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap.

För placeringens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i detta kapitel och i socialtjänstlagen (2001:453).

Paragrafen innehåller en bestämmelse om när en placering ska anses påbörjad och en upplysningsbestämmelse om vad som gäller för placeringens innehåll och utformning.

I *första stycket* klargörs att en placering enligt lagen påbörjas när barnet med anledning av ett beslut om skyddat boende enligt 3 kap. eller med anledning av ett beslut om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. kommer till ett skyddat boende.

Omständigheterna i ett enskilt fall skulle kunna vara sådana att barnet och vårdnadshavaren inte kommer till det skyddade boendet vid samma tidpunkt. Att barnet kommer till det skyddade boendet före vårdnadshavaren utesluter inte att placeringen får anses påbörjad vid den tidpunkten, under förutsättning att beslut om skyddat boende eller om en omedelbar sådan insats har fattats.

Andra stycket upplyser om att det i kapitlet och i socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om placeringens innehåll och utformning. I socialtjänstlagen är det i huvudsak bestämmelserna i 6 kap. som avses.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.7.

Regelbundna överväganden om insatsen

3 § Om ett barn är placerat i ett skyddat boende, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om insatsen ska fortsätta.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om socialnämndens ansvar att fortlöpande överväga om insatsen ska fortsätta.

Lagen innehåller inga bestämmelser om insatsens längd. Det är i huvudsak vårdnadshavarens vistelse i skyddat boende och barnets behov av skydd med stöd av lagen som är avgörande för hur lång den blir. Även om vistelsen i det skyddade boendet normalt ska vara tillfällig och kortvarig kan det inte uteslutas att en placering i ett skyddat boende blir mer långvarig. Bestämmelsen innebär att socialnämnden ska överväga beslutet minst en gång var sjätte månad från dagen då placeringen påbörjades.

Övervägandet innebär att den som vid förvaltningen har den närmare uppsikten över placeringen, t.ex. den särskilt utsedda socialsekreteraren, minst en gång i halvåret ska anmäla till nämnden hur barnets och vårdnadshavarnas förhållanden utvecklar sig. Avsikten med anmälan är inte att den alltid ska leda fram till ett formellt beslutsförfarande. Det är först när nämnden finner anledning att ifrågasätta behovet av en fortsatt

Prop. 2023/24:31 placering i skyddat boende som en prövning i nämnden ska ske (jfr prop. 1989/90:28 s. 114 och 115).

Övervägandet och i förkommande fall omprövningen ska avse om omständigheterna är sådana att förutsättningarna för insatsen kvarstår, se kommentaren till 7 kap. 1 §. Omprövningen ska resultera i ett överklagbart beslut, se kommentaren till 9 kap. 1 §.

Socialnämnden ska ompröva beslutet också vid andra tillfällen om det finns skäl för det. Det kan exempelvis handla om att den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med begär att insatsen ska upphöra. Se dock 7 kap. 2 § om begränsningar i fråga om rätten att få en sådan framställning prövad. Även när ett barn som har fyllt 15 år begär att insatsen ska upphöra ska socialnämnden ompröva beslutet.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

Hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge

4 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen, får socialnämnden besluta

1. att barnets vistelseort ska hållas hemlig för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, och
 2. hur barnets umgänge med den vårdnadshavaren ska utövas.
- Första stycket gäller även vid en omedelbar insats.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att socialnämnden får hemlighålla barnets vistelseort för den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med och besluta om hur barnets umgänge med den vårdnadshavaren ska utövas.

Socialnämnden ges genom *första stycket första punkten* befogenhet att besluta att barnets vistelseort ska hållas hemlig för vårdnadshavaren om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen, dvs. om det är nödvändigt för att skydda barnet från en direkt eller indirekt risk för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, se författningskommentaren till 3 kap. 1 §. Skäl för hemlighållande av barnets vistelseort kan föreligga när socialnämnden bedömer att det finns en konkret risk för barnets eller vårdnadshavarens säkerhet om den andre vårdnadshavaren får kännedom om vistelseorten.

Av 9 kap. 1 § framgår att socialnämndens beslut om hemlighållande av vistelseort får överklagas till förvaltningsrätten.

I 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) finns bestämmelser om sekretess hos socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden.

Genom *första stycket andra punkten* ges socialnämnden möjlighet att besluta om umgängesbegränsning.

Att civilrättsligt reglera ett barns rätt till umgänge med en förälder är en uppgift som ankommer på allmän domstol, se 6 kap. 15 a § föräldrabalken. Detta gäller även när barnet genom insatser från socialtjänsten är skilt från en eller båda av sina vårdnadshavare. Genom bestämmelsen ges dock socialnämnden befogenhet att under vissa förhållanden besluta hur umgänget ska utövas när barnet har beviljats en insats i form av skyddat

boende med stöd av lagen. Befogenheten gäller umgänge med den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen.

Socialnämnden får begränsa umgänget om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen, dvs. om det är nödvändigt för att skydda barnet från en direkt eller indirekt risk för att barnet säkerhet äventyras eller hälsa skadas, se författningskommentaren till 3 kap. 1 §. Så kan exempelvis vara fallet när vårdnadshavaren misstänks för att ha utsatt barnet, eller den vårdnadshavare barnet vistas med i det skyddade boendet, för hot, våld eller andra övergrepp. Avgörande för bedömningen är om umgänget kan motverka att barnet får vara tryggt under sin vistelse i det skyddade boendet. I den bedömningen bör hänsyn tas till om umgänget innebär en risk för att barnets och vårdnadshavarens vistelseort röjs och att det kan innebära hälsorisker för barnet att träffa en vårdnadshavare som barnet hyser rädsla för. Att umgänget ska äga rum i närvaro av umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § föräldralken kan inte tas till intäkt för att säkerheten i det skyddade boendet kan upprätthållas och att personen som medverkar vid umgänget utgör en garant mot skadliga åtgärder från en vårdnadshavarens sida (jfr prop. 2009/10:192 s. 11 och 29). En bedömning måste göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall.

Av 9 kap. 1 § framgår att socialnämndens beslut om umgängesbegränsning får överklagas till förvaltningsrätten.

I *andra stycket* tydliggörs att bestämmelserna i första stycket gäller också när barnet beviljats en omedelbar insats i form av skyddat boende enligt 4 kap.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.10.

5 § Om socialnämndens beslut enligt 4 § inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om ett snabbt beslutsförfarande för hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning.

Av 8 kap. 1 § framgår att ärenden och mål enligt lagen ska handläggas skyndsamt. För att skyndsamhetskravet ska kunna upprätthållas får, om nämndens beslut enligt 4 § om hemlighållande av vistelseort eller nämndens beslut enligt 5 § om umgängesbegränsning inte kan avvaktas, socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Ett sådant beslut ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Övervägandena finns i avsnitt 7.10.

6 § Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om ett beslut enligt 4 § fortfarande behövs.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om socialnämndens ansvar för att förtlöpande överväga om ett beslut om hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning fortfarande behövs.

Beslut om hemlighållande av vistelseort och umgängesbegränsning ska inte bestå längre än nödvändigt. Av bestämmelsen framgår att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om ett beslut om

Prop. 2023/24:31 hemlighållande av vistelseort eller umgängesbegränsning fortfarande behövs.

Övervägandet innebär att den som vid förvaltningen har den närmare uppsikten över placeringen, t.ex. den särskilt utsedda socialsekreteraren, minst en gång i halvåret ska anmäla till nämnden hur barnets och föräldrarnas förhållanden utvecklar sig. Avsikten med anmälan är inte att den alltid ska leda fram till ett formellt beslutsförfarande. Det är först när nämnden får anledning att ifrågasätta behovet av en fortsatt hemlighållande eller begränsning av umgänge som en prövning i nämnden ska ske (jfr prop. 1989/90:28 s. 114 och 115).

Övervägandena finns i avsnitt 7.10.

7 § En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att inte hålla vistelseorten hemlig eller om umgängets utövande, får avvisas om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att ett beslut enligt 4 § har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller en bestämmelse som innebär en begränsning av möjligheten för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med att få en begäran om att ett beslut om hemlighållande av vistelseort eller om umgängesbegränsning ska ändras eller upphöra prövad.

Även om ett beslut om hemlighållande av vistelseort eller om umgängesbegränsning enligt 4 § har fått laga kraft följer det av förvaltningsrättsliga principer att det står den som berörs av beslutet fritt att när som helst begära att beslutet ska ändras eller upphöra. Genom bestämmelsen får socialnämnden besluta att avvisa en sådan framställning. För att nämnden ska få avvisa framställningen ska den ha kommit in till nämnden inom sex månader från det att beslutet fått laga kraft.

Bestämmelser om när en handling anses ha kommit in till nämnden finns i förvaltningslagen (2017:900). Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Bestämmelsen innebär inte att nämnden är förhindrad att pröva en framställning som kommer in inom den föreskrivna tiden. I 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om socialnämndens skyldighet att utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Nämndens beslut om att avvisa framställningen får inte överklagas, se 9 kap. 1 §.

Övervägandena finns i avsnitt 7.10.

6 kap. Vårdnadshavares bestämmanderätt under insatsen

1 § När ett barn har beviljats skyddat boende enligt 3 kap. eller en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. får den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ensam bestämma om

1. en hälsoundersökning enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet,

2. insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) med anledning av insatsen skyddat boende, och

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt i vissa frågor när barnet har beviljats skyddat boende med stöd av lagen.

Regler om vårdnadens utövande vid gemensam vårdnad finns i 6 kap. 13 och 13 a §§ föräldrabalken. För ett barn som har två vårdnadshavare gäller att dessa som huvudregel ska utöva sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till barnet tillsammans. Från den grundläggande principen om det gemensamma beslutsfattandet vid gemensam vårdnad finns vissa undantag för särskilda situationer i 6 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken. Om en av vårdnadshavarna till följd av frånvaro eller sjukdom eller av någon annan orsak inte kan ta del i sådana beslut som rör vårdnaden och som inte kan skjutas upp utan olägenhet bestämmer den andra vårdnadshavaren ensam. Vårdnadshavaren får dock – oavsett om den andra vårdnadshavaren har förhinder – inte ensam fatta beslut av ingripande betydelse för barnets framtid, såvida inte barnets bästa uppenbarligen kräver det. Vid vardagliga avgöranden utövas bestämmanderätten vid gemensam vårdnad av än den ena, än den andra vårdnadshavaren, beroende på vilken av dem som för tillfället är till hands eller på hur vårdnadshavarna har organiserat utövandet av vårdnaden. När det gäller beslut av mera ingripande betydelse för barnets framtid, t.ex. frågor som rör barnets skolgång och bosättning, måste båda vårdnadshavarna delta om inte barnets bästa uppenbarligen kräver att beslut fattas, trots att den ena vårdnadshavaren är förhindrad att medverka (se prop. 1975/76:170 s. 178).

För vissa vård- och omsorgsinsatser finns undantag från det som gäller som utgångspunkt om kravet på gemensamt beslutsfattande. Socialnämnden får enligt 6 kap. 13 a § föräldrabalken besluta att vissa åtgärder till stöd för barnet får vidtas utan båda vårdnadshavarnas samtycke, om det krävs med hänsyn till barnets bästa.

Genom den aktuella bestämmelsen införs ytterligare undantag från föräldrabalkens huvudregel om att vårdnadshavare med gemensam vårdnad ska utöva sina rättigheter och skyldigheter i förhållande till barnet tillsammans. Undantagen gäller när barnet beviljats skyddat boende enligt bestämmelserna i 3 kap. eller beviljats en omedelbar sådan insats enligt 4 kap.

Enligt *första punkten* får den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med i det skyddade boendet ensam bestämma om en sådan hälsoundersökning som regionen ska erbjuda enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet, se vidare avsnitt 15.13. När barnet har uppnått en sådan ålder och mognad att barnet kan samtycka till en hälso- och sjukvårdsåtgärd tillämpas inte bestämmelsen (jfr prop. 2011/12:53 s. 25).

Enligt *andra punkten* får vårdnadshavaren ensam bestämma om insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, med anledningen av placeringen. Av bestämmelsen framgår att det endast gäller sådana insatser som motiveras av barnets placering i skyddat boende. Det kan handla om insatser som barnet behöver med anledning av de omständigheter som föranlett insatsen, t.ex. stöd- och behandlingsinsatser som riktar sig till barn som har upplevt våld. Bestämmelsen

Prop. 2023/24:31 tillämpas inte när en sådan insats beviljas utan vårdnadshavarens samtycke med stöd av 3 kap. 6 a § SoL.

Enligt *tredje punkten* får vårdnadshavaren ensam bestämma om val och byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen. Omständigheterna kan vara sådana att barnet till följd av vistelsen i skyddat boende behöver välja ny eller byta skolenhet eller förskoleenhet för att barnets skydd och säkerhet ska kunna garanteras. Bestämmelsen kan också tillämpas om en placering i skyddat boende innebär ett inte oväsentligt ökat avstånd till barnets skola eller förskola.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.11.

7 kap. Insatsens upphörande

Beslut om upphörande

1 § När det inte längre finns skäl för en insats enligt 3 kap., ska socialnämnden besluta att den ska upphöra.

Insatsen ska upphöra senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör eller när barnet fyller 18 år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslut om insatsens upphörande.

En placering i skyddat boende ska inte pågå längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. När det inte längre finns skäl för insatsen ska enligt *första stycket* beslut fattas om att den ska upphöra. Socialnämnden ska fatta det beslutet snarast möjligt.

Ett skäl till att besluta att insatsen ska upphöra är att omständigheterna som legat till grund för den har förändrats på så sätt att det inte längre finns ett behov av skyddat boende för barnet. Ett annat skäl kan vara att den vårdnadshavare som barnet vistas tillsammans med i det skyddade boendet har fått ensam vårdnad, slutligt eller interimistiskt, om barnet.

Omständigheterna i ett enskilt fall kan också vara sådana att beslut fattas om omedelbart omhändertagande eller beredande av vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Även i ett sådant fall ska nämnden besluta att insatsen ska upphöra.

Härutöver kan den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med återta sitt samtycke. Det saknas då grund för att låta insatsen fortsätta.

I *andra stycket* anges att en beslutad insats ska avslutas senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör eller när barnet fyller 18 år.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.12.

Framställning om upphörande

2 § En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen enligt 3 kap. ska upphöra får avvisas, om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i fråga om skyddat boende har fått laga kraft.

Paragrafen innehåller en bestämmelse som innebär en begränsning av möjligheten för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med att få en begäran om att insatsen ska upphöra prövad.

Av förvaltningsrättsliga principer följer att den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen har rätt att när som helst under placeringen begära att den ska upphöra. Genom bestämmelsen får socialnämnden besluta att avvisa en sådan framställning, om framställningen kommer in inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i fråga om insatsen fick laga kraft. Prövningen kan ha gjorts genom ett beslut av rätten att bevilja nämndens ansökan om skyddat boende eller genom ett omprövningsbeslut av nämnden.

Bestämmelser om när en handling anses ha kommit in till nämnden finns i förvaltningslagen (2017:900). Vid beräkning av inom vilken tid en framställning ska ha kommit in för att bestämmelsen ska vara tillämplig gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Bestämmelsen innebär inte att nämnden inte kan pröva en framställning som kommer in inom den angivna tiden. Av 1 § framgår att när det inte längre finns skäl för insatsen ska nämnden besluta att placeringen ska upphöra. I 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om socialnämndens skyldighet att utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Nämndens beslut om att avvisa framställningen får inte överklagas, se 9 kap. 1 §.

Paragrafen utformas i linje med *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

Förhållandet till vissa avlägsnandebeslut

3 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
5. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
6. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
7. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
8. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone, eller
9. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Ett beslut om en insats med stöd av denna lag upphör att gälla när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller vid kollision mellan lagen och viss annan lagstiftning.

Av bestämmelsens *första stycke* framgår att en insats enligt lagen inte hindrar beslut om avvisning, utvisning, utlämning eller överlämnande enligt särskilt uppräknade lagar.

Enligt *andra stycket* upphör beslutet om en insats enligt lagen när ett avlägsnandebeslut har verkställts. Med beslut om en insats avses såväl beslut enligt 4 kap. om en omedelbar insats som beslut enligt 3 kap. om skyddat boende. Något särskilt beslut om att insatsen upphör behöver inte fattas.

Frågan, om ett avlägsnandebeslut bör verkställas när ett barn är placerat i skyddat boende, ska bedömas inom ramen för den lagstiftning som gäller för det aktuella avlägsnandebeslutet och verkställigheten av det beslutet.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.13.

8 kap. Bestämmelser om handläggningen

Skyndsamhetskrav vid handläggningen

1 § Ärenden och mål enligt denna lag ska handläggas skyndsamt.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om ett skyndsamhetskrav vid handläggning av ärenden och mål enligt lagen.

Bestämmelsen omfattar såväl handläggningen i domstol av mål enligt lagen som handläggningen, utrednings- och ansökningsförfarandet hos socialnämnden i ärenden enligt lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

2 § Om ett barn är beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende enligt 4 kap. och det hos förvaltningsrätten har gjorts en ansökan om skyddat boende enligt 3 kap., ska rätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag ansökan kom in.

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förvaltningsrättens handläggningstid.

När ett barn är beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende enligt 4 kap. och därmed är föremål för en insats av interimistisk karaktär är det särskilt viktigt att handläggningen går skyndsamt. Av *första stycket* framgår att förvaltningsrätten ska ta upp ett mål om skyddat boende enligt 3 kap. till avgörande inom två veckor från den dag ansökan kom in. Detta innebär inte att målet ska vara slutligt avgjort inom denna tid men den slutliga handläggningen, i form av muntlig förhandling eller föredragning, måste ha påbörjats.

Bestämmelser om när en handling anses ha kommit in till domstolen finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Vid beräkning av tiden gäller lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.

Omständigheterna kan vara sådana att den slutliga handläggningen inte kan påbörjas inom den angivna tiden. I *andra stycket* anges därför att om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt, får den föreskrivna tidsfristen förlängas. En sådan särskild omständighet kan vara att barnet eller någon av vårdnadshavarna av något giltigt skäl har förhinder att inställa sig till en muntlig förhandling och omständigheterna inte är sådana att målet ändå kan avgöras. Med

beaktande av skyndsamhetskravet i 1 § bör denna möjlighet användas sparsamt. Prop. 2023/24:31

Paragrafen utformas i linje med *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

När ett beslut får genomföras genast

3 § Ett beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende gäller genast.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller genast om nämnden inte bestämmer något annat.

Rätten får bestämma att även andra beslut som rätten har meddelat ska gälla genast.

Paragrafen innehåller bestämmelser om genomförande av beslut enligt lagen.

Första stycket anger att beslut om en omedelbar insats i form av skyddat boende kan genomföras genast. Detta gäller också om det är rätten som beslutat om insatsen.

Av *andra stycket* följer att även andra beslut än sådana som avser en omedelbar insats och som fattas av socialnämnden enligt lagen gäller genast och således kan genomföras utan att beslutet fått laga kraft. Socialnämnden kan dock i ett enskilt fall besluta att ett sådant beslut inte ska gälla genast.

När det gäller rättens beslut med stöd av lagen, utom i fråga om ett beslut om en omedelbar insats, får rätten enligt *tredje stycket* i varje enskilt fall överväga behovet av att beslutet ska kunna genomföras genast.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.
Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

Offentligt biträde

4 § I ärenden och mål om skyddat boende enligt 3 kap. eller om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. eller om upphörande av skyddat boende enligt 7 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt biträde får förordnas endast om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

Paragrafen reglerar rätten till offentligt biträde.

Av *första stycket* framgår att offentligt biträde som huvudregel ska förordnas i ärenden och mål enligt lagen angående skyddat boende enligt 3 kap., en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. och upphörande av skyddat boende enligt 7 kap. 1 §. Endast under speciella omständigheter, t.ex. att det redan från början står klart att myndighetens beslut kommer att innebära att den enskildes talan bifalls eller att frågan alldeles nyligen prövats och något nytt inte har tillkommit, får det anses att behov av biträde saknas.

Offentligt biträde ska förordnas såväl för barnet som för vårdnadshavarna.

Av *andra stycket* följer att endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får

förordnas för barnet. Den domstol som ska förordna biträdet ska säkerställa att den som förordnas i ett visst fall har rätt kvalifikationer för uppdraget. Uppdraget som offentligt biträde kräver kunskaper om beslutsprocessen vid placering av barn i skyddat boende, om barns utveckling och om vilka behov och rättigheter de har. Advokater bör som huvudregel anses uppfylla kraven på kompetens och erfarenhet, liksom andra jurister som har relevant yrkeslivserfarenhet, t.ex. som offentligt biträde i förvaltningsdomstol, som företrädare för barn och unga i andra processuella sammanhang eller genom annat relevant arbete på en advokatbyrå eller en juristfirma där man regelbundet biträder barn och unga. Det kan normalt inte anses lämpligt att nyutexaminerade jurister som precis har tillträtt en anställning på advokatbyrå eller juristfirma uppträder som offentliga biträden för barn i mål enligt lagen.

Kravet på att den som ska förordnas även i övrigt ska vara särskilt lämplig för uppdraget innebär att rätten vid lämplighetsbedömningen ska ta hänsyn även till andra omständigheter än relevanta kunskaper och erfarenheter. Det offentliga biträdet bör ha förmåga att sätta sig in i barnets situation och att kunna kommunicera med barnet på ett lättförståeligt och anpassat sätt. Dessutom bör uppdraget utövas så att barnets bästa sätts i främsta rummet och – i den mån som förutsättningar finns för det – hänsyn tas till barnets egen vilja. Kravet på att biträdet även i övrigt ska vara särskilt lämpligt innebär också att om det tilltänkta biträdet förvisso uppfyller kraven på kunskap och erfarenhet men har uppvisat dåligt omdöme eller agerat olämpligt, bör han eller hon inte förordnas. Lämplighetskraven gäller även när ett gemensamt biträde förordnas för barnet och dennes vårdnadshavare. De särskilda lämplighetskraven gäller utöver de lämplighetskrav som följer av 26 § rättshjälpslagen (1996:1619). (jfr prop. 1996/97:9 s. 216 och prop. 2020/21:35 s. 33 och 34).

Av *tredje stycket* framgår att gemensamt biträde får förordnas endast om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för. Det innebär att det i regel inte ska förordnas ett gemensamt biträde för vårdnadshavarna. Det är även viktigt att tänka på att barn i många fall har egna intressen i fråga om skyddat boende och inte nödvändigtvis har samma intresse som den vårdnadshavare som vill att barnet ska placeras där. Däremot torde barn i en syskonskara ofta kunna förordnas gemensamt biträde. Det är dock inte uteslutet att motstridiga intressen också kan finnas mellan syskon.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.17.

5 § Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om offentligt biträde.

Enligt bestämmelsen ska offentligt biträde förordnas av den allmänna förvaltningsdomstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas biträdet av förvaltningsrätten. Av allmänna forumbestämmelser följer vilken förvaltningsrätt som ska förordna biträdet.

Övervägandena finns i avsnitt 7.17.

Nämndemän i kammarrätten

6 § Vid handläggning i kammarrätten av mål enligt denna lag ska nämndemän ingå i rätten. Det gäller dock inte i mål om en omedelbar insats enligt 4 kap.

Paragrafen reglerar när nämndemän ska ingå i kammarrätten i mål enligt lagen.

Bestämmelser om vad som gäller när det är föreskrivet att nämndemän ska ingå i rätten finns i 12 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.16.

Handräckning av Polismyndigheten

7 § Polismyndigheten ska lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har utsett genomföra beslut om skyddat boende enligt 3 kap. eller om en omedelbar sådan insats enligt 4 kap.

Paragrafen reglerar handräckning i ärenden om skyddat boende enligt lagen.

Enligt bestämmelsen ska Polismyndigheten lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har utsett genomföra beslut om skyddat boende eller om en omedelbar sådan insats med stöd av lagen.

Socialnämnden ansvarar för genomförandet av beslut enligt lagen.

För att beslut ska kunna fattas med nödvändig skyndsamhet har även en ledamot eller en tjänsteman som nämnden har utsett befogenhet att påkalla hjälp av Polismyndigheten.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

8 § En begäran enligt 7 § får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Paragrafen anger under vilka förutsättningar socialnämnden eller en utsedd ledamot eller tjänsteman får begära hjälp från Polismyndigheten.

Det är socialnämnden eller den utsedda ledamoten eller tjänstemannen som har att pröva om förutsättningar finns för att begära hjälp.

Enligt *första punkten* får en begäran göras om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver användas. Bestämmelserna i polislagen reglerar i vilka situationer en polisman får använda våld och handfångsel för att genomföra en tjänsteåtgärd. Möjligheten att begära hjälp från Polismyndigheten är i första hand tänkt att tillämpas om det finns någon särskild omständighet som ger anledning att befara att den vårdnadshavare som inte samtycker till insatsen kommer att sätta sig till motvärn eller om han eller hon har uttalat hot i samband med tidigare ingripanden. Något hinder för att begära handräckning om det finns någon särskild omständighet som ger anledning

att befara att barnet kommer att sätta sig till motvärn och polisens tvångsbefogenheter behöver tillgripas anges i och för sig inte i bestämmelsen, men den möjligheten bör användas med försiktighet och med särskild hänsyn till den situation som vårdnadshavarna och barnet befinner sig i. Detsamma gäller om barnet lämnar det boende där han eller hon enligt nämndens beslut ska vistas. Vid beslut enligt lagen ska enligt 2 kap. 1 § vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Enligt *andra punkten* kan hjälp begäras i andra fall där det finns synnerliga skäl. Det kan exempelvis röra sig om situationer där det finns en överhängande risk för att barnet skadar sig själv så att man inte kan avvakta med att verkställigheten löses på annat sätt.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

9 § Den som begär hjälp enligt 7 § ska utan hinder av sekretess lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller närstående till barnet som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Paragrafen reglerar uppgiftsskyldigheten för den som begär hjälp enligt 7 §.

Bestämmelsen innebär att sekretess inte är ett hinder för den som begär hjälp att lämna Polismyndigheten de uppgifter som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden. Med hänsyn till att handräckning får ske bara om Polismyndighetens tvångsbefogenheter bedöms vara nödvändiga, bör utgångspunkten vara att uppgiftsskyldigheten omfattar de uppgifter som utgör grunden för handräckningsbegäran, dvs. i första hand information som kan läggas till grund för säkerhetsbedömningen. Det kan dock också finnas behov av att lämna särskild information för att Polismyndigheten ska kunna bemöta de personer som berörs av handräckningen på ett lämpligt sätt. Informationen ska i första hand röra den aktuella situationen. Uppgifter om en persons tidigare beteenden kan dock vara relevanta för att bedöma exempelvis våldsbenägenhet.

Uppgiftsskyldigheten innebär att den som begär hjälp utan någon särskild uppmaning ska lämna uppgifterna. I första hand avgör den som begär hjälp vilken information som är nödvändig att lämna över. Med hänsyn till att det är Polismyndighetens behov av information som ska tillgodoses, ska den som begär hjälp därutöver på begäran lämna kompletterande uppgifter.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

10 § Vid delgivning med en enskild i ett ärende eller mål enligt denna lag får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

Paragrafen undantar tillämpningen av vissa bestämmelser i delgivningslagen (2010:1932).

Av 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen följer att under vissa förutsättningar får delgivning ske genom att en handling lämnas till en annan person än delgivningsmottagaren eller genom kungörande och tillgäng-

liggörande av handlingen som ska delges. Dessa bestämmelser ska inte Prop. 2023/24:31
tillämpas vid delgivning med enskild i ärenden och mål enligt lagen.

Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

9 kap. Bestämmelser om överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när nämnden

1. har beslutat om att en insats enligt 3 kap. ska fortsätta eller att en sådan insats ska upphöra, eller

2. har beslutat att barnets vistelseort ska hållas hemlig för vårdnadshavaren som barnet inte är placerat tillsammans med eller beslutat i fråga om umgänge.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen anger vilka av socialnämndens beslut som kan överklagas.

Första stycket första punkten avser beslut som socialnämnden fattar om att en insats ska fortsätta efter det att ett övervägande enligt 5 kap. 3 § lett till en omprövning av insatsen eller efter det att den enskilde begärt att insatsen ska avslutas.

I första stycket andra punkten anges att klagorätten avser även det fall där nämnden beslutar att insatsen ska avslutas.

I första stycket tredje punkten anges att beslut som socialnämnden fattar om hemlighållande av vistelseort och om umgängesbegränsning enligt 5 kap. 4 § får överklagas. Bestämmelsen omfattar även sådana beslut som enligt 5 kap. 5 § fattas av nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har utsett.

Andra beslut som socialnämnden fattar enligt lagen får inte överklagas, vilket framgår av *andra stycket*.

Besluten överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I förvaltningslagen (2017:900) finns bestämmelser om vem som får överklaga ett beslut.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.18.

2 § Förvaltningsrättens beslut enligt 4 kap. 6 § andra stycket får inte överklagas.

Paragrafen innebär att förvaltningsrättens beslut om att förlänga den tid inom vilken socialnämnden ska ansöka om skyddat boende efter det att rätten fastställt ett beslut om en omedelbar sådan insats inte får överklagas.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 7.18.

15.2 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

36 kap.

5 § Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfårit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, 6 kap. 18 a § föräldrabalken, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfårit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Trots det som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag, enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga *eller enligt lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.*

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfårit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Om någon enligt det som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Paragrafen behandlar det s.k. frågeförbudet.

Paragrafen ändras som en följd av att lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende införs. I andra stycket finns bestämmelser om att personer som tillhör vissa yrkeskategorier endast under vissa förutsättningar får höras som vittne om sådant som de har anförtrots i sin yrkesutövning eller fått kännedom om i samband med den.

I *fjärde stycket* görs undantag från detta principiella frågeförbud. I stycket införs ett tillägg så att det också föreligger en vittnesskyldighet i mål enligt lagen om placering av barn i skyddat boende för den som har en uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

6 kap.

13 a § Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen, eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

I lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende finns bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn har beviljats skyddat boende.

Paragrafen ger socialnämnden möjlighet att besluta att vissa åtgärder inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten får vidtas trots att barnets vårdnadshavare inte är överens om det.

Ändringen i *första stycket tredje punkten* är endast redaktionell.

I *fyjärde stycket*, som är nytt, införs en upplysningsbestämmelse om att kompletterande bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn har beviljats skyddat boende finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende. Se kommentaren till 6 kap. 1 § den lagen.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.11.

15.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

18 § En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,

2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,

3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, *mål om omedelbar insats enligt 4 kap. 1 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende*, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en läsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,
4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,
5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,
6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,
7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och
8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Paragrafen reglerar i vilka ärenden och mål som förvaltningsrätten är domför med endast en lagfaren domare.

Paragrafen ändras som en följd av att det införs en reglering om en omedelbar insats i form av skyddat boende i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende. Ändringen görs i *fjärde stycket tredje punkten* och innebär att förvaltningsrätten är domför med en lagfaren domare ensam i mål om en sådan omedelbar insats.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

15.5 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

9 § En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig inom Regeringskansliet,

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt,
3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare, *eller*
4. *vistelse i skyddat boende.*

En person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på en fastighet där han eller hon med tillämpning av första stycket inte ska anses bosatt, anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att vissa tillfälliga vistelser inte ska anses leda till ändrad bosättning.

Paragrafen ändras med anledning av att skyddat boende regleras som en insats i socialtjänstlagen (2001:453). Genom *första stycket fjärde punkten*, som är ny, ska den som vistas i skyddat boende genom ett beslut med stöd av socialtjänstlagen eller lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende inte anses bosatt där. Han eller hon ska i stället anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt, och bortsett från vistelsen i skyddat boende, kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Övervägandena finns i avsnitt 10.7.

15.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

16 d § En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende, hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453).

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

En kommun har ansvar enligt denna lag även gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i skyddat boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen.

Paragrafen anger i vilka situationer som en kommun behåller ansvaret för en persons rätt till insatser enligt lagen när en kommun har verkställt ett beslut om någon av de boendeinsatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) som anges i paragrafens första till tredje punkt i en annan kommun.

I ett nytt *andra stycke* utökas kommunens ansvar för insatser enligt lagen till att även gälla när en person till följd av kommunens beslut vistas i ett skyddat boende i en annan kommun.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

15.7 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

1 kap.

4 § Bestämmelser om skyddat boende för barn när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Paragrafen, som är ny, upplyser om att bestämmelser om skyddat boende när ett barn är i behov av skyddat boende och barnets ena vårdnadshavare inte samtycker till insatsen finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

2 a kap.

4 § En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende, *i skyddat boende* eller i stödboende enligt 6 kap.,

3. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

Paragrafen reglerar en kommuns ansvar för stöd och hjälp enligt lagen åt enskilda som till följd av ett beslut av kommunen vistas i vissa särskilt angivna boendeformer i en annan kommun.

I *första stycket andra punkten* läggs skyddat boende till som en sådan boendeform.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

3 kap.

2 § Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, *för äldre, för dem som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående och för andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd.* Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

Paragrafen reglerar socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen.

Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för olika grupper som behöver samhällets särskilda stöd.

I paragrafens *andra stycke* tydliggörs genom ett tillägg att de som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående är en sådan grupp som behöver samhällets särskilda stöd.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

5 kap.

1 d § Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller som är placerade i ett skyddat boende*. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för kommuner att komma överens om ett samarbete när det gäller barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Bestämmelsen ändras så att även barn som är placerade i ett skyddat boende omfattas. Bestämmelsen gäller således barn och unga som vårdas med stöd av lagen eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i familjehem, hem för vård eller boende, eller stödboende, vård i jourhem och vård i särskilda ungdomshem (se prop. 2016/17:59 s. 50), samt barn som är placerade i skyddat boende med stöd av lagen eller med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

En motsvarande bestämmelse finns 16 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

6 kap.

1 a § *Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.*

Paragrafen, som är ny, reglerar socialnämndens ansvar för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

Med hot, våld eller andra övergrepp avses i första hand brottsliga gärningar som någon systematiskt utsätter en annan person för, t.ex. gärningar av det slag som omfattas av 4 kap. 4 a § brottsbalken, förkortad BrB, dvs. grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning (jfr prop. 1997/98:55 s. 137 och prop. 2006/07:38 s. 31). Fridskränkningens brotten omfattar brott mot liv och hälsa (3 kap. BrB), brott mot frihet och frid (4 kap. BrB), förtal och grovt förtal (5 kap. 1 eller 2 § BrB), sexualbrott (6 kap. BrB), skadegörelsebrott (12 kap. BrB) samt överträdelse av kontaktförbud och överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud.

Uttrycket ”hot, våld eller andra övergrepp” motsvarar till sitt innehåll även uttrycket ”våld och andra övergrepp” i 3 kap. 2 § andra stycket och

5 kap. 11 § andra och fjärde styckena socialtjänstlagen, men med det förtydligandet att hot uttryckligen omfattas.

Det kan röra sig om en eller flera handlingar, exempelvis olika former av våld, sexuella övergrepp eller hot om våld eller övergrepp. Det kan även omfatta handlingar som inte utgör brott men som leder till en livssituation som präglas av ett mönster av utsatthet och därför kan behöva beaktas i helhetsbedömningen, t.ex. verbala kränkningar, isolering från familj, vänner eller omgivning, ekonomiskt utnyttjande eller emotionell utpressning. Ansvaret att ge stöd och hjälp är oberoende av om det gjorts någon polisanmälan eller inte.

Den som utsatts för brott som inte avser våld i nära relationer kan också behöva stöd och skydd i skyddat boende, och bestämmelsen gäller även dem. Det kan t.ex. gälla personer som utsatts för människohandel eller befunnit sig i prostitution.

Med ”stöd och skydd” avses att undkomma en fara eller ta sig ur ett kaotiskt tillstånd och för att få stöd med att bygga upp en tillvaro utan hot, våld och andra övergrepp. Skydd innebär t.ex. skalskydd, dvs. bevakning, säkerhetsdörrar, lås och larm och liknande, andra skyddsåtgärder så som hemlig adress. Stödet kan bestå av stödinsatser som stärker förmågan att klara sig själv och minskar sårbarheten hos den enskilde, t.ex. säkerhetsplanering, rådgivning, assistans i kontakten med myndigheter, samtal och praktisk hjälp i vardagen bör beaktas. Stöd till medföljande barn kan, med anpassning till barnets ålder och mognad, också handla om information om vad som händer, hjälp med läxor och stöd att bearbeta upplevelser av våld.

Insatsen skyddat boende beviljas efter en behovsprövning enligt 4 kap. 1 §.

Bestämmelsen gäller såväl vuxna som barn. I 6 d § införs dock en särskild bestämmelse om att barn får beviljas skyddat boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare, se kommentaren till den bestämmelsen.

Inför att ett barn beviljas skyddat boende behöver vårdnadshavarnas samtycke utredas. En frivillig insats förutsätter samtycke från båda vårdnadshavarna och, om barnet är över 15 år, även från barnet. Huruvida samtycke saknas från den vårdnadshavare som inte placeras tillsammans med barnet får avgöras i varje enskilt fall. I lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende finns bestämmelser om skyddat boende för medföljande barn när den ena vårdnadshavaren inte samtycker till insatsen, se mer om detta i kommentaren till den lagen.

Vid behovsbedömningen för barn bör utgångspunkten vara att om en ensam vårdnadshavare bedöms ha ett behov av skydd och därmed beviljas skyddat boende så har minderåriga barn som bor tillsammans med vårdnadshavaren i regel också ett sådant skyddsbehov. Detsamma gäller om barnet står under gemensam vårdnad och den skyddsökande vårdnadshavaren söker skydd från den andra vårdnadshavaren. Omständigheterna i det enskilda fallet är dock avgörande för bedömningen. Även i andra fall är omständigheterna i det enskilda fallet avgörande för bedömningen av barnets behov av skydd.

Behovsbedömningen bör grundas på det som kommer fram i nämndens utredning enligt 11 kap. 2 §. Uppgifter som är relevanta att beakta är vårdnadshavarnas och, när så är möjligt, barnets berättelse om det

inträffade, uppgifter om barnet från exempelvis skola, förskola eller hälso- och sjukvård. Det kan också finnas relevanta uppgifter från Polismyndigheten, även utan att någon polisanmälan behöver ha gjorts. Av 11 kap. 10 § tredje stycket framgår att nämnden får höra barn oavsett ålder utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. Bestämmelsen är begränsad till de situationer då nämnden inlett utredning om bland annat barnets behov av skydd eller stöd. Enligt 11 kap. 10 § första stycket ska barnets åsikter och inställning tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. Det kan vid bedömningen av barnets berättelse finnas anledning att beakta att barnet kan hamna i en lojalitetskonflikt med föräldrarna.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

2 § Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende, stödboenden *och skyddade boenden*. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka former av hem och boenden som kommunen ansvarar för att säkerställa att det finns tillgång till.

Paragrafen ändras på så sätt att skyddade boenden läggs till i uppräkningsen.

Ansvar innebär inte att varje kommun måste bedriva ett skyddat boende i egen regi. Behovet kan t.ex. tillgodoses genom att kommunen samverkar med andra kommuner. Kommunen kan även överlämna genomförandet av insatsen skyddat boende till enskilda verksamheter (se 2 kap. 5 § och 13 kap. 1 § andra stycket).

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

4 § Vård i familjehem, hem för vård eller boende, stödboende *och skyddat boende* ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att vård i särskilt angivna former av hem och boenden ska bedrivas i samråd med socialnämnden.

Paragrafen ändras på så sätt att skyddat boende läggs till i uppräkningsen. Det innebär att den enskildes vistelse i det skyddade boendet ska planeras i samråd med nämnden. Vidare bör nämnden hållas underrättad om större förändringar i den enskildes förhållanden under vistelsen (se prop. 1979/80:1 s. 536). Skulle den socialnämnd som beslutat om skyddat boende genomföra insatsen i egen regi, blir bestämmelsen inte tillämplig.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

6 d § Socialnämnden får bevilja ett barn sådant skyddat boende som avses i 1 a § endast om barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som är myndig och som också beviljas insatsen.

Bestämmelser om skyddat boende när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Paragrafen, som är ny anger särskilda förutsättningar för när socialnämnden får beviljas ett barn skyddat boende.

Av första stycket framgår att ett barn får beviljas skyddat boende endast om barnet placeras där tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Den

vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med ska vara i behov av ett skyddat boende och beviljas insatsen för egen del, se kommentaren till 1 a §. Bestämmelsen gäller både när vårdnadshavaren är ensam vårdnadshavare och när barnet står under gemensam vårdnad av två vårdnadshavare. Att det i bestämmelsen anges att barnet ska placeras tillsammans med en vårdnadshavare utesluter givetvis inte att barnet kan placeras tillsammans med båda vårdnadshavarna om båda vårdnadshavarna är i behov av skyddat boende tillsammans. Barnet ska beviljas insatsen efter en behovsprövning enligt 4 kap. 1 §.

Att barn och vårdnadshavare ska placeras tillsammans innebär att de ska vistas på samma skyddade boende.

Eftersom ett barn kan placeras endast tillsammans med en vårdnadshavare är insatsen inte en insats för barn som ensamma har behov av ett stöd, skydd eller boende utanför det egna hemmet. Om ett barn har ett behov av stöd och skydd men inte barnets vårdnadshavare, ska socialnämnden utreda barnets situation och överväga andra alternativ, såsom placering i jourhem, familjehem eller hem för vård eller boende. Också om en närstående, som inte är vårdnadshavaren till barnet, söker skyddat boende för sig och barnet ska socialnämnden utreda barnets förhållanden och överväga andra alternativ för barnet.

Av bestämmelsen framgår att vårdnadshavaren ska vara myndig, dvs. ha fyllt 18 år. Följaktligen ska socialnämnden överväga andra insatser även när en minderårig vårdnadshavare är i behov av stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp.

En insats i enlighet med bestämmelsen förutsätter samtycke från vårdnadshavarna och, om barnet är över 15 år, även av barnet (se 11 kap. 10 §). Vårdnadshavarnas inställning till insatsen behöver därför utredas.

I *andra stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att det finns bestämmelser om placering utan samtycke i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

7 § Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
2. verka för att de får lämplig utbildning,
3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver, *och*
4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Paragrafen anger ett antal skyldigheter som socialnämnden har gentemot barn som vårdas i särskilt angivna former av hem och boenden.

Paragrafen ändras redaktionellt samt på så sätt att skyddat boende läggs till i uppräkningsdelen av vilka hem och boenden som skyldigheterna gäller. Bestämmelsen innebär inte att socialnämnden övertar vårdnadshavarnas ansvar över barnet eller övertar andra huvudmäns ansvar för t.ex. skolgång och hälso- och sjukvård (se prop. 2012/13:10 s. 74 ff.).

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

7 a § Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Paragrafen reglerar socialnämndens skyldighet att lämna råd, stöd och annan hjälp till dem som vårdar barn i särskilt angivna former för hem och boenden.

Paragrafen ändras på så sätt att *skyddat boende* läggs till uppräknningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

7 b § Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende främst genom

1. regelbundna personliga besök i det hem *eller boende* där barnet eller den unge vistas,

2. enskilda samtal med barnet eller den unge,

3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem *eller på boendet*, och

4. samtal med vårdnadshavarna.

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Paragrafen reglerar socialnämndens skyldighet att följa barn och unga i särskilt angivna former av hem och boenden.

I *första stycket första ledet* läggs *skyddat boende* till, vilket innebär att socialnämndens skyldighet gäller också barn och unga som vistas i sådana boenden. Skyldigheten gäller såväl när ett barn placerats där på frivillig väg med stöd av lagen som när ett barn placerats där med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i *skyddat boende*. Bestämmelsen innebär också en skyldighet att följa unga vuxna som är placerade utanför det egna hemmet, vilket innebär att socialnämnden även ska följa de unga vuxna som beviljats *skyddat boende*.

I *första stycket första och tredje punkterna* tydliggörs att skyldigheterna gäller på så väl hem som på boenden. När det gäller tredje punkten i första stycket – att samtal ska hållas med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge på boendet – hålls dessa samtal lämpligen med den personal som är utsedd vid boendet att ansvara för barnets eller den unges vistelse i det *skyddade boendet* eller med den personal vid boendet som har regelbunden kontakt med barnet eller den unge i dennes vardag där.

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

7 c § När vård ges i ett familjehem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Paragrafen innehåller bestämmelser om socialnämndens ansvar att se till att det under hela den tid barnet eller den unge ges vård vissa särskilt angivna former av hem och boenden finns en särskilt utsedd socialsekreterare som har att ansvara för kontakterna med barnet eller den unge.

Uppräkningen i *första stycket* utökas med skyddat boende, vilket innebär att en särskild socialsekreterare ska utses också för barn och unga som vistas i sådana boenden. En särskild socialsekreterare ska utses såväl när ett barn placerats där på frivillig väg med stöd av lagen som när ett barn placerats där med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende. En särskild socialsekreterare ska också utses när en ung vuxen beviljats skyddat boende.

När det gäller kontakt med ett barns vårdnadshavare och föräldrar bör det avgöras utifrån förutsättningar i varje enskilt fall om det är barnets särskilda socialsekreterare som ska sköta den kontakten eller om det är mer lämpligt att någon annan socialsekreterare sköter den (se prop. 2012/13:10 s. 79 och 80).

Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

8 § Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Detsamma gäller när ett barn har beviljats skyddat boende enligt denna lag.

Paragrafen reglerar socialnämndens ansvar att minst var sjätte månad överväga om ett barns vård utanför det egna hemmet fortfarande behövs.

För att det inte ska råda någon tvekan om att detta också gäller barn som beviljats skyddat boende med stöd av denna lag tydliggörs att bestämmelsen också gäller barn i skyddat boende i ett nytt *andra stycke*.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

7 kap.

1 § Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Kommuner och regioner som bedriver verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillståndsplikt och anmälningsplikt för de särskilt angivna verksamheterna inom socialtjänstens område.

I *första stycket första punkten* utökas uppräkningslistan med skyddat boende, vilket innebär att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ måste ha tillstånd av Inspektionen för vård

och omsorg för att yrkesmässigt få bedriva skyddat boende enligt 6 kap. 1 a §. Prop. 2023/24:31

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

3 a § Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallrings-skyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om handlingarna i en personakt i särskilt angivna enskilda verksamheter inom socialtjänstens område.

I *första stycket* utökas uppräkningsen av verksamheter till att omfatta skyddat boende, vilket innebär att handlingar i en personakt som avser barn som har placerats i ett skyddat boende som bedrivs i enskild verksamhet, ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

8 kap.

1 § Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom i *fråga om* barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skäligen ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skäligen utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Socialnämnden får i sådana fall *ta emot* underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om tjänster för vilka avgift har bestämts enligt 2 §.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte i fråga om barn som är placerade i skyddat boende med stöd av denna lag eller lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kommunens möjlighet att ta ut avgifter för beviljade insatser och särskilda bestämmelser om föräldrars kostnadsansvar när ett barn vårdas i ett annat hem än det egna.

I ett nytt *fjärde stycke* klagörs att de särskilda bestämmelserna om föräldrars kostnadsansvar inte gäller i fråga om ett barn som är placerat i ett skyddat boende. Bestämmelsen tar sikte på både barn som är placerade i skyddat boende med stöd av lagen och barn som är placerade där med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Övriga ändringar är avsedda att vara endast språkliga.

10 kap.

4 § Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 1, 3 och 6 §§, 7 kap. 1 § och 8 kap. 7 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om begränsade möjligheter att delegera beslutsfattandet i särskilt angivna ärenden enligt lagen, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:879) om vård av missbrukare i vissa fall.

Av uppräknigen i *första stycket* framgår i vilka fall delegering får göras endast till förtroendevalda. Till uppräknigen i första stycket läggs bestämmelser i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende. Ändringarna innebär att bestämmelserna om begränsning av delegering ska gälla även beslut i ärenden om ansökan om skyddat boende, ärenden om en omedelbar insats i form av skyddat boende, ärenden om var barnet ska vistas under placeringen och om hur insatsen i övrigt ska ordnas, ärenden om omprövning av beslutet om insatsen, ärenden om övervägande om beslut om hemlighållande av vistelseort och om umgängesbegränsning ska fortsätta att gälla, ärenden om att insatsen ska upphöra och ärenden om handräckning.

Bestämmelsen omfattar också ärenden om övervägande av om en frivillig placering av ett barn med stöd av socialtjänstlagen ska fortsätta utan att någon ändring behöver göras, eftersom det följer av att 6 kap. 8 § omfattas av uppräknigen.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 7.15.

6 § Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende* och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

I paragrafen upplyses om att det i vissa angivna lagar finns bestämmelser om rätt att fatta beslut i socialnämndens ställe.

Bestämmelsen ändras så att bestämmelsen även avser lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Övervägandena finns i avsnitt 7.15.

11 kap.

3 § När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

En vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

En vårdplan och en genomförandeplan ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att socialnämnden ska, för den som vårdas i vissa angivna former av hem och boenden, upprätta en vårdplan och – när det gäller barn och unga – en genomförandeplan.

I *första stycket* läggs skyddat boende till. Ändringen innebär att på motsvarande sätt som gäller för den som behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, ska en vårdplan upprättas av socialnämnden när någon beviljas ett skyddat boende. Det innebär att en vårdplan ska upprättas för en vuxen person som beviljas insatsen. Det innebär också att en vårdplan ska upprättas för ett medföljande barn, oavsett om barnet beviljas insatsen med stöd av lagen eller med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Av *andra stycket* framgår bl.a. att när ett barn varit placerat i två år ska vårdplanen revideras. En placering i skyddat boende är inte tidsbestämd. Det ligger dock i insatsens karaktär att den är tillfällig och i de allra flesta fall torde bli kortvarig. Det kan dock inte uteslutas att det skulle kunna förekomma fall där insatsen varar längre. Eftersom första stycket genom ändringen omfattar skyddat boende gäller även andra stycket vid en sådan insats.

Även *tredje stycket* utökas till att omfatta skyddat boende. På motsvarande sätt som gäller för barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, ska därför en genomförandeplan upprättas för barn och unga i skyddat boende.

Fjärde stycket ändras endast redaktionellt.

Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

3 a § Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i skyddat boende inleds.

Paragrafen reglerar en skyldighet för socialnämnden att som huvudregel i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, underrätta regionen om att ett barn eller ung person ska erbjudas en hälsoundersökning.

Bestämmelser om en sådan hälsundersökning finns i lagen (2017:209) om hälsundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

För att tydliggöra att bestämmelsen också gäller när ett barn eller ung person vistas i ett skyddat boende införs en bestämmelse om detta i *andra stycket*.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

4 b § Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem, *ett skyddat boende* eller i ett hem för vård eller boende har upphört. *Detsamma gäller när en placering som beslutats med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende har upphört.*

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Bestämmelser om uppföljning när vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga upphör finns i 21 b och 21 c §§ den lagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i särskilt angivna former av hem och boenden har upphört.

I *första stycket* läggs skyddat boende till, vilket innebär att socialnämnden på motsvarande sätt som efter en placering i familjehem eller hem för vård eller boende, får besluta om en uppföljning av ett barns situation när en placering med stöd av lagen har upphört. I första stycket införs också en bestämmelse om att en uppföljning enligt bestämmelsen även får beslutas när en placering med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende har upphört.

Av *andra stycket* framgår förutsättningarna för en uppföljning enligt bestämmelsen. Barnet ska bedömas vara i särskilt behov av socialnämndens stöd eller skydd men samtycke till en sådan åtgärd saknas från vårdnadshavare eller från barnet, om han eller hon har fyllt 15 år. Förhållandena ska inte heller vara sådana att lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU, är tillämplig. Det kan exempelvis handla om att en våldsutsatt vårdnadshavare flyttar tillbaka till en våldsutövande förälder efter en vistelse tillsammans med barnet i ett skyddat boende, utan att för den skull omständigheterna är sådana att förutsättningarna för att tillämpa LVU är uppfyllda.

Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

12 kap.

2 § Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,
2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,
3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, *skyddat boende*, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat

enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

Paragrafen innehåller gallringsbestämmelser för vissa handlingar inom socialtjänstens område.

Uppräkningen i *första stycket tredje punkten* utökas med skyddat boende, vilket innebär att handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats i ett skyddat boende inte får gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

10 § Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 b § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i syfte att förebygga terroristbrottslighet under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 c § samma lag framgår dessutom att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild eller en närstående till den enskilde lämnas till Polismyndigheten i syfte att förebygga våld eller andra övergrepp mot en närstående under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481), och

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

Paragrafen innehåller sekretessbrytande bestämmelser inom socialtjänstens område och upplysningar om att vissa bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är tillämpliga.

I *tredje stycket första punkten* läggs skyddat boende till, vilket innebär att offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om socialtjänstsekretess inte gäller uppgifter om huruvida någon vistas i ett skyddat boende när uppgiften begärs för ett särskilt fall av en domstol eller av någon av de myndigheter som räknas upp i bestämmelsen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2024.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.
3. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 augusti 2024 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får fortsätta endast fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Av *punkt 1* framgår att lagen ska träda i kraft den 1 april 2024.

I *punkt 2* anges att de nya bestämmelserna inte ska tillämpas i ärenden och mål om tillsyn av skyddade boenden som har inletts för ikraftträdandet.

Av *punkt 3* framgår att ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som påbörjat verksamhet i form av skyddat boende innan lagändringen om tillståndsplikt trätt i kraft, senast den 1 augusti 2024 måste ansöka om tillstånd för att få fortsätta verksamheten. I övergångsbestämmelsen anges också att en verksamhet som påbörjats utan tillstånd får fortsätta endast fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Övervägandena finns i avsnitt 13.

15.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

2 § I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare, och den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende,
2. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd,
3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,
4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,
5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,
6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,
8. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, och
9. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–9.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som avses med socialtjänst.

Första stycket första punkten ändras så att också den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende, dvs. lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende, ingår i uppräknningen av vad som avses med socialtjänst.

Övervägandena finns i avsnitt 11.

15.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

Prop. 2023/24:31

1 § Hem för vård eller boende, stödboenden *eller skyddade boenden* enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende, ett sådant stödboende *eller ett sådant skyddat boende* som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registerkontroll av särskilt angivna persongrupper i särskilt angivna verksamheter.

I *första stycket* läggs skyddade boenden till, vilket innebär att skyddade boenden som tar emot barn, på motsvarande sätt som gäller för hem för vård eller boende och stödboenden, inte får anställa någon om inte kontroll har gjorts av honom eller henne i register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister. Detsamma gäller den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett skyddat boende under omständigheter liknande de som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

För att klargöra att också volontärer i de verksamheter som räknas upp omfattas av kravet, utökas uppräkningslistan med *volontärarbete*. *Volontärarbetet* ska utföras under förhållanden som liknar de vid en anställning inom den aktuella verksamheten. Volontärer som tillfälligt, någon enstaka gång, erbjuds *volontärarbete* omfattas inte av kravet.

Även i *andra* och *tredje styckena* läggs skyddat boende och *volontärarbete* till, vilket innebär att den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid en sådan verksamhet som räknas upp, ska lämna ett utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret till den som lämnar erbjudandet. Ett sådant utdrag behöver dock inte lämnas om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande själv inhämtar utdraget.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

2 § Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag,

praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om undantag för registerkontrollen för den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten.

Bestämmelsen ändras så att den också omfattar *volontärarbete*. Undantaget gäller således även vid förnyat erbjudande om *volontärarbete*. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

3 § På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *ska* det återlämnas i original. *Ett utdrag eller en kopia av registerutdraget ska* dock bevaras under minst två år från det *att* anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande påbörjades.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att registerutdraget ska återlämnas på begäran. Utdraget eller en kopia av det ska dock bevaras under minst två år avseende den som får anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande.

Bestämmelsen ändras så att den också omfattar *volontärarbete*. Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

4 § I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Paragrafen innehåller en upplysning om att det i socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om följderna när särskilt angivna verksamheter inte gör registerkontroller.

Bestämmelsen ändras så att *skyddat boende* läggs till i uppräkningsen av verksamheterna.

Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

15.10 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap.

1 § Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke *och den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende, och*
3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och

2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,

2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,

3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdnad, och

4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sju år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om socialtjänstsekretessen.

I andra stycket anges vad som ska förstås med socialtjänst enligt lagen. I *andra stycket andra punkten* läggs den särskilda lagstiftningen om insatser för barn i form av skyddat boende till. Det innebär att verksamhet enligt lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende omfattas av socialtjänstsekretessen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

2 § Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *en förälder* eller *en annan vårdnadshavare till den underårige*, om den underårige har

1. omhändertagits eller vårdas enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården, *eller*

2. *beviljats skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med insatsen.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om att sekretess för uppgifter om ett barns vistelseort i vissa fall också gäller i förhållande till barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare, om barnet omhändertagits eller vårdas med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Paragrafen ändras redaktionellt till en numrerad uppräkningslista. Orden ”den underåriges föräldrar eller annan vårdnadshavare” byts ut till ”en förälder eller en annan vårdnadshavare till den underårige” för att tydliggöra att sekretessen kan gälla i förhållande till bara den ene föräldern eller vårdnadshavaren.

En ny *andra punkt* förs in. Den innebär att sekretess för ett barns vistelseort också gäller i förhållande till en förälder eller vårdnadshavare för barn som har beviljats skyddat boende med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende om det är nödvändigt att hemlighålla vistelseorten för vårdnadshavaren eller föräldern med hänsyn till ändamålet med placeringen. Bestämmelsen gäller både när den underårige är beviljad en omedelbar sådan insats enligt 4 kap. lagen om placering av barn i skyddat boende och när den underårige är beviljad skyddat boende enligt 3 kap. den lagen.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

7 § Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,

2. beslut om vård utan samtycke,
 3. *beslut om att bevilja ett barn skyddat boende eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna,*
 4. beslut om sluten ungdomsvård,
 5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
 6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).
- Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Paragrafen anger för vilka myndighetsbeslut som socialtjänstsekretessen enligt 1 § inte gäller.

I *första stycket* införs en ny *tredje punkt* som innebär att socialtjänstsekretessen inte gäller för beslut om att bevilja ett barn skyddat boende med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende. Sekretessen gäller inte heller beslut om en omedelbar sådan insats enligt den lagen. Precis som i fråga om övriga beslut är det bara själva beslutet och skälen för beslutet som inte omfattas av sekretess. Sekretess kan därför fortfarande gälla för andra uppgifter i det ärende som beslutet gäller.

Övriga ändringar är endast redaktionella.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Skyddade boenden

Adressuppgifter

14 b § *Sekretess gäller hos Inspektionen för vård och omsorg för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller för uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.*

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen enligt första och andra styckena gäller även den som ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som anmälts av en kommun eller region enligt 7 kap. 1 § andra stycket samma lag.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om sekretess hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Av *första stycket* framgår att uppgifter om adress till skyddat boende eller till hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende omfattas av sekretess hos IVO om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Med skyddat boende avses sådan verksamhet som beviljats tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, att bedriva skyddat boende. Med hem för vård eller boende som bedriver sådan verksamhet som motsvarar skyddat boende avses sådana hem för vård eller boende som beviljats tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket SoL och som har en verksamhetsinriktning som är skyddat boende.

Sekretessen gäller oavsett i vilket sammanhang som uppgifterna förekommer hos IVO.

Bestämmelsen är utformad med ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att utgångspunkten är att uppgifterna omfattas av sekretess. Att uppgifterna omfattas av sekretess får i allmänhet bedömas vara fallet när verksamheten har hemlig adress som en del av det yttre skalskyddet och tar emot enskilda som har utsatts för hot, våld eller andra övergrepp.

Enligt *andra stycket* gäller sådan sekretess också för uppgift om beteckning på fastighet där sådan verksamhet som anges ovan bedrivs och i förekommande fall även för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Enligt *tredje stycket* gäller sekretess enligt första och andra styckena även sådan verksamhet som anges ovan och som ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket SoL men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som anmälts av en kommun eller en region enligt 7 kap. 1 § andra stycket SoL.

Enligt *fjärde stycket* gäller sekretessen för uppgifter enligt denna paragraf i högst 70 år.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

14 c § Sekretess gäller hos en kommun eller region för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller för uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om sekretess hos kommuner och regioner.

I *första stycket* anges att adressuppgifter till verksamhet som bedriver skyddat boende eller hem för vård eller boende som motsvarar skyddat boende omfattas av sekretess hos kommuner och regioner, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Med ett sådant hem för vård eller boende avses ett hem för vård eller boende som har tillstånd att bedriva verksamhet i form av hem för vård eller boende enligt 7 kap. 1 § första stycket 1 socialtjänstlagen (2001:453) och har en verksamhetsinriktning som är skyddat boende. Sekretessen gäller oavsett i vilket sammanhang som uppgifterna förekommer hos kommunen eller regionen. Bestämmelsen är utformad med ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att utgångspunkten är att uppgifterna omfattas av sekretess. Att uppgifterna omfattas av sekretess får i allmänhet bedömas vara fallet när verksamheten har hemlig adress som en del av det yttre skalskyddet och tar emot enskilda som har utsatts för hot, våld eller andra övergrepp.

Enligt *andra stycket* gäller sådan sekretess också för uppgift om beteckning på fastighet och i förekommande fall också för uppgift om tomträtt i sådan fastighet där sådan verksamhet som nämns ovan bedrivs.

Av *tredje stycket* framgår att sekretessen för uppgifterna i en allmän handling ska gälla i högst 70 år.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Sekretessbrytande bestämmelse

14 d § Sekretessen enligt 14 c § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd, om uppgiften kan antas ha betydelse vid socialnämndens beslut om placering av en enskild i sådana boenden som avses i 14 c § första stycket.

Paragrafen, som är ny, innehåller en sekretessbrytande bestämmelse.

Bestämmelsen innebär att sekretess inte hindrar att uppgifter om adress, fastighetsbeteckning och tomträtt i fastighet lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd, om uppgiften kan antas ha betydelse för en socialnämnds beslut i ett individärende där en enskild placeras i ett skyddat boende. Exempel på sådana situationer kan vara när en upphandling av ett skyddat boende har gjorts av en annan nämnd än den socialnämnd som ska fatta och genomföra ett beslut om placering i skyddat boende, eller när flera kommuner gemensamt upphandlar skyddade boenden. Ett annat exempel kan vara att kommunen av säkerhetsskäl behöver placera ett barn i ett skyddat boende utanför den egna kommunen eller i ett skyddat boende som kommunen har ingått ramavtal med.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

15 § Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13, och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insats med samtycke från endast en av vårdnadshavarna, eller beslut om sluten ungdomsvård.

Paragrafen innehåller bestämmelser som reglerar i vilka situationer den grundlagsskyddade meddelarfriheten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen inskränks genom lagens bestämmelser om bl.a. socialtjänstsekretess.

Genom ändringen i *första stycket* slås fast att meddelarfriheten inte gäller i fråga om uppgifter hos myndighet som utövar särskild tillsyn över socialnämndens verksamhet, dvs. hos Inspektionen för vård och omsorg, och inte heller hos en kommun eller region för adressuppgift eller uppgift om beteckning på fastighet eller uppgift om tomträtt i fastighet där verksamhet bedrivs i form av skyddat boende eller i form av hem för vård eller boende som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Genom ändringen i *andra stycket* inskränks meddelarfriheten beträffande uppgifter om socialnämndens beslut om skyddat boende för ett barn eller en omedelbar sådan insatsmed samtycke endast från en av barnets vårdnadshavare, såvida det inte gäller verkställigheten av ett sådant beslut.

Paragrafen utformas i allt väsentligt enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

35 kap.

20 § Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild, 2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt

a) lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten *eller insatser för barn i form av skyddat boende med samtycke för endast en av vårdnadshavarna*, eller

b) lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, eller

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sju tio år.

Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretess hos Polismyndigheten för uppgifter som hänför sig till bl.a. ärende om handräckning enligt lagstiftning om vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten.

Ändringen i *första stycket tredje punkten* innebär att bestämmelserna också gäller uppgifter som hänför sig till ärende om handräckning enligt lagen (0000:00) om placering av barn i skyddat boende. Punkten ändras också redaktionellt till en punktlista.

Paragrafen utformas efter synpunkter från *Lagrådet*.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

15.11 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

9 kap.

13 § Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Ett barn som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottaget i en förskoleklass i den kommun där barnet vistas, trots att en annan kommun är den som ska svara för barnets utbildning.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ett barns rätt att bli mottaget i förskoleklass i en annan kommun än hemkommunen i vissa fall.

I ett nytt *andra stycke* införs en bestämmelse om att barn som vistas i ett hem för vård eller boende eller skyddat boende som ligger i en annan kommun än den som enligt lagens bestämmelser ska svara för barnets

utbildning, har rätt att bli mottagen i förskoleklass i vistelsekommunen. Rätten till mottagande gäller oavsett hur lång vistelsen blir.

Bestämmelsen gäller både om barnet är placerat i ett hem för vård eller boende med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) och om barnet är placerat där med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Likaså gäller bestämmelsen både om barnet är placerat i ett skyddat boende med stöd av socialtjänstlagen och om barnet är placerat där med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

Det nuvarande andra stycket blir ett nytt *tredje stycke*.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

15 c § En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns förskoleklass på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ansvarar för att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en elevs rätt till skolskjuts i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* införs ett tillägg som innebär att en elev som vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden (det skyddade boendet) och den plats där utbildningen bedrivs, under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

16 § En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första och andra styckena.

Även i de fall som avses i 13 § *tredje stycket* ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hemkommunens skyldighet att ersätta den kommun som eleven går i förskoleklass i enligt 13 §.

Ändringarna i *första stycket* innebär att hemkommunens skyldighet även gäller när en elev tagits emot i en kommuns förskoleklass enligt 13 § andra stycket, dvs. på grund av vistelse i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende som är beläget i kommunen.

Ändringen i *andra stycket* är en följdändring med anledning av att det tidigare 13 § andra stycket är flyttat till ett nytt tredje stycke, se kommentaren till 13 §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

10 kap.

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas, trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en elevs rätt att bli mottagen i en grundskola i en annan kommun än hemkommunen i vissa fall.

Andra stycket utökas så att också en elev som vistas i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende, har rätt att gå i en grundskola i den kommun där eleven vistas. På motsvarande sätt som gäller för hem för vård eller boende gäller rätten till mottagande oavsett hur lång vistelsen med anledning av placeringen i det skyddade boendet blir. Enligt 34 § första stycket ska hemkommunen ersätta den anordnande kommunen för kostnaderna för elevens utbildning. Kommunens beslut i fråga om mottagande av en elev från en annan kommun får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. 12 § första stycket 4.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

33 § En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en elevs rätt till skolskjuts i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* införs ett tillägg som innebär att en elev som placerats i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden (det skyddade boendet) och den plats där utbildningen bedrivs, under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

11 kap.

25 § En elev har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens anpassade grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett

visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas, trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en elevs rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i en annan kommun än hemkommunen i vissa fall.

Andra stycket utökas så att en elev som placerats i ett skyddat boende, i likhet med vad som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende, har rätt att gå i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas. På motsvarande sätt gäller även rätten till mottagande oavsett hur lång vistelsen blir med anledning av placeringen i det skyddade boendet. Enligt 33 § första stycket ska hemkommunen ersätta den anordnande kommunen för kostnaderna för elevens utbildning. Kommunens beslut i fråga om mottagande av en elev från en annan kommun får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. 12 § första stycket 4.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

32 § En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade grundskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en elevs rätt till skolskjuts i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* införs ett tillägg som innebär att en elev som placerats i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden (det skyddade boendet) och den plats där utbildningen bedrivs, under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

16 kap.

43 § Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mottagande av sökande till bl.a. nationella program i gymnasieskolan.

Andra stycket utökas så att en elev som placerats i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende, vid beslut om mottagande till de i första stycket nämnda utbildningarna ska jämföras med elever som är hemmahörande i den kommun där eleven vistas eller i den kommunens samverkansområde. Det innebär att sådana elever omfattas av den s.k. förstahandsmottagningen. Eleven får alltså konkurrera om de platser som finns på utbildningen i vistelsekommunen på lika villkor som de som är hemmahörande i kommunen. En förutsättning för det är dock att eleven är behörig till programmet. Ett beslut i fråga om mottagande i första hand får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. 12 § första stycket 7. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 50 och 51 §§.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

49 § En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför* flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller i det skyddade boendet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten att fullfölja en utbildning i gymnasieskolan i vissa fall.

Genom ett tillägg i *det tredje stycket* ges en elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som placeras i ett hem för vård eller boende, rätt att få fullfölja sin utbildning i den kommun där det skyddade boendet är beläget.

Bestämmelsen avser således en elev som fortsätter att vara folkbokförd i sin hemkommun men på grund av sin placering i ett skyddat boende inte har möjlighet att, eller vill, fullfölja sin utbildning där. Rätten att fullfölja en utbildning förutsätter att den kommun där det skyddade boendet är beläget erbjuder den aktuella utbildningen. Om kommunen inte erbjuder den aktuella utbildningen har eleven rätt att efter eget val fullfölja utbildningen i en annan kommun eller i en region som anordnar utbildningen, om inte valet hindrar eleven från att vistas i det skyddade boendet.

Elevens hemkommun ska ersätta den mottagande kommunen för dess kostnader för elevens utbildning. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 50 och 51 §§.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

49 a § En elev som har *placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget.*

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att fullfölja en utbildning i gymnasieskolan i vissa fall.

Första stycket ändras på så sätt att en elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som placeras i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som placeras i ett hem för vård eller boende, får fullfölja sin utbildning i hemkommunen, om eleven återvänder dit. Det gäller oavsett om eleven påbörjat ett sådant program eller en sådan inriktning i hemkommunen eller i den kommun där det skyddade boendet är beläget. Förutsättningen för rättigheten är dock att hemkommunen erbjuder den aktuella utbildningen.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

17 kap.

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 a §§),
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

Paragrafen anger innehållet i kapitlet.

Ändringen i första *strecksatsen* motiveras av att det införs en ny paragraf under mellanrubriken allmänna bestämmelser.

15 a § *En elev som har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram i den kommun eller i det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.*

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Paragrafen, som är ny, kompletterar 15 § och innehåller bestämmelser om rätten att fullfölja utbildning på ett introduktionsprogram för elever som placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag i en annan kommun än hemkommunen.

I *första stycket* anges att en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram i en kommun och som på grund av placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att fullfölja utbildningen i vistelsekommunen. Det är den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan som ska gälla för den fortsatta utbildningen. Bestämmelser om utbildningsplan och individuell studieplan finns i 7 §. Rätten att fullfölja utbildningen gäller såväl på det påbörjade introduktionsprogrammet som på ett annat introduktionsprogram. Denna rätt gäller i första hand hos den nya vistelsekommunen eftersom bara kommuner har ett ansvar för att erbjuda alla behöriga ungdomar i kommunen introduktionsprogram.

En elev har dock enligt *andra stycket* rätt att fullfölja utbildningen hos en enskild huvudman under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§. Det innebär att en huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar yrkesintroduktion, individuellt alternativ eller språkintrouktion är skyldig att ta emot en elev till utbildningen, om huvudmannen och elevens hemkommun har kommit överens om det bidrag som kommunen ska lämna för utbildningen. När det gäller programinriktat val som har utformats för en grupp elever är huvudmannen skyldig att ta emot så många elever som har rätt till den sökta utbildningen och som det finns platser för. Skyldigheten gäller dock inte i fråga om en elev i behov av särskilt stöd, om hemkommunen har beslutat att inte lämna bidrag i form av tilläggsbelopp för eleven.

Av *tredje stycket* framgår att en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som, efter att en placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende upphört, återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde. Detta gäller oavsett om huvudmannen för den påbörjade utbildningen är hemkommunen, vistelsekommunen eller en enskild huvudman. Det är hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan som gäller för den fortsatta utbildningen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

19 § En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp

elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, *om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.*

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

I paragrafen finns bestämmelser om en kommuns eller regions skyldighet i fråga om mottagande till programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever.

Ändringen i *andra stycket* innebär att en elev som vistas i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen, på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende, ska jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller i samverkansområdet, när kommunen fattar beslut om mottagande till utbildningen (jfr prop. 2014/15:43 s. 55 f.). Eleven får alltså konkurrera om de platser som finns på utbildningen i vistelsekommunen på lika villkor som de som är hemmahörande i kommunen. En förutsättning för det är dock att eleven är behörig till programmet. Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ finns bestämmelser om behörighet i 10 och 11 §§. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 26 a §.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

21 a § En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de *vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen* på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.* Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en kommun i vissa fall är skyldig att ta emot ungdomar till vissa introduktionsprogram i gymnasieskolan när de inte är hemmahörande i kommunen.

En kommun som anordnar programinriktat val som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev, individuellt alternativ eller språkin introduktion får enligt 21 § första stycket ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning även om de inte kommer från kommunen. Ändringen i paragrafen innebär att en kommun som anordnar en sådan utbildning är skyldig att ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren om de på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen, på motsvarande sätt som gäller för ungdomar som är placerade i ett hem för vård eller boende. Det gäller också för en region som anordnar programinriktat val

som har utformats för en enskild elev, yrkesintroduktion som har utformats för en enskild elev eller individuell alternativ. Utöver de gemensamma behörighetsvillkoren för gymnasieskolan i 15 kap. 5 och 6 §§ finns bestämmelser om behörighet i 10–12 §§. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 26 a §.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

18 kap.

31 § En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade gymnasieskola på grund av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt till skolskjuts i anpassade gymnasieskolan i vissa fall.

I paragrafens *första stycke* införs ett tillägg som innebär att en elev som placerats i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden (det skyddade boendet) och den plats där utbildningen bedrivs, under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

19 kap.

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- utbildningarnas utformning och innehåll (2–26 §§),
- dokumentation av genomförd utbildning i anpassad gymnasieskola (27 §),
- ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen (28–33 §§),
- utbildning på program vid en anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman (34–44 a §§), och
- utbildning på program vid en fristående anpassad gymnasieskola (45–48 §§).

Paragrafen anger innehållet i kapitlet.

I *fjärde strecksatsen* görs en ändring som innebär att en felaktig hänvisning rättas (se prop. 2014/15:43).

35 § Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, *om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av*

placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om mottagande av sökande till bl.a. nationella program i anpassade gymnasieskolan.

Andra stycket utökas så att en elev som är placerad i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som är placerad i ett hem för vård eller boende, vid beslut om mottagande till de i första stycket nämnda utbildningarna ska jämföras med elever som är hemmahörande i den kommun där eleven vistas eller inom denna kommuns samverkansområde. Det innebär att sådana elever omfattas av den s.k. förstahandsmottagningen. Eleven får alltså konkurrera om de platser som finns på utbildningen i vistelsekommunen på lika villkor som de som är hemmahörande i kommunen. En förutsättning för det är dock att eleven är behörig till programmet. En huvudmans beslut i fråga om mottagande i första hand enligt 29 § första stycket får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd enligt 28 kap. 12 § första stycket 7.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

40 a § En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program i anpassad gymnasieskola.

Ändringen i *första punkten* innebär att kommunen eller regionen ska ta emot en elev om eleven vistas i kommunen eller i samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453), på motsvarande sätt som gäller för en elev som vistas i ett hem för vård eller boende. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 44 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

42 § En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, och *därför* flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder

den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att fullfölja utbildningen i vissa fall.

Genom ett tillägg i *tredje stycket* ges en elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som placeras i ett hem för vård eller boende, rätt att få fullfölja sin utbildning i den kommun där det skyddade boendet är beläget. Denna paragraf avser således en elev som fortsätter att vara folkbokförd i sin gamla hemkommun men som på grund av sin placering i ett skyddat boende inte har möjlighet att, eller vill, fullfölja sin utbildning där. Rättigheten förutsätter att kommunen där det skyddade boendet är beläget erbjuder den aktuella utbildningen. Om kommunen inte erbjuder den aktuella utbildningen har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller i en annan region som anordnar utbildningen, om inte valet hindrar eleven från att vistas i det skyddade boendet. Elevens hemkommun ska ersätta den mottagande kommunen för dess kostnader för elevens utbildning. Bestämmelser om interkommunal ersättning finns i 43 och 44 §§.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

42 a § En elev som har *placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget.*

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att fullfölja utbildningen i vissa fall.

I *första stycket* införs ett tillägg som innebär att en elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som placeras i ett skyddat boende, på motsvarande sätt som gäller för en elev som placeras i ett hem för vård eller boende, ges rätt att få fullfölja sin utbildning i hemkommunen, om eleven återvänder dit. Ändringen innebär också att en elev har rätt att i sin hemkommun fullfölja ett nationellt program eller en nationell inriktning som eleven har påbörjat i den kommun där det skyddade boendet är beläget. Förutsättningen för rättigheten är dock att hemkommunen erbjuder den aktuella utbildningen. Om hemkommunen inte erbjuder den aktuella utbildningen har eleven rätt att fullfölja utbildningen i en annan kommun eller i en annan region, enligt paragrafens andra stycke.

Övriga ändringar är endast språkliga.

Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

15.12 Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

16 kap.

3 § Regionen ska ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om

1. personer med psykisk funktionsnedsättning,
2. personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar, och
3. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller är placerade i ett skyddat boende.*

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Enligt paragrafen ska regioner ingå en överenskommelse med kommuner om ett samarbete bl.a. när det gäller barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Bestämmelsens *första stycke tredje punkten* ändras på så sätt att även barn som är placerade i ett skyddat boende omfattas. Bestämmelsen gäller således barn och unga som vårdas med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga i familjehem, hem för vård eller boende, eller stödboende, vård i jourhem och vård i särskilda ungdomshem (se prop. 2016/17:59 s. 50), samt barn som är placerade i skyddat boende med stöd av socialtjänstlagen eller med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

En motsvarande bestämmelse finns i 5 kap. 1 d § SoL.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

15.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

1 § Regionen ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller av en ung person i åldern 18–20 år inleds.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller av en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att regionen på initiativ av socialnämnden ska erbjuda barn och unga en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds.

I ett nytt *andra stycke* utvidgas bestämmelsen till att gälla också i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i ålder 18–20 år i skyddat boende inleds.

Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Sammanfattning av betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 1

Uppdraget

Den 24 november 2016 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Utredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, med utgångspunkt i barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. I uppdraget har ingått att

- lämna förslag till hur insatsen skyddat boende kan lagregleras och definieras samt föreslå hur en tillståndsplikt kan utformas
- föreslå åtgärder som bidrar till att förtydliga det ansvar som samhället och enskilda aktörer redan i dag har för barn i skyddat boende
- föreslå hur barnet ska synliggöras och göras mer delaktigt i frågor som rör barnet under tiden i skyddat boende
- föreslå hur barnets rätt till skolgång, hälso- och sjukvård, tandvård och stöd och behandling ska säkerställas
- föreslå hur beslut som rör insatsen skyddat boende ska kunna ingå i den officiella statistiken.

Hur utredningen har arbetat

Utredningen har talat med barn och unga som själva har erfarenhet av att vistas i skyddat boende. Barnens berättelser har varit mycket värdefulla för arbetet eftersom de ger en inblick i hur tillvaron på skyddat boende kan gestalta sig ur barnets perspektiv. Genom möten och studiebesök har utredningen samlat information från ett stort antal berörda yrkesföreträdare, forskare, professionella nätverk, organisationer, myndigheter och verksamheter. I enlighet med uppdraget har utredningen också gjort studiebesök i Danmark, Finland och Norge och där träffat företrädare för myndigheter och verksamheter inom området.

Behovet av ett nytt regelverk

Barn som vistas i skyddat boende tillhör en av de mest sårbara grupperna i vårt samhälle. För det första har barnen direkt eller indirekt utsatts för våld med potentiellt förödande konsekvenser för deras liv. För det andra har barnen inte fått sin plats i boendet som en insats utifrån barnens egna behov. I stället är de medföljare till en våldsutsatt vuxen (nästan alltid barnets mamma) vars förmåga att vara en trygg och stödjande förälder av förklarliga skäl ofta är nedsatt. För det tredje får barnen vanligtvis inte de stöd- och behandlingsinsatser som deras utsatthet motiverar.

Traditionellt sett har skyddat boende erbjudits av ideella kvinnojourer. Samtidigt har det offentligas ansvar för att ge stöd och skydd till brottsoffer gradvis skärpts under många år. Denna utveckling har återkommande väckt frågor om ansvarsförhållandet mellan kommunerna och de ideella aktörerna. Det är i dag klart att socialnämnden ansvarar för att våldsutsatta barn och vuxna samt barn som bevittnat våld får det stöd och den hjälp de behöver, t.ex. i form av skyddat boende. Därtill har Sverige anslutit sig till såväl Europarådets s.k. Istanbulkonvention som EU:s brottsofferdirektiv, enligt vilka denna insats ska kunna erbjudas vid behov. Även om ansvaret för att ge insatserna i juridisk mening är tydligt förekommer det fortfarande att kommuner hänvisar våldsutsatta och deras barn till kvinnojourer utan att fatta beslut, följa upp beslutet och kontrollera att verksamheten och genomförandet av insatserna når upp till kravet på god kvalitet.

Vidare saknas en enhetlig syn på den närmare innebörden av insatsen skyddat boende, en insats som inte är reglerad eller juridiskt definierad. Skyddat boende har i praktiken kommit att betyda allt från ett hotellrum till en professionell verksamhet med dygnet runt-bemanning och särskilda säkerhetsanordningar. I dag krävs inget tillstånd för att genomföra insatsen. Denna avsaknad av enhetliga krav medför uppenbara risker för berörda barn och vuxna och försvårar dessutom utvecklingsarbete i verksamheterna.

Våra nordiska grannländer har reglerat skyddat boende

Utvecklingen av skyddade boenden i Sverige har historiskt sett påmint om utvecklingen i Danmark och Norge. I alla tre länder har kvinnojourer drivit utvecklingen för att ge skydd och stöd åt våldsutsatta kvinnor och medföljande barn. I Finland var däremot barnrättsorganisationer centrala för tillkomsten av skyddade boenden, vilket bl.a. har inneburit att ett barnrättsperspektiv redan från början varit tongivande i dessa verksamheter. Under senare år har våra grannländer gått längre än Sverige genom att i lag reglera insatsen skyddat boende och på olika sätt verka för en professionalisering av insatsen. Barnen är egna rättssubjekt och kvalitetskraven har höjts. Tillsyn och/eller tillståndsplikt spelar här en framträdande roll. I kombination med de höjda kraven har detta bidragit till en kvalitetsutveckling i dessa boenden.

Barn som bevittnat eller utsatts för våld

Enligt artikel 6 i FN:s konvention om barnets rättigheter har varje barn rätt till liv, överlevnad och utveckling. Barnet ska vidare enligt artikel 19 i samma konvention skyddas mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp. Studier tyder på att ungefär vart tionde barn i Sverige någon gång har upplevt våld mellan närstående vuxna. Mörkertalet antas vara betydande. Överlappningen mellan att som barn bevittna våld och att själv utsättas för våld är mycket stor. Båda formerna av utsatthet har mycket allvarliga konsekvenser, såväl akut som på kort och lång sikt. Det lilla barnets hjärna är särskilt sårbar för upplevelser av

våld som bl.a. riskerar att skada hjärnans strukturering. Våldet får även negativa långsiktiga följder för barns psykiska och fysiska hälsa samt för deras utveckling. Våldet förstör och försvårar barnets förutsättningar inom alla områden, t. ex. möjligheten att kunna gå i skolan och att tillgodogöra sig undervisningen. Forskningen visar att självskadebeteende och kriminalitet är vanligare bland barn som har utsatts för våld än bland andra barn. Det är även väl belagt att den som upplevt våld som barn löper ökad risk att som vuxen både utsättas eller utsätta andra för våld.

Ett fönster av möjligheter som återstår att öppna

Barn som vistas i skyddat boende har i allmänhet bevittnat eller själva utsatts för våld. Våldet har inte sällan pågått under flera år före vistelsen, ibland under barnets hela liv. Officiell statistik saknas, men Socialstyrelsen uppskattar att runt 3 000 barn (och lika många vuxna) någon gång vistas i skyddat boende under ett år. Barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende är i regel kända av socialtjänsten. Den generella svårigheten att upptäcka våld mot barn i nära relationer gäller alltså inte för denna grupp. Forskningen tyder på att våldets destruktiva följdverkningar väsentligt kan reduceras genom stöd- och behandlingsinsatser. I likhet med tidigare granskningar inom området konstaterar utredningen dessvärre att stödet till barn i skyddat boende ofta är obefintligt eller bristfälligt. Tiden i skyddat boende måste uppfattas som det fönster av möjligheter den faktiskt är, och detta budskap återspeglas i betänkandets titel. Samhället har ett utmärkt tillfälle att uppmärksamma behoven hos barnen i skyddat boende och att genom stödinsatser verka för att boendet ska bli en vändpunkt i deras liv.

Barnet är inte ett eget rättssubjekt

Eftersom barn som vistas i skyddat boende vanligen betraktas som medföljare till en vårdnadshavare får de inget eget beslut om denna insats. Därigenom saknas krav på dokumentation och socialnämnden kan inte följa upp barnets behov av stöd och hjälp före, under och efter vistelsen. Det är vidare oklart om barnet överhuvudtaget är föremål för en socialtjänstinsats. Därmed är det också oklart om barnets vistelse omfattas av tillsynsansvaret hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och tillämpningsområdet för lex Sarah. I normalfallet saknas dokumentation om barnet hos såväl socialtjänsten som det skyddade boendet. Detta innebär att det är svårt för barn som har vistats i skyddat boende att i efterhand få närmare upplysningar om sin vistelse. Sammantaget blir kunskapen om hur dessa barn har det begränsad. Utan beslut om insatsen för barn finns heller inget underlag för officiell statistik över antalet barn som vistas i boendena.

Barnets rättigheter tillgodoses inte

Barn som placeras i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare utreds inte alltid. När en utredning påbörjas förekommer det att den avslutas i samband med att vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende. I båda fallen riskerar våldet att osynliggöras ur barnets perspektiv.

Bristande samverkan och rutiner leder till att barnet många gånger blir utan skolgång eller förskola, ibland under hela barnets vistelsetid i det skyddade boendet, som i vissa fall kan uppgå till uppåt ett år. Vistelsen innebär vanligen ett eller flera avbrott i barnets skolgång med negativa konsekvenser för barnets lärande.

Dessutom saknas rutiner för att säkerställa barnets behov av vård. Trots att tidigare studier har pekat på att runt en fjärdedel av barnen i skyddat boende uppfyller samtliga kriterier för posttraumatiskt stressyndrom, är barn- och ungdomspsykiatri (BUP) en frånvarande aktör för de allra flesta barn i skyddat boende.

I boendet får barnet heller inte alltid relevant information om sin vistelse och riskerar att inte känna sig delaktig i det som händer.

Såväl de barn som de experter på området som utredningen träffat lyfter fram att umgänge med den misstänkte förövaren under barnets tid i det skyddade boende är ett stort problem. Från barnets synpunkt innebär detta umgänge många gånger att en fredad zon går förlorad och att både barnets och den medföljande vårdnadshavarens säkerhet sätts på spel.

Det är ovanligt att socialnämnden följer upp barnets eller ens den medföljande vårdnadshavarens vistelse i det skyddade boendet. Ofta avslutas kontakten helt när vistelsen upphör. De barn som trots allt får insatser under sin tid i skyddat boende, kan lämnas helt utan stöd efter vistelsen. Att socialtjänstens kontakt med familjen bryts är särskilt allvarligt för de kvinnor som har utländsk bakgrund eftersom de i högre grad än andra kvinnor saknar nätverk, kunskaper i svenska språket och anknytning till arbetsmarknaden.

Till följd av bostadsbrist och otillräcklig planering saknar många barn tillgång till ett permanent boende efter vistelsen. Tillfälliga boendelösningar är vanliga, t.ex. i vandrarhem. Ibland återplaceras även barn i ett skyddat boende. Av dessa skäl bedöms vistelsetiderna i skyddat boende bli allt längre.

Kännetecknen för välfungerande verksamhet

Skillnaden mellan och inom kommunerna när det gäller att tillvarata barns rättigheter i skyddat boende varierar kraftigt. Om gällande regelverk tillämpas rätt är det redan i dag möjligt för barn i dessa boenden att få behov och rättigheter tillgodosedda i högre utsträckning än vad som faktiskt är fallet. Kännetecknande för sådan verksamhet är enligt utredningens iakttagelser att

- området prioriteras av politiker och chefer
- samverkan inom kommunen och mellan socialtjänsten och det skyddade boendet fungerar
- kompetensen i frågor om våldsutsatta barn och skyddat boende är god på alla nivåer i organisationen.

Ett av regeringens jämställdhetspolitiska delmål är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. En överväldigande majoritet av de som placeras i skyddat boende är kvinnor och barn medan våldsutövarna vanligtvis är män. Stärkta insatser till barn och kvinnor i skyddat boende kan ge förutsättningar för att undkomma upprepat våld.

Barn är också framtidens vuxna. Förstärkta insatser i rätt tid förebygger både våldsutövande och våldutsatthet liksom annan ohälsa på längre sikt.

Uppskattningsvis har runt 70 procent av de barn och kvinnor som vistas i skyddat boende utländsk bakgrund. För att utlandsfödda ska ha samma möjligheter som andra att leva ett liv fritt från våld, kan det ibland krävas stora och långsiktiga insatser från samverkande aktörer. Att rättigheterna stärks för barn med utländsk bakgrund kan gynna deras familjers etablering i det svenska samhället och motverka diskriminering.

Utredningens förslag i korthet

Med ett stärkt barnrättsperspektiv i skyddat boende menar utredningen att barnet

- är ett eget rättssubjekt
- tas emot oavsett ålder och kön
- får boende med särskild barnkompetens
- får relevant information
- får behov utredda och att insatsen följs upp
- får sina egna stödbehov tillgodosedda
- får hälso- och sjukvård
- får säker skolgång
- är delaktigt i vad som händer
- är skyddat från våld
- får en trygg utflyttning.

Skyddat boende regleras i socialtjänstlagen och definieras juridiskt

Skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare. Skyddat boende blir därmed en ny placeringsform. Med detta följer att socialnämnden ska utreda, fatta beslut om och följa upp insatsen. Skyddat boende ska vidare definieras i socialtjänstförordningen och avse ett boende inom socialtjänsten som tillfälligt tar emot enskilda som behöver insatser till skydd och stöd mot hot, våld eller andra övergrepp i förening med ett boende. Insatserna ska syfta till att skydda och stödja enskilda från att fortsatt utsättas för hot, våld eller andra övergrepp. Insatsen ska vid behov kunna erbjudas den som utsatts för brott av andra än närstående, exempelvis i samband med människohandel eller prostitution.

Kvalitetskrav i skyddat boende

Ett skyddat boende ska ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld eller andra övergrepp. Boendet ska ha tillgång till personal dygnet runt som utan dröjsmål kan uppmärksamma om en boende behöver stöd och hjälp.

På de skyddade boenden som tar emot barn kommer det ställas ytterligare krav. Boendet ska vara lämpligt för barn oavsett ålder och kön och där ska även finnas personal med kunskaper om barns behov och rättigheter. I boendet ska det också finnas en barnansvarig person. Inför anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande ska de skyddade boenden som tar emot barn göra en kontroll i belastnings- eller misstankeregistret.

Skyddade boenden ska vara tillståndspliktiga

En enskild verksamhet som driver skyddat boende ska ansöka om tillstånd hos IVO för att få bedriva verksamheten. Kommuner och landsting som driver skyddat boende ska anmäla denna verksamhet till IVO. IVO utövar redan i dag tillsyn över skyddade boenden. Det nya förfarandet med tillstånds- och anmälningsplikt innebär inte någon ändring vad gäller kommunens yttersta ansvar för att de insatser som ges till enskilda i form av skyddat boende är av god kvalitet. Likaså kvarstår kommunens ansvar för kontroll och uppföljning av insatser som socialnämnden lämnar över till en annan utförare, t.ex. en enskild verksamhet som driver skyddat boende.

Skyddat boende blir en ny placeringsform

Socialnämnden ska enligt utredningens förslag fatta beslut enligt 4 kap. 1 § SoL även vad gäller de barn som följer med en vårdnadshavare till skyddat boende. Om barnet har två vårdnadshavare, måste dock båda samtycka till insatsen. I de allra flesta fall bedömer utredningen att ett sådant samtycke kommer att kunna erhållas. I de fall då detta inte blir möjligt ska socialnämnden få besluta om åtgärden med bara den ena vårdnadshavarens samtycke, om detta krävs med hänsyn till barnets bästa.

Det finns redan i dag ett regelverk för barn som placerats utanför hemmet, t.ex. i ett hem för vård eller boende (HVB). Det nu gällande regelverket kommer med utredningens förslag även att omfatta den nya placeringsformen skyddat boende. För barn i skyddat boende betyder det att socialnämnden ska verka för att barnet får god vård, lämplig utbildning och den hälso- och sjukvård som barnet behöver. Socialnämnden ska vidare noga följa vården av de barn och unga (18–20 år) som vistas i ett skyddat boende, bl.a. genom regelbundna personliga besök i boendet och enskilda samtal med barnet eller den unge. Det ska också finnas en särskilt utsedd socialsekreterare för barn och unga som placeras i skyddat boende. Socialnämnden ska upprätta en vårdplan för den som placeras i skyddat boende och en genomförandeplan för barn och unga som vistas i sådant boende.

Barnet ska få tillgång till hälso- och sjukvård

En viktig förutsättning för att barn i skyddat boende ska få den hälso- och sjukvård som de behöver är att deras behov synliggörs. Barn och unga ska därför, på motsvarande sätt som gäller vid andra placeringar utanför hemmet, erbjudas en hälsoundersökning. Kommunen ska även ingå en överenskommelse med landstinget om ett samarbete i fråga om barn och unga som placeras i skyddat boende, på samma sätt som gäller vid andra placeringar. De allvarliga konsekvenserna av att leva med våld innebär att barnen, i olika grad, behöver professionell hjälp att bearbeta sina upplevelser. Utredningen bedömer att alla barn i skyddat boende vid behov måste få tillgång till behandling inom BUP.

Barnets rätt till skolgång ska säkerställas

När barnet behöver byta skola till följd av vistelsen i skyddat boende behövs båda vårdnadshavarnas samtycke. För att säkerställa att barn i skyddat boende ska kunna fullfölja sin skolgång även när det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna, ska socialnämnden få besluta om åtgärden med bara en vårdnadshavares samtycke, om det krävs med hänsyn till barnets bästa.

Elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än hemkommunen ska, på samma sätt som gäller för elever som vistas i HVB, ha rätt att bli mottagen i en grundskola eller grundsärskola där eleven vistas. Elever i gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan ska ha rätt att fullfölja sin utbildning i den nya vistelsekommunen, och kunna fullfölja den tidigare utbildningen i hemkommunen om de återvänder dit.

För elever som till följd av sin vistelse i skyddat boende riskerar att förlora sin tidigare skolplats ska det finnas en möjlighet att under en viss tid få behålla platsen. Även rätten till skolskjuts förstärks.

Barnet ska vara fredat från våld

Utredningen har inte haft i uppdrag att lämna förslag som avser umgänge med barn som vistas i skyddat boende. Utredningen har dock återkommande tagit del av uppgifter som väcker allvarliga frågor om hur barnets bästa beaktas vid umgänge med den förälder som samtidigt är misstänkt förövare och som vistelsen i skyddat boende avser att skydda barnet ifrån. Utredningen föreslår därför att särskilda utbildningsinsatser ska riktas till domstolar och familjerätter om barns situation i skyddat boende. Utredningen föreslår vidare att regeringen bör uppdra åt Socialstyrelsen att utveckla en modell för barns umgänge med en misstänkt förövare som utgår från barnets perspektiv och förövarens ansvar för våldet. Regeringen bör vidare låta utreda hur bestämmelsen om umgängesstöd tillämpas i praktiken.

Barnet ska få en trygg utflyttning

Tillgång till permanent bostad samt fortsatt vård och stöd är viktiga förutsättningar för att tiden efter vistelsen i skyddat boende ska bli trygg

för barnet. Socialtjänsten behöver planera för detta redan i inledningsskedet av barnets placering.

På grund av de svårigheter att erhålla bostad som i dag råder för den som utsatts för våld i nära relationer bör socialnämnden särskilt beakta denna grupp när den vidtar åtgärder, eller bevakar att åtgärder vidtas, för att skapa en god samhällsmiljö, t.ex. vad gäller tillgång till bostäder. Kommuner bör även förstärka samarbetet med kommunala och lokala bostadsföretag i syfte att förbättra möjligheten för våldsutsatta och deras barn att få tillgång till boende.

Officiell statistik och kvalitetsuppföljning

Barns vistelse i skyddat boende ska ingå i den officiella statistiken. Statistiken bör kompletteras av kvalitetsuppföljningar och Socialstyrelsens öppna jämförelser.

Information för stärkt delaktighet

IVO ska ta fram information till barn och unga i skyddat boende på motsvarande sätt som gäller för andra placeringsformer utanför hemmet. Ett nationellt och enhetligt informationsmaterial som riktar sig till barn som placeras i skyddat boende bör utvecklas och spridas.

Stärkt kunskap om barn i skyddat boende

Kunskap om det nya regelverket ska spridas via befintliga strukturer för kompetensstöd och i första hand genom det nationella och regionala kompetensstöd som Socialstyrelsen, länsstyrelserna och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet i dag ger på regeringens uppdrag. Även Sveriges Kommuner och Landsting bör på ett tydligt sätt knytas till och ingå i arbetet med kunskapsspridningen, liksom andra relevanta aktörer inom området. Chefer och politiker inom socialtjänst och hälso- och sjukvård är centrala målgrupper för att säkerställa att reglerna tillämpas i praktiken.

De verksamheter som bedriver skyddat boende bör erbjudas kompetensstöd för att kunna efterleva de nya kraven och fortlöpande utveckla kvaliteten i sina verksamheter. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ansvara för det nationella kunskapsstödet till dessa verksamheter.

Konsekvenser

Nya krav på bemanning och kompetens är kostnadsdrivande för de verksamheter som genomför insatsen skyddat boende. Ideella föreningar vars verksamhet i dag endast bygger på oavlönat arbete kommer exempelvis att behöva anställa personal. Utredningen bedömer att de flesta boenden som i dag bedriver verksamhet i form av skyddat boende, med hänsyn tagen till nödvändig kvalitetshöjning, kommer att kunna bedriva skyddat boende även fortsättningsvis. För kommunerna kommer de nya

kraven att leda till högre arbetsbelastning. För staten kommer förslagen att leda till kostnader för IVO.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 1

Förslagen förväntas få flera positiva effekter för barnets rättigheter samt för jämställdheten. Bland annat bedöms mäns våld mot kvinnor minska och förutsättningarna för jämställd hälsa förbättras. Även den ekonomiska jämställdheten främjas, genom att kvinnor i högre utsträckning än i dag kommer att ersättas för sina arbetsinsatser i skyddat boende.

Finansiering

Socialtjänsten har redan i dag ett ansvar att vid behov kunna erbjuda skyddat boende. Utredningens förslag innebär dock en tydlig ambitionshöjning och därför ska den s.k. finansieringsprincipen tillämpas. Genom statlig finansiering tillförs kommunerna resurser så att barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare får skydd och stöd av god kvalitet. I förlängningen kommer denna finansiering att leda till stora vinster såväl för barnen och deras föräldrar som för samhället i stort, eftersom rätt insatser i rätt tid verkar våldsförebyggande på sikt. Våld i nära relationer kostar samhället miljarder kronor varje år. Dessa kostnader förväntas minska.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2019.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken att 6 kap. 13 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §¹

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontakt-person eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen *eller*

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

3. utseende av en kontakt-person eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen,

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

5. en placering enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen eller

6. val eller byte av skolenhet i anledning av att barnet placerats enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen.

Beslut enligt första stycket 5 ska omprövas efter en månad.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Härigenom föreskrivs i fråga om folkbokföringslagen (1991:481) att 9 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig inom Regeringskansliet,

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, eller

3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt,

3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare, eller

4. placering i skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).

En person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på en fastighet där han eller hon med tillämpning av första stycket inte ska anses bosatt, anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

¹ Senaste lydelse 2013:380.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. ska införas en ny paragraf, 3 b §, och närmast före 3 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Skyddat boende

3 b §

Vistelsekommunen ansvarar för att en utlänning som avses i 1 § första stycket 1–3 vid behov beviljas insatsen skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 2 a kap. 4 §, 3 kap. 2 §, 6 kap. 2, 4, 7 och 7 a–c §§, 7 kap. 1 och 3 a §§, 10 kap. 5 §, 11 kap. 3 och 4 b §§ och 12 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 6 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

4 §¹

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende eller i stödboende enligt 6 kap.,
2. hem för vård eller boende, *skyddat boende* eller i stödboende enligt 6 kap.,

3. boende för service och omvårdnad för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

3 kap.

2 §²

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lättillgängliga för alla.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre, *de som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående* och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet

¹ Senaste lydelse 2015:982.

² Senaste lydelse 2015:982.

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska även sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare.

2 §³

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende och stödboenden. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende, stödboenden *och skyddade boenden*. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

4 §⁴

Vård i familjehem, hem för vård eller boende och stöd-boende ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Vård i familjehem, hem för vård eller boende, stödboende *och skyddat boende* ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

7 §⁵

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,
2. verka för att de får lämplig utbildning,
3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,
4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 a §⁶

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat*

³ Senaste lydelse 2015:982.

⁴ Senaste lydelse 2015:982.

⁵ Senaste lydelse 2015:982.

⁶ Senaste lydelse 2015:982.

vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

boende eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 2

7 b §⁷

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende främst genom

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,

2. enskilda samtal med barnet eller den unge,

3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och

4. samtal med vårdnadshavarna.

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

7 c §⁸

När vård ges i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

När vård ges i ett familjehem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

7 kap.

1 §⁹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

1. verksamhet i form av stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

⁷ Senaste lydelse 2015:982.

⁸ Senaste lydelse 2015:982.

⁹ Senaste lydelse 2017:210.

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs, eller

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och hand-ledning till sådana hem som tar emot barn.

Kommun och landsting som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

3 a §¹⁰

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

10 kap.

5 §¹¹

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får när det gäller föräldrabalken avse endast uppgifter som anges i följande lagrum

- 1 kap. 4 och 9 §§ föräldrabalken,
- 2 kap. 1, 4–6, 8–9 §§ föräldrabalken, dock inte befogenhet enligt 9 § att besluta att inte påbörja utredning eller att lägga ned en påbörjad utredning,
- 3 kap. 5, 6 och 8 §§ föräldrabalken,
- 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket och 15 a § tredje stycket föräldrabalken,
- 6 kap. 13 a § föräldrabalken, dock endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden,
- 6 kap. 15 c § tredje stycket föräldrabalken,
- 6 kap. 19 § föräldrabalken när det gäller beslut att utse utredare i mål och ärenden om vårdnad, boende eller umgänge,
- 7 kap. 7 § föräldrabalken när det gäller godkännande av avtal om att underhållsbidrag ska betalas för längre perioder än tre månader,
- 11 kap. 16 § andra stycket föräldrabalken.

Om socialnämndens beslut enligt 6 kap. 13 a § första stycket 5 för-

¹⁰ Senaste lydelse 2015:982.

¹¹ Senaste lydelse 2012:132.

äldrabalken inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om åtgärden. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte omfatta befogenhet att meddela beslut i frågor som avses i 5 kap. 2 § denna lag eller att fullgöra nämndens uppgifter enligt 16 kap. 18 § eller 18 kap. 19 § socialförsäkringsbalken.

11 kap.

3 §¹²

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförande-plan).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddade boende* eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

4 b §¹³

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem, *ett skyddat boende* eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

12 kap.

2 §¹⁴

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,

¹² Senaste lydelse 2015:982.

¹³ Senaste lydelse 2012:776.

¹⁴ Senaste lydelse 2015:982.

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, *skyddat boende*, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

Prop. 2023/24:31
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn att 1 och 4 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Hem för vård eller boende eller stödboenden enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende *eller* ett sådant stödboende som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

4 §²

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om

¹ Senaste lydelse 2015:986.

² Senaste lydelse 2015:986

Prop. 2023/24:31
Bilaga 2

förbud att driva stödboende eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

förbud att driva stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att det ska införas en ny paragraf, 26 kap. 13 a §, och närmast före 26 kap. 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

Tillstånds- och anmälningsplikt

13 a §

Sekretess gäller hos myndighet som utövar särskild tillsyn över socialnämndens verksamhet för uppgift om adress, beteckning på fastighet eller tomträtt avseende

1. enskild verksamhet som har ansökt om eller beviljats tillstånd, eller

2. verksamhet som anmälts av kommun och landsting

enligt 7 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att en enskild som är placerad eller kan komma att placeras i verksamheten, eller någon närstående till denne, lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst 50 år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) att 10 kap. 25, 31 och 33 §§, 11 kap. 25, 30 och 32 §§, 16 kap. 43 § och 49–49 a §§, 18 kap. 31 § och 19 kap. 35 och 42–42 a §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

25 §¹

En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a §* socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

31 §²

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 30 § andra stycket. Detsamma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.

En elev som vistas i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), har rätt att behålla sin placering enligt första stycket om den annars skulle upphöra till följd av elevens vistelse i boendet. Rätten att behålla placeringen gäller i fyra månader från det att den annars skulle ha upphört. Om det föreligger särskilda skäl får eleven behålla placeringen längre tid än fyra månader.

Rätten enligt första stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd av 3 kap.

Rätten enligt första *och andra* stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd

¹ Senaste lydelse 2015:176.

² Senaste lydelse 2015:246.

12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

av 3 kap. 12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 2

33 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola till följd av att eleven har placerats i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

11 kap.

25 §³

En elev har rätt att bli mottagen i en grundsärskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundsärskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundsärskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § *eller skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453)* och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en grundsärskola i den kommun där eleven vistas.

30 §⁴

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 29 § andra stycket. Detsamma ska gälla den

³ Senaste lydelse 2015:176.

⁴ Senaste lydelse 2015:246.

som har tagits emot vid en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan vid samma skolenhet.

En elev som vistas i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), har rätt att behålla sin placering enligt första stycket om den annars skulle upphöra till följd av elevens vistelse i boendet. Rätten att behålla placeringen gäller i fyra månader från det att den annars skulle ha upphört. Om det föreligger särskilda skäl får eleven behålla placeringen längre tid än fyra månader.

Rätten enligt första stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd av 3 kap. 12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

Rätten enligt första och andra stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd av 3 kap. 12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

32 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundsärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundsärskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola till följd av att eleven har placerats i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

16 kap.

43 §⁵

Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som

är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a §* socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

49 §⁶

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a §* socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

49 a §⁷

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter

⁶ Senaste lydelse 2015:176.

⁷ Senaste lydelse 2015:176.

placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett lands-
ting som anordnar utbildningen.

placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

En elev som har antagits till eller påbörjat en utbildning enligt 36–39 §§ och som placerats i skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), har rätt att behålla sin skolplacering om den annars skulle upphöra till följd av elevens vistelse i boendet. Rätten att behålla placeringen gäller i fyra månader från det att placeringen annars skulle ha upphört. Om det föreligger särskilda skäl får eleven behålla placeringen längre tid än fyra månader.

18 kap.

31 §⁸

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i gymnasiesärskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i gymnasiesärskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs

under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns gymnasiesärskola till följd av att eleven har placerats i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

19 kap.

35 §⁹

Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453)* ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

42 §¹⁰

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453)* flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt

⁹ Senaste lydelse 2015:176.

¹⁰ Senaste lydelse 2015:176.

påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett lands-ting som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

42 a §¹¹

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där-efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt pro-gram eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där-efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a §* socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkans-området för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade pro-grammet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kom-mun där hemmet för vård eller boende är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen.

En elev som har antagits till eller påbörjat en utbildning enligt 29 32 §§ och som har placerats i skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), har rätt att behålla sin skolplacering om den annars skulle upphöra till

*följd av elevens vistelse i boendet.
Rätten att behålla placeringen
gäller i fyra månader från det att
placeringen annars skulle ha upp-
hört. Om det föreligger särskilda
skäl får eleven behålla placeringen
längre tid än fyra månader.*

Prop. 2023/24:31

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2019.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2017:112)

Efter remiss har yttranden kommit in från Akademikerförbundet SSR, Barnombudsmannen, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Dals-Ed kommun, Datainspektionen, Domstolsverket, Föreningen Sveriges socialchefer, Föreningen PappaBarn, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Förvaltningsrätten i Uppsala, Gävleborgs läns landsting, Göteborgs stad, Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete), Hovrätten över Skåne och Blekinge, Inspektionen för Vård och omsorg, Justitiekanslern (JK), Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Jönköping, Kiruna kommun, Kriminalvården, Köpings kommun, Linköpings universitet (Barnafrid — nationellt kunskapscentrum), Lunds kommun, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Östergötland, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för ungdoms och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Norrbottens läns landsting, Norrköpings kommun, Piteå kommun, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän (JO), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Riksorganisationen Rädda Barnen, Sigtuna kommun, Skara kommun, Skatteverket, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Statskontoret, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms kommun, Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete), Sundbybergs kommun, Sveriges Advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Landsting, Södertälje kommun, Södertörns tingsrätt, Trollhättans kommun, Ulricehamns kommun, Umeå universitet Juridiska institutionen, UNICEF, Unizon, Uppsala läns landsting, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Varbergs tingsrätt, Vingåkers kommun, Åklagarmyndigheten, Ängelholms kommun, Örebro läns landsting, Örnsköldsviks kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Kvinnojouren Embla, Kvinno- och tjejjouren Jönköping, Riksförbundet Attention, Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH), Sörmlands kvinno- & tjejjourer.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Alingsås kommun, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR), Föreningen Sveriges skolchefer, Hultsfreds kommun, Hässleholms kommun, Hörby kommun, Kalix kommun, Kristianstads kommun, Landskrona kommun, Lerums kommun, Lika Unika, MÄN, Luleå kommun, Nätverket unga för tillgänglighet (NUFT), Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (Bris), Rädda Barnens Ungdomsförbund Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap (HARO), Rättviks kommun, Röda korset, Somaya kvinno- och tjejjour, Stockholms läns landsting (BUP Traumaenheten), Stockholms Stadsmision, Svenska barnläkarföreningen, Sveriges kvinnolobby, Sveriges Makalösa föräldrar, Tierps kommun, Vision, Västra Götalands läns landsting, Östra Göinge kommun.

Sammanfattning av promemorian Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång (Ds 2020:16)

Regeringen beslutade i november 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i s.k. skyddat boende tillsammans med en av vårdnadshavarna. Utredaren hade i uppdrag att lämna förslag till hur insatsen skyddat boende kan lagregleras och definieras och hur en tillståndsplikt kan utformas. I januari 2018 överlämnades betänkandet Ett fönster av möjligheter – stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende (SOU 2017:112) till regeringen. I betänkandet föreslås att insatsen skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, som en ny placeringsform för vuxna och barn som medföljande till en vuxen vårdnadshavare och att begreppet skyddat boende ska definieras i socialtjänstförordningen (2001:937). Det föreslås vidare att skyddat boende ska vara tillståndspliktigt och omfattas av nya kvalitetskrav. Förslag lämnas också om att barn i skyddat boende ska omfattas av samma regelverk som andra placerade barn, vilket bl.a. innebär att socialnämnden noga ska följa barnets vistelse där. Vidare föreslås ändringar i skollagen (2010:800) för att tydliggöra att elever som vistas i skyddat boende i en annan kommun än i hemkommunen ska ha rätt att bli dels mottagna i en skola i den kommun där de vistas, dels fullfölja påbörjad gymnasieutbildning eller motsvarande utbildning när de återvänder till hemkommunen.

Under beredningen av betänkandet i Regeringskansliet har det kommit fram att förslagen bör kompletteras i vissa avseenden. De kompletteringar som denna promemoria behandlar gäller främst förslag till lagstiftning för att ge socialnämndens befogenhet att omedelbart kunna placera ett barn i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Det föreslås också nya bestämmelser om offentlighet och sekretess bl.a. för att möjliggöra sekretess hos kommuner och regioner för adresser till skyddade boenden och hem för vård eller boende som bedriver verksamhet i form av skyddat boende. Vidare föreslås vissa följdändringar för att tydliggöra elevers rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende eller hem för vård eller boende. Slutligen föreslås övergångsbestämmelser och vissa konsekvensändringar i SoL, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade och i skollagen (2010:800).

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §¹

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen *eller*

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen,

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

5. *en placering i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen, eller*

6. *val eller byte av förskoleenhet eller skolenhet med anledning av att barnet placerats i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen.*

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätt*.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till *kammarrätten*.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Prop. 2023/24:31
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *mål om omedelbar placering i skyddat boende enligt 6 b § samma lag*, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2019:471.

lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Förslag till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Prop. 2023/24:31
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 1, 37 och 40 §§ och rubriken närmast efter 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 6 b och 6 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Insatser inom socialtjänsten för barn och ungdom ska göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt denna lag, om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 22 och 24 §§. Vissa andra åtgärder får vidtas utan samtycke enligt 6 b, 22 och 24 §§.

Vid beslut enligt denna lag ska vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Omedelbart omhändertagande

**Omedelbart omhändertagande
och omedelbar placering**

6 b §

Om socialnämnden har beslutat att den ena av ett barns två vårdnadshavare ska placeras i ett sådant boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), får nämnden besluta att barnet omedelbart ska placeras i boendet tillsammans med den vårdnadshavaren om det är sannolikt att barnet behöver vård där tillsammans med vårdnadshavaren och placeringen inte kan avvaktas med

¹ Senaste lydelse 2012:777.

hänsyn till risken för barnets säkerhet och hälsa, och

1. den andra vårdnadshavarens samtycke till placeringen inte kan inhämtas före placeringen eller särskilda skäl talar emot att samtycket inhämtas före placeringen, eller

2. den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen av barnet.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras tillsammans med samtycker till barnets placering. Har barnet fyllt 15 år får placeringen beslutas endast om barnet självt samtycker till det.

Den omedelbara placeringen får pågå under högst fyra veckor från det att beslutet fattades.

6 c §

Vid handläggningen av ärenden om omedelbar placering enligt 6 b § tillämpas även det som föreskrivs om omedelbart omhändertagande i

– 6 § andra stycket om rätten för socialnämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat att besluta om omedelbart omhändertagande,

– 7 § första–tredje styckena om underställning och prövning av beslut om samt upphörande av omedelbart omhändertagande,

– 9 § andra stycket och tredje stycket första meningen om hinder mot verkställighet av och om upphörande av omedelbart omhändertagande,

– 39 § första, andra och fjärde styckena om offentligt biträde.

37 §

Vid handläggning i kammarrätt av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande och tillfälligt flyttningsförbud skall nämndemän ingå i rätten.

Vid handläggning i kammarrätten av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande, omedelbar placering i skyddat boende och tillfälligt

40 §

Beslut om omedelbart omhändertagande, om förebyggande insatser eller om tillfälligt flyttningsförbud gäller omedelbart.

Beslut om omedelbart omhändertagande, *om omedelbar placering i skyddat boende*, om förebyggande insatser eller om tillfälligt flyttningsförbud gäller omedelbart.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart, om nämnden inte förordnar något annat.

Rätten får förordna att andra beslut som rätten har meddelat *skall* gälla omedelbart.

Rätten får förordna att andra beslut som rätten har meddelat *ska* gälla omedelbart.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 d §¹

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),	1. familjehem, stödboende, <i>skyddat boende</i> eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),
---	--

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Härigenom föreskrivs att i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)
dels att 7 kap. 1 §, 10 kap. 4 § och 12 kap. 10 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 6 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

Barn får tas emot i ett sådant boende endast tillsammans med en vuxen vårdnadshavare.

7 kap.

1 §¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stöd- boende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap., 1. verksamhet i form av stöd- boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,

2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,

3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,

4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,

5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller

6. hemtjänst.

Kommun och region som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

10 kap.

4 §²

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden

¹ Senaste lydelse 2019:909.

² Senaste lydelse 2012:321.

i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 6 a, 8 och 11 a–13 §§ denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 6 a, 6 b, 8 och 11 a–13 §§ denna lag, 4 och 6 §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27 och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

12 kap. 10 §³

Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjugoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndig-

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagar-

heten, Säkerhetspolisen, Krono- myndighet, Polismyndigheten, Prop. 2023/24:31
fogdemyndigheten eller Skatte- Säkerhetspolisen, Kronofogde- Bilaga 5
verket, myndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481),

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

2. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 mars 2022 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 18 kap. 19 § och 26 kap. 7 och 15 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas två nya paragrafer, 18 kap. 7 a och b §§, och närmast före 18 kap. 7 a och b §§ tre nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

Skyddade boenden

Adressuppgifter

7 a §

Sekretess gäller hos kommun eller region för uppgift om adress till skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453) eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas.

Sekretess gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretess i högst 40 år.

Sekretessbrytande bestämmelse

7 b §

Sekretessen enligt 7 a § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd om uppgiften kan antas ha betydelse vid verkställigheten av socialnämndens beslut om placering av enskild i sådana boenden som avses i 7 a § första stycket.

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om omedelbar placering i skyddat boende,
4. beslut om slutna ungdomsvård,
5. beslut om slutna ungdomsvård,
6. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
7. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

15 §²

Den tystnadsplikt som följer av 5, 13 och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård.

Den tystnadsplikt som följer av 5, 13, 13 a och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, *beslut om omedelbar placering i skyddat boende*, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

¹ Senaste lydelse 2010:679

² Senaste lydelse 2018:1919

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 17 kap. 1, 19 och 21 a §§ och 19 kap. 40 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 17 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

1 §

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 §§)
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

15 a §

En elev som på grund av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där hemmet eller boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell plan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller

19 §¹

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag* ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

21 a §²

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag* vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

¹ Senaste lydelse 2019:947

² Senaste lydelse 2019:947

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2022.

Förteckning över remissinstanserna (Ds 2020:16)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 6

Efter remiss har yttranden kommit in från Akademikerförbundet SSR, Barnafrid, Barnombudsmannen, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Dals-Ed kommun, Datainspektionen, Domstolsverket, Familjerättsassocionomernas riksförening – FSR, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete), Hultsfreds kommun, Hässleholms kommun, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Journalistförbundet, Justitiekanslern (JK), Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Kriminalvården, Landskrona kommun, Linköpings stadsmision, Linköpings universitet (Barnafrid–nationellt kunskapscentrum), Luleå kommun, Lunds kommun, Länsstyrelsen Jönköping, Länsstyrelsen Östergötland, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Norrköpings kommun, Piteå kommun, Polismyndigheten, Region Gävleborg, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Uppsala, Region Örebro, Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (Bris), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Rädda Barnen, Rädda Barnens Ungdomsförbund, Sigtuna kommun, Skatteverket, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statskontoret, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms kommun, Stockholms Stadsmision, Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete), Sundbybergs kommun, Svenska barnläkarföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Södertälje kommun, Tierps kommun, Trollhättans kommun, TU Medier Sverige, Umeå universitet (Juridiska institutionen), UNICEF, Unizon, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Vingåkers kommun, Vision, Åklagarmyndigheten, Ängelholms kommun och Örnsköldsviks kommun yttrade sig.

Därutöver har yttranden inkommit från Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige, Kvinnofronten, Kvinnojouren i Jämtland. Ljusnarsbergs kommun, Nätverket för Barnkonventionen, Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner och en privatperson.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Alingsås kommun, Friskolornas riksförbund, Funktionsrätt Sverige, Föreningen grävande journalister, Föreningen PappaBarn, Föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR), Föreningen Sveriges skolchefer, Föreningen Sveriges socialchefer, Hörby kommun, Idéburna skolors riksförbund, Kalix kommun, Kiruna kommun, Kristianstads kommun, Köpings kommun, Lerums kommun, MÅN, Nätverket unga för tillgänglighet, Region Västra Götaland, Riksdagens ombudsmän (JO), Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap (HARO), Riksorganisationen Sveriges Makalösa föräldrar, Rättviks kommun, Röda Korset, Skara kommun, Somaya kvinno- och

Prop. 2023/24:31
Bilaga 6

tjejour, Sveriges Kvinnolobby, TRIS - Tjejs rätt i samhället,
Ulricehamns kommun och Östra Göinge kommun.

Sammanfattning av Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Utkastet till lagrådsremiss innehåller förslag som syftar till att förbättra skyddet och stödet till personer som behöver skyddat boende och stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende.

Det föreslås att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen (2001:453) som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska placeringen av barnet göras med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna placera barnet i ett skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten. I utkastet lämnas även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat.

I utkastet lämnas vidare förslag om att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få driva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som driver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

I utkastet föreslås också bestämmelser för att tydliggöra elevers rätt att gå i skola när de vistas i skyddat boende. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 3 juli 2023.

Utkastets lagförslag

Förslag till lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Insatser inom socialtjänsten för barn ska göras i samförstånd med barnet och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för barnets människovärde och integritet.

I 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen finns bestämmelser om att ett barn får placeras i ett skyddat boende tillsammans med en vuxen vårdnadshavare om barnets vårdnadshavare samtycker till det.

2 § I denna lag finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att placera ett barn, som står under vårdnad av två vårdnadshavare, i ett skyddat boende tillsammans med den ena vårdnadshavaren, även om samtycke från den andra vårdnadshavaren saknas.

3 § Vid beslut enligt denna lag ska det som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under arton år.

2 kap. Placering i skyddat boende

Förutsättningar för en placering

1 § Om den ena vårdnadshavaren beviljas insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det finns en risk för barnets säkerhet eller hälsa, får barnet placeras i boendet tillsammans med vårdnadshavaren även om samtycke från den andra vårdnadshavaren saknas.

Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är vuxen och samtycker till barnets placering.

Ansökan och beslut om placering

2 § Beslut om ett barns placering i skyddat boende meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan ska innehålla en redogörelse för

1. barnets förhållanden,
2. de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende enligt lagen,
3. på vilket sätt relevant information har lämnats till barnet,
4. vilket slags relevant information som har lämnats, och
5. barnets inställning.

3 § Rättens placeringsbeslut upphör att gälla om placeringen inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet fick laga kraft.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

3 kap. Omedelbar placering i skyddat boende

Beslut om omedelbar placering

1 § Socialnämnden får besluta om omedelbar placering i skyddat boende, om

1. det är sannolikt att barnet behöver placeras i skyddat boende, och
2. rättens beslut om placering inte kan avvaktas med hänsyn till risken för barnets säkerhet eller hälsa.

Om socialnämndens beslut om omedelbar placering inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omedelbar placering. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När socialnämnden har ansökt hos förvaltningsrätten om placering i skyddat boende får även rätten besluta om omedelbar placering i skyddat boende.

2 § Den omedelbara placeringen får beslutas endast om den vårdnads-havare som barnet placeras med samtycker till barnets placering.

Underställning av beslut

3 § Om socialnämnden har beslutat om omedelbar placering i skyddat boende, ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska lämnas till rätten.

Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart som möjligt.

Om det inte finns synnerliga hinder, ska beslutet prövas inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till rätten.

4 § Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör den omedelbara placeringen.

5 § Om socialnämnden har beslutat om omedelbar placering i skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om placering, ska beslutet underställas den domstol som prövar frågan om skyddat boende. Bestäm-melserna i 3 och 4 §§ gäller också vid ett sådant beslut.

Ansökan efter fastställt beslut

6 § Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende, ska socialnämnden inom fyra veckor från den dag beslutet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska placeras i skyddat boende.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning gör det nödvändigt.

Upphörande av omedelbar placering

7 § En omedelbar placering i skyddat boende upphör

1. om ansökan om placering i skyddat boende inte har gjorts inom den tid som anges i 6 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller
2. när rätten avgör frågan om placering i skyddat boende.

8 § Om det inte längre finns skäl för en omedelbar placering i skyddat boende ska socialnämnden, eller i förekommande fall, rätten besluta att placeringen ska upphöra.

4 kap. Bestämmelser om placeringen

Placeringens innehåll och utformning

1 § Placeringen ska anses påbörjad när barnet har kommit till ett skyddat boende efter ett beslut om placering eller omedelbar placering.

För placeringens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i detta kapitel och i socialtjänstlagen (2001:453).

2 § Socialnämnden beslutar hur placeringen av barnet ska ordnas och var placeringen ska verkställas.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Omprövning av placeringen

3 § Om ett beslut om placering i skyddat boende har meddelats ska socialnämnden inom sex månader från dagen då placeringsbeslutet verkställdes pröva om placeringen ska upphöra. Frågan ska därefter prövas förlöpande inom sex månader från senaste prövning.

Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort

4 § Om det är nödvändigt för att skydda barnet från risker för barnets säkerhet eller hälsa, får socialnämnden

1. besluta hur barnets umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas, eller
2. besluta att barnets vistelseort inte ska röjas för vårdnadshavare eller föräldrar.

Socialnämnden ska minst en gång var tredje månad överväga om ett sådant beslut fortfarande behövs.

5 kap. Vårdnadshavares bestämmanderätt under placeringen

1 § När ett barn är placerat i skyddat boende enligt denna lag får den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam bestämma om insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453)

6 kap. Placeringens upphörande

1 § När det inte längre finns skäl för en placering i skyddat boende med stöd av denna lag, ska socialnämnden besluta att placeringen ska upphöra.

Barnets placering ska upphöra senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör, eller när barnet fyller arton år.

2 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlämningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder,
5. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
6. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
7. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
8. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder, eller
9. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone.

En placering med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

7 kap. Bestämmelser om handläggningen

Skynsamhetskrav vid handläggningen

1 § Mål och ärenden enligt denna lag ska handläggas skynsamt.

2 § Om barnet är omedelbart placerat ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om placering kom in.

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Muntlig förhandling

3 § I mål om placering i skyddat boende enligt denna lag ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt. Muntlig förhandling ska alltid hållas om någon part begär det.

Parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

4 § Om en enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten besluta att han eller hon ska hämtas till rätten omedelbart eller till en senare dag.

Barnets ställning vid mål och ärenden enligt denna lag

5 § Barnet ska få relevant information.

Barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

6 § Om barnet fyllt femton år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag. Den som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

7 § Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 10 § för någon som är under femton år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande den unges ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser.

Nämndemän i kammarrätten

8 § Vid handläggning i kammarrätten av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbar placering ska nämndemän ingå i rätten.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

9 § Vid delgivning med en enskild i ett mål eller ärende enligt denna lag får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

Offentligt biträde

10 § I mål och ärenden om placering i skyddat boende enligt 2 kap. 1 §, omedelbar placering enligt 3 kap. 1 § eller upphörande av placering enligt 6 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt biträde får endast förordnas om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

11 § Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Vissa beslut gäller omedelbart

12 § Beslut om omedelbar placering gäller omedelbart.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart om nämnden inte bestämmer något annat.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Rätten får bestämma att andra beslut som rätten har meddelat ska gälla omedelbart.

Handräckning av Polismyndigheten

13 § Polismyndigheten ska lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om placering eller omedelbar placering med stöd av denna lag.

14 § En begäran enligt 13 § får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

15 § Den som begär hjälp enligt 13 § ska utan hinder av sekretess lämna den verkställande myndigheten de uppgifter om barnet eller närstående till barnet som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

8 kap. Bestämmelser om överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när nämnden

1. med stöd av lagen har beslutat om fortsatt placering i skyddat boende, eller

2. med stöd av 4 kap. 4 § har beslutat om umgänge eller beslutat att barnets vistelseort inte ska röjas.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Förvaltningsrättens beslut enligt 3 kap. 6 § andra stycket om förlängd ansökningstid får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §²

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

I lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende finns bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn är placerat i skyddat boende.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2017:32.

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, 6 kap. 18 a § föräldrabalken, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Trots det som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag *eller enligt* lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga *eller lagen (0000:000) med sär-*

¹ Senaste lydelse 2021:532.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Om någon enligt det som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och
4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,
3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, *mål om omedelbar placering enligt 3 kap. 1 § lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende*, mål om

¹ Lagen omtryckt 1981:1323.

² Senaste lydelse 2020:350.

om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Härigenom föreskrivs att 9 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig inom Regeringskansliet,

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, eller

3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

eller

4. vistelse i skyddat boende.

En person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på en fastighet där han eller hon med tillämpning av första stycket inte ska anses bosatt, anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2013:380.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 d §¹

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

En kommun har även ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i ett skyddat boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 2 a kap. 4 §, 3 kap. 2 §, 5 kap. 1 d §, 6 kap. 2, 4 och 7–8 §§, 7 kap. 1 och 3 a §§, 10 kap. 4 och 6 §§, 11 kap. 3, 3 a och 4 b §§ och 12 kap. 2 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 kap. 4 § och 6 kap. 1 a och 6 d §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Bestämmelser om placering av barn i skyddat boende utan samtycke finns i lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende.

2 a kap.

4 §¹

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende eller 2. hem för vård eller boende, i stödboende enligt 6 kap., *skyddat boende* eller i stödboende enligt 6 kap.,

3. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

3 kap.

2 §²

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lättillgängliga för alla.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god

¹ Senaste lydelse 2018:1724.

² Senaste lydelse 2015:982.

samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre, *de som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående* och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

5 kap.

1 d §³

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller som är placerade i ett skyddat boende*. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

2 §⁴

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboenden. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende, stödboenden *och skyddade boenden*. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

4 §⁵

Vård i familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboende ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Vård i familjehem, hem för vård eller boende, stödboende *och skyddat boende* ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta

³ Senaste lydelse 2019:909.

⁴ Senaste lydelse 2015:982.

⁵ Senaste lydelse 2015:982.

6 d §

Socialnämnden får besluta att ett barn ska placeras i ett sådant skyddat boende som avses i 1 a § endast om barnet placeras där tillsammans med en vuxen vårdnadshavare som också beviljas insatsen.

Bestämmelser om placering av barn i skyddat boende när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende.

7 §⁶

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,

2. verka för att de får lämplig utbildning,

3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,

4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 a §⁷

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 b §⁸

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

Socialnämnden ska noga följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller

⁶ Senaste lydelse 2015:982.

⁷ Senaste lydelse 2015:982.

⁸ Senaste lydelse 2015:982.

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,
2. enskilda samtal med barnet eller den unge,
3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och
4. samtal med vårdnadshavarna.

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

7 c §⁹

När vård ges i ett familjehem, stöd-boende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

När vård ges i ett familjehem, stöd-boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

8 §¹⁰

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Detsamma gäller när ett barn är placerat i ett skyddat boende.

7 kap.

1 §¹¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stöd-boende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
1. verksamhet i form av stöd-boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,
3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,
4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,
4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,
5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller
5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller
6. hemtjänst.
6. hemtjänst.

⁹ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:665.

¹¹ Senaste lydelse 2019:909.

Kommun och region som driver verksamhet som avses i första stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

3 a §¹²

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

10 kap.

4 §¹³

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13 §, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 §, 4 kap. 2 och 3 §§, 4 § andra stycket, 6 kap. 1 § och 7 kap. 13 § lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i *skyddat boende*, samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

¹² Senaste lydelse 2015:982.

¹³ Senaste lydelse 2022:665.

6 §

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende* och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

11 kap.

3 §¹⁴

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

En vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

3 a §¹⁵

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

4 b §¹⁶

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation

¹⁴ Senaste lydelse 2020:1260.

¹⁵ Senaste lydelse 2019:909.

¹⁶ Senaste lydelse 2022:665.

efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem, *ett skyddat boende* eller i ett hem för vård eller boende har upphört. *Det samma gäller när en placering som beslutats med stöd av lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende har upphört.*

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Bestämmelser om uppföljning när vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga upphör finns i 21 b och 21 c §§ den lagen.

12 kap.

2 §¹⁷

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, *skyddat boende*, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

10 §¹⁸

Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om

¹⁷ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:645.

brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuugoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 b § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i syfte att förebygga terroristbrottslighet under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 c § samma lag framgår dessutom att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild eller en närstående till den enskilde lämnas till Polismyndigheten i syfte att förebygga våld eller andra övergrepp mot en närstående under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481), och

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.

3. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 november 2023 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst *och* den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare,

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare *och den särskilda lagstiftningen om placering av barn i skyddat boende utan samtycke,*

2. verksamhet som i annat fall enligt lag ska handhas av socialnämnd,

3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,

4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,

5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,

6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,

8. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, och

9. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitets-
säkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–9.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2018:1376.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

Härigenom föreskrivs att 1–4 §§ lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Hem för vård eller boende *eller* stödboenden enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende *eller* ett sådant stödboende som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Hem för vård eller boende, stödboenden *eller skyddade boenden* enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende, ett sådant stödboende *eller ett sådant skyddat boende* som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande själv inhämtar utdraget.

2 §

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

3 §

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *skall* det återlämnas i original. Utdrag eller kopia därav *skall* dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *ska* det återlämnas i original. Utdrag eller kopia därav *ska* dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande påbörjades.

4 §²

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

² Senaste lydelse 2015:986

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 26 kap. 1, 2, 7 och 15 §§ och 35 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 14 b–14 d §§, och närmast efter 26 kap. 14 a § och närmast före 26 kap. 14 b och 14 d §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

1 §¹

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke *och om placering av barn i skyddat boende utan samtycke*, och

3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdnad, och
4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

2 §

Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till den *underåriges föräldrar* eller annan vårdnadshavare, om den underårige har omhändertagits eller vårdas enligt den Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *en förälder* eller *en annan vårdnadshavare till den underårige*, om den underårige har

särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården.

1. omhändertagits eller vårdas enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården, *eller*

2. placerats i ett skyddat boende med stöd av lagen (0000:000) med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med placeringen.

7 §²

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,
3. beslut om en enskilds vistelse i skyddat boende,
3. beslut om slutna ungdomsvård,
4. beslut om slutna ungdomsvård,
4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen.
5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller
6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen.

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Skyddade boenden

Adressuppgifter

14 b §

Sekretess gäller hos Inspektionen för vård och omsorg för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där

² Senaste lydelse 2010:679.

verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen enligt första och andra styckena gäller även den som ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som anmälts av en kommun eller region enligt 7 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

14 c §

Sekretess gäller hos en kommun eller region för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

14 d §

Sekretessen enligt 14 c § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommun eller en region till en socialnämnd, om uppgiften kan antas ha betydelse vid verkställigheten av socialnämndens beslut om placering av en enskild i sådana

Lydelse enligt SFS 2022:916

Föreslagen lydelse

15 §

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13 och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13, och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, *beslut om placering eller omedelbar placering i skyddat boende*, eller beslut om sluten ungdomsvård.

35 kap.

20 §³

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,
3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten eller enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,
3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten, *placering av barn i skyddat boende utan samtycke* eller enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,
4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, eller
5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskydds-lagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

³ Senaste lydelse 2014:633.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 9 kap. 13, 15 c och 16 §§, 10 kap. 25 och 33 §§, 11 kap. 25 och 32 §§, 16 kap. 43, 49 och 49 a §§, 17 kap. 1, 19 och 21 a §§, 18 kap. 31 § och 19 kap. 35, 40 a, 42 och 42 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny bestämmelse, 17 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

13 §

Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Ett barn som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag, och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, har rätt att bli mottaget i en förskoleklass i den kommun där barnet vistas.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

15 c §¹

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns förskoleklass till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i*

¹ Senaste lydelse 2017:1115.

Den kommun som anordnar utbildningen ansvarar för att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

16 §

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första och andra styckena.

Även i de fall som avses i 13 § tredje stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

10 kap.

25 §²

En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag, och som är beläget i en annan kommun än den

att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

som ska svara för elevens utbildning, har rätt att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

33 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Lydelse enligt SFS 2022:1315

Föreslagen lydelse

11 kap.

25 §

En elev har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens anpassade grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade grundskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

43 §³

Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

49 §⁴

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade

³ Senaste lydelse 2015:176.

⁴ Senaste lydelse 2019:947.

programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller i det skyddade boendet*.

49 a §⁵

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell in-

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev

⁵ Senaste lydelse 2019:947.

riktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget. som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

17 kap.

1 §

I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser (2–15 §§),
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och
- bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).

15 a §

En elev som på grund av en placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den kommun eller i det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat

boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hemkommunens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

19 §⁶

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

21 a §⁷

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

⁶ Senaste lydelse 2019:947.

⁷ Senaste lydelse 2019:947.

18 kap.

31 §

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade gymnasieskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

35 §⁸

Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

42 §¹⁰

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag*, flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet*.

⁹ Senaste lydelse 2019:947.

¹⁰ Senaste lydelse 2019:947.

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där- efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där- efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag*, och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 3 juli 2023.

Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 8

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

3 §¹

Regionen ska ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om

1. personer med psykisk funktionsnedsättning,
 2. personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar, och
 3. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.
3. barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller är placerade i ett skyddat boende.*

Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

¹ Senaste lydelse 2019:973.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2017:209) om hälsoundersökning för barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Regionen ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år inleds.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2023.

Förteckning över remissinstanserna (Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende)

Efter remiss har yttranden kommit in från Akademikerförbundet SSR, Barnombudsmannen, Brottsofferjouren Sverige, Brottsoffermyndigheten, Dals-Ed kommun, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Familjerättssocionomernas riksförening Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges Kommunala Familjerådgivare (KFR), Föreningen Sveriges socialchefer, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Umeå, Göteborgs kommun, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Integritetsskyddsmyndigheten, Journalistförbundet, Justitiekanslern (JK), Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kammarrätten i Stockholm, Kriminalvården, Kristianstads kommun, Köpings kommun, Landskrona kommun, Linköpings universitet (Barnafrid–nationellt kunskapscentrum), Luleå kommun, Lunds kommun, Länsstyrelsen Jönköping, Länsstyrelsen Östergötland, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Norrköpings kommun, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Uppsala, Region Västra Götaland, Riksförbundet Barnens Rätt i Samhället (Bris), Riksföreningen Sveriges Stadsmissioner, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (Roks), Rädda Barnen, Sameskolstyrelsen, Sigtuna kommun, Skara kommun, Skatteverket, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statskontoret, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholms kommun, Stockholms universitet (Institutionen för socialt arbete), Sundbybergs kommun, Svenska barnläkarföreningen, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Kvinnoorganisationer, Södertälje kommun, Tierps kommun, Trollhättans kommun, Ulricehamns kommun, Umeå universitet (Juridiska institutionen), Unizon, Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid), Vingåkers kommun, Åklagarmyndigheten, Örnsköldsviks kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Famna, Kvinnojouren Boden, Kvinnojouren Jämtlands län, Kvinnojouren Täby/Danderyd, Miljöpartiet i Region Uppsala, Stiftelsen Friends, Stiftelsen för insats skyddat boende.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Alingsås kommun, Friskolornas riksförbund, Föreningen grävande journalister, Föreningen Sveriges skolchefer, Föreningen Vårdnad Boende Umgänge i Sverige, Göteborgs universitet (Institutionen för socialt arbete), Hultsfreds kommun, Hässleholms kommun, Hörby kommun, Idéburna skolors riksförbund, Kalix kommun, Kiruna kommun, Lerums kommun, Nätverket unga för tillgänglighet, Piteå kommun, Region Gävleborg, Region Örebro, Riksförbundet MÄN, Riksdagens

Prop. 2023/24:31
Bilaga 9

ombudsmän (JO), Riksorganisationen för valfrihet, jämställdhet och föräldraskap (HARO), Riksorganisationen Sveriges Makalösa föräldrar, Rädda Barnens Ungdomsförbund, Rättviks kommun, Röda Korset, Somaya kvinno- och tjejjour, Säkerhetspolisen, TRIS - Tjejers rätt i samhället, TU Medier Sverige, UNICEF, Vision, Ängelholms kommun, Östra Göinge kommun.

Förslag till lag om placering av barn i skyddat boende

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Insatser inom socialtjänsten för barn ska göras i samförstånd med barnet och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Insatserna ska präglas av respekt för barnets människovärde och integritet.

I 6 kap. 6 d § socialtjänstlagen finns bestämmelser om att ett barn får placeras i ett skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare som är över 18 år om barnets vårdnadshavare samtycker till det.

2 § I denna lag finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att placera ett barn, som står under vårdnad av två vårdnadshavare, i ett skyddat boende tillsammans med den ena vårdnadshavaren, även om den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen.

2 kap. Barnets ställning i mål och ärenden enligt denna lag

1 § Vid beslut enligt denna lag ska det som är bäst för barnet vara avgörande.

Med barn avses varje människa under 18 år.

2 § Barnet ska få relevant och anpassad information.

Barnet ska ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne. Om barnet inte framför sina åsikter, ska hans eller hennes inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad.

3 § Om barnet fyllt 15 år, har han eller hon rätt att själv föra sin talan i mål och ärenden enligt denna lag. Ett barn som är yngre får höras i domstol, om han eller hon inte kan antas ta skada av det.

4 § Den som är förordnad som offentligt biträde enligt 8 kap. 4 § för ett barn som är under 15 år, utan att samtidigt vara biträde för vårdnadshavaren, är utan särskilt förordnande barnets ställföreträdare i det mål eller ärende som förordnandet avser.

3 kap. Placering i skyddat boende

Förutsättningar för en placering

1 § Om en vårdnadshavare beviljas insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det även finns en direkt eller indirekt risk

för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas, får barnet placeras i boendet tillsammans med vårdnadshavaren även om det kan antas att placeringen inte kan genomföras med samtycke från den andra vårdnadshavaren.

2 § Placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är över 18 år och samtycker till barnets placering.

Ansökan och beslut om placering

3 § Beslut om ett barns placering i skyddat boende meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden.

Ansökan ska innehålla en redogörelse för

1. barnets förhållanden,
2. de omständigheter som utgör grund för att barnet behöver placeras i skyddat boende enligt lagen,
3. på vilket sätt relevant information har lämnats till barnet,
4. vilket slags relevant information som har lämnats, och
5. barnets inställning.

4 § Rättens placeringsbeslut upphör att gälla om placeringen inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet fick laga kraft.

4 kap. Omedelbar placering i skyddat boende

Beslut om omedelbar placering

1 § Socialnämnden får besluta om omedelbar placering i skyddat boende, om

1. det är sannolikt att barnet behöver placeras i skyddat boende med stöd av denna lag, och

2. rättens beslut om placering inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att barnets säkerhet äventyras eller hälsa skadas.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta om omedelbar placering. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

När nämnden har ansökt hos förvaltningsrätten om placering i skyddat boende får även rätten besluta om omedelbar placering i skyddat boende.

2 § Den omedelbara placeringen får beslutas endast om den vårdnadshavare som barnet placeras med är över 18 år och samtycker till barnets placering.

Beslut fastställs av domstol

3 § Om socialnämnden har beslutat om omedelbar placering i skyddat boende, ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Beslutet och handlingarna i ärendet ska lämnas till domstolen.

Förvaltningsrätten ska pröva beslutet så snart som möjligt.

Om det inte finns synnerliga hinder, ska beslutet prövas inom en vecka från den dag då beslutet och handlingarna kom in till domstolen.

4 § Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör den omedelbara placeringen.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

5 § Om socialnämnden har beslutat om omedelbar placering i skyddat boende efter det att nämnden har ansökt om placering, ska beslutet underställas den domstol som prövar frågan om skyddat boende. Bestämmelserna i 3 och 4 §§ gäller också vid ett sådant beslut.

Ansökan efter fastställt beslut

6 § Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbar placering i skyddat boende, ska socialnämnden inom sex veckor från den dag beslutet verkställdes ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska placeras i skyddat boende.

Förvaltningsrätten får medge förlängning av denna tid, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

Upphörande av omedelbar placering

7 § En omedelbar placering i skyddat boende upphör

1. om ansökan om placering i skyddat boende inte har gjorts inom den tid som anges i 6 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om placering i skyddat boende.

8 § Om det inte längre finns skäl för en omedelbar placering i skyddat boende ska socialnämnden besluta att placeringen ska upphöra. Ett sådant beslut får meddelas också av den rätt som prövar en fråga om placering med stöd av lagen.

5 kap. Bestämmelser om placeringen

Placeringens innehåll och utformning

1 § Placeringen ska anses påbörjad när barnet har kommit till ett skyddat boende efter ett beslut om placering eller omedelbar placering.

För placeringens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i detta kapitel och i socialtjänstlagen (2001:453).

2 § Socialnämnden beslutar hur placeringen av barnet ska ordnas och var placeringen ska verkställas.

Om nämndens beslut inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Regelbundna överväganden om placeringen

3 § Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om placeringen ska fortsätta.

Hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge

4 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med placeringen, får socialnämnden besluta att barnets vistelseort inte ska röjas för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med.

5 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med placeringen, får socialnämnden besluta hur barnets umgänge med den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med ska utövas.

6 § Om socialnämndens beslut enligt 4 eller 5 § inte kan avvaktas, får ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har utsett besluta i frågan. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

7 § Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om ett beslut enligt 4 eller 5 § fortfarande behövs.

8 § En framställning om röjande av vistelseort eller om umgängets utövande från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, får avvisas om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens beslut enligt 4 eller 5 § har fått laga kraft.

6 kap. Vårdnadshavares bestämmanderätt under placeringen

1 § När ett barn är placerat i skyddat boende enligt denna lag får den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med ensam bestämma om

1. en hälsoundersökning enligt lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet,
2. insatser i öppna former enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) med anledning av placeringen, och
3. val och byte av skolenhet eller förskoleenhet med anledning av placeringen.

7 kap. Placeringens upphörande

Beslut om upphörande

1 § När det inte längre finns skäl för en placering i skyddat boende med stöd av denna lag, ska socialnämnden besluta att placeringen ska upphöra.

Barnets placering ska upphöra senast när vårdnadshavarens insats i form av skyddat boende upphör eller när barnet fyller 18 år.

Framställning om upphörande

2 § En framställning om att placeringen ska upphöra från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, får avvisas om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut i fråga om placering har fått laga kraft.

Förhållandet till vissa avlägsnandebeslut

3 § Beslut enligt denna lag hindrar inte beslut om

1. avvisning eller utvisning enligt utlänningslagen (2005:716),
2. utvisning enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlämningar,
3. utlämning enligt lagen (1957:668) om utlämning för brott,
4. utlämning enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
5. utlämning enligt lagen (1994:569) om Sveriges samarbete med de internationella tribunalerna för brott mot internationell humanitär rätt,
6. överlämnande enligt lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen,
7. överlämnande enligt lagen (2003:1156) om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder,
8. utlämning enligt lagen (2006:615) om samarbete med Specialdomstolen för Sierra Leone, eller
9. överlämnande enligt lagen (2011:1165) om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

En placering med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

8 kap. Bestämmelser om handläggningen

Skyndsamhetskrav vid handläggningen

1 § Mål och ärenden enligt denna lag ska handläggas skyndsamt.

2 § Om ett barn är omedelbart placerat i skyddat boende, ska förvaltningsrätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan om placering kom in.

Förvaltningsrätten får förlänga tiden, om ytterligare utredning eller någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt.

När ett beslut gäller omedelbart

3 § Beslut om omedelbar placering gäller omedelbart.

Andra beslut av socialnämnden enligt denna lag gäller omedelbart om nämnden inte bestämmer något annat.

Rätten får bestämma att andra beslut som rätten har meddelat ska gälla omedelbart.

Offentligt biträde

4 § I mål och ärenden om placering i skyddat boende enligt 3 kap. 1 §, omedelbar placering enligt 4 kap. 1 § eller upphörande av placering enligt 7 kap. 1 § ska offentligt biträde förordnas för barnet och för vårdnadshavarna, om det inte måste antas att behov av biträde saknas.

Till offentligt biträde för barnet får endast den förordnas som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget.

Gemensamt biträde får endast förordnas om det inte finns motstridiga intressen mellan dem som biträde ska förordnas för.

5 § Offentligt biträde förordnas av den domstol som handlägger målet. I ärenden hos socialnämnden förordnas offentligt biträde av förvaltningsrätten.

Nämndemän i kammarrätten

6 § Vid handläggning i kammarrätten av mål enligt denna lag ska nämndemän ingå i rätten. Det gäller dock inte i mål om omedelbar placering.

Handräckning av Polismyndigheten

7 § Polismyndigheten ska lämna hjälp för att på begäran av socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har utsett genomföra beslut om placering eller omedelbar placering med stöd av denna lag.

8 § En begäran om att Polismyndigheten ska lämna hjälp för att genomföra ett beslut om placering eller omedelbar placering får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

9 § Den som begär hjälp av Polismyndigheten för att genomföra ett beslut om placering eller omedelbar placering ska utan hinder av sekretess lämna Polismyndigheten de uppgifter om barnet eller närstående till barnet som behövs för planeringen och genomförandet av åtgärden.

Undantag från vissa bestämmelser i delgivningslagen

10 § Vid delgivning med en enskild i ett mål eller ärende enligt denna lag får 34–38 och 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932) inte tillämpas.

9 kap. Bestämmelser om överklagande

1 § Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när nämnden

1. har beslutat om fortsatt placering i skyddat boende,
2. med stöd av 7 kap. 1 § har beslutat att placeringen ska upphöra, eller
3. med stöd av 5 kap. 4 eller 5 § har beslutat att barnets vistelseort inte ska röjas eller beslutat i fråga om umgänge.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Förvaltningsrättens beslut enligt 4 kap. 6 § andra stycket om förlängd ansökningstid när rätten har fastställt ett beslut om omedelbar placering får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 15 kap. 1 eller 2 §, 16 kap. 1 § eller 18 kap. 5, 6 eller 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psyko-terapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen (2001:453) och deras biträden samt auktoriserade patentombud och deras biträden såvitt avser patenträttsliga angelägenheter enligt 2 § 1 lagen (2010:1052) om auktorisation av patentombud, får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Medlare enligt denna balk, 6 kap. 18 a § föräldrabalken, lagen (1973:188) om arrendenämnder och hyresnämnder eller lagen (2011:860) om medling i vissa privaträttsliga tvister och deras biträden, får höras som vittnen om vad som anförtrots dem vid medlingen eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån tystnadsplikten gäller samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Trots det som sägs i andra eller tredje stycket föreligger skyldighet att vittna för

1. advokater och deras biträden, dock inte försvarare, i mål angående brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,

2. andra än försvarare och advokater samt deras biträden i mål angående brott som avses i 10 kap. 21 och 23 §§ offentlighets- och sekretesslagen, och

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag *eller enligt* lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

3. den som har uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i 3 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Om någon enligt det som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 13 a § föräldrabalken¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

13 a §²

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),

2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller

3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen, eller

4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt.

Beslut i frågor som avses i första stycket gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.

I lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende finns bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn är placerat i skyddat boende.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

¹ Balken omtryckt 1995:974.

² Senaste lydelse 2017:32.

Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar³ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §⁴

En förvaltningsrätt är domför med en lagfaren domare ensam

1. vid åtgärder som endast avser måls beredande,
2. vid förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan förvaltningsrätt,
3. vid beslut som endast avser rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbiseende, och

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är en förvaltningsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Åtgärder som endast avser beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, får utföras av någon annan som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid en allmän förvaltningsdomstol, en allmän domstol eller en hyresnämnd. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om detta.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande i sak av

1. mål av enkel beskaffenhet,
2. mål om bevissäkring och betalningssäkring enligt skatteförfarandelagen (2011:1244), om besiktning enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), om en uppgifts eller handlings undantagande från kontroll enligt skatteförfarandelagen eller någon annan skatteförfattning,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 och 6 a §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 15 b § samma lag, mål om avskildhet enligt 15 c § samma lag, mål om vård i enskildhet enligt 15 d § samma lag, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om tillfälligt utreseförbud enligt 31 d § samma lag, *mål om omedelbar placering enligt 4 kap. 1 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende*, mål om omedelbart omhändertagande

³ Lagen omtryckt 1981:1323.

⁴ Senaste lydelse 2020:350.

om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om vård i enskildhet enligt 34 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 34 b § samma lag, mål om vård vid en låsbar enhet enligt 14 § lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, mål om vård i enskildhet enligt 14 a § samma lag, mål om avskildhet enligt 17 § samma lag, mål om tillfällig isolering enligt 5 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), mål enligt 12 § första stycket och 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, mål enligt 18 § första stycket 3–5 och 9 när det gäller de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 6 lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, mål om förvar och uppsikt enligt utlänningslagen (2005:716), mål enligt strafftidslagen (2018:1251), mål enligt fängelselagen (2010:610) och mål enligt lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.,

4. mål enligt folkbokföringsförfattningarna, mål om preliminär skatt eller om anstånd med att betala skatt eller avgifter enligt skatteförfattningarna,

5. mål enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner eller lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet,

6. mål som avser en fråga av betydelse för inkomstbeskattningen, dock endast om värdet av vad som yrkas i målet uppenbart inte överstiger hälften av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken,

7. mål enligt lagen (2004:629) om trängselskatt, och

8. mål enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem och lagen (2013:311) om valfrihetssystem i fråga om tjänster för elektronisk identifiering.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att 9 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

En vistelse anses inte leda till ändrad bosättning om den föranleds enbart av

1. befattning som politiskt tillsatt tjänsteman eller uppdrag att biträda som politiskt sakkunnig inom Regeringskansliet,

2. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt, eller

3. vård vid en institution för sjukvård, vård av unga, kriminalvård eller vård av missbrukare.

eller

4. vistelse i skyddat boende.

En person som regelmässigt tillbringar dygnsvilan endast på en fastighet där han eller hon med tillämpning av första stycket inte ska anses bosatt, anses bosatt på den fastighet som han eller hon med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses ha sin starkaste anknytning till.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

¹ Senaste lydelse 2013:380.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 16 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 d §¹

En kommun har ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen är bosatt i en annan kommun i

1. familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453),

2. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen, eller

3. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 socialtjänstlagen.

En kommun har även ansvar enligt denna lag gentemot en person som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i ett skyddat boende enligt 6 kap. socialtjänstlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs i fråga om socialtjänstlagen (2001:453)

dels att 2 a kap. 4 §, 3 kap. 2 §, 5 kap. 1 d §, 6 kap. 2, 4 och 7–8 §§, 7 kap. 1 och 3 a §§, 8 kap. 1 §, 10 kap. 4 och 6 §§, 11 kap. 3, 3 a och 4 b §§ och 12 kap. 2 och 10 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 1 kap. 4 § och 6 kap. 1 a och 6 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Bestämmelser om placering av barn i skyddat boende utan samtycke finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

2 a kap.

4 §¹

En kommun behåller ansvaret för stöd och hjälp åt en enskild som till följd av ett beslut av kommunen vistas i en annan kommun i

1. familjehem enligt 6 kap. denna lag eller 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,

2. hem för vård eller boende eller 2. hem för vård eller boende, *i skyddat boende* eller i stödboende enligt 6 kap.,

3. särskild boendeform för äldre människor enligt 5 kap. 5 § andra eller tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

4. bostad med särskild service enligt 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2,

5. bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad enligt 9 § 8 eller 9 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller

6. annat boende, om det inte är klarlagt vilken kommun som är den enskildes bosättningskommun.

3 kap.

2 §²

Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen ska bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden ska också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god Socialnämnden ska även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god

¹ Senaste lydelse 2018:1724.

² Senaste lydelse 2015:982.

samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, äldre, *dem som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående* och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.

5 kap.

1 d §³

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet *eller som är placerade i ett skyddat boende*. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa barn och unga eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

6 kap.

1 a §

Socialnämnden ska sörja för att den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp kan tas emot i ett skyddat boende.

2 §⁴

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboenden. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

Varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till familjehem, hem för vård eller boende, stödboenden *och skyddade boenden*. Enligt 3 § ska dock behovet av vissa hem tillgodoses av staten.

4 §⁵

Vård i familjehem, hem för vård eller boende *och* stödboende ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Vård i familjehem, hem för vård eller boende, stödboende *och skyddat boende* ska bedrivas i samråd med socialnämnden. Detta

³ Senaste lydelse 2019:909.

⁴ Senaste lydelse 2015:982.

⁵ Senaste lydelse 2015:982.

gäller även sådana hem som avses i 3 §.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

6 d §

Socialnämnden får besluta att ett barn ska placeras i ett sådant skyddat boende som avses i 1 a § endast om barnet placeras där tillsammans med en vårdnadshavare som är över 18 år och som också beviljas insatsen.

Bestämmelser om placering av barn i skyddat boende när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

7 §⁶

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende eller hem för vård eller boende

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, annat enskilt hem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende

1. medverka till att de får god vård och fostran och i övrigt gynnsamma uppväxtförhållanden,

2. verka för att de får lämplig utbildning,

3. verka för att de får den hälso- och sjukvård som de behöver,

4. lämna vårdnadshavarna och föräldrarna råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 a §⁷

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska i fråga om de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende lämna dem som vårdar sådana barn råd, stöd och annan hjälp som de behöver.

7 b §⁸

Socialnämnden ska noga följa värden av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende främst genom

Socialnämnden ska noga följa värden av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende främst genom

⁶ Senaste lydelse 2015:982.

⁷ Senaste lydelse 2015:982.

⁸ Senaste lydelse 2015:982.

1. regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas,
2. enskilda samtal med barnet eller den unge,
3. samtal med den eller dem som tagit emot barnet eller den unge i sitt hem, och
4. samtal med vårdnadshavarna.

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

7 c §⁹

När vård ges i ett familjehem, stöd-boende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

När vård ges i ett familjehem, stöd-boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

8 §¹⁰

Vårdas ett barn med stöd av denna lag i ett annat hem än det egna, ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

Detsamma gäller när ett barn är placerat i ett skyddat boende.

7 kap.

1 §¹¹

Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ får inte utan tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg yrkesmässigt bedriva

1. verksamhet i form av stöd-boende eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
1. verksamhet i form av stöd-boende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende enligt 6 kap.,
2. verksamhet i form av boenden som motsvarar dem som avses i 5 kap. 5 § andra och tredje styckena eller 5 kap. 7 § tredje stycket,
3. verksamhet i form av hem för viss annan heldygnsvård,
4. verksamhet i form av hem eller öppen verksamhet för vård under en begränsad del av dygnet, oavsett var verksamheten bedrivs,
5. verksamhet som har till uppgift att till socialnämnden föreslå familjehem och jourhem till barn samt som lämnar stöd och handledning till sådana hem som tar emot barn, eller
6. hemtjänst.

Kommun och *region* som *driver* *Kommuner* och *regioner* som verksamhet som avses i första *bedriver* verksamhet som avses i

⁹ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁰ Senaste lydelse 2022:665.

¹¹ Senaste lydelse 2019:909.

stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

första stycket 1–4 och 6 ska anmäla denna verksamhet till Inspektionen för vård och omsorg innan verksamheten påbörjas.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

3 a §¹²

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

Handlingar i en personakt i enskild verksamhet som avser barn som har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket ska överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen, när gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder.

När gallringsskyldigheten enligt 3 § första stycket inträder ska handlingar i enskild verksamhet, av hänsyn till forskningens behov, i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner i fråga om ett representativt urval av personer överlämnas för bevarande till den socialnämnd som beslutat om insatsen.

8 kap.

1 §

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom *beträffande* barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom *i fråga om* barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Social-

Om ett barn genom socialnämndens försorg får vård i ett annat hem än det egna, är föräldrarna skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader enligt grunder som regeringen föreskriver. Social-

¹² Senaste lydelse 2015:982.

nämnden får i sådana fall *uppbära* nämnden får i sådana fall *ta emot*
underhållsbidrag som avser barnet. underhållsbidrag som avser barnet.

Bestämmelserna i första stycket gäller inte i fråga om tjänster för vilka avgift har bestämts enligt 2 §.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte i fråga om barn som är placerade i skyddat boende med stöd av denna lag eller lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende.

10 kap.

4 §¹³

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får ges endast åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden i ärenden som är en uppgift för nämnden enligt 6 kap. 6, 8–8 b och 11 a–13 §§ denna lag, 4, 6 och 6 a §§, 11 § första och andra styckena, 13, 13 b och 13 c §§, 14 § tredje stycket, 21, 22, 24, 26, 27, 31 b, 31 d, 31 i, 32 a, 32 b och 43 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, 3 kap. 3 §, 4 kap. 1 §, 5 kap. 2, 3 och 7 §§, 7 kap. 1 § och 8 kap. 7 § lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende samt 11 och 13 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Första stycket gäller även i ärenden enligt 6 kap. 14 § om samtycke vägras och beslut enligt 9 kap. 3 § om att föra talan om återkrav enligt 9 kap. 1 §.

6 §

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

Bestämmelser om rätt att i vissa fall fatta beslut i socialnämndens ställe finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, *lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende* och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.

11 kap.
3 §¹⁴

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

En vårdplan som gäller ett barn ska revideras senast när barnet har varit placerat i två år. Vårdplanen ska vid denna tidpunkt, om det inte möter särskilda hinder, särskilt avse barnets långsiktiga boende. Därefter ska vårdplanen revideras vid behov.

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

Vård- och genomförandeplanen ska även uppta åtgärder och insatser som andra huvudmän har ansvar för.

När någon behöver vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas för den vård som socialnämnden avser att anordna (vårdplan).

För barn och unga som vårdas i ett hem för vård eller boende, stödboende, *skyddat boende* eller familjehem ska en plan upprättas över hur vården ska genomföras (genomförandeplan).

3 a §¹⁵

Socialnämnden ska, om det inte är obehövt, underrätta regionen om att ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år, i anslutning till att vård utanför det egna hemmet inleds, ska erbjudas en sådan hälsoundersökning som avses i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

4 b §¹⁶

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört.

Socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem, *ett skyddat boende* eller i ett hem för vård eller boende har upphört. *Det samma gäller när en placering som beslutats med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende har upphört.*

En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga föreligger,

¹⁴ Senaste lydelse 2020:1260.

¹⁵ Senaste lydelse 2019:909.

¹⁶ Senaste lydelse 2022:665.

bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Bestämmelser om uppföljning när vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga upphör finns i 21 b och 21 c §§ den lagen.

12 kap.

2 §¹⁷

Följande handlingar får inte gallras med stöd av bestämmelserna i 1 § första stycket:

1. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken,

2. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om adoption,

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

3. handlingar som kommit in eller upprättats i samband med att ett barn har placerats eller tagits emot i ett hem för vård eller boende, familjehem, stödboende, *skyddat boende*, sådant boende som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket eller annat enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om barnet.

Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket eller 15 a § tredje stycket föräldrabalken som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyllt arton år.

Handlingar ska vidare undantas från gallring enligt bestämmelserna i 1 § av hänsyn till forskningens behov i ett representativt urval av kommuner och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer.

10 §¹⁸

Av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21–23 §§ samma lag följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet.

Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § samma lag uppgifter som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen. Av 10 kap. 18 a § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild som inte har fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i brottsförebyggande syfte under vissa angivna förutsättningar. Av 10 kap. 18 b § samma lag framgår att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen i syfte att förebygga terroristbrottslighet under vissa angivna förutsättningar. Av

¹⁷ Senaste lydelse 2015:982.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:645.

10 kap. 18 c § samma lag framgår dessutom att sekretess inte heller hindrar att en uppgift som rör en enskild eller en närstående till den enskilde lämnas till Polismyndigheten i syfte att förebygga våld eller andra övergrepp mot en närstående under vissa angivna förutsättningar.

Från socialtjänsten ska utan hinder av sekretess lämnas

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

2. uppgifter som behövs i ett ärende hos Skatteverket om skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481), och

3. uppgifter om en studerande som behövs för prövning av ett ärende om att avskilja denne från högskoleutbildning eller polisprogrammet.

1. uppgifter om huruvida någon vistas i ett hem för vård eller boende, *skyddat boende*, stödboende eller familjehem, om uppgifterna för särskilt fall begärs av en domstol, en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Kronofogdemyndigheten eller Skatteverket,

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.

3. Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som före ikraftträdandet påbörjat verksamhet i form av sådant skyddat boende som avses i 7 kap. 1 § första stycket 1, ska senast den 1 juli 2024 ansöka om tillstånd enligt denna lag för att få fortsätta bedriva verksamheten. Påbörjad verksamhet utan tillstånd får endast fortsätta fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsärendet fått laga kraft.

Förslag till lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

I denna lag avses med socialtjänst

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst *och* den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare,

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst, den särskilda lagstiftningen om vård utan samtycke av unga eller av missbrukare *och den särskilda lagstiftningen om placering av barn i skyddat boende utan samtycke,*

2. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd,

3. verksamhet som i övrigt bedrivs av Statens institutionsstyrelse,

4. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå,

5. verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade,

6. handläggning av ärenden om bistånd som lämnas av socialnämnd enligt lagstiftning om mottagande av asylsökande m.fl.,

8. handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, och

9. verksamhet enligt lagen (2007:606) om utredningar för att förebygga vissa skador och dödsfall.

Med socialtjänst avses även tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitets-
säkring och administration av verksamhet som avses i första stycket 1–9.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att 1–4 §§ lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Hem för vård eller boende *eller* stödboenden enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende *eller* ett sådant stödboende som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande själv inhämtar utdraget.

Utdraget ska vara högst sex månader gammalt. I lagen om belastningsregister och lagen om misstankeregister finns bestämmelser om att regeringen får meddela föreskrifter om innehållet i sådana utdrag.

Hem för vård eller boende, stödboenden *eller skyddade boenden* enligt 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453) som tar emot barn får inte anställa någon om inte kontroll gjorts av register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister och lagen (1998:621) om misstankeregister avseende honom eller henne. Detsamma ska gälla den som, utan att det innebär anställning, erbjuds uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem under omständigheter liknande dem som förekommer vid en anställning inom verksamheten.

Den som erbjuds en anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande vid ett sådant hem för vård eller boende, ett sådant stödboende *eller ett sådant skyddat boende* som sägs i första stycket, ska till den som erbjuder anställningen lämna utdrag ur belastningsregistret och misstankeregistret.

Skyldigheten att lämna utdrag ur register gäller dock inte om den som erbjuder anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande själv inhämtar utdraget.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2015:986.

² Senaste lydelse 2015:986.

2 §

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

Trots bestämmelsen i 1 § får den som inom sex månader erbjuds en förnyad anställning hos samma arbetsgivare eller en förnyad möjlighet att på annat sätt delta i verksamheten anställas, anlitas eller erbjudas arbete, uppdrag, praktiktjänstgöring, *volontärarbete* eller liknande utan att en registerkontroll enligt 1 § första stycket utförs. I sådana fall behöver den enskilde inte heller lämna registerutdrag enligt 1 § andra stycket.

3 §

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *skall* det återlämnas i original. *Utdrag* eller kopia *därav skall dock avseende den som erhåller anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande* bevaras under minst två år från det anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.

På begäran av den som lämnat ett registerutdrag *ska* det återlämnas i original. *Ett utdrag eller en kopia av registerutdraget ska dock* bevaras under minst två år från det *att* anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen, *volontärarbetet* eller liknande påbörjades.

4 §³

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

I 13 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) finns bestämmelser om förbud att driva stödboende, *skyddat boende* eller hem för vård eller boende på grund av underlåtenhet att göra registerkontroll enligt 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 26 kap. 1, 2, 7 och 15 §§ och 35 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 14 b–14 d §§, och närmast efter 26 kap. 14 a § och närmast före 26 kap. 14 b och 14 d §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

1 §¹

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Med socialtjänst förstås i denna lag

1. verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst,
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke, och
2. verksamhet enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke *och om placering av barn i skyddat boende utan samtycke*, och

3. verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse.

Till socialtjänst räknas också

1. verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet, och
2. verksamhet hos kommunal invandrarbyrå.

Med socialtjänst jämställs

1. ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar,
2. ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade,
3. ärenden hos patientnämnd om allmän omvårdnad, och
4. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Sekretessen gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

2 §

Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *den underåriges föräldrar* eller annan vårdnadshavare, om den underåriga har omhändertagits eller vårdas enligt

Sekretessen enligt 1 § som gäller för uppgift om en underårigs vistelseort gäller också i förhållande till *en förälder* eller *en annan vårdnadshavare till den underåriga*, om den underåriga har

¹ Senaste lydelse 2017:377.

den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården.

1. omhändertagits eller vårdas enligt den särskilda lagstiftningen om vård av unga utan samtycke och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med omhändertagandet eller vården, *eller*

2. placerats i ett skyddat boende med stöd av lagen (0000:000) om placering av barn i skyddat boende och det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med placeringen.

7 §²

Sekretessen enligt 1 § gäller inte

1. beslut om omhändertagande av en enskild,
2. beslut om vård utan samtycke,

3. beslut om slutna ungdomsvård,

4. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller

5. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Sekretessen enligt 1 och 4 §§ gäller inte beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

3. beslut om placering och omedelbar placering av barn i skyddat boende utan samtycke,

4. beslut om slutna ungdomsvård,

5. beslut i ärende om klagomål mot kommunal hälso- och sjukvård eller dess personal, eller

6. beslut i ärende enligt 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659).

Skyddade boenden

Adressuppgifter

14 b §

Sekretess gäller hos Inspektionen för vård och omsorg för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om

beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

Sekretessen enligt första och andra styckena gäller även den som ansökt om tillstånd enligt 7 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen men ännu inte beviljats tillstånd, samt sådan verksamhet som anmälts av en kommun eller region enligt 7 kap. 1 § andra stycket samma lag.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

14 c §

Sekretess gäller hos en kommun eller region för uppgift om adress till ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453), om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att syftet med verksamheten skadas. Detsamma gäller uppgift om adress till ett sådant hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § första stycket 2 samma lag som bedriver verksamhet som motsvarar skyddat boende.

Sekretess enligt första stycket gäller även för uppgift om beteckning på fastighet där verksamhet bedrivs i form av sådana boenden som avses i första stycket. Sekretess gäller också för uppgift om tomträtt i fastighet där sådan verksamhet bedrivs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

14 d §

Sekretessen enligt 14 c § hindrar inte att en uppgift lämnas från en kommunal nämnd eller en region till en socialnämnd, om uppgiften kan antas ha betydelse vid verkställigheten av socialnämndens beslut om placering av en enskild i

15 §³

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13 och 14 a §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om sluten ungdomsvård.

Den tystnadsplikt som följer av 1 a, 5, 13, och 14 a–14 c §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1, 3, 4, 6 och 10 a §§ inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det är fråga om uppgift om annat än verkställigheten av beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke, *beslut om placering eller omedelbar placering av barn i skyddat boende utan samtycke*, eller beslut om sluten ungdomsvård.

35 kap.

20 §⁴

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs och uppgiften hänför sig till

1. verksamhet som enbart innefattar hjälp eller annat bistånd åt enskild,
2. ärende om omhändertagande eller handräckning enligt lagstiftningen om psykiatrisk tvångsvård eller rättspsykiatrisk vård eller om vård av missbrukare utan samtycke inom socialtjänsten,

3. ärende om handräckning enligt lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten eller enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

3. ärende om handräckning enligt a) lagstiftningen om omsorger om psykiskt utvecklingsstörda, vård av unga utan samtycke inom socialtjänsten eller placering av barn i skyddat boende utan samtycke, eller

b) lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård,

4. ärende som avses i 21 kap. föräldrabalken, eller

5. verksamhet som innefattar handräckning enligt smittskyddslagstiftningen eller annat bistånd åt smittskyddsläkare.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

³ Senaste lydelse 2022:916.

⁴ Senaste lydelse 2014:633.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 9 kap. 13, 15 c och 16 §§, 10 kap. 25 och 33 §§, 11 kap. 25 och 32 §§, 16 kap. 43, 49 och 49 a §§, 17 kap. 1, 19 och 21 a §§, 18 kap. 31 § och 19 kap. 1, 35, 40 a, 42 och 42 a §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 17 kap. 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

13 §

Ett barn har rätt att bli mottaget i förskoleklass med offentlig huvudman i en annan kommun än den som ska svara för barnets utbildning, om barnet med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens förskoleklass. Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot ett sådant barn, ska den inhämta yttrande från barnets hemkommun.

Ett barn som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottaget i en förskoleklass i den kommun där barnet vistas, trots att en annan kommun är den som ska svara för barnets utbildning.

Efter önskemål av barnets vårdnadshavare får en kommun även i annat fall i sin förskoleklass ta emot ett barn från en annan kommun.

15 c §¹

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 13 § första stycket går i en annan kommuns förskoleklass och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns förskoleklass till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat*

Den kommun som anordnar utbildningen ansvarar för att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

16 §

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första stycket.

Även i de fall som avses i 13 § andra stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

En kommun som i sin förskoleklass har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning av elevens hemkommun, om elevens skolgång grundar sig på 13 § första och andra styckena.

Även i de fall som avses i 13 § tredje stycket ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sin egen förskoleklass. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

10 kap.

25 §²

En elev har rätt att bli mottagen i en grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag har rätt att bli mottagen i en grundskola i den

² Senaste lydelse 2015:176.

att bli mottagen i en grundskola i den kommun där eleven vistas.

kommun där eleven vistas, *trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.*

33 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns grundskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Lydelse enligt SFS 2022:1315

Föreslagen lydelse

11 kap.

25 §

En elev har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola som anordnas av en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens anpassade grundskola. Innan kommunen fattar beslut om att för ett visst läsår ta emot en sådan elev, ska den inhämta yttrande från elevens hemkommun.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *och som är beläget i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning* har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag* har rätt att bli mottagen i en anpassad grundskola i den kommun där eleven vistas, *trots att en annan kommun är den som ska svara för elevens utbildning.*

32 §

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den

En elev som med stöd av 25 § går i en annan kommuns anpassade grundskola och som på grund av skolgången måste övernatta i den

kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

kommunen har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade grundskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

43 §³

Av de behöriga sökande till ett nationellt program eller till en sådan nationell inriktning, särskild variant eller gymnasiälärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

49 §⁴

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

³ Senaste lydelse 2015:176.

⁴ Senaste lydelse 2019:947.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *med anledning av placering* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) *eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför* flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende *eller det skyddade boendet* är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende *eller i det skyddade boendet*.

49 a §⁵

En elev som har *påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen* har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

En elev som *har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun* har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

17 kap.

1 §

I detta kapitel finns

– allmänna bestämmelser
(2–15 §§),	– allmänna bestämmelser
(2–15 a §§),
– bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en gymnasieskola med offentlig huvudman (16–27 §§), och	
– bestämmelser om utbildning på introduktionsprogram vid en fristående gymnasieskola (28–36 §§).	

15 a §

En elev som har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram i den kommun eller i det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet finns. Utbildningen ska i ett sådant fall fullföljas enligt den nya huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

Under de förutsättningar som anges i 29 och 30 §§ har eleven rätt att fullfölja utbildningen hos en huvudman för en fristående gymnasieskola enligt den huvudmannens utbildningsplan och en ny individuell studieplan.

En elev som påbörjat ett introduktionsprogram hos en huvudman och som efter en avslutad placering i ett hem för vård eller boende eller i ett skyddat boende återvänder till hemkommunen har rätt att fullfölja utbildningen på programmet eller på ett annat introduktionsprogram hos hemkommunen eller i hemkommunens samverkansområde enligt hem-

19 §⁶

En kommun eller en region som anordnar programinriktat val som har utformats för en grupp elever eller yrkesintroduktion som har utformats för en grupp elever ska ta emot alla de behöriga sökande till utbildningen som hör hemma i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

Om det finns platser över på utbildningen, sedan alla sökande som ska tas emot enligt första och andra styckena har antagits, får kommunen eller regionen ta emot andra behöriga sökande till utbildningen.

21 a §⁷

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

En kommun som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § första stycket ska ta emot ungdomar som uppfyller behörighetsvillkoren för respektive utbildning om de vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag. Det gäller också för en region som anordnar sådan utbildning som avses i 21 § andra stycket.

⁶ Senaste lydelse 2019:947.

⁷ Senaste lydelse 2019:947.

18 kap.

31 §

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen.

En elev som med stöd av 19 kap. 35–37 §§ går i anpassad gymnasieskola i en annan kommun än sin hemkommun och som på grund av skolgången måste övernatta i den kommunen, har rätt till skolskjuts mellan den tillfälliga bostaden och den plats där utbildningen bedrivs under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen. *Detsamma gäller för en elev som går i en annan kommuns anpassade gymnasieskola till följd av att eleven har placerats i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § socialtjänstlagen (2001:453).*

Den kommun som anordnar utbildningen ska ombesörja att skolskjuts anordnas enligt första stycket. Kommunens kostnader för detta ska ersättas av elevens hemkommun.

19 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- utbildningarnas utformning och innehåll (2–26 §§),
- dokumentation av genomförd utbildning i anpassad gymnasieskola (27 §),
- ansökan, mottagande och fullföljande av utbildningen (28–33 §§),
- utbildning på program vid en anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman (34–44 §§),
- utbildning på program vid en anpassad gymnasieskola med offentlig huvudman (34–44 a §§),
- och
- utbildning på program vid en fristående anpassad gymnasieskola (45–48 §§).

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 §⁸

Av de sökande till ett nationellt program eller till en nationell inriktning, särskild variant eller gymnasial lärlingsutbildning som börjar första läsåret ska huvudmannen i första hand ta emot dem som är hemmahörande i kommunen eller inom samverkansområdet för utbildningen.

En elev som vistas i kommunen eller samverkansområdet för ut- En elev ska vid beslut om mottagande enligt första stycket

⁸ Senaste lydelse 2015:176.

bildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) ska vid beslut om mottagande enligt första stycket jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen.

jämföras med den som är hemmahörande i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, om eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag.

40 a §⁹

En kommun eller en region ska ta emot en elev på ett individuellt program om

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), och

1. eleven vistas i kommunen eller samverkansområdet för utbildningen på grund av placering i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett sådant skyddat boende som avses i 6 kap. 1 a § samma lag, och

2. hemkommunen har bedömt att eleven inte kan följa undervisningen på ett nationellt program.

42 §¹⁰

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning.

Erbjuder den nya hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

En elev som *med anledning av placering* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den

En elev som *har placerats* i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag, och därför flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller

⁹ Senaste lydelse 2019:947.

¹⁰ Senaste lydelse 2019:947.

inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende.

boende eller det skyddade boendet är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om den inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet.

42 a §¹¹

En elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som där-
efter placeras i ett sådant hem för vård eller boende som avses i 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) och som är beläget i en annan kommun än hemkommunen eller samverkansområdet för utbildningen har rätt att i hemkommunen fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen när eleven efter placeringen återvänder till hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detsamma gäller den elev som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget.

En elev som har placerats i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) eller i ett skyddat boende enligt 6 kap. 1 a § samma lag och som efter placeringen återvänder till sin hemkommun har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning på ett nationellt program eller en nationell inriktning i hemkommunen, om den erbjuder sådan utbildning. Detta gäller oavsett om utbildningen påbörjades i hemkommunen eller samverkansområdet före placeringen eller i den kommun eller det samverkansområde där hemmet för vård eller boende eller det skyddade boendet är beläget.

Erbjuder hemkommunen inte den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller en region som anordnar utbildningen.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

¹¹ Senaste lydelse 2019:947.

Förslag till lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet

Prop. 2023/24:31
Bilaga 10

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Regionen ska, utöver vad som följer av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och tandvårdslagen (1985:125), på initiativ av socialnämnden erbjuda en hälsoundersökning i anslutning till att vård utanför det egna hemmet av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år inleds.

Detsamma gäller i anslutning till att en placering av ett barn eller en ung person i åldern 18–20 år i ett skyddat boende inleds.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2024.

¹ Senaste lydelse 2019:975.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2023-08-31

Närvarande: F.d. justitierådet Martin Borgeke samt justitieråden Leif Gäverth och Eric M. Runesson

Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende

Enligt en lagrådsremiss den 22 juni 2023 har regeringen (Socialdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

14. lag om placering av barn i skyddat boende,
15. lag om ändring i rättegångsbalken,
16. lag om ändring i föräldrabalken,
17. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
18. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
19. lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
20. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453),
21. lag om ändring i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten,
22. lag om ändring i lagen (2007:171) om registerkontroll av personal vid vissa boenden som tar emot barn,
23. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
24. lag om ändring i skollagen (2010:800),
25. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
26. lag om ändring i lagen (2017:209) om hälsoundersökning av barn och unga som vårdas utanför det egna hemmet.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Annika Pallvik Fransson, biträdd av kansliråden Marit Birk och Ola Florin.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Sammanfattning av yttrandet

Lagrådet har ingen erinran mot förslagen i stort men anser att de på några punkter behöver förändras; dels för att bättre tillgodose rättssäkerhetens krav, dels för att de ska vara mera ägnade att tillgodose de syften som har angetts ligga bakom den nya lagstiftningen. I ett antal hänseenden finns det också utrymme för språkliga förbättringar av den föreslagna lagtexten.

Lagrådsremissens innehåll

Lagrådsremissen innehåller förslag som syftar till att öka möjligheterna till skyddat boende för barn som står under vårdnad av två vårdnadshavare i fall där den ena önskar sådant boende tillsammans med barnet, men den andra inte ger något samtycke till en insats av detta slag.

Skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska kunna beviljas insatsen individuellt, och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska placeringen av barnet göras med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte ska placeras tillsammans med, ska socialnämnden kunna åstadkomma en insats för barnet i form av skyddat boende med stöd av en ny lag. Beslutet om insatsen ska fattas av förvaltningsrätten.

Enligt en annan del av förslagen ska det krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som bedriver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Allmänna synpunkter

Lagrådsremissens överskrift är alltså ”Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende”. Enligt Lagrådets uppfattning är överskriften inte tillräckligt informativ och missar dessutom själva kärnan i förslagen. En bättre rubrik vore ”Ny lag om placering av barn i skyddat boende”.

Som framgår av remissen är huvudpoängen med förslagen att socialnämnden ska kunna bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende tillsammans med en av sina vårdnadshavare när denne har beviljats insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen, men barnets andra vårdnadshavare inte samtycker till att barnet får skyddat boende. Typfallet är att den ene vårdnadshavaren utsätter den andra för hot eller våld och att hot och våld – direkt eller indirekt – riskerar att drabba även barnet som därmed är i behov av skydd.

Vad det är fråga om är alltså att barnet i en sådan situation inte endast mera formlost ska kunna följa med den utsatte vårdnadshavaren till det skyddade boendet utan i stället för egen räkning kunna beviljas insatsen skyddat boende på motsvarande sätt som vårdnadshavaren och att den andre vårdnadshavaren inte ska kunna hindra en sådan insats genom att neka samtycke.

Som Lagrådet uppfattar det föreslagna systemet ska det centrala vara beslutet om insats för barnet. När detta väl har fattats blir nästa steg att placera barnet – tillsammans med den vårdnadshavare som också har beviljats en sådan insats – i något av de skyddade boenden som finns. Lagförslaget är emellertid inte utformat på ett sådant sätt att det blir tillräckligt klart hur beslutsstrukturen är tänkt att vara. Ömsom talas det om insatser för barnet och ömsom om placeringar. Enligt Lagrådets mening bör förslaget stramas upp så att beslutsstrukturen blir tydligare. Denna synpunkt gäller generellt och alltså även om den inte i det följande uttrycks särskilt vid varje enskild paragraf.

I betydande utsträckning har de regler som finns i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) fått utgöra förebild för den nya lagen om placering av barn i skyddat boende. Skälet för detta har sagts vara att det även med den nya lagen är fråga om utövande av tvång från samhällets sida. Lagrådet känner sig emellertid inte övertygat om att det i så stor utsträckning som har skett är befogat att jämföra med LVU. Reglerna i den lagen är tvingande främst i förhållande till barnet eller den unge, medan det tvång som ska utövas enligt den nya lagstiftningen är riktat enbart mot den vårdnadshavare som inte samtycker till att barnet beviljas insatsen skyddat boende. Det finns anledning att i den fortsatta beredningen av förslagen noggrant överväga i vilken mån som det verkligen finns skäl att i olika frågor välja samma lösning som lagstiftaren har gjort när det gäller LVU. Parallelliteten skapar en risk för ett icke avsett utrymme för analogier mellan LVU och de föreslagna reglerna. Något sådant kan fördunkla det underliggande barnrättsperspektivet.

Förslaget till lag om placering av barn i skyddat boende

1 kap. 1 §

I första stycket uttalas att insatser inom socialtjänsten för barn ska göras i samförstånd med barnet och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen. Insatserna ska präglas av respekt för barnets människovärde och integritet.

Lagrådet är tveksamt till om den här lagen, som får ses som en lagstiftning bara för vissa speciella fall, är rätta platsen för en programmatisk regel av detta slag som täcker socialtjänsten i stort. Det ligger betydligt närmare till hands att placera regeln – i den mån den behövs – i just socialtjänstlagen, där det för övrigt finns bestämmelser av liknande slag. Då kunde man här nöja sig med en hänvisning till den lagen. Att regeln blir konstig i detta sammanhang beror för övrigt inte bara på att dess naturliga plats förefaller vara i socialtjänstlagen, utan också på att det talas om att insatser för barn inom socialtjänsten ska göras i samförstånd med barnets vårdnadshavare. Enligt den här lagen är själva poängen att insats i form av skyddat boende ska göras trots att samförstånd med båda vårdnadshavarna inte har gått att uppnå.

Utgår regeln i första stycket finns det skäl att ändra rubriken till 1 kap. till ”Lagens innehåll”.

När det gäller paragrafens andra stycke är det formuleringen som är problematisk. Att skriva att det i en viss bestämmelse i socialtjänstlagen finns bestämmelser om att ett barn får placeras i ett skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare som är över 18 år om barnets vårdnadshavare samtycker till det, blir språkligt sett otydligt. Man bör i stället skriva ”... om vårdnadshavarna samtycker till det”. När ett barn har två vårdnadshavare krävs ju, för en insats enligt socialtjänstlagen, samtycke inte bara från en av vårdnadshavarna utan från båda.

Enligt Lagrådets mening är det också bättre att skriva ”är myndig” i stället för ”är över 18 år”.

Prop. 2023/24:31
Bilaga 11

1 kap. 2 §

I paragrafen upplyses om att det i denna lag finns bestämmelser om förutsättningarna och förfarandet för att placera ett barn – som står under vårdnad av två vårdnadshavare – i ett skyddat boende tillsammans med den ena vårdnadshavaren, när den andra vårdnadshavaren inte samtycker till placeringen. Redan här uppstår alltså det problem rörande nomenklaturen som Lagrådet har tagit upp under rubriken Allmänna synpunkter. Lagrådet förordar här att man talar om att ”bevilja ett barn en insats i form av skyddat boende” och att man skriver ”insatsen” i stället för ”placeringen”.

Orden ”även om” bör ersättas med ”när”.

2 kap. 2 §

I paragrafens första stycke anges att barnet ska få relevant och anpassad information. Med att informationen ska vara anpassad avses enligt författningskommentaren att den ska ges med beaktande av barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar. Lagrådet har förstås ingen invändning mot detta. Det finns dock anledning att formulera lagtexten så att den blir mer upplysande.

Lagrådet föreslår att lagtexten ges följande lydelse.

Inför ett beslut enligt lagen ska socialnämnden se till att barnet får information om den planerade insatsen. Informationen ska ges med beaktande av barnets individuella behov och situation i fråga om ålder, mognad och individuella förutsättningar.

I Lagrådets förslag anges inte att informationen ska vara relevant. Det får emellertid ses som underförstått och behöver alltså knappast sägas uttryckligen.

3 kap.

Rubriken till 3 kap. bör vara ”Insats i form av skyddat boende”.

3 kap. 1 §

Rubriken till 3 kap. 1 § bör vara ”Förutsättningar för insats i form av skyddat boende”.

I paragrafen anges grundförutsättningarna för att en insats i form av skyddat boende ska få beslutas. Lagtexten bör formuleras så här:

Om en vårdnadshavare beviljas insatsen skyddat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453) och det finns en direkt eller indirekt risk för

att vårdnadshavarens barns säkerhet äventyras eller hälsa skadas, får även barnet beviljas en sådan insats för placering tillsammans med vårdnadshavaren trots att det inte finns samtycke till insatsen från den andra vårdnadshavaren.

3 kap. 2 §

Även här bör man i lagtexten undvika att tala om ”placeringen”. Formuleringen ”över 18 år” bör ersättas av ”är myndig”.

3 kap. 3 §

Rubriken till 3 kap. 3 § bör vara ”Ansökan och beslut om insats i form av skyddat boende”. Också lagtexten behöver justeras så att det anges, att det rör sig om en insats i form av skyddat boende.

Punkterna 3 och 4 i den föreslagna lagtexten bör läggas samman så här:

3. vilken information som har lämnats till barnet och på vilket sätt den har lämnats, och

3 kap. 4 §

Lagtexten kan ges den här lydelsen:

Rättens beslut om insats i form av skyddat boende upphör att gälla om placeringen inte har påbörjats ...

4 kap.

Rubriken till 4 kap. bör vara: ”Beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende”.

4 kap. 1 §

Paragrafrubriken bör vara i stil med kapitelrubriken: ”Beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende”.

I paragrafen finns bestämmelser för när socialnämnden får fatta beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende (fast det talas om beslut om placering; jfr vad Lagrådet har uttalat i det föregående). En förutsättning för ett beslut av detta slag är enligt förslaget i remissen att ”det är sannolikt” att barnet behöver placeras i skyddat boende med stöd av den här lagen. Vad som avses med ”sannolikt” behöver utvecklas i författningskommentaren. Lagrådet antar att avsikten är att det ska göras en på erfarenhet grundad bedömning av risk utifrån barnets behov av trygghet och behov av skydd mot våld och hot. Ett beslut av detta slag kan knappast avse sannolikheten för att barnet behöver placeras. Om det finns grundad anledning anta att barnet har behov av skydd i form av placering, så ska barnet placeras; då är det inte bara sannolikt att placering behövs.

Lagtexten i första stycket första punkten kan lämpligen lyda:

Prop. 2023/24:31
Bilaga 11

1. om det kan antas att förutsättningarna enligt 3 kap. 1 § för en insats i form av skyddat boende är uppfyllda, och

4 kap. 2 §

Här kan lagtexten lyda:

Beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende får fattas endast om den vårdnadshavare som barnet ska placeras med är myndig och samtycker till insatsen.

Ett alternativ är att hänvisa till 3 kap. 2 §.

I kommentaren kan, som en ren upplysning, med fördel tilläggas att svensk lagstiftning inte längre erkänner utländska äktenskap där någon är underårig (se 8 a § lagen [1904:26 s. 1] om internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmyndarskap). Detta innebär att ett äktenskap i ett sådant fall inte erkänns med följd att den underåriga modern blir ensam vårdnadshavare (jfr 6 kap. 3 § föräldrabalken), såvida inte mannen också registreras som vårdnadshavare (jfr 4 §). Som utgångspunkt kan modern då inte vara sitt barns förmyndare (jfr 10 kap. 1 §), utan en förmyndare behöver utses. Även om situationen inte är särskilt vanlig bör man säga något om den.

4 kap. 3 §

Även denna bestämmelse, som innehåller en regel om att socialnämndens beslut om omedelbar insats enligt lagen ska underställas förvaltningsrättens prövning, behöver skrivas om. Lagrådet förordar följande formulering.

Om socialnämnden har beviljat en omedelbar insats i form av skyddat boende, ska beslutet underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades.

4 kap. 4 §

Här blir Lagrådets förslag till lagtext följande.

Om beslutet inte har underställts förvaltningsrätten inom föreskriven tid, upphör det att gälla.

4 kap. 6 §

Den här paragrafens första stycke bör lyda:

Om förvaltningsrätten fastställer ett beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende, ska socialnämnden inom sex veckor från den dag placeringen påbörjades ansöka hos förvaltningsrätten om att barnet ska beviljas en insats enligt bestämmelserna i 3 kap.

Rubriken till paragrafen bör vara: ”Upphörande av insats i form av skyddat boende”.

Lagtexten kan enligt Lagrådets mening med fördel ges följande lydelse.

Ett beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende upphör att gälla

1. om ansökan om insats enligt bestämmelserna i 3 kap. inte har gjorts inom den tid som anges i 6 § och inte heller förlängning av tiden har begärts, eller

2. när rätten avgör frågan om insats enligt bestämmelserna i 3 kap.

5 kap. 2 §

I paragrafen finns bestämmelser om själva placeringen av barnet i det skyddade boendet. Det talas om att placeringen ska ”verkställas”. Enligt Lagrådets uppfattning bör ordet ”verkställas” undvikas. Det är bättre att tala om att placeringen genomförs.

Första stycket kan utformas så här:

Socialnämnden beslutar om var barnet ska placeras och om hur insatsen i övrigt ska genomföras.

5 kap. 3 §

I paragrafen anges att socialnämnden minst en gång var sjätte månad ska överväga om placeringen ska fortsätta.

I förslaget finns inget krav på att socialnämnden ska fatta ett formligt, överklagbart beslut om att placeringen av barnet ska fortsätta. Det räcker med att nämnden formlost överväger behovet av fortsatt placering. Enligt förslaget kommer det således att vara upp till socialnämnden att avgöra om den vårdnadshavare som inte har samtyckt till insatsen kommer att ha möjlighet att överklaga socialnämndens bedömning att insatsen ska fortgå. Motsvarande reglering finns i dag i 13 § LVU.

Till skillnad från regleringen i LVU innehåller den nu föreslagna lagen bestämmelser som innebär att en framställning om att placeringen ska upphöra får avvisas om den kommer in inom sex månader från det att nämndens beslut eller rättens dom i fråga om placeringen har fått laga kraft (7 kap. 2 §). Ett sådant beslut föreslås inte få överklagas (9 kap. 1 §). Regleringen i denna del syftar till att ge barnet och den vårdnadshavare som barnet är placerat tillsammans med lugn och ro. Från rättssäkerhetssynpunkt är detta emellertid en inte helt invändningsfri konstruktion.

Om socialnämnden vid sexmånadersprövningen gör bedömningen att insatsen i form av placering av barnet ska fortgå, bör detta komma till uttryck i ett beslut som kan överklagas. För att motverka ständigt återkommande framställningar från den andre vårdnads-havaren om att insatsen ska upphöra kan man låta den föreslagna regleringen i 7 kap. 2 § om avvísning gälla även sådana beslut som fattas var sjätte månad.

5 kap. 4 och 5 §§

I de här paragraferna, liksom för övrigt i 5 kap. 6–8 §§, finns regler avseende hemlighållande av vistelseort och begränsning av umgänge. Enligt Lagrådets uppfattning bör det övervägas om inte 5 kap. 4 och 5 §§ kan slås samman till en enda paragraf. Den kunde då formuleras så här:

Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med en insats i form av skyddat boende får socialnämnden besluta

1. att barnets vistelseort ska hållas hemlig för den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med, och

2. hur barnets umgänge med den vårdnadshavaren ska utövas.

Bestämmelsen innebär alltså bl.a. att socialnämnden ges rätt att besluta om avvikelse från vad domstol kan ha bestämt rörande utövandet av umgängets rätt. Lagrådet har ingen erinran mot att socialnämnden ges en sådan befogenhet, men ifrågasätter om det inte – i tydlighetens intresse – i 6 kap. 15 a § föräldrabalken borde finnas en hänvisning till den här bestämmelsen.

5 kap. 7 §

Bestämmelsen bör utformas så att det framkommer ett överklagbart beslut.

Vad som anges under 5 kap. 3 § om att beslut om att insatsen ska fortgå bör vara överklagbara, bör gälla även beslut om att fortsätta hemlighålla vistelseort respektive att umgängets begränsning ska fortsätta att gälla.

5 kap. 8 §

Som en konsekvens av vad Lagrådet föreslår om att överklagbara beslut ska fattas med stöd av 5 kap. 7 §, bör även den paragrafen tas med i uppräknningen avseende vilka beslut som får avvisas om en framställning kommer in inom sex månader efter det att nämndens beslut har fått laga kraft. Bestämmelsen bör således lyda "... beslut enligt 4, 5 eller 7 § har fått laga kraft."

7 kap. 1 §

Här bör formuleringen vara "när barnet blir myndigt" i stället för "när barnet fyller 18 år".

7 kap. 2 §

I paragrafen finns en regel om att en framställning om att barnet inte längre ska vara placerat i skyddat boende, och som görs av den vårdnadshavare som barnet inte är placerat med, i vissa fall får avvisas.

Lagtexten blir bättre om den formuleras så här:

En framställning från den vårdnadshavare som barnet inte är placerat tillsammans med om att insatsen skyddat boende ska upphöra får avvisas, om framställningen kommer in till socialnämnden inom sex månader från det att nämndens eller rättens beslut, omprövningsbeslut eller dom avseende insats i form av skyddat boende fick laga kraft.

Av samma skäl som anges under 5 kap. 8 § bör ett tillägg göras så att en framställan om att insatsen ska upphöra får avvisas om den avser nämndens beslut enligt 5 kap. 3 § om att insatsen ska fortgå och den kommer in inom sex månader från det att beslutet fått laga kraft. Detta skulle kunna åstadkommas genom tillägget: ”Detsamma gäller för beslut med stöd av 5 kap. 3 §.”

7 kap. 3 §

I paragrafen regleras hur ett beslut om insats i form av skyddat boende förhåller sig till vissa s.k. avlägsnandebeslut, t.ex. beslut om utvisning.

Paragrafens sista stycke bör lyda:

Ett beslut om insats med stöd av denna lag upphör när ett beslut enligt första stycket 1–9 har verkställts.

8 kap. 2 §

I paragrafen anges vissa tidsfrister för förvaltningsrättens prövning i det fallet att ett barn har beviljats insats i form av omedelbar placering i skyddat boende. För att lagtextens innebörd ska bli tydlig föreslår Lagrådet att den får följande lydelse.

Om ett barn är placerat i skyddat boende efter beslut om omedelbar insats enligt 4 kap. och det hos förvaltningsrätten har gjorts en ansökan om insats enligt 3 kap., ska rätten ta upp målet till avgörande inom två veckor från den dag då ansökan kom in.

Det kan tilläggas att med att ta upp målet till avgörande avses inte att målet ska vara slutligt avgjort. Som framgår av författnings-kommentaren måste dock den slutliga handläggningen i form av muntlig förhandling eller föredragning ha påbörjats.

8 kap. 3 §

I paragrafen anges att beslut om omedelbar placering gäller omedelbart. I enlighet med vad Lagrådet har framhållit i det föregående bör

formuleringen ta sikte på ”beslut om omedelbar insats i form av skyddat boende”. Sedan är det bättre att säga att sådana beslut gäller genast. Förslaget har – när det uttrycker att beslut om omedelbar placering gäller omedelbart – drag av en störande tautologi.

Tredje stycket i paragrafen bör kunna lyda:

Rätten får bestämma att även andra beslut som rätten har meddelat ska gälla genast.

8 kap. 4 §

Bestämmelsen reglerar förordnande av offentligt biträde. Lagtexten kan lämpligen inledas så här:

”I mål och ärenden om insats enligt 3 eller 4 kap. eller om ...”

9 kap. 1 §

Bestämmelsen gäller överklagande av socialnämndens beslut. Om Lagrådets förslag rörande sammanslagning av 5 kap. 4 och 5 §§ genomförs behöver en följdändring göras i lagtexten.

Om Lagrådets synpunkter angående att det bör fattas överklagbara beslut enligt 5 kap. 3 och 7 §§ följs, måste detta komma till uttryck även i denna paragraf. Punkterna 1 och 2 kan dessutom med fördel skrivas samman. Paragrafen bör i så fall ha följande lydelse.

Socialnämndens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, när nämnden

1. har beslutat om fortsatt insats i form av skyddat boende eller att en sådan insats ska upphöra, eller

2. har beslutat att barnets vistelseort inte ska röjas eller beslutat i fråga om umgänge.

Andra beslut av nämnden enligt denna lag får inte överklagas.

9 kap. 2 §

I förslaget till lagtext står det: Förvaltningsrättens beslut enligt 4 kap. 6 § andra stycket om förlängd ansökningstid när rätten har fastställt ett beslut om omedelbar placering får inte överklagas.

Enligt Lagrådets mening bör paragrafen lyda så här:

Förvaltningsrättens beslut enligt 4 kap. 6 § andra stycket får inte överklagas.

Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

Enligt förslaget ska det i 6 kap. 13 a § som ett nytt sista stycke läggas in en upplysning om att det i lagen om placering av barn i skyddat boende

finns bestämmelser om vårdnadshavares bestämmanderätt när ett barn är placerat i skyddat boende. Som Lagrådet har framhållit bör uttryckssättet vara ”när ett barn har beviljats insats i form av skyddat boende”.

Som Lagrådet har tagit upp i det föregående kan det ifrågasättas om inte en motsvarande upplysningsbestämmelse borde tas in i 6 kap.15 a § som gäller rättens beslut om umgänge.

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen

1 kap. 4 §

I paragrafen anges att bestämmelser om placering av barn i skyddat boende utan samtycke finns i lagen om placering av barn i skyddat boende. Formuleringen av lagtexten är problematisk dels med hänsyn till det som Lagrådet har tagit upp tidigare om hur besluts-ordningen enligt den föreslagna lagen är uppbyggd, dels eftersom en tillämpning av lagen förutsätter samtycke av en av vårdnadshavarna samtidigt som något samtycke från den andre inte finns.

Lagtexten bör utformas så här i stället:

Bestämmelser om insats för barn i form av skyddat boende när samtycke saknas från en av vårdnadshavarna finns i lagen om placering av barn i skyddat boende.

6 kap. 8 §

Lagtexten i det nya andra stycket bör lyda:

Detsamma gäller när ett barn har beviljats en insats i form av skyddat boende enligt denna lag.

En upplysning om socialnämndens omprövningsskyldighet enligt 5 kap. 3 och 7 §§ bör läggas till i författningskommentaren om Lagrådets förslag beträffande omprövningsskyldigheten i den nya lagen följs.

10 kap. 4 §

I bestämmelsen finns regler om uppdrag att besluta på social-nämndens vägnar. Om i det föregående lämnade förslag följs finns det skäl att se över texten i författningskommentaren.

Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen

26 kap. 15 §

Det tillskott som föreslås i paragrafens andra stycke bör lyda:

... beslut om insats eller omedelbar insats för barn i form av skyddat boende med samtycke från endast en av vårdnadshavarna ...

16 kap. 49 a §

Enligt föreslagen lydelse av 16 kap. 49 § har ett barn som placerats i ett skyddat boende rätt att påbörja utbildning i ett nationellt program eller en nationell inriktning i annan kommun eller region än hem-kommunen eller vistelsekommunen om vistelsekommunen eller regionen inte erbjuder den aktuella utbildningen. En elev kan således gå i en utbildning anordnad av en annan kommun än den där barnet är placerat eller folkbokfört. Den rätt eleven föreslås ha enligt 16 kap. 49 a §, att fortsätta utbildningen i hemkommunen när placeringen av eleven i det skyddade boendet har upphört, synes inte täckas av bestämmelsens ordalydelse i de fall utbildningen har genomförts i en annan kommun än vistelsekommunen eller regionen. Bestämmelsen bör därför – när ett tillräckligt beredningsunderlag har skaffats in – justeras så att även denna situation omfattas.

19 kap. 42 a §

I paragrafen bör motsvarande ändring som föreslås i 16 kap. 49 a § göras. (Jfr 19 kap. 42 §.)

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Socialdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 26 oktober 2023

Närvarande: vice statsminister Busch ordförande, och statsråden, Billström, Ankarberg Johansson, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestränd, Brandberg, Carlson,

Föredragande: statsrådet Camilla Waltersson Grönvall

Regeringen beslutar proposition Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende